

ΕΙΣ 3.500 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΙ

1886

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ

ΕΘΝΙΚΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΤΟΣ Ϛ

1886

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΑΡΣΕΝΗ

ΕΥΝΟΙΚΗ, ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ, ΕΓΚΡΙΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1886

ΓΡΗΓΟΡΙΩ, ΣΟΥΤΣΩ,

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ ΚΑΙ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΜΕΝΩ,

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΤΗΣ

ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΣΤΟΑΣ

ΤΟΥ

1886

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΑΖΑΝΗΣ

ΚΛΕΩΝ Α. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

TIMESON

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΕΧΑΓΙΑ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ι. ΖΑΡΚΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΕ. ΣΚΥΔΙΣΣΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ν. ΦΛΟΓΑΙΤΗΣ

GUSTAVE LAFFON

ΣΙΜΟΣ ΜΗΛΑΝΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

χ. λ. π.

ΕΠΟΧΑΙ

Ἄπο κτίσ. κόσμ. κατὰ τοὺς Ο'	7394	Ἄπο τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο ἐκ- κλησιῶν	834
» κτίσεως κόσμου κατὰ τοὺς Λατίνους	5890	» ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ Λατίνων	674
» κτίσεως κόσμου κατὰ τοὺς Ἑβραίους	5646	» τῆς ἀνακτῆσεως αὐτῆς ὑπὸ Ἀλεξίου Στρατηγοπού- λου στρατηγ. Μιχ. Πα- λαιολόγου	624
» τοῦ Κατακλυσμοῦ	5161	» τῆς εὐρέσεως τῆς ναυτικῆς πυξίδος ὑπὸ Γιώγα	580
» τῆς Πυργοποιίας	4639	» τῆς εὐρέσεως τῶν διόπτρων καὶ τηλεσκοπίων ὑπὸ Σπίνκ	573
» τῆς συστάσεως τοῦ Ἀμφι- κτυονικοῦ συνεδρίου	3382	» τῆς εὐρέσεως τῆς πυρίτιδος ὑπὸ Σχβάρτζου	556
» τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης	2376	» τῆς χρήσεως τῶν πυροβόλων ὄπλων	548
» τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης	2366	» τῆς εὐρέσεως τῆς τυπογρα- φίας ὑπὸ Γουτεμβέργου	451
» τῆς ἐν Σαλαμίνι ναυμαχίας	2266	» ἀλώσεως τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων	433
» κτίσεως Ῥώμης	2363	» τῆς ἀνακαλύψ. τῆς Ἀμερικῆς	304
» τοῦ Πελοποννησ. πολέμου	2317	» τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου.	264
» τοῦ θανάτου τοῦ Περικλέους	2315	» τῆς συστάσεως τῶν Ὀμο- σπόνδων πολιτειῶν τῆς Βο- ρείου Ἀμερικῆς	99
» τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης	2249	» τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως	97
» κτίσεως Ἀλεξανδρείας	2223	» τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως	65
» τοῦ θανάτου Μ. Ἀλεξάνδρου	2218	» Ὄθωνος Α' βασιλέως τῆς Ἑλλάδος	53
» ἀλώστ. Ἀθηνῶν ὑπὸ Σύλλα	2209	» τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Ἱτα- λικοῦ βασιλείου	25
» τῆς μεταθέσεως τοῦ θρόνου ἐκ Ῥώμης εἰς Βυζάντιον ὑπὸ Κωνσταντίνου	1566	» Γεωργίου τοῦ Α' βασιλέως τῶν Ἑλλήνων	23
» τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμε- νικῆς Συνόδου.	1561	» τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος	22
» τοῦ θανάτου Μ. Κωνσταντ.	1549	» τῆς γεν. τοῦ διαδ. Κωνσταν- τίνου (24 Ἰουλίου 1868)	48
» τῆς ἐν Κ)πόλει Β' Οἰκουμε- νικῆς Συνόδου	1506	» τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου	16
» κτίσεως Ἑνετίας	1465	» τῆς ἀνυθρίσεως τῆς Γερμανι- κῆς Αὐτοκρατορίας	15
» τῆς μοναρχίας τῶν Γάλλων	1465	» τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου	7
» τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμε- νικῆς Συνόδου	1455	» τῆς προσαρτήσεως τῶν νέων ἐπαρχιῶν Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου μετὰ τῆς Ἑλλά- δος.	4
» τῆς ἐν Χαλκιδόνι Δ' Οἰκου- μενικῆς Συνόδου	1436		
» τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἰουστι- νιανείου Κώδικος	1357		
» κτίσεως τῆς Ἁγίας Σοφίας	1343		
» τῆς ἐν Κω πόλει Ε' Οἰκου- μενικῆς Συνόδου	1333		
» τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ	1317		
» τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ	1256		
» τῆς ἐν Κ)πόλει ς' Οἰκου- μενικῆς Συνόδου	1206		
» τῆς ἐν Κ)πόλει Ζ' Οἰκουμε- νικῆς Συνόδου.	1099		

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

25 Μαρτίου. ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.

ΕΟΡΤΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΑΙ

- 12 Δεκεμβρίου. Τὰ γενέθλια τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.
 23 Ἀπριλίου.... Ἡ ἑορτὴ τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ.
 11 Ἰουλίου..... Ἡ ἑορτὴ τοῦ ὀνόματος τῆς Α. Μ. τῆς Βασ. Ὁλγας.
 22 Αὐγούστου... Τὰ γενέθλια Αὐτῆς.

ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΩΝ

- 21 Μαΐου..... Ἡ ἑορτὴ τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου.
 21 Ἰουλίου..... Τὰ γενέθλια Αὐτοῦ.
 13 Ἰουνίου..... » » τοῦ Βασιλόπαιδος Γεωργίου.
 18 Αὐγούστου... » » τῆς » Ἀλεξάνδρας.
 9 Ἰανουαρίου.. » » τοῦ » Νικολάου.
 21 Φεβρουαρίου. » » τῆς » Μαρίας Μαγδαληνῆς.
 20 Ἰανουαρίου.. » » τοῦ » Ἀνδρέου.

ΕΟΡΤΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ

Καθ' ἃς δὲν ἐργάζονται εἰς τὰ Δημόσια Γραφεῖα.

1. Νέον ἔτος.—2. Θεοφάνεια.—3. Εὐαγγελισμός.—4. Μεγάλῃ Παρασκευῇ καὶ Σάββατον.—5. Κυριακὴ καὶ Δευτέρα τοῦ Πάσχα.—6. Πεντηκοστή.—7. Ἅγιος Γεώργιος.—8. Ἀνάλυψις.—9. Ἅγιοι Ἀπόστολοι.—10. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.—11. Ἅγιος Δημήτριος.—12. Δι' ἄλλο ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ

Τοῦ ἔτους 1886 (αὐωπς')

Ἰνδικτιῶνος.....	14	Νομικὸν Φάσχα, Ἀπριλίου.....	8
Ἡλίου Κύκλοι.....	2	Λατίνων Πάσχα, Ἀπριλίου.....	13
Σελήνης Κύκλοι.....	3	Τὸ Ἅγιον Πάσχα, Ἀπριλίου.....	13
Σελήνης Θεμέλιον.....	6	Ἡ Ἀνάλυψις, Μαΐου.....	22
Κρεωφαγίας ἡμέραι.....	54	Ἡ Πεντηκοστή, Ἰουνίου.....	1
Τὸ Τριψιδιον ἄρχεται Φεβρουαρίου...	2	Κυρ. τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμ...	20
Ἐωθινὸν ε'. Ἦχος πλ. α'.....		Ἡ μνήμη αὐτῶν, ἡμέρᾳ Κυρ.....	
Ἡ Ἀπόκρεω, Φεβρουαρίου.....	16	Ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων	
Ὁ Εὐαγγ. τῆ τρίτῃ τῆς ε'. Ἑβδομ..		ἡμέρᾳ Τετάρτῃ.	

1886

Ο ΚΥΡΙΕΥΩΝ ΠΑΛΗΝΤΗΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΡΜΗΣ

Δι' ὧραι τοῦ ἔτους ἀρχίζουσιν.

Τὸ Ἅρξ ἀρχεται τῆ $\frac{8}{20}$ Μαρτίου ὥρ. 1 καὶ λ. 4 μ. μ. ἔσεται δὲ κατ' ἀρχὰς ὀροσερὸν, περὶ τὰ μέσα δὲ θερμὸν ὡς νὰ ἦτο θέρος καὶ περὶ τὰ τέλη θὰ ἔχωμεν καιρὸν λίαν ὀροσερὸν καὶ εὐχάριστον.

Τὸ Θέρος ἀρχεται τῆ $\frac{9}{21}$ Ἰουνίου ὥρ. 8 λ. 25 π. μ. ἔσεται δὲ κατ' ἀρχὰς ὀροσερὸν μετὰ βροχῶν, περὶ τὰ μέσα δὲ θὰ ἔχωμεν ἀνυπόφορα κυνικὰ καύματα καὶ περὶ τὰ τέλη θὰ μᾶς δροσίσου ἀρκετὰ βροχαί. Ἄκρα υἰεῖα ἐπικρατήσει.

Τὸ Φθινόπωρον ἀρχεται τῆ $\frac{10}{22}$ Σεπτεμβρίου ὥρ. 10 λ. 51 μ. μ. ἔσεται δὲ κατ' ἀρχὰς ἀρκετὰ ὀροσερὸν, περὶ τὰ μέσα θὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ καύσεων ἀρκετὸς καὶ περὶ τὰ τέλη θὰ ἦνε λίαν ψυχρὸν μετὰ καταιγίδων, πλημμυρῶν, ἀστραπῶν, βροντῶν καὶ κεραυνῶν.

Ὁ Χεῖμὼν ἀρχεται τῆ $\frac{11}{23}$ Δεκεμβρίου ὥρ. 5 λ. 3 μ. μ. ἔσεται δὲ κατ' ἀρχὰς λίαν εὐχάριστος, περὶ τὰ μέσα δὲ ψυχρὸς μετὰ σφοδρῶν βορειῶν ἀνέμων καὶ περὶ τὰ τέλη θὰ ἔχωμεν ψυχὸς ὑπερβολικὸν μετὰ πάγων καὶ χιόνων ἀφθόνων.

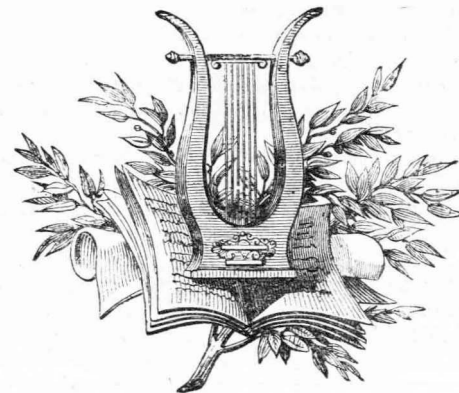

ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ 1886

Κατὰ τὸ ἔτος 1886 θὰ συμβῶσι 2 ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου.

α') Τὴν 21 Φεβρουαρίου μερικὴ ἐκλείψις τοῦ Ἡλίου, ὀρατὴ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ.

β') Τὴν 17 Αὐγούστου ὀλικὴ ἐκλείψις τοῦ Ἡλίου, ὀρατὴ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἀφρικὴν.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 10 καὶ ἡ νύξ ὥρας 14.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον.

Ν. Π.

- † 13 1 Τετ. Ἡ κατὰ σάρκα περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μνήμη Βασιλείου τοῦ μεγ. Ἀργία.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον 8 ὥρ. καὶ 20 λ. μ. μ.
- 14 2 Πέμ. Προεόρτια τῶν Θεοφανείων καὶ μνήμη Σιλβέστρου Πάπα Ῥώμης.
- 15 3 Παρ. Μαλαχίου τοῦ προφήτου καὶ Γορδίου μάρτυρος.
- 16 4 Σάβ. Ἡ Σύναξις τῶν 70 Ἀποστόλων καὶ Θεοκτίστου τοῦ ὁσίου
- † 17 5 Κυρ. Θεοφ. κλ. μ. Παραμ. τῶν Θεοφαν. Νηστεία ἐν ἧ ἂν ἡμέρα τύχη.
- † 18 6 Δευτ. Τὰ Θεοφάνεια τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία.
- † 19 7 Τρίτ. Ἡ Σύναξις τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἀργία.
- 20 8 Τετ. Δομνίκης τῆς ὁσίας, καὶ Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.
Πανσέληνος 10 ὥρ. 55 λ. μ. μ.
- 21 9 Πέμ. Πολυεύκτου μάρτυρος.
- 22 10 Παρ. Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης καὶ Δομιτιανοῦ Μελιτηνῆς.
- 23 11 Σάβ. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
- † 24 12 Κυρ. Τατιανῆς μάρτυρος.
- 25 13 Δευτ. Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου Ἐρμούλου καὶ Στρατονικοῦ μαρτ.
- 26 14 Τρίτ. Τῶν ἐν Ῥαϊθᾶ καὶ Σινᾶ ἀναίρ. πατ. Ἀπόδ. τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφαν.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 2 καὶ λ. 40 π. μ.
- 27 15 Τετ. Παύλου τοῦ Ἐθναίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου.
- 28 16 Πέμ. Ἡ προσκύνησις τῆς τιμίας ἀλύσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου.
- † 29 17 Παρ. Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
- † 30 18 Σάβ. Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Ἀργία.
- † 31 19 Κυρ. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ Ἀρσενίου Κερκύρας.
Φεβρουάριος.
- 1 20 Δευτ. Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου.
- 2 21 Τρίτ. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Νεοφύτου μάρτυρος.
- 3 22 Τετ. Τιμοθέου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.
- 4 23 Πέμ. Κλήμεντος Ἀγκύρας καὶ Ἀγαθαγγέλου μάρτυρος.
Νέα σελήνη 11 ὥρ. καὶ 20 λ. μ. μ.
- 5 24 Παρ. Ἐένης τῆς ὁσίας.
- † 6 25 Σάβ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπισκόπου Κ/πόλεως. Ἀργία.
- † 7 26 Κυρ. Εὐνοφώντος τοῦ ὁσίου καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.
- † 8 27 Δευτ. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Ἀργία.
- 9 28 Τρίτ. Ἐρραῖμ τοῦ Σύρου τοῦ ὁσίου.
- 10 29 Τετ. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφώρου.
- † 11 30 Πέμ. Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀργία.
- 12 31 Παρ. Κύρου καὶ Ἰωάννου, τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον 3 ὥρ. καὶ 43 λ. π. μ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 28. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 11 καὶ ἡ νύξ ὥρας 13.
Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς ἰχθύς.

Ν. Π.

- 13 1 Σαβ. Προεόρτια τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ Τρύφωνος μάρτυρος.
Ἀρχεται τὸ τριώδιον.
- † 14 2 Κυρ. Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- 15 3 Δευτ. Συμεὼν τοῦ Θεοδόχου καὶ τῆς προφήτιδος Ἀννης.
- 16 4 Τρίτ. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
- 17 5 Τετ. Ἀγάθης μάρτυρος.
- 18 6 Πέμ. Βουκόλου τοῦ ὁσίου, ἐπισκόπου Σμύρνης.
Πανσέληνος 1 ὥρ. καὶ 0 λ. μ. μ.
- 19 7 Παρ. Παρθενίου ἐπισκόπου Λαμψάκου καὶ Λουκᾶ τοῦ ὁσίου.
- 20 8 Σάβ. Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου καὶ Ζαχαρίου τοῦ προφήτου.
- † 21 9 Κυρ. Τοῦ Ἀσώτου. Νικηφόρου μάρτυρος.
- 22 10 Δευτ. Χαραλάμπους ἱερομάρτυρος.
- 23 11 Τρίτ. Βλασίου ἱερομάρτυρος καὶ Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης.
- 24 12 Τετ. Μελετίου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας.
- 25 13 Πέμ. Μαρτιανοῦ τοῦ ὁσίου.
- 26 14 Παρ. Αὐξεντίου τοῦ ὁσίου.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον 5 ὥρ. καὶ 4 λ. π. μ.
- 27 15 Σάβ. Ψυχὸσάββατον. Ὀνησίμου τοῦ Ἀποστόλου.
- † 28 16 Κυρ. Τῆς Ἀπόκρεω. Παμφίλου μάρτ. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
Μάρτιος.
- 1 17 Δευτ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.
- 2 18 Τρίτ. Λέοντος Πάπα Ῥώμης.
- 3 19 Τετ. Ἀρχίππου τοῦ Ἀποστόλου.
- 4 20 Πέμ. Λέοντος ἐπισκόπου Κατάνης.
- 5 21 Παρ. Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβόλοις καὶ Εὐσταθίου ἐπ. Ἀντιοχείας.
- 6 22 Σάβ. Ἡ εὕρεσις τῶν λειψάνων τῶν ἐν Εὐγενείῳ μαρτύρων.
Νέα Σελήνη 7 ὥρ. καὶ 19 λ. μ. μ.
- † 7 23 Κυρ. Τῆς Τυροσφάγου. Πολυκάρπου ἱερομάρτυρος, ἐπισκόπ. Σμύρνης.
- 8 24 Δευτ. Καθαρὰ δευτέρᾳ. Ἡ α' καὶ β' εὕρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
- 9 25 Τρίτ. Ταρσίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
- 10 26 Τετ. Πορφυρίου ἐπισκόπου Γάζης.
- 11 27 Πέμ. Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου.
- 12 28 Παρ. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 12 καὶ ἡ νύξ ὥρας 12.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν κριόν.

Ν. Π.

- 13 1 Σάβ. Τῶν ἀγίων Θεοδώρων. Εὐδοκίας ὁσιομάρτυρος.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον 10 ὥρ. καὶ 22 λ. π. μ.
- † 14 2 Κυρ. Τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡσυχίου μάρτυρος.
- 15 3 Δευτ. Ἰωάννου τοῦ συγγραφ. τῆς Κλίμακος καὶ Εὐτροπίου.
- 16 4 Τρίτ. Γερασίμου ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
- 17 5 Τετ. Κόνωνος μάρτυρος.
- 18 6 Πέμ. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μαρτύρων.
- 19 7 Παρ. Τῶν ἐν Χερσῶνι ἐπισκοπῆς. Ἱερομαρ. Βασιλέως καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
- † 20 8 Σάβ. Θεοφυλάκτου, ἐπισκόπου Νικομηδείας.
Παρσέλλητος 3 ὥρ. καὶ 27 λ. μ. μ.
- † 21 9 Κυρ. Τῶν Νηστειῶν. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 μαρτύρων.
- 22 10 Δευτ. Κοδράτου μάρτυρος καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.
- 23 11 Τρίτ. Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
- 24 12 Τετ. Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ.
- 25 13 Πέμ. Ἡ ἀνακομιδῆ τοῦ λειψάνου Νικηφόρου Κ)πόλεως.
- 26 14 Παρ. Βενεδίκτου τοῦ ὁσίου.
- 27 15 Σάβ. Ἀγαπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 7 μαρτύρων.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον 11 ὥρ. καὶ 32 λ. π. μ.
- † 28 16 Κυρ. Τῆς Σταυροπροσκυνησεως. Σαβίνου μάρτυρος καὶ Χριστοδούλου τοῦ ὁσίου.
- 29 17 Δευτ. Ἀλεξίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
- 30 18 Τρίτ. Κυρίλλου, ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
- 31 19 Τετ. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας μαρτύρων.
- Ἀπρίλιος.**
- 1 20 Πέμ. Τῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα ἀνκιρεθ. ὁσίων πατέρων.
- 2 21 Παρ. Ἰακώβου τοῦ ὁμολογητοῦ.
- 3 22 Σάβ. Βασιλείου Ἱερομάρτυρος.
- † 4 23 Κυρ. Δ'. Τῶν Νηστειῶν. Νίκωνος ὁσιομάρτυρος καὶ τῶν 199 μαθητῶν αὐτοῦ.
Νέα Σελήνη 10 ὥρ. καὶ 15 λ. π. μ.
- 5 24 Δευτ. Ζαχαρίου τοῦ ὁσίου.
- † 6 25 Τρίτ. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
- 7 26 Τετ. (Μέγας κανὼν). Ἡ σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
- 8 27 Πέμ. Ματρώνης τῆς ὁσίας.
- 9 28 Παρ. Ἰλαρίωνος τοῦ νέου.
- 10 29 Σάβ. Μάρκου ἐπισκ. Ἀρεθουσίαν καὶ Κυρίλλου διακόνου.
- 11 30 Κυρ. Ε'. τῶν Νηστειῶν. Ἰωάννου τοῦ συγγρ. τῆς Κλίμακος.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 9 καὶ λ. 33 μ. μ.
- 12 31 Δευτ. Ὑπατίου Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Γαγγρῶν.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νύξ ὥρας 11.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν ταῦρον.

Ν. Π.

- 13 1 Τρίτ. Μαρίας ὁσίας τῆς Αἰγυπτίας.
- 14 2 Τετ. Τίτου ὁσίου τοῦ θαυματουργοῦ.
- 15 3 Πέμ. Νικήτα ὁσίου καὶ Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου.
- 16 4 Παρ. Γεωργίου ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῶ.
- 17 5 Σάβ. Τοῦ Λαζάρου. Κλαυδίου, Θεοδώρου κλπ. μαρτύρων.
- † 18 6 Κυρ. Τῶν Βαΐων. Εὐτυχίου ἀρχιεπισκόπου Κ)πόλεως.
Παρσέλλητος ὥρα 12 καὶ λ. 58 μ. μ.
- 19 7 Δευτ. Μεγάλη Δευτέρα. Καλλιπίου μάρτυρος. Γεωργίου ἐπισκόπου Μιτυλήνης.
- 20 8 Τρίτ. Μεγάλη Τρίτη. Ἡρωδίωνος, κλπ. ἐκ τῶν 70.
- 21 9 Τετ. Μεγάλη Τετάρτη. Εὐψυχίου μάρτυρος.
- 22 10 Πέμ. Μεγάλη Πέμπτη. Τερεντίου. Πομπηίου κλπ.
- 23 11 Παρ. Μεγάλη Παρασκευῆ. Ἀντίπα ἱερομάρτυρος, ἐπισκόπου Περγάμου.
- 24 12 Σάβ. Μεγα Σάββατον. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ, ἐπισκόπου Παρίου.
- † 25 13 Κυρ. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ. Ἀργία καὶ κατάλυσις πάντων καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα τῆς Διακαινισμού.
- 26 14 Δευτ. Ἀριστάρχου, Πούδη καὶ Τροφίμου ἐκ τῶν 70.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 1 καὶ λ. 5 π. μ.
- 27 15 Τρίτ. Κρήσκεντος μάρτυρος.
- 28 16 Τετ. Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας τῶν ἀυταδέλφων.
- 29 17 Πέμ. Συμεὼν ἱερομάρτυρος ἐν Περσίδι.
- † 30 18 Παρ. Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἰωάννου τοῦ ὁσίου.
Μάιος.
- 1 19 Σάβ. Παφνουτίου ἱερομάρτυρος.
- † 2 20 Κυρ. Τοῦ Θωμᾶ. Θεοδώρου ὁσίου τοῦ Τριχινᾶ.
- 3 21 Δευτ. Ἰανουαρίου ἱερομάρτυρος.
- 4 22 Τρίτ. Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
Νέα Σελήνη ὥρα 6 καὶ λ. 24 μ. μ.
- † 5 23 Τετ. Γεωργίου μεγαλομάρτυρος τοῦ τροπαιοφόρου. Ἀργία.
- 6 24 Πέμ. Σάββα τοῦ Στρατηλάτου καὶ Ἐλισσάβετ τῆς ὁσίας.
- 7 25 Παρ. Μάρκου τοῦ Ἀποστόλου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
- 8 26 Σάβ. Βασιλέως ἱερομάρτυρος, ἐπισκόπου Ἀμασειας.
- † 9 27 Κυρ. Τῶν Μυροφόρων. Συμεὼν ἱερομάρτυρος.
- 10 28 Δευτ. Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 2 καὶ λ. 5 μ. μ.
- 11 29 Τρίτ. Ἰάσωνος τοῦ Σωσιπάτρου τῶν Ἀποστόλων.
- 12 30 Τετ. Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

ΜΑΪΟΣ

*Έχων ημέρας 31. *Η ημέρα έχει ώρας 14 και η νύξ ώρας 10.
 *Ο ήλιος εις τους Διδύμους.

Ν. Π.

- 13: 1 Πέμ. 'Ιερεμία του Προφήτου.
 14: 2 Παρ. 'Η ανακομιδή του λειψάν. 'Αθανασίου του Μεγάλου.
 15: 3 Σάβ. Τῆς ἁγίας Μαύρας και Τιμοθέου μάρτυρος.
 † 16: 4 Κυρ. Του Παράλυτου. Πελαγίας μάρτυρος.
 17: 5 Δευτ. Ειρήνης μεγαλομάρτυρος.
 18: 6 Τρίτ. 'Ιώβ του δικαίου και πολυάθλου.
Πανσέληνος ὥρ. 11 και λ. 29 μ. μ.
 19: 7 Τετ. Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. 'Η ἀνάμνησις του ἐν τῷ οὐρανῷ φανέντος σημείου του Σταυροῦ ἐν 'Ιερουσαλὴμ και 'Αακ'ου και Κοδράτου μαρτύρων.
 20: 8 Πέμ. 'Ιωάννου του Θεολόγου 'Αποστόλου και Εὐαγγελιστοῦ.
 21: 9 Παρ. 'Ησαίου του προφήτου και Χριστοφόρου μάρτυρος.
 22: 10 Σάβ. Σίμωνος 'Αποστόλου του Ζηλωτοῦ.
 † 23: 11 Κυρ. Τῆς Σαμαρείτιδος. Μωκίου ιερομάρτυρος.
 24: 12 Δευτ. 'Επιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου και Γερμανοῦ ἀρχιεπ. Κ)πόλεως.
 25: 13 Τρίτ. Γκυκερίας μάρτυρος.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον 3 ὥρ. και 30 λ. π. μ.
 26: 14 Τετ. 'Ισιδώρου μάρτυρος του ἐν τῇ Χίῳ.
 27: 15 Πέμ. Παχωμίου του Μεγ. και 'Αγιλλίου, ἀρχιεπισκόπου Κων. πόλεως.
 28: 16 Παρ. Θεοδώρ. του ἡγιασμένου μαθητοῦ του ὁσ. Παχωμίου.
 29: 17 Σάβ. 'Ανδρονίκου του 'Αποστόλου και 'Ιουσίας.
 † 30: 18 Κυρ. Του Τυφλοῦ. Πέτρου, Διονυσίου και τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτύρων.
 31: 19 Δευτ. Πατρικίου, ιερομάρτυρος, ἐπισκόπου Προύσης και τῶν σὺν αὐτῷ.
'Ιούνιος.
 1: 20 Τρίτ. Θαλλελαίου μάρτυρος.
 † 2: 21 Τετ. Κωνσταντίνου και 'Ελένης Βασιλέων. 'Αργία.
Νέα Σελήνη ὥρ. 7 και λ. 12 μ. μ.
 3: 22 Πέμ. Τῆς 'Αναλήψεως. Βασιλίσκου μάρτυρος.
 4: 23 Παρ. Μιχαὴλ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Συνάδων.
 5: 24 Σάβ. Συμεῶνος του ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει.
 † 6: 25 Κυρ. Τῶν Πατέρων. 'Η γ'. εὐρεσις τῆς τιμ. κεφ. 'Ιωάν. του Προδρόμου.
 7: 26 Δευτ. Κάρπου του 'Αποστόλου ἐκ τῶν 70.
 8: 27 Τρίτ. 'Ελλαδίου ιερομάρτυρος.
 9: 28 Τετ. Εὐτυχῶς ιερομάρτυρος.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον 10 ὥρ. και 22 λ. π. μ.
 10: 29 Πέμ. Θεοδοσίας ιερομάρτυρος.
 11: 30 Παρ. 'Ισαακίου ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Δαλαμάτων.
 12: 31 Σάβ. Τῶν κροκοιμημένων. 'Ερμείου μάρτυρος.

ΙΟΥΝΙΟΣ

*Έχων ημέρας 30. *Η ημέρα έχει ώρας 15 και η νύξ ώρας 9.
 *Ο ήλιος εις τὸν Καρκῖνον.

Ν. Π.

- † 13: 1 Κυρ. Τῆς Πεντηκοστῆς. 'Ιουστίνου μάρτυρος του φιλοσόφου.
 14: 2 Δευτ. Του 'Αγ. Πνεύματος. Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
 15: 3 Τρίτ. Λουκιλιανῶ μάρτυρος.
 16: 4 Τετ. Μητροφάνους ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
 17: 5 Πέμ. Δωροθέου ιερομάρτυρος ἐπισκόπου Τύρου.
 18: 6 Παρ. 'Ιλαρίων. του νέου ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Δαλαμάτων.
Πανσέληνος ὥρ. 5 και λ. 10 μ. μ.
 19: 7 Σάβ. Θεοδότου ιερομάρτυρος ἐπισκόπου ἀγκύρας.
 † 20: 8 Κυρ. Τῶν ἁγίων Πάντων. 'Η ἀνακομιδή του λειψάνου Θεοδώρου του Στρατηλάτου.
 21: 9 Δευτ. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου 'Αλεξανδρείας.
'Αρχεται τὸ θέρος εις τὰς 2 ὥρας και 30 λ. μ. μ.
 22: 10 Τρίτ. 'Αλεξάνδρου και 'Αντωνίνης μαρτύρων.
 23: 11 Τετ. Βαρθολομαίου και Βαρνάβα τῶν 'Αποστόλων.
 24: 12 Πέμ. 'Ονουφρίου και Πέτρου του ἐν τῷ 'Αθῶ.
 25: 13 Παρ. 'Ακυλλίνης μάρτυρος.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον 1 ὥρ. και λ. 24 π. μ.
 26: 14 Σάβ. 'Ελισσαίου του προφήτου και Μεθολίου Κ)πόλεως.
 † 27: 15 Κυρ. 'Αμῶς του προφήτου.
 28: 16 Δευτ. Τύχωνος ἐπισκ. 'Αμαθοῦντος τῆς Κύπρου.
 29: 17 Τρίτ. 'Ισαύρου, Μανουήλ, Σεβέλ και 'Ισμαήλ μαρτύρων.
 30: 18 Τετ. Λεοντίου μάρτυρος.
'Ιούλιος.
 1: 19 Πέμ. 'Ιούδα του 'Αποστόλου.
Νέα Σελήνη ὥρ. 12 και λ. 0 π. μ.
 2: 20 Παρ. Μεθοδίου ιερομ. ἐπισκόπου Πατάρων.
 3: 21 Σάβ. 'Ιουλιανῶ μάρτυρος του Ταρσεῶς.
 † 4: 22 Κυρ. Εὐσεβίου ιερομάρτυρος ἐπισκόπου Σαμοσάτων.
 5: 23 Δευτ. 'Αγριππίνης μάρτυρος.
 † 6: 24 Τρίτ. Το γενέθλιον του προφήτου Προδρόμου και Βαπτιστοῦ 'Ιωάννου.
'Αργία.
 7: 25 Τετ. Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος.
 8: 26 Πέμ. Δαβὶδ του ὁσίου του ἐν Θεσσαλονίκη.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 8 και λ. 40 μ. μ.
 9: 27 Παρ. Σαμφῶν ὁσίου του Ξενοδόχου.
 10: 28 Σάβ. 'Η ἀνακομιδή τῶν λειψάνων Κύρου και 'Ιωάννου τῶν ἀναργύρων.
 † 11: 29 Κυρ. Πέτρου και Παύλου τῶν κορυφαίων 'Αποστόλων. 'Αργία.
 † 12: 30 Δευτ. 'Η σύναξις τῶν 12 'Αποστόλων.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 14 καὶ ἡ νύξ ὥρας 10.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα.

- Ν. Π.
- † 13 1 Τρίτ. Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων. Ἀργία.
- 14 2 Τετ. Ἡ ἐν Βλαχέρναις κατάθεσις τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου.
- 15 3 Πέμ. Ὑακίνθου μάρτυρος καὶ Ἀνατολίτου Κωνσταντινουπόλεως.
Πανσέληνος ὥρ 11 καὶ λ. 40 μ. μ.
- 16 4 Παρ. Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
- 17 5 Σάβ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ καὶ Λαμπαδοῦ θαυματουργοῦ.
- † 18 6 Κυρ. Σισίνη τοῦ μεγάλου.
- 19 7 Δευτ. Θωμᾶ τοῦ ἐν Μαλαίῳ καὶ Κυριακῆς τῆς μεγαλομάρτυρος.
- 20 8 Τρίτ. Προκοπίου μεγαλομάρτυρος.
- 21 9 Τετ. Παγκρατίου ἱερομάρτυρος, ἐπισκόπου Ταυρομενίας.
- 22 10 Πέμ. Τῶν ἐν Νικοπόλει 45 μαρτύρων.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον 12 ὥρ. καὶ 10 λ. μ. μ.
- 23 11 Παρ. Εὐφημίας τῆς μεγαλομάρτυρος.
- 24 12 Σάβ. Πρόκλου καὶ Ἰαρίου τῶν μαρτύρων.
- † 25 13 Κυρ. Ἡ σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ καὶ Στεφάνου τοῦ Σαββαίτου.
- 26 14 Δευτ. Ἀκύλα τοῦ Ἀποστόλου καὶ Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης.
- 27 15 Τρίτ. Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν μαρτύρων.
- 28 16 Τετ. Ἀθηνογένους ἱερομάρτυρος.
- 29 17 Πέμ. Μαρίνης μεγαλομάρτυρος.
- 30 18 Παρ. Αἰμιλιανοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος.
- 31 19 Σάβ. Μακρίνης ἀδελφῆς τοῦ Μ. Βασιλ. καὶ Δίου τῶν ὁσίων.
Νέα Σελήνη ὥρ. 4 καὶ λ. 25 π. μ.
- Αὐγουστος.**
- † 1 20 Κυρ. Τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου. Ἀργία.
- 2 21 Δευτ. Συμεῶν τοῦ διὰ Χριστὸν σαλοῦ καὶ Ἰωάννου συνασκητοῦ.
- 3 22 Τρίτ. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς τῆς Μυροφόρου.
- 4 23 Τετ. Φωκᾶ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.
- 5 24 Πέμ. Χριστίνης τῆς Μεγαλομάρτυρος.
- 6 25 Παρ. Ἡ κοίμησις τῆς ἁγίας Ἄννης μητρὸς τῆς Θεοτόκου.
- 7 26 Σάβ. Ἐρμούλου καὶ Παρασκευῆς τῶν μαρτύρων.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 11 καὶ λ. 40 π. μ.
- † 8 27 Κυρ. Παντελεήμονος τοῦ μεγαλομάρτυρος καὶ ἰκατικοῦ. Ἀργία.
- 9 28 Δευτ. Προχόρου Νικάνορος Τιμῶνος καὶ Παρμενᾶ τῶν Ἀποστόλων.
- 10 29 Τρίτ. Καλλινίκου καὶ Θεοδότῃς τῶν μαρτύρων.
- 11 30 Τετ. Σίλλα, Σιλουανῶ καὶ Κρίσκεντος ἐκ τῶν 70.
- 12 31 Πέμ. Εὐδοκίμου τοῦ Δικαίου καὶ προσέδρα τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νύξ ὥρας 11.

Ὁ ἥλιος εἰς τὴν παρθένον.

- Ν. Π.
- † 13 1 Παρ. Ἡ πρόδος τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν παίδων τῶν Μακαβ. καὶ Σολομονῆς καὶ Ἐλεαζάρου.
- 14 2 Σάβ. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος.
- † 15 3 Κυρ. Ἰσαακίου, Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν ὁσίων.
Πανσέληνος ὥρ. 3. καὶ λ. 26 π. μ.
- 16 4 Δευτ. Τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ ἁγίων παίδων.
- 17 5 Τρίτ. Εὐσιγνίου μάρτυρος.
- † 18 6 Τετ. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία καὶ ἰγθύος κατάλυσις.
- 19 7 Πέμ. Δομητίου ἱερομάρτυρος.
- 20 8 Παρ. Αἰμιλιανοῦ τοῦ ὁμολογητοῦ, ἐπισκόπου Κυζίκου.
- 21 9 Σάβ. Μαθθία τοῦ Ἀποστόλου.
- † 22 10 Κυρ. Λαυρεντίου μάρτυρος καὶ ἀρχidiaκόνου.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 8 καὶ λ. 50 π. μ.
- 23 11 Δευτ. Εὐπλου τοῦ Διακόνου καὶ μάρτυρος.
- 24 12 Τρίτ. Φωτίου καὶ Ἀνικίτου τῶν μαρτύρων.
- 25 13 Τετ. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.
- 26 14 Πέμ. Μιχαίου τοῦ προφήτου.
- † 27 15 Παρ. Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
- 28 16 Σάβ. Τοῦ ἁγίου Μανδηλίου.
- † 29 17 Κυρ. Μύρωνος μάρτυρος.
Νέα Σελήνη ὥρ. 10 καὶ λ. 31 μ. μ.
- 30 18 Δευτ. Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν μαρτύρων.
- 31 19 Τρίτ. Ἀνδρέου τοῦ στρατηλάτου μάρτυρος.
Σεπτέμβριος.
- 1 20 Τετ. Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
- 2 21 Πέμ. Θωδδαίου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Βάσης μάρτυρος.
- 3 22 Παρ. Ἀγαθονίκου μάρτυρος.
- 4 23 Σάβ. Λούππου μάρτυρος.
- † 5 24 Κυρ. Εὐτυχοῦς μάρτυρος.
- 6 25 Δευτ. Βαρθολομαίου καὶ Τίτου τῶν Ἀποστόλων.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 5 καὶ λ. 36 μ. μ.
- 7 26 Τρίτ. Ἀνδριανοῦ καὶ Ναταλίας μαρτύρων.
- 8 27 Τετ. Ποιμένος τοῦ ὁσίου.
- 9 28 Πέμ. Μωϋσέως ὁσίου τοῦ Αἰθίοπος.
- † 10 29 Παρ. Ἡ ἀποκεφάλισις Ἰωάννου Προδρόμου. Ἀργία.
- 11 30 Σάβ. Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου καὶ Παύλου νέου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
- † 12 31 Κυρ. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς Θεοτόκου.

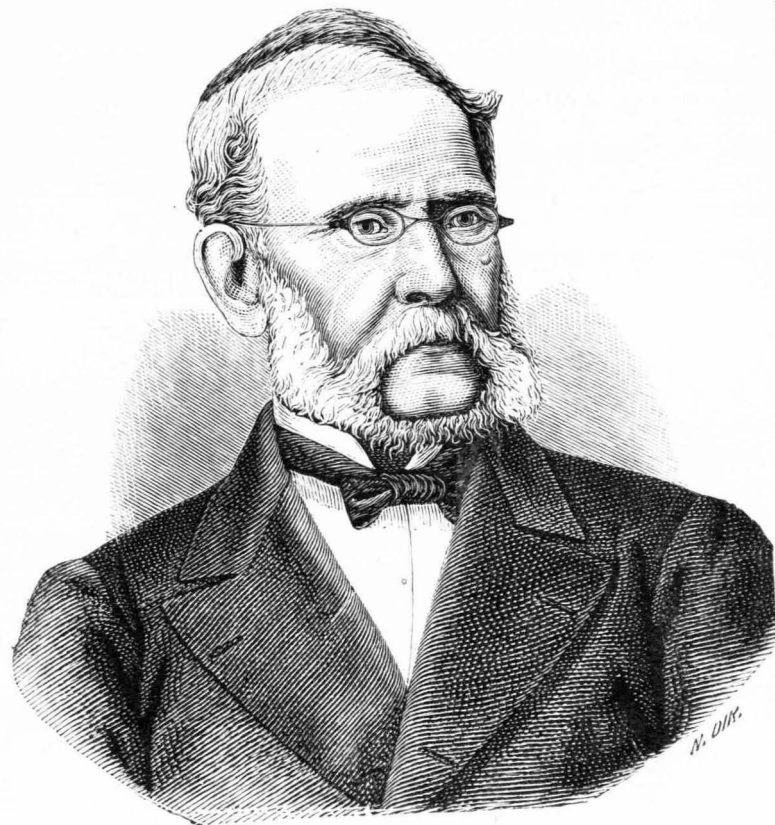

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

*Έχων ημέρας 30. *Η ημέρα έχει ώρας 12 και ή νύξ ώρας 12.
 *Ο ήλιος εις τὸν ζυγόν.

Ν. Π.

- † 13 1 Δευτ. (*Ἀρχὴ τοῦ Ἰνδίκτ. ἤτοι τοῦ νέου ἔτους). *Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου καὶ μνήμη Συμεῶν τοῦ Στηλίτου καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ Ἀργία.
Παρσέληνος ὥρ. 0 καὶ λ. 25 μ. μ.
- 14 2 Τρίτ. Μάμαντος μάρτυρος καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.
 15 3 Τετ. *Ἀνθίμου Νικοδημίας ἱερομάρτ. καὶ Θεοκτίστου ἁγίου.
 16 4 Πέμ. Βαβύλα ἱερομάρτυρος καὶ Μωϋσέως τοῦ προφήτου.
 17 5 Παρ. Ζαχαρίου τοῦ προφήτου πατρὸς τοῦ Προδρομοῦ.
 18 6 Σάβ. *Ἡ ἀνάμνησις τοῦ θαύμ. καὶ Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιστρατήγου.
 † 19 7 Κυρ. Προεόρτια τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου καὶ Σώζοντος μάρτυρος.
 † 20 8 Δευτ. Τὸ γενέθλιον τῆς Θεοτόκου.
 21 9 Τρίτ. Ἰωακείμ καὶ Ἄννης καὶ Σεβηριανοῦ μάρτυρος.
Σελήνη τὴν δευτέραν τέταρτον ὥρ. 7 καὶ λ. 30 π. μ.
- 22 10 Τετ. Μηνοδώρας, Πητροδώρας, Νυμφοδώρας μαρτύρων.
 23 11 Πέμ. Θεοδώρας τῆς ἁσίας.
Ἀρχὴ Φθινοπέμου — Ἰσημερία.—5 ὥρ. καὶ 30 λ. π. μ.
- 24 12 Παρ. Αὐτονόμου ἱερομάρτυρος.
 25 13 Σάβ. Κορνήλιου τοῦ ἑκατοντάρχου.
 † 26 14 Κυρ. *Ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἀργία καὶ νηστεία.
 27 15 Δευτ. Νικήτα μάρτυρος.
Νέα Σελήνη ὥρ. 0 καὶ λ. 53 μ. μ.
- 28 16 Τρίτ. Εὐφημίας τῆς μεγαλομάρτυρος.
 29 17 Τετ. Σοφίας μάρτυρος καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων.
 30 18 Πέμ. Εὐμενίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκόπου Γορτύνης.
- *Οκτώβριος.**
- 1 19 Παρ. Τροφίμου, Σχβατίου καὶ Δορυμέδοντος μαρτύρων.
 2 20 Σάβ. Εὐσταθίου τοῦ μεγαλομάρτυρος καὶ τῆς συνοδείας αὐτῶν.
 † 3 21 Κυρ. Κοδράνου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
 4 22 Δευτ. Φωκᾶ ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Σινώπης.
 5 23 Τρίτ. *Ἡ σύλληψις τοῦ Προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
Σελήνης πρώτην τέταρτον ὥρ. 0 καὶ λ. 8 μ. μ.
- 6 24 Τετ. Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος.
 7 25 Πέμ. Εὐφροσύνης τῆς ἁσίας.
 † 8 26 Παρ. *Ἡ μετέστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
 9 27 Σάβ. Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
 † 10 28 Κυρ. Χαρίτωνος ὁμολογητοῦ καὶ Βαρύχ τοῦ προφήτου.
 11 29 Δευτ. Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ.
 12 30 Τρίτ. Γρηγορίου ἐπισκόπου μεγάλης Ἀρμενίας.

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΡΟΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

"Εχων ημέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 11 καὶ ἡ νύξ ὥρας 13.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν σκορπιόν.

Ν. Π.

- 43 1 Τετ. Ἀνανίου τοῦ Ἀποστ. καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ.
Πανσέληνος ὥρ. 4 καὶ λ. 58 π. μ.
- 44 2 Πέμ. Κυπριανοῦ ἱερομ. καὶ Ἰουστίνης τῆς παρθένου.
- 45 3 Παρ. Διονυσίου τοῦ Ἀρσοπαγίτου ἱερομάρτυρος.
- 46 4 Σάβ. Ἰεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
- † 47 5 Κυρ. Χαριτίνης μάρτυρος.
- 48 6 Δευτ. Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου.
- 49 7 Τρίτ. Σεργίου καὶ Βάχχου τῶν μαρτύρων.
- 20 8 Τετ. Πελαγίας τῆς ὁσίας.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 4 καὶ λ. 15 μ. μ.
- 21 9 Πέμ. Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ ὁσίου.
- 22 10 Παρ. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
- 23 11 Σάβ. Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Θεοράνου τοῦ γραπτοῦ.
- 24 12 Κυρ. Πρέβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου τῶν μαρτύρων.
- 25 13 Δευτ. Κάρπου, Παύλου καὶ Ἀγαθονίκης μάρτυρος.
- 26 14 Τρίτ. Ναζαρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων Κοσμᾶ τοῦ ποιητοῦ.
- 27 15 Τετ. Λουκιανοῦ μάρτυρος.
Νέα Σελήνη ὥρ. 8 καὶ λ. 50 π. μ.
- 28 16 Πέμ. Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου.
- 29 17 Παρ. Ὠσῆ τοῦ προφ. καὶ Ἀνδρέου τοῦ ὁσιομάρτυρος.
- 30 18 Σάβ. Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
- † 31 19 Κυρ. Ἰωὴλ τοῦ προφήτου καὶ Οὐάρου μάρτυρος.

Νοέμβριος

- 1 20 Δευτ. Ἀρτεμίου μάρτυρος, Γερασίου τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ὁσίας Μαρτῶνης τῆς Χιουπολίτιδος.
- 2 21 Τρίτ. Ἰλαρίωνος τοῦ μεγάλου καὶ Σωκράτους πρεσβυτέρου.
- 3 22 Τετ. Ἀδελφίου τοῦ θαυματουργοῦ καὶ τῶν ἐν Ἑρέσῳ 7 παιδῶν.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 6 καὶ λ. 40 μ. μ.
- 4 23 Πέμ. Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου καὶ Ἀποστόλου.
- 5 24 Παρ. Ἀρέθα μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
- 6 25 Σάβ. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν Νοταρίων.
- † 7 26 Κυρ. Δημητρίου μεγαλομάρτυρος καὶ μυροβλήτου.
- 8 27 Δευτ. Νέστωρος μάρτυρος.
- 9 28 Τρίτ. Στεφάνου τοῦ Σαβαΐτου καὶ Τερεντίου μάρτυρος.
- 10 29 Τετ. Ἀναστασίας τῆς Ῥωμαίας καὶ Ἀβραμίου τοῦ ὁσίου.
- 11 30 Πέμ. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
Πανσέληνος ὥρ. 8. καὶ λ. 44 μ. μ.
- 12 31 Παρ. Στάχιος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ Ἐπιμάχου μάρτυρος.

Ν Ο Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 10 καὶ ἡ νύξ ὥρας 14.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην.

- Ν. Π.
- 13 1 Σάβ. Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων.
- † 14 2 Κυρ. Ἀκινδύνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 70 μαρτύρων.
- 15 3 Δευτ. Ἀκεψιμᾶ μάρτυρος.
- 16 4 Τρίτ. Ἰωαννικίου μεγαλομάρτυρος, Νικάνδρου, Ἐρμαίου ἱερομάρτυρος.
- 17 5 Τετ. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν μαρτύρων.
- 18 6 Πέμ. Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνιπόλεως.
- 19 7 Παρ. Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μαρτύρων Λαζάρου τοῦ θαυματουργοῦ.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 0 καὶ λ. 15 π. μ.
- † 20 8 Σάβ. Ἡ σύναξις Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων. Ἀργία.
- † 21 9 Κυρ. Ὀνησιφόρου, Πορφυρίου μάρ. καὶ Ματρώνης τῆς ὁσίας.
- 22 10 Δευτ. Ἐράστου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀποστόλων.
- 23 11 Τρίτ. Μηνᾶ, Βικτωρος καὶ Βικεντίου τῶν μαρτύρων.
- 24 12 Τετ. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος καὶ Νεΐλου τοῦ ὁσίου.
- † 25 13 Πέμ. Ἰωάν. τοῦ Χρυσοστόμ. ἀρχιεπισκόπου Κωνιπόλεως. Ἀργία.
Νέα Σελήνη ὥρ. 8 καὶ λ. 53 μ. μ.
- † 26 14 Παρ. Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου. Ἀργία. (τὴν αὐτὴν ἡμέραν τελεῖται καὶ ἡ μνήμη τοῦ νέου μάρτυρος Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου τοῦ μαρτυρήσαντος ἐν Ῥόδῳ ἐν ἔτει 1300.)
- 27 15 Σάβ. Γουρίσ, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβίβου μαρτύρων.
- † 28 16 Κυρ. Μαθαίου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ.
- 29 17 Δευτ. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας.
- 30 18 Τρίτ. Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ τῶν μαρτύρων.
- Δεκέμβριος.**
- 1 19 Τετ. Ἀβδίου τοῦ προφήτου καὶ Βαρλαάμ μάρτυρος.
- 2 20 Πέμ. Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ Πρόκλου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
- 3 21 Παρ. Τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου Ἀργία.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 4 καὶ λ. 0 μ. μ.
- 4 22 Σάβ. Φιλήμονος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ Κιλικίας μάρτυρος.
- † 5 23 Κυρ. Γρηγορίου. ἐπ. Ἀκραγαντίνων καὶ Ἀμφιλοχίου μάρτυρος.
- 6 24 Δευτ. Κλήμεντος Πάπα Ῥώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
- † 7 25 Τρίτ. Αἰκατερίνης μεγαλομ. καὶ Μερκουρίου μάρτ. Ἀργία.
- 8 26 Τετ. Ἀλυπίου τοῦ Κιονίτου καὶ Νίκωνος μαρτύρων.
- 9 27 Πέμ. Ἰακώβου Πέρσου τοῦ μεγαλομάρτυρος.
- 10 28 Παρ. Στεφάνου τοῦ Νέου καὶ Εἰρηναρχοῦ μάρτυρος.
- 11 29 Σάβ. Παραμόνου καὶ Φιλομένου τῶν μαρτύρων.
Πανσέληνος ὥρ. 11 καὶ λ. 4 π. μ.
- † 12 30 Κυρ. Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου. Ἀργία.

Δ Ε Κ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 9 καὶ ἡ νύξ ὥρας 15.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκαιρων.

- Ν. Π.
- 13 1 Δευτ. Ναοῦμ τοῦ προφήτου.
- 14 2 Τρίτ. Ἀββακούμ τοῦ προφήτου.
- 15 3 Τετ. Σοφονίου τοῦ προφήτου.
- 16 4 Πέμ. Βαρθάρου τῆς μεγαλομ. καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
- † 17 5 Παρ. Σάββα τοῦ Θεοφάνου καὶ ἡγιασμένου. Ἀργία.
- † 18 6 Σάβ. Νικολάου ἐπισκ. Μύρων τῆς Λυκίας. Ἀργία.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 8 καὶ λ. 14 μ. μ.
- † 19 7 Κυρ. Ἀμβροσίου ἐπισκ. Μεδιολάνων.
- 20 8 Δευτ. Παταπίου τοῦ ὁσίου.
- † 21 9 Τρίτ. Ἡ σύλληψις τῆς Θεοπρομήτορος Ἄννης. Ἀργία.
- 22 10 Τετ. Μηνᾶ, Ἐρμογένους καὶ Εὐγράφου μαρτύρων.
- 23 11 Πέμ. Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
- † 24 12 Παρ. Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ. Ἀργία.
- 25 13 Σάβ. Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
Νέα Σελήνη ὥρ. 11 καὶ λ. 29 μ. μ.
- † 26 14 Κυρ. Θύρσου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
- 27 15 Δευτ. Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος.
- 28 16 Τρίτ. Ἀγγαίου τοῦ προφήτου καὶ Μαρίνου μάρτυρος.
- 29 17 Τετ. Δανιὴλ τοῦ προφήτου καὶ τῶν τριῶν παιδῶν καὶ Διονυσίου. ἀρχιεπ. Αἰγίνης τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου.
- 30 18 Πέμ. Σεβαστιανοῦ, Ζωῆς καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτύρων.
- 31 19 Παρ. Βονιφατίου μάρτυρος.
Ἰανουάριος.
- 1 20 Σάβ. Προεόρτια τῶν Χριστουγέννων καὶ Ἰγν. Θεοφάνου.
- † 2 21 Κυρ. Ἰουλιανῆς μάρτυρος.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 10 καὶ λ. 25 π. μ.
- 3 22 Δευτ. Ἀναστασίας μάρτυρος τῆς φαρμακολιτρίας.
- 4 23 Τρίτ. Τῶν ἐν Κρήτῃ δέκα μαρτύρων.
- 5 24 Τετ. Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ Εὐγενίας ὁσ.
- † 6 25 Πέμ. Ἡ κατὰ σάρκα ΓΕΝΝΗΣΙΣ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία τριήμερος, κατάλυσις εἰς πάντα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων.
- 7 26 Παρ. Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου καὶ Εὐθυμίου ἱερομάρτυρος.
- 8 27 Σάβ. Σεραφίου ἀρχιδ. καὶ πρωτομ. καὶ Θεοδώρου Γραπτοῦ.
- † 9 28 Κυρ. Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ κέντων δυσμυρίων μαρτύρων.
Πανσέληνος ὥρ. 3 καὶ λ. 30 μ. μ.
- 10 29 Δευτ. Τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντων 14 χιλιῶν νηπίων.
- 11 30 Τρίτ. Ἀνυσίας τῆς ἱερομάρτυρος.
- 12 31 Τετ. Μελάνης ὁσίας καὶ ἀπόδοσις τῶν Χριστουγέννων.

Τὸν δημοσιευόμενον κατάλογον ἐπέμψεν ἡμῖν ἐγκρίτως φίλος, μέλος ἐπιφανοῦς εἰκογενείας, πολλὰς παρασκευῆς τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας.

Κ Α Τ Α Σ Τ Α Σ Ι Σ

Τῶν πρὸς ὄπλιον Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ 1820.

Ἀρῆθὸς	Ἑπαρχία	Ἄνδρες ὄπλιον		Προεστῶτες τῶν Ἑπαρχιῶν	
		Ἕλληνας	Τούρκοι	Ἕλληνας	Τούρκοι
1	Κόρινθος...	1500	400	Νοταρᾶς...	Κιαμὴλ Βεγῆς
2	Καλάβρυτα...	2000	150	Ἀσημάκης Ζαΐνης, Σωτ. Χαραλαμπίτης,	
3	Βοστίτζα (τὸ Ἀΐγιον)...	500	70	Ἀσ. Φωτῆλας, Σωτῆρ. Θεοχαρόπουλος	Διάλ-ἀγῆς
4	Πάτραι...	1300	700	Ἀνδρέας Λέντος...	
5	Γαστούνη (ἡ Ἡλεία)...	2300	1600	Ἀθανάσιος Κανακάρης...	Ἰβραχίμ-ἀγῆς
6	Πύργος...	400	700	Γεώργιος Σισίνης...	
7	Ἀργαθία (ἡ Τριφυλλία)...	1800	700	Νικόλαος Βιλαέτης...	Χασάν-ἀγῆς
8	Νεόκαστρον (ἡ Πύλος)...	500	300	Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, Ἄντ. Καρα-	Βεκήρ-ἀγῆς
9	Μεθώνη...	500	500	πατᾶς καὶ Δημήτριος Τομαρᾶς...	Ἄλῆ-ἀγῆς
10	Κορώνη...	400	500	Γεώργιος Οἰκονομίδης...	Ἀχμέτ Βεγῆς
11	Νῆσι...	300	500	Νικ. Μοθωνίος, Πανάγιος Φουρναράκης.	
12	Ἰμπλακίαια...	700	30	Καράπαυλος...	Ἰμέρ Ἐρφέντης
13	Καλάμαι...	600	30	Δημ. Καλαμαριώτης, Γεώργ. Δαφειώτης	
14	Ἀνδρούσα...	500	250	Δημήτριος Παπατσώνης...	
				Τσιανιάνοι Κυριακοί...	
				Φραντσέσκος...	

15	Μισοβᾶς (ἡ Σπάρτη)...	2300	3000	Παναγιώτης Κρεβατάς, Ἀναγνώστης	Ρουμπῆς, Ζαλούμης, Κα-
16	Μονεμβασία (ἡ Ἐπίδ. Διμηρᾶ)	600	400	Κοπανίτσας...	ραμῆρος (Βαρδουαῖοι)
17	Ἅγιος Πέτρος (Κυνουρία)	800	600	Καλογεῖς καὶ Δεσποτόπουλος...	Χασάν Βεηζαδῆς
18	Ἀναπλι (ἡ Ναυπλία)...	1500	600	Παπάζογλου, Ἀναγνώστης Κοντάκης.	
19	Ἄργος...	800	400	Δημήτ. Πεῖρούκας, Θεόδωρος Βλάσης.	Ἀρκαούτογλου, Μουσταφᾶ
20	Τριπολιταῖα (ἡ Τρίπολις)	1500	1500	Σωτήριος Κουριάς, Γεώργιος Βάρβογλου	Βεγῆς, Σέχ. Νεστίπ Ἐφ-
21	Καρύταινα (ἡ Γόρτυς)...	2000	300	Παπαγιαννόπουλοι (ἡ Δεληγιάνναι)...	φέντης, Δεφτέρ Κεχαγιάς
22	Φανάρι (ἡ Ὀλυμπία)...	700	1000	Παπαλέξης, Ζαφειρόπουλος...	Ἰμέρ Ἀγαταΐκος
23	Λεοντάρι (ἡ Μεγαλόπολις)	900	400	Πέτρος Σαλαμώνας, Δικαῖοι...	Χασάν Ἀγῆς Πέρογλου
		24,400	12,800		
Α Α Κ Ω Ν Ι Α Σ (Μ Α Ν Η Σ)					
Ἄρχηγοι ὄπλων.					
1	Σταυροπήγιον...	1000	Κοιμουνδουράκης, Καπετανάκης...		
2	Ἀνδρούβιστα...	600	Παναγιώτης Τρουπάκης ἡ Μούρτσινος...		
3	Μεγάλη Καστάνια...	500	Δουράκης...		
4	Ζυγός...	700	Χρηστάς, Κυδέλος...		
5	Τσιμόβα (ἡ Ἀρέσπολις)...	1000	Πέτρος Μαυρομηγάλης...		
6	Μέση...	700	Μιχαλακιάνα ὑπὸ τοῦς Μαυρομηγάλαις...		
7	Ἀάγια...	400	Γληγορακόγκωνας ὑπὸ τοῦς Μαυρομηγάλαις...		
8	Καρυοπόλις...	600	Τσιγκουριός, Καβαλαράς...		
9	Μαρθωνῆσι...	500	Γληγορακῆαι...		
		6,000			

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος ἐν Ὁριέδω τῆς Ἰσπανίας εὐρίσκεται τὸ μνημεῖον τοῦ πρίγκηπος Σιλὸ, ἐφ' οὗ εἶναι ἐγκεχαραγμένη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: «Silo princeps fecit», ἣν εὐκόλως δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ κατὰ 270 διαφορετικούς τρόπους, ἀρχίζων πάντοτε ἐκ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιγραφῆς εὐρισκομένου ψηφίου S.

T I C E F S P E C N C E P S F E C I T
 I C E F S P E C N I N C E P S F E C I
 C E F S P E C N I R I N C E P S F E C
 E F S P E C N I R P R I N C E P S F E
 F S P E C N I R P O P R I N C E P S F
 S P E C N I R P O L O P R I N C E P S
 P E C N I R P O L I L O P R I N C E P
 E C N I R P O L I S I L O P R I N C E
 P E C N I R P O L I L O P R I N C E P
 S P E C N I R P O L O P R I N C E P S
 F S P E C N I R P O P R I N C E P S F
 E F S P E C N I R P R I N C E P S F E
 C E F S P E C N I R I N C E P S F E C
 I C E F S P E C N I N C E P S F E C I
 T I C E F S P E C N C E P S F E C I T

Κάτωθι τῆς ἀνω ἐπιγραφῆς εὐρίσκονται τὰ ἐξῆς 8 ψηφία: H. S. E. S. S. T. T. L. ἅτινα σημαίνουν: Hic situs est Silo; sit tibi terra levis, ἧτοι «Ἐνθάδε κεῖται ὁ Σιλὸ, γαῖαν ἔχῃ ἐλαφράν.»

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὡς πρὸς τὸ θρήσκευμα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὰς κάτωθι δέκα κυρίας κατηγορίας ὑπολογίζοντες τοὺς κατοίκους τῆς γῆς εἰς 1,445,000,000.

1 ^{ον} Καθολικοὶ	212,000,000
2 ^{ον} Διαμαρτυρόμενοι ἢ Εὐαγγελισταὶ	124,000,000
3 ^{ον} Σχισματικοὶ ἢ Αἰρετικοὶ	84,000,000
4 ^{ον} Ἰσραηλῖται	7,000,000
5 ^{ον} Μουσουλμάνοι	220,000,000
6 ^{ον} Βραχμανισταὶ	163,000,000
7 ^{ον} Βουδισταὶ γνήσιοι	7,000,000
8 ^{ον} Βουδισταὶ ὁπαδοὶ τοῦ Κομφουκίου	380,000,000
9 ^{ον} Βουδισταὶ καὶ Κυμβεῖστοι	36,000,000
10 ^{ον} Ἐθνικοὶ (μὴ πιστεύοντες εἰς Χριστὸν)	212,000,000
Ἦτοι τὸ ὅλον	<u>1,445,000,000</u>

Δεκέμβριος 1885.

A. I. G.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

I.

Ἦς ἐτι ἔδυσεν ἀστήρ κ' ἔρριφθ' εἰς τὴν σκοτίαν,
 Ἐν ὄνειρον ἐξέπνευσε . . . μία ἐλπίς ἐσβέσθη,
 Μία φαιδρὰ ἀπόλαυσις εἰσέτι ἀπωλέσθη,
 Μίαν ἐτι κηδεύομεν πενθοῦντες εὐτυχίαν.

Ἐν ἔτος ἐτι ἔφυγε· παρῆλθεν ὀλισθαίνων·
 Μία σάνις ἐφ' ἧς ὁ ποῦς ἐστήριζε τὸν βίον
 Ἐρράγη καὶ κατέπεσε· τὸ βλέμμα φοβισμένον
 Ἐν βῆμα προσητένισε τὴν ἄδυσσον πλησίον.

Φρικωδεστέραν ἀπειλὴν ἐπὶ τῶν τέρψεών μας
 Ὁ αἰμοδόρος θάνατος ὠχρὰ ἐκσφενδονίζει·
 Μίαν προσέθεμεν ραφὴν ἐπὶ τὸ σάβανόν μας,
 Μίαν βαθμίδα ἢ ζωὴ τὸ μνημα προσεγγίζει.

II.

Ἴδου τὸ ὠρολόγιον· χρονόμετρον τοῦ πόνου
 Τοὺς πόθους καταρρέοντας καὶ τὴν ζωὴν ἀγγέλλον
 Θρηνοῦν τὴν εὐτυχίαν μας διὰ πενθίμου τόνου
 Κ' ἐκτεῖνον φρίκης ἔμπλεων τὸν ἦχον εἰς τὸ μέλλον.

Ἴδου τὸ ὠρολόγιον· ὁ χρόνος διαδαίνει
 Ἄδυσωπήτως ἐπ' αὐτοῦ μετὰ ὀρυκτοῦ ἀγρίας
 Τὸ ἔτος θνήσκει καὶ λεπτὸν μετὰ λεπτὸν προδαίνει·
 Ὁ λεπτοδείκτης τὰς στιγμὰς μετρεῖ τὰς ἀγωνίας.

Αἱ δώδεκα σημαίνουν ἐν μέσῳ μυστηρίου·
 Ἐσήμερον . . . ἀντήχησεν ὁ τελευταῖος ἦχος,
 Ὡς ἐσχατος ὀλολυγμὸς ἐντὸς νεκροταφείου
 Καὶ σιωπὴ νεκρώσιμος ἀπλοῦται ἀμειλίχως.

Τὸ πᾶν θρηνεῖ ἐν τῇ σιγῇ... ἐπὶ στιγμὴν βραχεῖαν
 Ὁ χρόνος πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ μέλλον ἀμφιρρέπει,
 Ἄναχαιτίζει τὴν ὀρμὴν αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν
 Καὶ ἀπηνῆς τοὺς τρομεροὺς θριάμβους του προσβλέπει.

Προσβλέπει εἰς τὸ παρελθὸν ψυχρὸς τὰ θύματά του·
 Διέρχονται ὡς τάγματα πυκνά, δὲν ἀριθμοῦνται·
 Κόνις, κρανία, κόκκαλα, παντοῦ τὰ βήματά του
 Μὲ δάκρυα, μ' ὄλοφурμοὺς, μὲ αἵματα τυποῦνται.

Καὶ εἰς τὸ μέλλον βλοσυρὸν τὸ βλέμμα του βυθίζει,
 εἰς ἔκστασιν ἀγάλλονται φαιδρὰ τὰ σφάγιαί του,
 Ὁ ἔρωσ ἐνειροπολεῖ καὶ ἡ ψυχὴ ἐλπίζει,
 Πλὴν κόπτει τᾶσμα τῆς ζωῆς ὁ βόγχος τοῦ θανάτου.

Κισσόστεπτα καὶ ἔξαλλα τὰ θύματα ὄρχοῦνται
 Πέριε φερέτρον, τῆς χαρᾶς ἐν ᾧ φοροῦν τὸ στέμμα
 Προσκλίνουν εἰς τὸ φέρετρον καὶ εὐθυμα νεκροῦνται...
 Ὡ! ἀποστρέφει καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τὸ βλέμμα!

III.

Ἴδου ὁ βίος· συμφορᾶς καὶ ἀγωνίας πτώμα·
 Γνόφος ὅστις τὴν κόλασιν διπλὴν ἀπεικονίζει·
 Διηνεκὲς ἐλίσθημα εἰς τὸ προσχαῖνον χῶμα,
 Ἐνθα ἐπὶ ψυχρῶν ὀστέων ἡ αὔρα ὀλοῦζει.

IV.

Κόρη, ἐλθέ· ἀγέρωχοι ἡμεῖς πρὸ τοῦ θανάτου
 Καὶ ἀψηφοῦντες τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ τὴν ἀπαισίαν
 Ὡς ἀστραπὴ ἄς σχίσωμεν τοῦ χρόνου τὴν σκοτίαν
 Τί πρὸς ἡμᾶς ἂν μόρσιμος ὠρίσθημεν βερά του;

Εἰς τὸ ναυάγιον αὐτὸ ἕπερ καλεῖται βίος
 Σώσωμεν κἂν τὸν ἔρωτα ἐπὶ τῆς παραλίας
 Διάττων εἴμεθα ἀστήρ εἰς νύκτ' ἄνευ πρώτας
 Ἄσμα στιγμῆς, καὶ σιωπῆ βαθεῖα αἰωνίως.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΤΟΑ

1886

Ἀγαπητὲ Φίλε κ. ΑΡΣΕΝΗ,

Ἐπεσθὲν ἔν' ἀποστείλω ὑπὲρ τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν Ἡμερολογίου, Μελέτην Περὶ τῆς Ἐν Ἑλλάδι Ποιήσεως, τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν καὶ τῷ κοινῷ διὰ τῆς πρό τινας χρόνου ἐκδοθείσης καλλίστης Ἀγγελίας ὑμῶν. Ἀτυχῶς διάφοροι ἀπρόοπτοι περιστάσεις ἐπέληθον ἕκαστε παρακλύσσαί με, ὅπως δυνηθῶ νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσίν μου ταύτην.

Ἐνεκ τούτου ἠναγκάσθην νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἐπομένων ὀλίγων σελίδων ἐπὶ θέματος εἰδικωτέρου καὶ ἤσσανα ἀπαιτοῦντος χρόνον καὶ ἐνασχόλησιν.

Ἐλπίζων ὅτι θὰ τύχῃ συγγνώμης παρ' ὑμῶν τε καὶ τῶν ὑμετέρων ἀναγνωστῶν διὰ τὴν παράβασιν ταύτην.

Διατελῶ εἰλικρινῶς Ὑμέτερος
TIMESON

Ἀθῆναι, τῇ 28 Νοεμβρίου 1885

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

Ετύγχανον ἐσχάτως περιπλανῶν τὸ βλέμμα μου ἐπὶ τινῶν βιβλίων ἀκόμψου ἐξωτερικοῦ, ὧν ὁ χάρτης ἐκτὸς τῆς ἀπορροφητικῆς ιδιότητος ἦν προσέλαβε καὶ τῶν σιδηροχρῶν κηλίδων, αἵτινες ἐποίκιλλον τὴν λευκὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, ἀνέδιδε τὴν ἀόριστον ἐκείνην ὁσμὴν τὴν μαρτυροῦσαν κρεῖσσον παντὸς ἐτέρου στοιχείου περὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπηρείας τοῦ πανδαμάτορος χρόνου. Ἡ ὁσμὴ ἐκείνη παρήγαγέ μοι παράδοξόν τινα συναίσθησιν. Μοὶ ἐφάνη ὅτι εἰσέπνεον τὴν λεπτὴν εὐωδίαν, ἣτις αἴφνης ἀναδίδεται ὅταν ἀνοίγωμεν κιβωτίδιόν τι ἐν ᾧ πρό ἐτῶν, πρό πολλῶν ἐτῶν, κατεκλείσαμεν προσφιλεῖ ἔγγραφα καὶ ἀντικείμενα μετὰ μύρων. Ἡ ὁσμὴ ἐκείνη παρίστατο πρό ἔμοῦ ὡς τὸ ἄρωμα τοῦ παρελθόντος. Ὅπως ἰδέας, ὅπως σκέψεις, δὲν μοὶ ἐνέπνευσεν

ἐν μιᾷ στιγμῇ! Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων! Ἐν ταῖς σελίσαι τῶν βιβλίων ἐκείνων ἀντενακλῶντο ὡς ἐν κατόπτρῳ ἡ παιδικὴ μου ἡλικία μετὰ τῶν ἡδονῶν τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἀμεριμνησίας, καὶ ἡ πρό τινῶν δεκαετηρίδων Ἑλλάς μετὰ τῶν ἐλπίδων, τῶν πεποιθήσεων, καὶ τοῦ ζωηροῦ πνευματικοῦ αὐτῆς βίου. Ἰπτατο περὶ ἐμὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν τὰ πάντα ἦσαν παρ' ἡμῖν ἰσχυρά. Διάνοιαι ἀκμαῖαι, καρδία! εὐαίσθητοι, ψυχαὶ ἀγνῶν συνεμίγνυντο τότε. Ἡ φαντασία καὶ τὸ αἶσθημα δὲν ἠδύναντο οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ μένωσιν ἐν ἀδρανείᾳ καταστάσει. Ἐδῶν ἀεννάως, καὶ ἐπεβάλλοντο εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀπλήστως τὰ προϊόντα αὐτῶν καταβροχθίζουσιν. Ἦν ἡ λαμπρὰ ἐποχὴ ἡ ἀναδεικνύσα ὅ,τι ὁ Γκαίτε ἀποδίδει εἰς τὴν νεότητα :

« Τὴν δύναμιν τοῦ ἔρωτος, καὶ τὴν ἰσχὴν τοῦ μίσους. »

* *

Τὰ βιβλία ταῦτα ἔφερον ὡς τίτλον : « Ποιήσεις Θεοδώρου Γ. Ὀρφανίδου. » Μικρὸς ἔτι ὢν ἐτρύφην ἀπλήστως ἐν τῇ ἀναγνώσει αὐτῶν, καὶ ἠσθανόμην ἄκρατον συγκίνησιν ἐν πῇ περιπαθείᾳ, καὶ εὐρισκον ἄρρητον ἡδονὴν ἐν τῇ χάριτι αὐτῶν. Ἄλλ' ἤδη μετὰ τὴν πάροδον πολλῶν ἐτῶν, καθ' ἃ ἐνέκυφα εἰς τὴν μελέτην ἄλλων παντοδαπῶν ἔργων, ἐπανελθὼν μετ' εὐαρεσκείας εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνων, ἅτινα με καθήδυνον ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ, κατελήφθην ὑπὸ βαθέος θαυμασμοῦ πρό τῶν μνησθειῶν ποιήσεων. Διεῖδον ἐν αὐταῖς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ τὴν φαντασίαν, νὰ ἠδύνη τὴν καρδίαν, νὰ ἐξυψώσῃ τὸ πνεῦμα. Μεγαλοπρεπεῖς στίχοι ἐκτυλίσσονται ἐκεῖ δίκην κυμάτων κυλινδουμένων ἄπωθεν, θραυομένων ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ νεωτέρου κόσμου, καὶ ἐκδραζόντων τὰ φύκη τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ ποιητῆς αὐτῶν ἐστράφη πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ὅπως ἀντλήσῃ ἔμπνευσιν, ἰδέας, αἰσθήματα, καὶ μέτρα, καὶ λέξεις. Ἐλλῆν αὐτὸς οὐδόλως ἐπελάθετο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πρὸς ἣν ἅπαντα τὰ μεγάλα πνεύματα ἅμα τῇ πρώτῃ δονήσει τῆς φαντασίας ἐστρεψαν τὸ βλέμμα. Οὕτω ἐνέκυψεν εἰς τὴν μελέτην τῶν ὑπερτάτων προϊόντων τῆς διανοίας τῶν δαιμονίων ἡμῶν προγόνων. Ἡ λατρεία πρὸς ταῦτα, καὶ ἡ ἐπίδρασις τούτων, ἀναφαίνονται ἐν ἐκάστῃ τῶν προκειμένων ποιήσεων, οἷοσδήποτε καὶ ἂν ἦ ὁ χαρακτήρ αὐτῶν. Καὶ ὁ ἄκρατος ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος, ὁ λαμπρότερος καὶ εὐγενέστερος τῶν ἐνθουσιασμῶν διὰ

πάντας, ἀλλ' ἰδίως διὰ τοὺς Ἕλληνας, πλανᾶται οὐ μόνον ἐν τῇ ἰδέᾳ τῶν ποιήσεων τοῦ Θεοδώρου Ὀρφανίδου, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τύπῳ αὐτῶν. Καὶ ὁ ποιητὴς οὗτος, ὁ καταδείξας ἐν τοῖς Σατυρικοῖς αὐτοῦ ἔργοις ὅπως ἐξόχως δύναται νὰ χειρίζεται τοὺς ἰάμβους μετὰ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ἀνέδειξεν ἐν ἑτέροις ποιήσεσι τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον, ἀκολουθήσας εἰς τοῦτο τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τοῦ Ἄλ. Ῥαγκαβῆ, μιμηθέντος πάλιν τὸν Κλόποτωκ, τὸν Γάϊθελ, τὸν Σίλλερ καὶ αὐτὸν τὸν Γκαίτε, ὧν ὁ πρῶτος ἐν γενεῇ, καὶ οἱ λοιποὶ ἐν μέρει ἐφήρμοσαν ἐν ταῖς ποιήσεσιν αὐτῶν τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν μέτρον. Ἄφ' ἑτέρου καὶ ἡ γλῶσσα, τῆς χρῆσιν ποιεῖται ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης, ἐμφαίνει τὴν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα λατρείαν. Ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι ῥυθμικὴ, ἀγνή, καὶ ἄμωμος. Ἐκάστη λέξις εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἐκφραστικὴ καὶ γλυκεῖα, συγκρινομένη δὲ μετ' ἄλλων παράγει γοητευτικὴν ἁρμονίαν. Αἱ φράσεις καθίστανται οὕτω ἐμμελεῖς, αἱ δὲ περίοδοι προσκτῶνται εὐάρεστον μεγαλοπρέπειαν.

* *

Ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης εἶναι εἷς ἐκ τῶν γιγάντων ποιητῶν, δι' ὧν πρό τινας χρόνους ἡ Ἑλλάς ἐκοσμεῖτο καὶ ἀνεπτύσσετο, καὶ ὧν ἡδὴ τυγχάνει στεῖρα. Εἶναι ἀνδρώδης, στιβαρὸς, ἀληθῆς ποιητῆς. Κατενόησεν ἀκριβῶς, ὡς καὶ πάντες οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ, ὅτι ὁ μέγας φιλόλογος πρέπει νὰ ᾖ μέγας σπουδαστῆς, καὶ ὅτι ἡ ποίησις εἶναι τότε μόνον ὑψηλὴ, ὅταν στηρίζεται ἐπὶ ὑψηλῶν γνώσεων, καὶ παρέχῃ διδάγματα, εἴτε ὑπὸ τῆς σπουδῆς ἐμπνεόμενα, εἴτε ὑπὸ τῆς πείρας.

Καὶ αἰσθανόμενος ἑαυτὸν τεθωρακισμένον ἀρκούντως, ἐχώρησεν εὐθαρσῶς εἰς τὴν κονίστραν, ἐπάλαισεν ἐρρωμένως καὶ ἐνίκησε. Τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἔργα θὰ κατέχωσιν ῥεῖποτε μίαν τῶν πρώτων θέσεων ἐν τῷ φιλολογικῷ στερεώματι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐν αὐτοῖς διακρίνει τις φιλοσοφίαν, φυσιολογίαν, ἱστορίαν, ἀνατομίαν καὶ ῥητορικὴν ἔτι, διότι ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης εἶναι, ὡς ὁ Σίλλερ, ῥήτωρ ἐν τῇ ποιήσει. Τὸ μέγα καὶ ἑκτακτὸν τοῦτο προσὸν, παρατηρεῖται ἰδίως ἐν τῇ « Χίω Δούλη, » ἐν τῇ ἡ τῶν συνωμοτῶν συνέλευσις παρεμφέρει τῇ ὁμοίᾳ σκηνῇ τοῦ « Γουλλιέλου Τέλλου, » τὰ δὲ λαμπρὰ ἔπη τοῦ Ἰαϊδώρου πρὸς τὸν Ἰουστινιανόν, ἀναμιμνήσκουσι τὸν ὑπέρτατον μονόλογον τοῦ ἥρωος τῆς Ἑλβετίας ἐν τῷ μνησθέντι δράματι.

Ἄλλ' ὁ Ὀρφανίδης διὰ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ, δὲν ἀποτελεῖ ἴδιον ὑπερφῶ τύπον τυχαίως ἀνακῦψαντα. Εἶναι τέκνον μιᾶς ἐποχῆς, ἧς τὸ πνεῦμα ἀπετυπώθη οὐχὶ ἐπ' αὐτοῦ μόνον ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀναφανέντων χρόνοις, καὶ τὸν αὐτὸν πνευματικὸν βίον ἀγόντων. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ ἐνησχολοῦντο ἀπαύστως εἰς μελέτας καὶ μελέτας εὐρείας, γενικὰς καὶ συστηματικὰς. Εἶχον μεγάλην πείραν τῆς κοινωνίας, ἐβύβιζοντο ἀπλήστως καὶ εὐφροσύνως εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἀρχαίου πνευματικοῦ κόσμου καὶ παρηκολούθουν κανονικῶς καὶ ἐπιμόνως τὴν ἀνέλιξιν τῆς φιλολογίας τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Ἦσαν ὡς πᾶς ἀληθῆς ποιητῆς ἀναμορφωταί, διδάσκαλοι καὶ δημιουργοί. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλεται ἡ ἀνάπλασις τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἀνάδειξις αὐτῆς εἰς τὸ σημεῖον εἰς ὃ περιήλθεν ἤδη καὶ ὅπερ μεθ' ὅσα καὶ ἂν κραυγάζωσι τινες, εἶναι λαμπρὸν καὶ ἐνθαρρυντικώτατον. Οἱ Σοῦτσοι, ὁ Ῥαγκαβῆς, ὁ Ὀρφανίδης, ὁ Βερναρδάκης, ὁ Ζαλοκώστας ὑπῆρξαν οἱ Κορνήλιοι, οἱ Ἰόνσωνες καὶ οἱ Βοκκάκιοι τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πρόοδος ἦν μέχρι τοῦδε ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα ἔλαβεν, εἰς αὐτοὺς κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται. Ἐν πάσαις ταῖς χώραις, οἱ ἰσχυρότεροι ἀναμορφωταὶ τῆς γλώσσης ὑπῆρξαν οἱ ποιηταί, οἵτινες διὰ τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ στίχου, τῆς γλυκύτητος τῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ ὕψους τῶν ἰδεῶν, ἐπιβάλλονται πολὺ ἀποτελεσματικώτερον ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ καθωραΐσει τῶν ἐκφράσεων τοῦ λαοῦ ἢ οἱ σοφώτεροι καὶ κραταιότεροι τῶν γραμματοδιδασκάλων. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς γλώσσης, οἱ μνησθέντες ἡμέτεροι ποιηταὶ ὑπερεῖχον καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις καὶ ἐν τοῖς αἰσθήμασι, παρῆγον δὲ οὐχὶ ὀθυρμάτια ἀλλ' ἔργα στιβαρὰ, σύνθετα καὶ ἄκμαῖα, ἀπαιτοῦντα μεγίστην δύναμιν καὶ μεγίστην τέχνην. Ἐδημιουργοῦν ἐποποιίας καὶ δράματα. Καὶ ἐπετύγχανον ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ δημιουργίᾳ.

* *

Ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς βαθεῖς καὶ μυστηριώδεις ἐκείνους ποιητὰς, ὧν τὰ ἔργα ὀφείλει τις ν' ἀνατάμη μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ νὰ διυλίση μετὰ μεγίστης ἐταστικότητος, ὅπως διαγνώσῃ τὸν ὑψηλὸν χαρακτήρα των, καὶ τὰς ἐξόχους αὐτῶν ἰδέας. Αἱ ποιήσεις αὐτοῦ δὲν ἐνέχουσι τοὺς ἀδάμαντας ἐκείνους τοὺς εὐρισκομένους ἐν τῇ « Θεῖᾳ Κωμῳδίᾳ » τοῦ Δάντου, ἀλλ' οὕς πρέπει νὰ ἐξαγάγῃ τις μετὰ μόχθου ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ

είσιν έσπαρμένοι, να λειάνη και να σπιλώση, όπως αναδειξωσιν άπασαν την γοητευτικήν, άπαράμιλλον και ποικίλην αύτων αίγλην. 'Αλλ' αναδίδουσιν ίδίαν άνταύγειαν, άσθενεστέραν πλην προφανεστέραν. Είσι κρύσταλλοι μη έκπέμποντες τας ζωηράς και άνησούχους του άδάμαντος φλόγας, αλλά μη δεόμενοι κατεργασίας, όπως παραχθῆ ή όμαλή και ήρεμος αύτων λάμψις. Ούτως άνευ μεγάλης κριτικής δεινότητος, δύναται τις να διαγνώση εύχερωσ τον χαρακτήρα και τας ιδιότητες των ποιήσεων του Θεοδώρου 'Ορφανίδου, διεξερχόμενος άπλως ταύτας. Οί στίχοι αυτού είσι διαυγέστατοι και άντανακλώσι φαινότατα άπαν το αίσθημα και το πνεύμα του ποιητου. 'Η γλυκύτης, ή καλαισθησία και αί γνώσεις υπερεκχειλίζουσιν έν αύταις, και κατακηλοῦσι και τους άπλουστέρους των άναγνωστων. Ούτως άρκεῖ μόνη ή παράθεσις βραχέων τινων άποπροσμάτων των ποιήσεων του 'Ορφανίδου, όπως διαγνωσθῶσιν έντελως άπασαι αί λαμπραι αύτων ιδιότητες. Προς τουτο λαμβάνομεν ύπ' όψει την Χίτον Δούλην, το έξοχώτερον των ποιημάτων αυτού.

'Εν τῇ ενάρξει άποφεύγων την συνήθη παρὰ τοις έπικοις ποιηταίς έπίκλησιν τῆς Μούσης, ή άλλης τινός έμπνεούσης δυνάμεως, προβαίνει δια των έπομένων ήρέμων, ήδέων και άδιάστων στίχων :

Προς τῆς 'Ελάσσονος πλέων 'Ασίας ο ναύτης τας οχθας
Νῆσον φαιδράν άπαντᾶ οὐ μακράν τῆς εὐδαίμονος Σμύρνης.
"Αν άρωμάτων τερπνῶν άτμοσφαίρα εύώδης την λούη
Δέν εἶν' αύτή των Μακάρων ή νῆσος. . . . εἰς "Εαρος ώραν
"Οτε σιγοῦν πελάγη και θρη, κ' ή φύσις ύπνῶνται
Μυστηριώδεις εἰς εὐ αὐτῆς άποπέμπωνται φθόγγοι,
Δέν κατοικοῦσιν εκεί κινδυνώδεις των μύθων Σειρήνες.

Οἷα τέχνη, οἷος ρυθμός, οἷα άρμονία συγκεντροῦνται έν τοις ολίγοις τούτοις στίχοις!

Περαιτέρω, οὐδόλως έπισκιαζών τον ποιητήν, αναφαίνεται ο βοτανικός και ο φυσιοδίφης και έκτυλίσσεται ή έπομένη λαμπρά εικών :

"Ετη παρήλθον έννεά και Μάρτιος μήν του δεκάτου
Τας πεδιάδας έκόσμι με άνθη φλογώδους λειριου.—
Οι πορφυροῖ του έφίου αστάχεις και άνθη μυρία
Παντοδαπά την χροιάν και κομψά την ύφήν και το σχῆμα,
Τον φαιδρωπόν και χλωρόν των άγρων κατεποικιλλον δάπιν.
Με τας ύγρας πτέρυγας του ο νότος μειλίχιος πνέων,
Πορτοκαλλέας Ιάσμων και ρόδων, διέχεε μύρα,

Κ' ή τρυφερά άηδών, την σιγήν διακόπτουσα ήδεν,
"Ασμα τερπνόν, στεναγμόν κ' εύθυμίαν έκφράζον συγχρόνως.

Τῆς ώραιας ταύτης άπεικόνισως τῆς φύσεως οὐδόλως τυγχάνει! άσθενεστέρα ή άκόλουθος άρχιτεκτονική περιγραφή :

Των Θυμιανῶν πορφυραῖ και τετράπλευραι στήλαι έκόσμιον
Τας των θυρῶν και θυρίδων κομψός κ' εύπρεπεῖς παραστάδας.
Δώματα ένδον εύρέα καί αίθουσ' άρκούντως μεγάλοι
Κεκοσμημένοι ύπῆρχον λαμπρῶς δι' ώραιων επίπλων.
Τῆς 'Ενετίας εκεί τα πολύτιμα κάτοπτρα, σκευή
Σπάνια, έδραι γλυπταῖ και δασύμαλλοι τάπητες ήσαν,
'Εν άρμονία κοινή εύπρεπῶς και κομψῶς τεταγμένα.
Δύο θυρίδες κ' ή θύρα τῆς κάτω μεγάλης αίθούσης
Εἰς άγλαόδενδρον κῆπον ήνοίγοντο όπου το ρόδον,
Διά τα μύρα σεμνῶς ήρυθρία έκλεύκου Ιάσμου,
"Οπου Ιάκυνθοι, κρῖνα, και ἴα, και άνθη ποικίλα,
'Εφιλονείκουν το γέρας του κάλλους, σιγῶντα εύγλώττως.

'Ιδου και έν δραματικώτατον μέρος, αναμνησκον έξοχον την τρυφερότητα του «'Ρωμαίου και τῆς 'Ιουλιέττας,» και την άγρίαν άπελπισίαν του Φάουστ :

«—Κ' ήσο το μέλημα σύ τῆς ζωῆς μου!...των πόθων μου κέντρον! ..
Των χρυσοπτέρων έλπίδων μου δυναρ!.. ήγρύπνουν σιμά σου
Μήπως ο κώνωψ ταρῆξη τον ύπνον σου!... καύσων ή ψυχός
Μήπως ως άνθος λεπτόν σε μαράνη!.. γλυκά έκοιμᾶσο
Εἰς τας άγκάλας αυτάς, και γλυκύτερον φίλημ' άγάπης
'Αψοφητί, ως χιόνος νιφάς, επανέθετον τότε
Εἰς το άγνόν μέτωπόν σου... » 'Οργίλως δ' άνέκραζε πόλιν :
« —Κατηραμένη να ήναι ή ώρα καθ' ήν έγεννήθης!
Κατηραμένος το πρώτον μειδίημα τέκνου τοιούτου!
Κατηραμένος το φίλτρον! το κάλλος! ο έρως! ο Κόσμος! »

Και περαιτέρω ο αισθηματικώτατος ποιητής διερμηνεύει έξόχως την πατριωτικήν αυταπάρνησιν δια των έπομένων έκφραστικωτάτων στίχων :

Σε συγχωρῶ ως πατήρ σου! ως άνθρωπος άκρως σ' οικτείρω,
'Αλλ' ως πολίτης σ' έχθαίρω, καθώς τους δημίους το θύμα.

* * *

'Εν τούτοις μεθ' όλην την μεγίστην αυτού άξίαν, ο Θεόδωρος 'Ορφανίδης υπέστη πολλὰς πικρίας ως ποιητής. 'Εζη έν κοινωνία έν ή πᾶς διακρινόμενος και ύψούμενος υπέρ την κοινήν επιφάνειαν

τῶν ἄλλων, ὀφείλει νὰ σταυρωθῆ καὶ νὰ ὑποστῆ φρικώδη μαρτύρια. Μόνη ἡ ἀγριότης τῆς σήμερον ὑπερβαίνει τὴν ὠμότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Παράδοξον! Ἐν τῷ ἔθνει ἐκείνῳ, ὅπερ χαρακτηρίζει ἰδίως ἡ διαίρεσις καὶ ἡ διχόνοια, ἅπαντες συνεννοῦνται καὶ συνδέουσι τὰς χεῖρας, ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ παντὸς ὑπερόχου. Οὕτως οἱ πάντες συνομνύουσι κατὰ τῆς προόδου καὶ ἐν τῷ οὐδόλῳ μοχθοῦσιν ὅπως, τὴν προκαλέσωσι, πλήσσοσι καὶ διώκουσιν αὐτὴν ἀνηλεῶς, ἐρχομένην αὐτομάτως. Καὶ οὕτω πάντες οἱ ὑπακούσαντες προθύμως εἰς τὴν ὤθησιν τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν πίεσιν τῆς καρδίας, ἐδηλητηριάσθησαν, ἐτάκησαν, ἐξεώσθησαν, κατεστράφησαν. Τὴν τύχην ταύτην ὑπέστη καὶ ὁ Θεόδωρος Ὁρφανίδης, ἀλλ' εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀντιστῆ ἐπὶ μακρὸν, μέχρις οὗ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέλους ἀπεγοητεύθη καὶ κατεπονήθη. Ἀλλὰ δὲν κατεβλήθη εὐχερῶς. Πρὶν ἢ καταπέση ἐπάλαισε, καὶ ἐπάλαισεν ἐρρωμένως. Οὐδὲν ὀρρωδῶν συνέσφιξε τοὺς ὀδόντας, καὶ προτείνων ἀπειλητικῶς τὰς σπιθάρους πηγμῆς του κατὰ τῶν ἀγρίως ἐπιτεθέντων κατ' αὐτοῦ, ἐξεσφενδόνισε τοὺς ἰσχυροὺς τούτους καὶ ἀποφασιστικοὺς λόγους:

« Πόλεμον ἐκήρυξαν αὐτοὶ κατὰ τῆς προόδου τῆς κοινωνίας, πόλεμον θανάσιμον τοῖς κηρύττω καὶ ἐγὼ ὡς μέλος τῆς κοινωνίας!... »

« Εἶναι ὀξεῖς καὶ φαρμακεροὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν, καὶ πιθανὸν νὰ υποκύψω, ὡς ὑπέκυψαν καὶ ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ πολὺ γενναιότεροι. Ἀδιάφορον! Καὶ ἡ ἦττα εἶναι ἐντιμος καὶ ἐνδοξος ὅσον ἡ νίκη! »

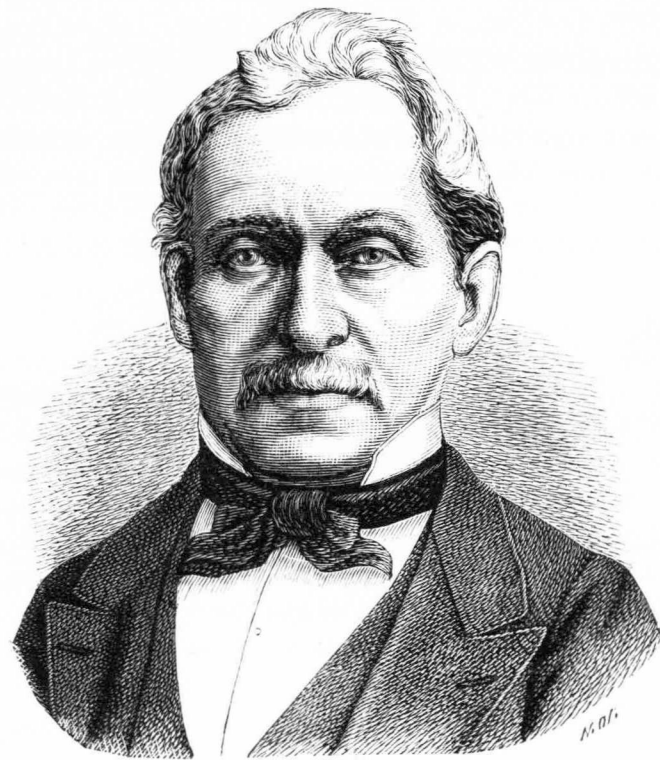
Καὶ εἶτα ἐπιλέγει:

« Ἀπολιπὼν πρὸ δεκαπενταετίας τὸ στάδιον τῶν πολιτικῶν διαπληκτισμῶν, δύο θεότητας λατρεύω μόνον, εἴτε ὡς ἐρημίτης ἐγκλειστος ἐν τῇ οἰκίᾳ μου μένων, εἴτε τὰ ὑψηλὰ τῆς πατρίδος μας καὶ ἐνδοξα ὄρη περιηγούμενος: τὴν Βοτανικὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Ποίησιν. Ἄμμουσὶ τινες ψυχὰί μοι λέγουσι σήμερον « Ἄφες τὴν Ποίησιν! » αὐριον ἴσως θέλουσι κρᾶξει « Ἄφες τὴν Ἐπιστήμην! » τοῦτέστι, μηδενίσου, γενοῦ κτήνος ὡς ἡμεῖς. »

« Ὅχι μὰ τὸν Θεόν! τοῦτο δὲν θέλω πράξει ποτέ! ἐνόσω ὑπάρχει ἐν ἐμοὶ πνοή καὶ λογικόν. »

* *

Ὁ Θεόδωρος Ὁρφανίδης ἐπάλαισεν, ἐπόλαισεν, ἀλλ' ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλους.

ΞΑΥΕΡΙΟΣ ΛΑΝΔΕΡΕΡ

(Κατὰ φωτογραφίαν παλαιῆς ἐποχῆς.)

Ἐν Ἑλλάδι, εἶναι τοιοῦτος ὁ πνευματικὸς βίος, τσαῦται πικραίαι, δυσχέρειαί καὶ ἀπογοητεύσεις συνωδεύουσιν αὐτὸν, ὥστε ὁ ἀκολουθῶν αὐτὸν, ὀφείλει ἢ νὰ γίνῃ ἐξωμότης, ἢ ν' ἀποθάνῃ ταχέως, ἢ νὰ ἐξαντληθῇ, ἐὰν δὲν ἐπιθυμῇ νὰ ἐξορισθῇ ἐκουσίως εἰς τι μονήρας καὶ ἤρεμον νησίδιον ὡς ὁ Βαλαωρίτης ἢ νὰ διαμένῃ ἐν ταῖς μεγάλαις πρωτευούσαις μεγάλων κοινωγιῶν ὡς ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς.

Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐλλείπουσιν ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ γόητρα, ἅπαντα αἱ λεπταὶ καὶ ὑψηλαὶ ἀπολαύσεις, ἅπαντα αἱ ἡδέϊαι καὶ ἀναπαυστικαὶ ἀντιδράσεις, αἵτινες ἀλλαχοῦ πραύνουσιν, ἀμείβουσι καὶ διεγείρουσι τὸν πνευματικὸν βίον.

Μία τῶν μεγαλειτέρων εὐδαιμονιῶν τοῦ βίου τούτου, τυγχάνει ἐν ἄλλαις χώραις, ἢ μετὰ συναδέλφων ἀναστροφή, ἢ ἀμοιβαία ἐνθάρρυνσις καὶ ἐκτίμησις, τὸ σέβας καὶ ἡ ὑπόληψις πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους.

Ἄλλ' ἐνταῦθα οὐ μόνον οὐδὲν τούτων ὑπάρχει, ἀλλ' ἐντελῶς τ' ἀντίθετα ἀναδείκνυνται.

Δὲν εὐρίσκει τις ἀνθρώπους ἔχοντας κοινὰ αἰσθήματα καὶ κοινὰς ἰδέας καὶ εὐγενῶς τὸν αὐτὸν εὐγενῆ σκοπὸν ἐπιδιώκοντας.

Ἐὰν ὑπάρχωσιν ὄντα τινὰ παρωδοῦντα τὸν πνευματικὸν βίον, ταῦτα ἀποβλέπουσι καὶ κατατρώγουσιν ἄλληλα, καὶ τότε μόνον συνασπίζονται, ὅταν ἴδωσιν ἕτερόν τινα ὑπέρτερον, ἐρχόμενον νὰ συνθλίψῃ καὶ νὰ συντρίψῃ διὰ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τὴν ἀθλίαν καὶ ἀηδῆ μνηρμυκίαν των.

Ἐπειτα, ἔλειπεν ἐντεῦθεν ἡ ἀντίδρασις, ἥτις ζωογονεῖ τὸν καταπονούμενον ὄργανισμὸν, καὶ ἀνίστησι τὸ ἐξαντλούμενον πνεῦμα. Ὄφειλε τις νὰ μοχθῇ καὶ ν' ἀγωνισθῆ ἀενάως ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἀπολαύσεως. Καὶ ἀφ' οὗ ἐξαντλήσῃ σταγόνα πρὸς σταγόνα τὸ ἔλαιον τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἰσθήματος, οὐδαμῶθεν δυνάμενος ν' ἀνανεώσῃ τοῦτο, ὀφείλει νὰ ἐκπνεύσῃ ἢ νὰ παραφρονήσῃ, ἐὰν δὲν ἀπολιθωθῇ καὶ ἀποβορβορωθῇ.

* *

Οἱ πάντες γνωρίζουσιν ἤδη ὅπόσον θλιβερῶς καὶ συγκινητικῶς κατέληξεν ἡ μακρὰ, ἐπίπνος, καὶ ἰσχυρὰ πάλη, ἣν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον γενναίως ὁ Θεόδωρος Ὁρφανίδης διεξήγαγεν ὑπὲρ τοῦ πνεύματος.

Ἐπέστη τρομερὰν προδοσίαν.

Ἐκεῖνο ὑπὲρ οὗ ἀφιέρωσεν ἀπάσας τὰς δυνάμεις του, ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ἐν τῷ τέρματι τῶν τοσοῦτων, τοσοῦτο μεγάλων καὶ εὐκλεῶν ἀγώνων του.

Προηοθάνθη τοῦτο.

Ὡς πάντες οἱ μεγάλοι ποιηταί, ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης ὑπῆρξε προφήτης.

Καὶ προεῖπε τὸ ἀλγεινὸν πλὴν εὐγενὲς ἀποτέλεσμα τοῦ ἥρωϊκοῦ καὶ ἐνδόξου πολέμου αὐτοῦ διὰ τῶν ἐπομένων δύο στίχων του:

« Αἱ ψυχικαὶ μας πληγαὶ φαρμακεύουσι πρῶτον τὸ πνεῦμα,
τὸ ὑλικότερον εἶτα ταχέως φονεύουσι σῶμα. »

* *

Ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης, ἐπάλαισεν, ἐπάλαισεν, ἀλλ' ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλους.

« Ἀδιάφορον! Καὶ ἡ ἥττα εἶναι ἔντιμος καὶ ἔνδοξος ὅσον ἡ νίκη. »

TIMESON

Σ. Π. ΣΤΟΑΣ. Ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ καὶ διακεκριμένῃ συμμετοχῇ ἐν τῷ ἡμέτερῳ ἔργῳ τοῦ κ. Εὐσταθίου Χρονοπούλου, γνωστοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον καὶ τὸν ἐν γένει λόγιον κόσμον ὑπὸ τὸ ὄραϊον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ψευδώνυμον TIMESON, ἐν διαφόροις ἐγκρίτοις φύλλοις καὶ περιοδικοῖς, τελευταῖον δὲ ἐκ τῆς διαρκεῦς καὶ πεφωτισμένης αὐτοῦ συνεργασίας ἐν τῇ παρ' ἡμῖν πρωτευούσῃ καὶ ἀληθῶς τιμῶσῃ τὸν Ἑλληνικὸν τύπον ἐφημερίδι ἢ Ἀκρόπολιν, λογιζόμεθα τῶντι εὐτυχεῖς, καὶ ὑπερφανευόμεθα δικαίως. Ὁ κ. Χρονόπουλος πεπρωτισμένος διὰ σπανίας νοημοσύνης καὶ πολυτίμου μαθήσεως, περὶ πλέον δὲ κεκτημένος εὐρεῖαν καὶ ποικίλην παιδείαν μετὰ λεπτοτάτης εὐφυΐας, σήμερον κατέχει ἐξαίρετον ὄλως καὶ ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τοῖς γράμμασιν.

Φίλτατε κύριε Ἀρσένη,

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐφέτος ἐσκόπευον νὰ μὴ δημοσιεύσω τι εἰς Περιοδικὰ ἢ Ἡμερολόγια. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐπιμένετε νομίζοντες ὅτι καὶ τὰ ποιήματά μου ὑὰ χρησιμεύσουν ὡς κόσμος τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν ἔργου, παραβαίνω τὸν ὄρκον μου, καὶ πέμπω ὑμῖν τέσσαρα ἀσμάτια ἐξ ἀνεκδότου καθ' ὀλοκληρίαν συλλογῆς μου.

Μεθ' ἀπάσης ὑπολήψεως ὄλως ὑμέτερος

ΑΡΙΣΤ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις, 25 Νοεμβρίου 1885.

(Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς Ἀσμάτων)

Α'.

Ηπλωσες πρὸς με μαλακὰ κλωνία,
ἐζήτησες ἀγάπην φλογερὰν,
σ' ἐνηγκαλίσθην ἐν φιλοστοργίᾳ,
καὶ σκέπην σοὶ παρείξα δροσερὰν.

Κι' ἀνέθαλες, καθὼς φυτὸν ἀκμαῖον
μ' ἐστόλιζες με ἄνθη τρυφερά,
κ' ἐγὼ τὰ μῦρα τούτων ἀναπνέων,
ἐν μέθῃ διεβίων καὶ χαρᾶ.

Τὰ τρυφερά κλωνία αἰφνηδῶς
μὲ σφίγγουσι, μὲ πνίγουσιν ἀγρίως,
ὡς ὄφως σπειρώσεις δολεραί.
Κ' ἐκ τῶν ἀδρῶν, μαγευτικῶν χειλέων
τῶν εὐωδιαζόντων σου ἀνθέων,
ἐξέρχονται πνοαὶ φαρμακεραί.

Β'

Οὐδὲν πρὸς χάριν σου δὲν ἔχω δώσει;
καὶ οἱ ὥραϊοι χρόνοι τῆς ζωῆς μου,
ἢ ἀτελεῦτητος συγκίνησός μου,
τοσαύτη ἀγωνία, πόνοι τόσοι;

Ὅταν ὁ ἔρωσ, ἀχ! σ' ἐνεθουσία,
εἰς πᾶσαν ἐνδειξίν συνεκινεῖσσο,
πρὸς πᾶσαν πράξιν μου εὐγνώμων ἦσο,
καὶ τὰ ἐλάχιστα ἦσαν θυσία!

ὦ, ἐννοῶ! ἐσβέσθη ἡ ἀγία,
γλυκεῖα φλόξ, ἥτις σ' ἀνεζωπύρει,
καὶ ἦδη σὲ κρατεῖ ἀναλγησία.
Ὅταν ὁ ἔρωσ παύσῃ, παρασύρει
κι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν εὐγνωμοσύνην
εἰς τὴν ψυχρὰν, νεκρὰν τῆς λήθης δίνην.

Γ'.

« Ἔως στὸ μνημαὶ ναί, ἔως στὸ μνημαὶ »
ἐψέλλιζες μετὰ θερμῶν δακρῶν
κ' ἐγὼ ἐξ εὐτυχίας ἔφρικίνων,
καὶ ἀνησυχουν στὸ βαρὺ σου ῥῆμα.

Τὸ μέγεθος τοῦ πάθους σου μ' ἐπτόει,
καὶ ἔτρεμεν ἡ εὐπιστος ψυχὴ μου
περὶ τοῦ βίου σου τοῦ πολυτίμου,
κ' ἐν μέσῳ τῆς χαρᾶς τῆς μετενόει.

Τί ἔγειναν αἱ διαβουκολήσεις;
Ποῦ εἶν' οἱ ὄρκοι σου, αἱ συγκινήσεις;
Κεῖται τὸ παρελθὸν ἐρημωμένον,
καὶ ἀντηγεῖ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων
γέλως πικρὸς τὴν σιωπὴν ταραττων!...
εἶναι ὁ γέλως τῶν ἀπελπισμένων.

Δ'.

Πῶς μοῦ κατασυντρίβεις τὴν καρδίαν!
ἀλλ' ἡ ζωὴ σφριγᾷ εἰς πᾶν τῆς τμήμα,
κ' ἐνῶ σκληρᾶς ὀδύνης εἶναι θῦμα,
ἀσθάνεται πρὸς σὲ θερμὴν λατρείαν.

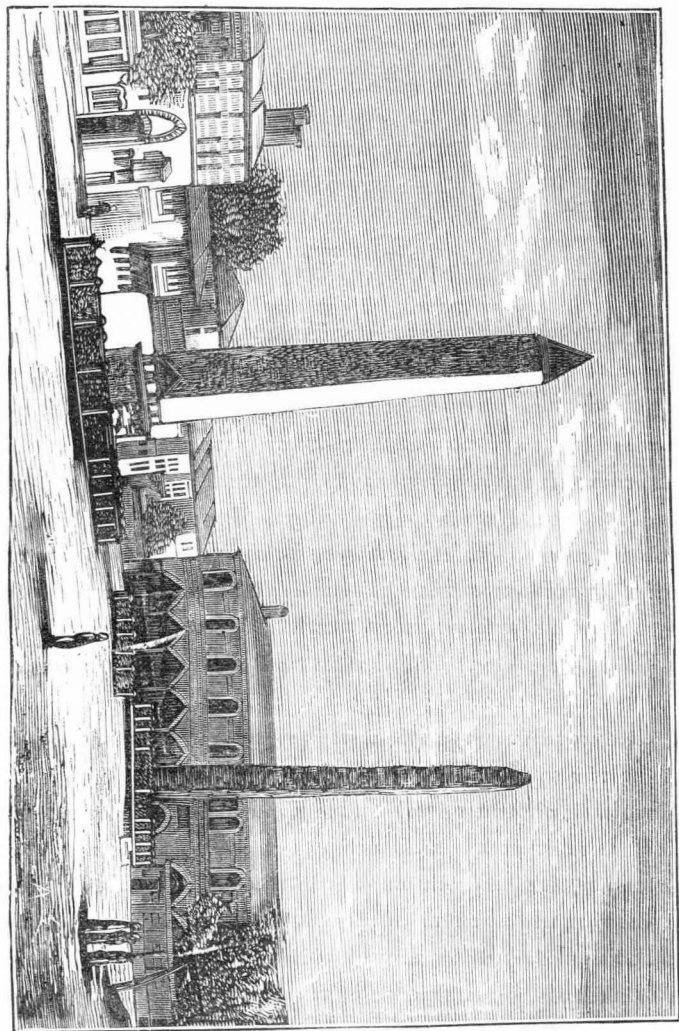
Σὲ ἀγαπῶ, δι' ὅσην εὐτυχίαν
ἀπήλαυσα στὸ ἀγαπῶν σου στήθος,
διὰ τῶν συγκινήσεων τὸ πλήθος,
διὰ τὴν ἔκστασιν τὴν οὐρανίαν!

Σὲ ἀγαπῶ, διότι σ' ἐνοοῦσα
μεθύουσαν εἰς τὸ περίπτυσμά μου,
ἐκπνέουσαν εἰς τὰ φιλήματά μου!
Σὲ ἀγαπῶ! πᾶν ὅ,τι ἐποθοῦσα
μοῦ ἔδωκες μετὰ γλυκῶν ἀγῶνα.
Σὲ ἀγαπῶ στὸν ἅπαντα αἰῶνα.

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Τὸ ὄνομα, ὅπερ μετὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἢ, κάλλιον εἰπεῖν
σὺν αὐτῇ μᾶλλον ἀναπολεῖ ἐν τῇ μνήμῃ ὁ ἐπισκεπτόμενος
τὴν Κων)πολιν ξένος ἀναντιρρήτως εἶναι τὸ τοῦ Ἴπποδρόμου.
Ὁ Ἴππόδρομος συνάπτει τὰ Ἀνάκτορα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν
Αὐτοκράτορα μετὰ τοῦ Πατριάρχου. Δύναται τις νὰ προσομοιάσῃ τὴν
Ἁγίαν Σοφίαν πρὸς τὴν καρδίαν καὶ τὸν Ἴππόδρομον πρὸς τὴν κεφα-
λὴν τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Ἁγία Σοφία ἐθεωρεῖτο τὸ μόνον ἱερατεῖον, ἢ
πράγματι ἀριστοκρατία τῆς Γραικοῤῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὁ Ἴππό-
δρομος, ὁ λαὸς εἰσερχόμενος κυριολεκτικῶς εἰς τὸν στρόβιλον τῆς πολι-
τικῆς. Ἐνταῦθα τῶ ὄντι οἱ Γαλάζιοι καὶ οἱ Βένετοι, οὓς εὐρυῆς συγ-
γραφεὺς ἐκάλεσεν εἰκονικῶς Τόρους καὶ Οὐίγους συγχρόνους, διηγωνί-
ζοντο χειροκροτοῦντος τοῦ ὄχλου περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν πο-
λιτικῶν αὐτῶν σχεδίων.

Τὸ ἱστορικῶς σπουδαῖον τοῦ Ἴπποδρόμου δὲν περιορίζεται μέχρι τῆς
τουρκικῆς κατακτήσεως· ἀπῶ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτομὴ τῆς αὐτοκρατορίας
τῶν Καισάρων, ἔδει νὰ ἦναι καὶ ἡ τῆς τῶν Σουλτάνων. Οἱ νέοι κατα-
κτηταὶ διετήρησαν αὐτῇ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὡς ἐσιβάσθησαν καὶ τὸ τῆς
Ἁγίας Σοφίας, ("Ατ-μεϊδὰν εἶναι ἡ ἀκριβὴς μετάφρασις τῆς ἐλληνικῆς
λέξεως Ἴππόδρομος), ἐνταῦθα δ' ἔτι τὰ τοῦ πολέμου παιγνίδια τοῦ
D-jérid ἔδει νὰ θέλωσι μεταξὺ δύο πολέμων τὰς σχολὰς τῶν μα-
χιμῶν Σουλτάνων. Αὐτόθι τέλος τῆ 4/16 Ἰουνίου 1826 ἡ περιώνυμος
τῶν Γιανισάρων στρατιὰ, ἀριθμοῦσα 30 χιλιάδας ἀνδρῶν, ἀνηλεῶς
ἐσφάγη μεθ' ἑξ αἰῶνας ὑπὸ τῶν εἰς Μαχμούτ τὸν Β' τυφλῶς ἀφωτισμέ-
νων στρατιωτῶν.

Ὁ ἀρχαῖος Ἴππόδρομος ἢ Κίρκος, θεμελιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου, ἤχθη εἰς πέρας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου. Τὸ ἐπίμηκες σχῆμα αὐτοῦ περιελάμβανε 400 μ. μῆκος καὶ 100 πλάτους· ὁ περίβολος περιεκλείετο τότε ὑπὸ δύο σειρῶν μαρμαρίνων κίωνων. Ἡ θέσις, ἐν ἣ ὁ Ἴππόδρομος οὗτος, διαμένει ἡ αὐτὴ, σμικρυνθεῖσα μόνον ἀριστερᾷ τοῦ οικοπέδου ἐφ' οὗ ὑψοῦται τὸ τζαμίον Ἀχμέτ τοῦ Γ', οὗ ἢ ἐκ πυκνῶν δένδρων πεφυτευμένη αὐλὴ εἶναι κεχωρισμένη τῆς πλατείας διὰ μακροῦ τείχους ἀσημάντου ὕψους, διακοπτομένου διὰ σιδηρῶν κικλίδων. Κατέναντι τοῦ τζαμίου τούτου ὑψοῦται κτίριον, ἄμειρον πάσης ἀρχιτεκτονικῆς ἀξίας, εἶναι δὲ τὸ Elbici-Atka ἢ μουσεῖον τῶν ἀρχαίων ὀθωμανικῶν ἱματισμῶν, καὶ αὐτὴ ἡ οἰκοδομὴ, ἥτις στερεῖται καλλωπισμοῦ τῷ Ἄτ-μεϊδὰν ἔχει καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἐπιπροσθεῖν τῷ ὀφθαλμῷ τὴν θέαν τῆς Προποντίδος. Αὕτη ἡ πλατεία θέσις, ἔνθα συνεσωρεύθησάν ποτε ἅπαντα τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαιότητος, ἅτινα εἶχον ἐπιζήσει τοῦ πανθαμάτορος χρόνου καὶ τοῦ βανδαλισμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἀπεγυμνώθη ἀπὸ πολλοῦ πασῶν τῶν λαμπροτήτων, αἵτινες ἀπετέλουν τότε τὸ μεγαλοπρεπέστερον ὑπαιθρον μουσεῖον, ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ ὄνειροπολήσῃ. Οἱ Φράγχοι τοῦ 13^{ου} αἰῶνος ἤρξαντο καὶ ἐπεράτωσαν τὴν καταστροφὴν ταύτην· οἱ Τούρκοι ἔλαβον μόνον τὸν κόπον ν' ἀποτελειώσωσιν αὐτήν.

Πάντα τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα λοιπὸν ἐξηρανίσθησαν, τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους· διότι φαίνεται ἀδύνατον ὅτι ἀνασκαφαὶ καλῶς διευθυνόμεναι ἐπὶ τῆς πεδιάδος ταύτης δὲν θέλουσι δώσει βραδύτερον ἀποτελέσματα εὐάρεστα· μέχρι τῆς εὐτυχῆς ἐκείνης ἡμέρας, τὰ ὑπολειφθέντα ἡμῖν λείψανα ναυαγίου εἰσὶν ὁ ὀβελίσκος, ὁ χαλκοῦς τριέλικτος κίων καὶ ἡ κτιστὴ στήλη. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, ἰδρυσθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀπεγυμνώθη πρὸ πολλοῦ τῶν τμημάτων ἀποκεχρυσωμένου ὀρειχάλκου, ἅτινα περιέβαλλον αὐτὸ, σήμερον δὲ οὐδὲν ἀξιοπαρατήρητον παρέχει καὶ φαίνεται ἀπειλούμενον ἐξ ἐπικειμένης πτώσεως.

Ὁ ὀβελίσκος τοῦ Θεοδοσίου εἶναι μονόλιθος ἐκ ῥοδοχρόου γρανίτου Συηνίτου, ὕψους 20 μέτρων καὶ πλάτους 2 μ. κατὰ τὴν βᾶσιν. Ὑψοῦται ἐπὶ τεσσάρων ὑποβάθρων, στηριζομένων ἐπὶ μαρμαρίνης κρηπίδος κεκοσμημένης ἀναγλύφαις, ἅτινα εἰκονίζουσι τὸν αὐτοκράτορα Θεοδοσίον καθήμενον ἐπὶ θρόνου, περιεστοιχισμένον ὑπὸ τῶν αὐλικῶν του καὶ προεδρεύοντα τῶν ἀγῶνων τοῦ Ἴπποδρομίου. Δύο ὄψεις τῆς κρηπίδος φέρουσιν ἐκάστη ἐπιγραφὴν. Ἐπὶ μὲν τῆς πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς πλευρᾷ ἀναγινώσκειται τὸ ἐξῆς Λατινικὸν ἐπίγραμμα, ὀλίγον ἐξηλειμμένον:

Difficilis quondam dominis parere serenis
Jussus et extinctis palmam portare tyrannis.
Omnia Theodosio cedunt, solumque perenni.
Terdenis sic victus ego dormitus que diebus
Judice sub Proclo, summas elatus at auras.

(Υπέικων ποτέ ἐξ ἀνάγκης εἰς ἀγερώχους δεσπότης, καὶ παριστάνων καὶ ἄκων τὰ τρόπαια τῆς αὐτῶν νίκης, καταπονηθεὶς δὲ νῦν ὑπὸ τοῦ Πρόκλου μετὰ τριακονθήμερον ἀγῶνα, ὑψοῦμαι πρὸς οὐρανὸν, κηρύττων τὴν δόξαν τοῦ Θεοδοσίου, εἰς ὃν ὑπέικουσι τὰ πάντα, καὶ τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ τέκνων.)

Ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς δυσμᾶς, Ἑλληνιστὶ τὸ ἐξῆς ἠρωελεγεῖον:

Κίονα τετράπλευρον, ἀεὶ χθονὶ κείμενον ἄχθος,
Μοῦνος ἀναστῆσαι Θεοδόσιος Βασιλεὺς
Τολμήσας Πρόκλῳ ἐπεκέκλετο καὶ τόσος ἔστω
Κίων ἡελίοις ἐν τριάκοντα δύο.

Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πλατείας κατὰ τὸ ἤμισυ τῆς περικυκλῶσης τὴν βᾶσιν τοῦ κίονος τάφρου, ὑψοῦται εἶδος στήλης ἐλικοειδοῦς, ἠκρωτηριασμένης, πρὸ τῆς ὑποίας διέρχεται πολλάκις ἀδιάφορος ἐκεῖνος, δι' ὃν ἡ ἱστορία εἶναι μνημεῖον ἄφρονος ἢ σύνθετος θῦμα τοῦ ἀδυσωπήτου χρόνου. Αὕτη ἡ ταπεινὴ στήλη ἀποκεφαλίσθεῖσα τῇ ἀληθείᾳ, ἀπεζημιώθη οὕτω πληρέστατα διὰ τὴν περιφρόνησιν τοῦ βεβήλου ὄχλου διὰ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν τῇ φέρουσιν οἱ διατηροῦντες ἐν τῇ ψυχῇ τὸν ἐλάχιστον σπινθήρα θρησκευτικῆς ἀναμνήσεως. Τῷ ὄντι ὁ κίων οὗτος λόγῳ ἀρχαιότητος καὶ ἱστορικῆς ἐπιστημότητος οὐδενὸς ἐλληνικοῦ χειροτεχνήματος ὑστερεῖ εἶναι οὐ μόνον τὸ ἐνδοξὸν τρόπαιον τῆς νίκης λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς νίκης τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς φωτεινῆς μεγαλοφυΐας κατὰ τοῦ σκότους τοῦ δεσποτισμοῦ. Ὡσαύτως τὴν ἐπαύριον τῆς νίκης τῶν Πλαταιῶν, οὗτος ὑπῆρξε τὸ πρὸς τὸν θεὸν Ἡλίον ἀφιέρωμα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ στέφανός του ὑπῆρξε τρίπους χρυσοῦς.

Ὁ Πausανίας ἐν τῇ ἀρχιστρατηγικῇ αὐτοῦ ὑπερηφανείᾳ, θυσιάζων κατὰ πολὺ τὴν ἀνδρείαν τῶν μαχητῶν εἰς τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα ἐνήργησε νὰ χαραχθῇ τὸ ἐξῆς ἐλεγείον:

Ἑλλάνων ἀρχηγός, ἐπεὶ ὤλεσε Μήδων,
Πausανίας, Φοῖβῳ μνᾶμ' ἀνέθηκε τόδε.

Ἄλλ' οἱ Ἔφοροι τῆς Σπάρτης ἀπορρίπτοντες τὴν ἄξιωσίν του κατῶρθωσαν νὰ τὴν ἐξαλείψωσι καὶ ἀντικατέστησαν αὐτὴν διὰ τοῦ ἀκολούθου, συντεθέντος ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου:

Ἑλλάδος εὐρυχόρου σωτῆρες τόνδ' ἀνέθηκαν
δουλοσύνης στυγερᾶς ῥυσάμενοι πόλιας.

Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς στήλης ἦσαν γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος τῶν μετασχόντων τῆς μάχης, ἅτινα δύναται τις εἶτι καὶ σήμερον ν' ἀναγνώσῃ· πρῶτοι μὲν εἶναι ἀναγεγραμμένοι οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες ἐδείχθησαν τοσοῦτον ἄξιοι τῆς ἡγεμονίας, ἥς ἀπελάμβανον μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, κατόπιν δὲ ἔρχονται οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Κορίνθιοι, οἱ Σικυώνιοι, οἱ Αἰγινῆται, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Ἐπιδάυριοι, οἱ Τεγεᾶται καὶ ἄλλοι.

Οἱ συμμαχήσαντες Ἕλληνες εἶχον καθιερώσει τὸ ἀνάθημα τοῦτο εἰς Δελφοῦς οἵτινες, κατ' αὐτοὺς, ἀπετέλουν τὸ κέντρον, ἢ, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἔκφρασιν, τὸν «ὄμφαλόν τῆς γῆς» καὶ ἐκ Δελφῶν, θρησκευτικῆς πρωτευούσης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μετεκομίσθη εἰς Κων/πολιν, πρωτεύουσαν τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατοικεῖ τὴν πλατείαν ταύτην τοῦ Ἱπποδρόμου, καὶ εἶναι ἐκεῖ μονήρης μαρτυρία τῶν ἀρχαίων μεγαλείων λαοῦ ἀθανάτου, μάρτυς ἄλαλος, ἀλλ' εὐφραδῆς πασῶν τῶν ἐνλλαγῶν τῆς παρελθούσης ἱστορίας, ἔσεται δὲ τοιοῦτος ἀναμφιβόλως καὶ τῶν τοῦ μέλλοντος.

ΣΤΑΜΠΟΥΛΑ

Ἡ Ἡ ΟΘΩΜΑΝΙΚῆ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἀφ' οὗ εἶδομεν ὅτι ἐκ τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου ὑφίστατο μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὑπολείπεται ἡμῖν, ἵνα ἐπισκοπήσωμεν τὰ ἀριστουργήματα τῶν κατακτητῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀρξόμεθα δὲ ἀπὸ τῶν τζαμιῶν, ἅτινά εἰσιν ἐν Κων/πόλει ὡς αἰ ἐκκλησίαι ἐν Ῥώμῃ καὶ ἤδη, πρὶν ἢ ἐγκαταλείψωμεν τὸ Ἄτ-μεϊδάν, ἔχομεν ἀριστερόθεν ἡμῶν ἐν τῶν ὠρικότερων δειγμάτων, τὸ τζαμιὸν τοῦ Ἀγμέτ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ περιγράψωμεν αὐτὸ, ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ λάβῃ ἰδέαν τοῦ σχήματος τοῦ τζαμιῦ παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις, ὅπερ τόσον ἐπιτυχῶς περιεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Δὲ Μουῖ, πκρ' οὗ δανείζομαι τὰς ἀκολουθοῦσας γραμμάς. «Τὰ τζαμιά δὲν εἶναι μόνον τόποι προσευχῆς, ἀλλὰ ταῦτο χρόνως ἀκαδημαῖα, σχολαὶ νομικῆς, νομοθεσίας καὶ θεολογίας, κέντρα γενικῆς ἐκπαιδεύσεως, αἰθουσαι δογματικῶν συνδιαλέξεων εἰς τὰ περίεξ αὐτῶν συνάπτονται εὐρύχωρα οἰκήματα (μεδρσεέ) πανδοχεῖα, ἐνθα κατοικοῦσιν οἱ ἰμάμια, οἱ μολλάδες, οἱ ἱεροσπουδασταὶ (σοφτάδες), πάντες οἱ σπουδασταὶ, οἱ ἐμπαθεῖς, οἱ θορυβοποιοὶ, οἱ φανατικοὶ ἐνίοτε, οἵτινες εὐρίσκουσιν ἐν τῷ Κορανίῳ καὶ ἐν τοῖς σχολιασταῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς τε ἀνθρωπίνης καὶ θείας ἐπιστήμης, τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ἱεροκήρυκος, τὰς ἀποφάσεις τοῦ δικαστοῦ, τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ φιλοσόφου, τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φῶς τῆς κοινωνίας. Διὰ τὸν μουσουλμανικὸν κόσμον, τὰ πάντα ἐκπορεύονται ἐκ τῶν ἁγίων τούτων κατοικιῶν, ἡ ἀληθῆς πίστις, ὁ ἀληθῆς πολιτισμὸς, ἡ ἀληθῆς δικαιοσύνη· τὰ τζαμιά εἰσιν ἡ οἰκία κατ' ἐξοχὴν, ἡ στέγη τοῦ πιστοῦ, τὸ σχολεῖόν του, τὸ ἄσυλόν του ἐν αὐτοῖς ἀποτίθησι τὰ ἐμπορεύματά του· δικαστήριά τινα αὐτόθι φυλάττουσι τὰ ἀρχεῖά των ἐντὸς τῶν ἀπαραθιάστων τούτων περιβόλων, εἰς ἃ ἐν γένει ἡ εἴσοδος τῶν ἀπίστων ἀπαγορεύεται, καὶ ἐξ ὧν κατ' ἐξοχὴν οἱ χριστιανοὶ συστηματικῶς ἀποκλείονται, δλόκληρος ἡ διάνοια τῶν λαῶν τοῦ Ἰσλὰμ ἐδρεύει ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτῆς μορφήν, τὴν θρησκευτικὴν, τὴν μόνην ἣν κατὰ βάθος ἡ Ἀνατολὴ περιλαμβάνει. Ἡ πολιτικὴ ἰδέα, ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν

Ευρώπη, είναι τι άσημαντον διά τόν μουσουλμάνον. Τò Κοράνιον είναι τò βιβλίον και ὁ κώδιξ αὐτοῦ πᾶν τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ είναι δι' αὐτὸν πρᾶξις ἐπικίνδυνος και ματαία. Ὁ Προφήτης δὲν εἶπε μόνον καλῶς, ἀλλ' εἶπε και τὰ πάντα.

» Τὸ τζαμίον είναι τὸ σύμβολον ταύτης τῆς γενικῆς μαθήσεως και τὸ κέντρον πρὸς ὃ συμπιπτοῦσιν ἡ τε ὕλική και ἡθικὴ ζωῆ. Διὰ τὴν θρησκείαν ταύτην, ἡτις δὲν ἔχει θυσίαν, Ἁγίαν Τράπεζαν, μυστήρια, ἱερεῖς, ἀλλὰ μόνον διδασκάλους, και ἡτις ἐπραγματοποίησεν εἶδος λαϊκῆς θεοκρατίας, ἥς αἱ ἐνδείξεις και ἡ ἰσχὺς συνδέονται στενωῶς κατὰ πάσας τὰς πράξεις τῆς καλ' ἡμέραν ὑπάρξεως και εἰς πάντα τῆς κοινωνίας τὰ ἔργα, ὃ ναὸς συγκεκριαλοῖ ἐν αὐτῇ οὐ μόνον τὴν πίστιν, ἀλλ' ἔτι τὰ μόνιμα συμφέροντα τῆς ἐν γρησει ζωῆς. Διὰ τοῦτο, τὸ πᾶν τείνει πρὸς αὐτὸν μετ' ἀκαταμαχῆτου δυνάμεως· είναι ἡ καρδιά, εἰς ἣν τὸ πᾶν συρρεῖ και ἐξ ἥς τὸ πᾶν ἀπορρεῖ. Οὕτω τὸ τζαμίον κατέστη οἰκοδομὴ τοῦ εἶδους τῆς (sui generis), συμμετέχουσα τῆς ἐκκλησίας και τοῦ πανεπιστημίου, τοῦ δικαστηρίου και τῆς δημοσίας θέσεως, ἔνθα συγκεντροῦται τέλος ἡ τε πνευματικὴ και πρακτικὴ ζωὴ τῶν εἰς τὸ Ἰσλάμ ὑποταχθειῶν φυλῶν, ἡ διάνοια αὐτῶν ἡ τε θρησκευτικὴ και ἐνταύτῳ και ὕλική, ἡ περὶ κοινωνίας ἀντίληψις αὐτῶν ἐν ἣ συναναφύρονται ἡ θεῖα ἀποκάλυψις και τὰ πράγματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διὰ τὸν μουσουλμάνον ἐν ὀλίγαις λέξεσι πατρις ἐστὶ τὸ τζαμίον.

» Προσθέσωμεν ὅτι είναι και ἡ μοναδικὴ τέχνη τῶν μουσουλμάνων. Θὰ ἠδυνάτουεν νὰ ἦναι ἡ ζωγράφοι, ἡ γλύπται, ἡ μουσικοί. Τὸ Κοράνιον ἀπαγορεύει τὴν περὶ αὐτῶν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, και ἡ μουσικὴ καταδικάζεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐξόχως ἀνόσιον. Ἀντιθέτως, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡτις πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ ἔκφρασις τῆς ἀνκοτικῆς μεγαλοφυΐας, παρέχεται ἐλεύθερον σταδιον ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν τζαμιῶν, και είναι ἀνεγνωρισμένον ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν τῆς Κων/πόλεως ἐπισπῶνται τὸ βλέμμα τοῦ διαβάτου ὡς ἐκ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῶν ἀνκοτικῶν τῶν, ἐνίοτε μάλιστα ἐκ τῆς χάριτος τοῦ σχεδίου τῶν, ἐκ τῆς ἐγκρατοῦς κομψότητος τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν μορφῶν. Ἀλλ' ἐν τούτοις, μὴ ἀπατώμεθα εἰς τοῦτο· οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν φαίνονται σρόντες ἐμπνευσιν ἰδίαν αὐτῆς· πάντα τὰ τζαμιά κατσκευάζονται κατὰ μίμησιν τῶν ἐλληνικῶν ἐκκλησιῶν· τὸ σχέδιον τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπερ ἔχει θόλον ἐστρηγμένον ἐπὶ στρογγυλοειδῶν στεγῶν ἡμισφαιρικῶν, ἀναφαίνεται εἰς πάντα τὰ θρησκευτικὰ κτίρια, ἅτινα ἔκοδομήσαν. Ἀπεμιμήθησαν προσέτι τῆδε κἀκεῖτε, καταβαρύνοντες αὐτὰ, τοὺς τύπους τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, και ἐργάται πέρσαι τοῖς ἔδωκαν τὰ θαυμάσια τῶν φαβεντιανῶν ἀγγείων, δι' ὧν περιέβαλον τοὺς τοίχους ἐνίων τῶν τεμενῶν τῶν. Ἐν τούτοις οἱ Τούρκοι ἔχουσι τὸ προτέρημα ὅτι γινώσκουσι ν' ἀπομονώσι τὰ κτίρια. Σχεδὸν πάντοτε περιεστοιχισμένον δι' εὐρυχώρου διαστήματος ἐλευθέρου, κείμενον ἐπὶ δημοσίας πλατείαις,

ἐπὶ γηπέδου πεφυτευμένου ἐκ δένδρων, τὸ κτίριον λαμβάνει οὕτω τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ὄψιν, και οὐδὲν ἄλλοιοῖ τὴν ἀρμονίαν τῶν γραμμῶν και τὴν ἀκριθείαν τῆς ἀπόψεως. »

Ἡ Κων/πολις ἀριθμεῖ τὴν σήμερον 346 τζαμιά, ὧν τὰ δώδεκα μεγαλύτερα καλοῦνται αὐτοκρατορικὰ ἢ σουλτανικά· μεταξύ τούτων τῶν τελευταίων τὰ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητα είναι ἐν πρώτοις τὰ τοῦ Ἁχμέτ Γ' και τὸ Σουλεϊμανιέ.

Τὸ τζαμίον τοῦ Ἁχμέτ ἔκοδομήθη ὑπὸ τοῦ ἐμονύμου Σουλτάνου ἐκ τῶν ἐρείπιων τῆς Ἀλεξανδρείας, Τροίας, ἀντὶ τοσοῦτων θυσιῶν, αἵτινες κατ' ἀνάγκην ἀπήτησαν ἰδικιτέρους φόρους, ἀλλ' είναι ἀντάξιον τῶν καταβληθειῶν δαπανῶν· είναι τὸ ἀριστοῦργημα τῆς Ἀσιανῆς ἀρχιτεκτονικῆς, και, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀπροκαταλήπτων, προσβάλλει τὴν ὄρασιν μεγαλοπρεπέστερον και αὐτοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐχει, ὡς αὐτῆ, τὸ σχῆμα ὀρθογωνίου, ἀλλὰ διαφέρει αὐτῆς κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ θόλος αὐτοῦ ἀντὶ νὰ στηρίζηται ἐπὶ δύο ἡμιστρογγυλοειδῶν στεγῶν, ὅπερ δίδει εἰς τὴν ἰουστινιάνειον οἰκοδομὴν ὄψιν ὀμοειδῆ, ἐρείδεται ἐπὶ τεσσάρων, ὅπερ παρέχει τῷ τζαμίῳ τὴν ὄψιν ἐλληνικοῦ σταυροῦ· αἱ τέσσαρες γωνίαι, κείνται πολὺ χαμηλότερον και καθίστανται ἀσημαντοὶ ἐν τῇ ἐκτάσει τοῦ κτιρίου. Ἡ κεντρικὴ στρογγυλοειδῆς στέγη στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων στρογγύλων πινσῶν, ἡλακισμένων ἐξωτερικῶς. Οἱ πινσοὶ οὗτοι, ὅμοιοι πρὸς τοὺς μεγαλύτερους τοῦ κόσμου πύργους, ἔχουσι περιφέρειαν 31 μέτρων. Τοῦτο τὸ τζαμίον διακρίνεται διὰ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, τῆς ἀπλότητός του και τῆς αὐστηρᾶς καθαρότητος τῶν διαγραμμάτων αὐτοῦ.

Τὸ γιγαντιαῖον Σουλεϊμανιέ ἔκοδομήθη διὰ τῶν μαρμάρων τῆς μητροπόλεως τῆς Ἁγίας Εὐφημίας ὑπὸ τοῦ Σινάν, τοῦ μεγαλειτέρου Τούρκου ἀρχιτέκτονος και κείται εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς πόλεως. Ὡς εἶπον, είναι τὸ τζαμίον τῶν χρωματογράφων· τῷ ὄντι, ἅμα τις ὑπερβάς τὸν οὐδὸν τοῦ τεμένουσ τούτου, θαμβοῦται ὑπὸ τῆς κοσμητικῆς αὐτοῦ τέχνης, ὑπὸ τῶν χρωμάτων, ἐκ τῶν περσικῶν ὑαλίνων θυρίδων, τῶν φαίων και λευκῶν ἐναλλάξ τεθειμένων μαρμάρων αὐτοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκ πρώτης ὄψεως τόσον ἔξοχος ἅμα και ἐπαγωγός, ἐμπνέει τὸν θαυμασμόν, ὥστε ἡ Καίδη Μοντάνι δὲν ἐδίστασε νὰ γράψῃ ὅτι, « μετὸ λαμπρὸν τοῦτο κτίριον παραβαλλομένη και αὐτὴ ἡ ἐν Λονδίῳ περίφημος ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Παύλου θὰ φανῆ εὐτελής. »

Ἡ στρογγυλοειδῆς στέγη τῆς Σουλεϊμανιέ στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων ὀγκωδῶν ἢ τετραγώνων στύλων, μεταξύ τῶν ὁπίων ἀνυψοῦνται ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς δύο παμμεγέθεισ στήλαι ἐκ γρανίτου· είναι ἤττον εὐρεῖα· ἀλλὰ μᾶλλον ὑψηλῆ τῆς τῆς Ἁγίας Σοφίας, τοῦθ' ὅπερ τὴν καθιστᾶ ἤττον κυρτὴν και ἐκ τούτου μάλιστα ἤττον θαυμασίαν ὡς ἠττημένη δυσχέρεια.

Ὁ τρίτος λόφος, οὐ ὑπέρκειται ἡ Σουλεϊμανιέ, φέρει ὡσαύτως τὸ

Σερασκεράτορ ἢ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Εἰς τὸ κέντρον τῆς εὐρυτάτης πλατείας, ἐνθα γυμνάζονται τὰ στρατεύματα, ὑψοῦται ὁ πύργος τοῦ Σερασκεράτου, οἰκοδομηθεὶς ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β', ὃν οἱ Τῶρκοι καλοῦσιν ὀμφκλὸν τοῦ ἄστους. Τὸ πικνόραμα, οὐτινος ἀπολαύει τις ἐκ τῆς κορυφῆς του, ἐξαπλοῦται πλέον, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ἥττον ὠραῖον τοῦ πανοράματος τοῦ πύργου τοῦ Χριστοῦ ἐν Γαλατᾷ· τὸ βλέμμα ἐξικνεῖται εἰς πλειοτέραν ἔκτασιν, αἱ οἰκοδομαὶ ἀποβάλλουσι τὸ λαμπρὸν αὐτῶν καὶ φαίνονται οἰονεὶ καταπιεσθεῖσαι χωρὶς ἐκ τούτου τὸ πικνόραμα νὰ καλύψῃ τὸ θέλημα τούτου τῆς σμικρύνσεως, εὐθέλωμεν ἀπολαύσει ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μπουργγκουρλοῦ.

Μεταξὺ τοῦ Σερασκεράτου καὶ τῆς Ἀγορᾶς (Τσαρσί), κεῖται τὸ τζαμίον *Βαγιαζίτου τοῦ Β'*, ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν κομψότερων τῆς Σταμπούλ, καὶ ὅμως οὐδὲν ἰδιαιτέρον παρουσιάζει, πλὴν τῶν ἐκ λευκοφλέβου καὶ ἀφρικανῆς ἰσπεως κίονων· ἀλλ' εἰς τοῦτο τὸ τζαμίον συρρέουσιν οἱ πλείονες τῶν ἀλλοδαπῶν ἐνεκα τῆς πληθῆος τῶν ἱερῶν καὶ ἡμέρων περιστερῶν, αἵτινες κατοικοῦσι τὰς στέγας καὶ τὰ δώματα. Πᾶσαι ἔχουσι κοινὸν πατέρα καὶ μητέρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ζεύγους, ὅπερ ὁ Σουλτάνος Βαγιαζίτης ἠγόρασε παρὰ πτωχοῦ, ὑποκαθημένου ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ τεμένους, καὶ ὅπερ ἐδώρησατο τῷ τζαμίῳ προστιθεὶς καὶ χρηματικὸν ποσὸν διὰ τὴν διατροφήν του. Αἱ περισσότερα αὐταὶ ἠύξισαν καὶ ἐποπλασιασθήσασιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὅταν ὁ περιέργος περιηγητῆς ῥίπτῃ ἐν τῇ αὐλῇ μίαν ἢ δύο δράκας σίτου, ἄς ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν τῷ πωλεῖ πυλωρὸς τοῦτο τὸ ἔργον ἐξακτῶν, περιπέτανται ὡς νέφος ἐπισκοτίζον ἐπὶ στιγμὴν τὸν ἥλιον.

Παραπλεύρως τοῦ τζαμίου τούτου εὐρίσκεται τὸ μαυσωλεῖον ἢ ὁ τάφος τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτοῦ Βαγιαζίτου τοῦ Β' υἱοῦ καὶ ἀμέσου διαδόχου Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, ἀλλ' οὐτινος ἡ βασιλεία δὲν ἀπέβη ὅσον ἐνδοξος ἢ τοῦ πατρὸς του. Οἱ πόλεμοι Βαγιαζίτου τοῦ Β' ἀληθῶς οὐδέποτε ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς πλὴν ἐκείνου, ὃν ἀνέλαβε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Τζέμ, προσώπου λίαν ποιητικοῦ ὥστε δὲν νομίζω ἄποπον νὰ παραθέτω ἐραυρίζομενος τὴν σελίδα, ἣτις ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν παρὰ τῷ ἐξόχῳ συγγραφεῖ τῆς *Ἰστορίας τῆς Τουρκίας*.

«Βαγιαζίτης ὁ Β' ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς του ἐν ἡλικίᾳ 35 ἐτῶν· δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπενέγκῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τὸν Κανόν, ἀδελφοκτόνον τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Τζέμ περιεστοιχίζετο ὑπὸ ὑπαδῶν καὶ φίλων ἐν τῇ δικαίᾳ μακρὰν τῆς Καραμανίας. Ὁ Βαγιαζίτης ἐγεννήθη πρὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ πατρὸς του· ὁ Τζέμ βασιλεύοντος τοῦ Μωάμεθ· ἐπαρουσιάζετο λοιπὸν ὡς μόνος ἀληθῆς υἱὸς τοῦ Σουλτάνου καὶ ἠτέλησε ν' ἀμφιθετήσῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν του τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατισάχ. Συνέλεξε στρατεύματα ἐν ταῖς γείτοσιν ἐπαρχίαις τῆς διοικήσεώς του καὶ ἐβήδισε πρὸς τὴν Κων/πολιν· ἐνίκησε κατὰ κράτος τὰ στρατεύματα τοῦ ἀδελφοῦ του ἐν Προύσσῃ, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του προέτεινεν αὐτῷ

τὸν διχμερισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ θεία τῶν δύο πριγκήπων, ἀδελφὴ τοῦ Μωάμεθ, ἰκέτευε τὸν σουλτάνον νὰ συγκατανεύσῃ εἰς ταύτην τὴν οἰκογενειακὴν συμφωνίαν, ὃ δὲ Βαγιαζίτης ἀπεκρίνατο διὰ τῆς ἀραβικῆς παροιμίας: «Δὲν ὑπάρχει δεσμὸς αἵματος μεταξὺ τῶν βασιλέων.»

«Παρὰ τὰ στρατιωτικὰ αὐτοῦ προτερήματα καὶ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ ἀνδρείαν, ὁ Τζέμ δὲν ἠδυνήθη νὰ πολεμήσῃ κατὰ πασῶν τῶν ἠνωμένων δυνάμεων τῆς αὐτοκρατορίας. Ἠττήθη ἐν τῇ πεδιάδι Ἰενατσχέρ ἐν Βιθυνίᾳ (κατ' Ἰούνιον τοῦ 1481), καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Αἴγυπτον. Ἡ Αἴγυπτος ὑπεδέξατο τὸν Τζέμ μετὰ πολλῶν τιμῶν· διέτριψε δ' αὐτόθι ὅλον ἐνιαυτὸν, μετέβη εἰς Μέκκαν ὡς προσκυνητῆς, ἐπανῆλθεν εἰς Καραμανίαν, ἐπανελάβε τὸν πόλεμον καὶ προέτεινεν ἐκ νέου τὴν εἰρήνην, ἣτις καὶ αὖθις ἀπεκρούσθη. «Ἡ μνηστῆ τῆς αὐτοκρατορίας, ἀπεκρίνατο ὁ σουλτάνος, δὲν δύναται νὰ μερισθῇ μεταξὺ δύο ἀντεραστῶν. Ὁ Τζέμ λοιπὸν νὰ μὴ μολύνῃ τοῦ λοιποῦ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου μου καὶ τὰ κράσπεδα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μου μανδύου τοῦ μουσουλμανικοῦ αἵματος. Τὸ μόνον, ὅπερ δύναμαι νὰ πράξω, εἶναι νὰ δώσω τῷ ἀδελφῷ μου ἀρκετὸν ποσὸν χρημάτων, ὅπως ζῇ μόνος μακρὰν τῆς πολιτικῆς.»

«Δὲν θέλω χρήματα, ἀπήντησεν ὁ Τζέμ, ἀλλ' αὐτοκρατορίαν.»

«Ἄλλ' ἠττήθη, ἀντιποιούμενος τὴν ἀρχὴν, καὶ δευτέραν φοράν, καὶ ἐζήτησεν ἄσυλον παρὰ τοῖς ἱππότησι τῆς Ῥόδου. Ὁ ἀρχηγὸς ἠρνήθη τὴν παράδοσιν, ἀλλ' ὑπεχρέωθη ἀντὶ 50 χιλ. δουκάτων κατ' ἔτος νὰ κρατῇ τὸν Τζέμ δεσμώτην ἐν μιᾷ τῶν οἰκιῶν τοῦ Τάγματος. Ἐπεμψαν τὸν Τζέμ εἰς Γαλλίαν, ὅπως τὸν σώσωσι τοῦ ἐγγχειριδίου τῶν δολοφόνων τοῦ Βαγιαζίτου. Μετέβη ἀπὸ φρουρίου εἰς φρούριον, μετὰ τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς του, μετὰ τὸ κάλλος του, τὴν δυσθυμίαν καὶ τοὺς ἔρωτάς του. Συνέτρεχον πανταχόθεν ὅπως ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διέτριψε χρόνον τινὰ ἐν Νικαίᾳ, πόλει θελκτικῆ, ἔλεγεν, ἐν ἣ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ παραμεινῇ. Εἰσελθὼν αὖθις ἐν Γαλλίᾳ, κατόκησε μῆνας τινας ἐν ἐπαύλει τινὶ τοῦ Δορινέ, βεβουθισμένος ἐν τῇ βεμβώδει μελέτῃ τῆς ἀγερώχου ἄμα καὶ ἀγρίας ταύτης φύσεως, τοσοῦτω νέας δι' ὀφθαλμοῦς ἐξοκειωμένους εἰς τὰς κυματώδεις καὶ τρυφηλὰς εἰκόνας· εὗρεν ἐκεῖ ὡσαύτως παρηγορίαν ἐν τῷ ἀγνῷ καὶ βαθεῖ ἔρωτι τῆς ὠραίας Ἑλένης τοῦ Σασσεναζ· καὶ ὁπότε ὁ πλάνης αὐτοῦ βίος ἀπεσπάρθη ἐν Δορινέ, ἐνθα ἤδη ἐξῆζοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ γυναικὸς, ἔλαβε καὶ μετ' αὐτῆς, ὡς τοῦτο λέγει μετὰ τὴν ποίησιν τῆς διαλέκτου αὐτοῦ, τὴν εὐωδίαν τοῦ ἄνθους αὐτοῦ τῶν ὀρέων, τερπνοτέραν τῆς τῶν ῥόδων τῆς Καραμανίας. Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ὁ 8^{ος} ἐξητήσατο τὸν Τζέμ παρὰ τοῦ μεγάλου δεσπότη τοῦ ὑποτελῆ του, ὁ Ἄουσσῶν παρεχώρησε τὸν δεσμώτην του, καὶ ὁ πάπας τῷ ἐχάρισεν ὡς ἀντάλλαγμα καρδινάλιου πῖλον. Ὁ Τζέμ ἠρνήθη ν' ἀποτάξῃ τὴν ὀθωμανικὴν θρησκείαν καὶ προσκυνήσῃ τὸν πάπαν,

ἀλλὰ χρώμενος αὐτῷ εὐγενῶς ὡς πρίγκηψ, ἐπορεύθη πρὸς αὐτὸν κατ' εὐθείαν καὶ ἐφίλησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου. Ὁ πάπας ἠθέλησε νὰ τὸν μεταπέιση: «Δὲν θέλω ἐξομῶσαι τὴν θρησκείαν μου, ἀπήντησεν ὁ Τζέμ, οὔτε ὑπὲρ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, οὔτε ὑπὲρ τῆς ζωῆς μου.» Ὁ πάπας δὲν ἐπέμεινε πλέον ζητῶν νὰ μεταπέισῃ αὐτόν. Ὁ Ἰννοκέντιος ἀπέθανε καὶ διεδέξατο αὐτὸν Ἀλέξανδρος ὁ Σ', ὁ διαβόητος Βοργίας. Ὁ Ἀλέξανδρος προέτεινε τῷ Σουλτάνῳ νὰ δολοφονήσῃ τὸν ἀδελφόν του ἐπ' ἀμοιβῇ 300 χιλ. δουκάτων. «Πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσι θνητοὶ, ἀπεκρίνατο ὁ σουλτάνος· εἶθε νὰ εὐαρεστηθῆτε λοιπὸν νὰ βοηθήσῃτε τὸν ἀδελφόν μου, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν ἀθλιότητων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ διὰ τῶν μεριμνῶν ὑμῶν, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μεταβῇ εἰς τὰς οὐρανίους μονάς.» Αἱ 300 χιλιάδ. δουκάτων συνηκολούθησαν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ. Ὁ πάπας ἠθέλησε νὰ κερδίσῃ αὐτὰς, ἐφ' ᾧ παρέσχε τῷ Τζέμ ἐκείνην τὴν περιφημίαν καὶ λευκὴν κόριν, ἧς ἐποιεῖτο χρῆσιν μετὰ τῶν καρδιναλίων αὐτοῦ. Ὁ Τζέμ ἀπέθανε τῇ 24 Φεβρουαρίου 1495, κατὰ τὸ 36^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας του. Πρεσβεία ὀθωμανικὴ ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν, ζητοῦσα τὸ σῶμά του· ὁ Βαγιαζίτης δὲν τὸν ἐφοβεῖτο πλέον.»

Θυμὸντος αὐτοῦ καὶ ἡ κόρις του, ὡς ἡ τοῦ Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκου ἀπεχωρίσθη· καὶ ἐν ᾧ τὰ λείψανα τοῦ Τζέμ, γεννηθέντος ἐν Σταμπούλ, κεῖνται ἐν Προύσῃ, τὰ τοῦ Βαγιαζίτου, γεννηθέντος ἐν Προύσῃ, εἰσὶ ἐνταῦθα ἐν Σταμπούλ ἐν τῷ στοργγύλῳ ναϊδρίῳ, ὅπερ ἐπισκιάζει τὸ ἠμῶνυμον τζαμίον.

Ὅπως φέρωμεν εἰς πέρας τὴν ἐπισκόπησιν τῶν ἀξιοπαρατηρήτων τζαμιῶν τῆς Κων/πόλεως, ἀναφέρωμεν ἔτι τὸ τοῦ Μωάμεθ ᾠκοδομημένον ὑπὸ τοῦ ἑλληνος ἀρχιτέκτονος Χριστοδούλου ἐπὶ τοῦ γηπέδου τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀνθρον τῆς ῥωμαϊκῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἧτις τὴν ἐπαύριον τῆς κατακτῆσεως ἐγένετο ἐπὶ τινὰ χρόνον ἔδρα τοῦ Πατριάρχου.

Μετὰ τὸν Ἀλλὰχ οἱ Τούρκοι δὲν ἔχουσι τι ἱερώτερον τῆς σκιᾶς αὐτοῦ: τοῦ σουλτάνου: ὅθεν τὰ μόνα κτίρια, ἅτινα ἀνήγειραν οἱ Τούρκοι εἰς τζαμίαι, ὅπως δέωνται τοῦ Κυρίου, μέγαρα, ὅπως στεγάζωσι τὸν κυρίαρχον αὐτῶν καὶ στρατῶνες ὅπως κατασταθεμῶσιν οἱ στρατιῶται οἱ ὑπερασπίζοντες αὐτόν.

Ἡ ἀρχαία οἰκισις τῶν Σουλτάνων, ἔκειτο ἐπὶ τοῦ εὐρυχώρου τούτου τριγώνου, οὗτινος τὴν βᾶσιν ἀποτελεῖ ἡ πλατεῖα τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ ὅπερ κορυφὴν ἔχει τὸ ἀκρωτήριο τὸ διαχωρίζον τὸ Χρυσὸν Κέρας τῆς θαλάσσης τῆς Προποντιδος. Τὸ γηπέδον τοῦτο ὀνομάζετο τουρκιστὶ Σεράϊ (ἀνάκτορον) καὶ καλεῖται Ἐσκί-Σεράϊ (παλαιὸν ἀνάκτορον), ἀφ' οὗ ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ-Μετζιδ μετόκησεν ἐν τοῖς νέοις ἀνακτόροις τοῦ Βοσπόρου. Νῦν ἐστὶν εἶδος τι στρατῶνος τῶν ἀπομάχων τῶν Σουλτανῶν καταφύγιον.

Τὸ Σεράϊ ποσῶς δὲν εἶναι, ὡς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ αὐτὸ, μέ-

γαρον περιεστοιχισμένον ὑπὸ κήπου, ἀλλὰ συναρμογὴ κτιρίων, ἢ μᾶλλον συμφόρημα ἀσυναρμόστων οἰκοδομημάτων, κισκίων, στοῶν ἀποληγούσων εἰς δώματα ἐξωστῶν, σκηνομάτων, παντοίων στρατῶνων, ἵπποστασιῶν, τὸ ὅλον διατεμνόμενον ὑπὸ κήπων· εἶναι πόλις ἐν πόλει διαχωριζομένη δι' ὑψηλῶν τειχῶν. Τὸ Σεράϊ μοὶ ἐφάνη ἡ ὠραιότερα τοποθεσία τῆς Κων/πόλεως δι' αὐτοκρατορικὸν μέγαρον, εὐρίσκεται ἐν μοναδικῇ θέσει μεταξὺ τριῶν θαλασσῶν, εἶναι τοποθεσία πολὺ ὑπερτέρα τῆς τῶν νέων ἀνακτόρων. Ἐκ τοῦ ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ ἐγκλείστου λόφου ἀπολαύει τις πανοράματος μαγευτικῶ, οἱ κήποι τοῦ ἀπειροπληθεῖς, σχεδὸν πάντες γαλλιστὶ ἀπεικονισθέντες, ἐγκλείουσιν, ἄλση ἰασημων, αἰγοκλημάτων, ἐβένων καὶ μάλιστα πάντων ῥόδων: τὸ ῥόδον, λέγουσιν οἱ Τούρκοι, εἶναι τὸ ἄρθος τῶν σουλτανῶν, καὶ ἡ σουλτάνα τῶν ἀρθῶν· αἱ διόδοι εἰσι κεκαλυμμέναι ἐκ κτρινης ἄμμου καὶ μαργαρωδῶν ὀστράκων. Ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν κτιρίων τοῦ Σεραίου, ὅλως ἀδύνατόν μοι εἶναι νὰ περιγράψω τούτο διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν μοὶ ἐπετράπη ἐπισκόπησις ἐσωτερικῶς καὶ μετὰ τὸ μπαξισι, ὅπερ συνήθως ἀνοίγει πάσας τὰς θύρας.

Οἱ Σουλτάνοι πάντῃ ἐγκαταλιπόντες τὸ παλαιὸν Σεράϊον ἠθέλησαν νὰ διατηρήσωσιν ἐν αὐτῷ κλισίαν. Ὄκοδόμησαν ἐσχάτως ἐπὶ τῇ προθέσει ταύτῃ Κιόσκιον ἐκ μαρμαροῦ λευκοῦ πλησιέστατα τοῦ κίονος τοῦ Θεοδοσίου, καὶ τούτο εἶναι τὸ Κιόσκιον τῆς Γκιουλχανέ, ὀπόθεν ἀναχωρεῖ ὁ Σουλτάνος ὅπως μεταβῇ ἔχων συνοδοὺς πάντας τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀνωτάτους τῶν ἐν τέλει εἰς τὸ τζαμίον τοῦ Ἀχμέτ, ὅπου κατ' ἐνιαυτὸν πανηγυρίζει τὴν ἐναρξίν τοῦ Βαϊραμίου.

Τὰ τρία αὐτοκρατορικὰ μέγαρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλὴν τῶν Κισκίων καὶ τῶν βασιλικῶν ἐπαύλεων, ὅπου οἱ Σουλτάνοι ἔρχονται ἐνίοτε ν' ἀναζητήσωσι βίον μᾶλλον ἐλεύθερον καὶ ἀπλοῦν, εἰσὶ τὸ Δολμᾶ-βακτσέ, τὸ Ἰσεραγάν καὶ τὸ Βεγλερμπέγ. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δολμᾶ-βακτσέ ἢ Γενί-Σεράϊ, ᾠκοδομημένα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ἀβδούλ Μετζιδ κατὰ τὰ σχεδιογραφήματα τοῦ κ. Βεϋλίου, ἀρχιτέκτονος Ἀρμενίου, ἴδρυνται καταντικρὺ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς ἐπὶ γηπέδου περιθρομένου ὑπὸ τοῦ Βοσπόρου, οὗ τὰ κύματα λείχουσιν ἡμέρα τὰς μαρμαρίνας βαθμίδας τῆς προκυμαίας τῶν ἀνακτόρων ἧτι ἐπὶ διαστάσεως ἐγγὺς ἡμίσεος χιλιομέτρου. Ὁ Θ. Γουτιέ ἐποίησατο περιγραφὴν τούτων τῶν μαγικῶν ἀνακτόρων, ἣν δύνανται τις νὰ εὕρῃ ἀκριβῶς μεταπεφρασμένην ὑπὸ τοῦ καλλιεποῦς καλάμου τοῦ Σκαρλάτου Δ. Βυζαντίου ἐν τῇ τριτόμῳ αὐτοῦ Κωνσταντινουπόλει.

Εἰς ἀπόστασιν τινὰ ἀπὸ τοῦ Δολμᾶ-βακτσέ ἀνερχόμενός τις τὸν πορθμὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄχθης, διευθύνεται πρὸς τὸ μέγαρον τοῦ Ἰσεραγάν, τὸ πρῶτον τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων μετὰ τὰ τοῦ Δολμᾶ Βακτσέ. Τὸ μέγαρον τοῦτο ᾠκοδομηται ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ

Ἄξιζ' ἐπὶ τοῦ γηπέδου τοῦ ποτὲ καλουμένου «Ἰασόνιον» ἀπὸ τοῦ Ἰάσονος, ὅστις ἔπλευσεν ἐντεῦθεν εἰς τὸν Πόντον. Τὸ μέγαρον τοῦτο διαστάσεων ἤττον τεραστίων τοῦ προλαβόντος, κατ' οὐδὲν ὑστερεῖ ἐκείνου ὡς πρὸς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν καλλονήν. Οἱ ἐπιστήμονες, βεβαιούσι, προτιμῶσιν αὐτὸ καὶ τοῦ προμνησθέντος μεγάρου. Ἔτι πορρωτέρω ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης ὄχθης κείται τὸ μέγαρον Βεγλερμπέη, ὅπερ ἐπανευρήσομεν ἐν τῇ κατὰ τὸν Βόσπορον περιοδείᾳ ἡμῶν.

ΤΑ ΠΕΡΙΕ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐν τῶν γοητευτικωτάτων θελημάτων τοῦ Βυζαντίου εἶναι τὰ θελκτικὰ αὐτοῦ πράγματα, εἰς ἃ κατὰ τοὺς καύσωνας τοῦ θέρους, οἱ ὄλβιοι τῆς πόλεως μεταβαίνουνσι πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἄνεσιν. Αἱ δύο θέσεις αἱ μᾶλλον ἐπιφανεῖς καὶ ἀντάξιαι πασῶν τῶν περιόδων τῆς προσηκούσης αὐτῆς δόξης εἰσὶν αἱ Βοσπόρειοι ἀκταὶ καὶ αἱ τῶν Πριγκήπων νῆσοι.

Τὸ τερπνὸν μικρὸν ἀρχιπέλαγος τῶν νήσων τῶν Πριγκήπων, σύγκειται ἐκ τεσσάρων μεγίστων νήσων περικεκυκλωμένων ὑπ' ἄλλων μικρῶν νησουδρίων. Ἐν τῶν παντοφόρων ἀκατίων, ἅτινα ὀρυοῦσι παρὰ τῇ γεφύρᾳ τοῦ Γαλατᾶ, διευθύνει ἡμᾶς ἐν δυσὶν ὥραις ἐκεῖ οὔσης αἰθρίας. Ἐκ τοῦ καταστρώματος τοῦ πορθμείου βλέπει τις τὸ πρῶτον τὴν *Πρώτην*, ἣτις ἡμιστὰ καλλιεργεῖται, εἶτα τὴν *Ἀντιγόνην* σχεδὸν ὡσαύτως ἄγονον ὅσον ἡ πρώτη, εἰ καὶ ὑπάρχουσι αὐτόθι οἰκίαι τινὲς ἰδρυμέναι τῆδε κἀκεῖσε ἐπὶ τῶν λιθωδῶν αὐτῆς κλίσεων. Ἡ *Χάλκη* φαίνεται μετέπειτα, καθορᾷ τις δὲ αὐτόθι ἀναριθμήτους κώμας, λαμπρὰν βλάστησιν καὶ τινὰς ἐκκλησίας ἢ μονὰς· ἐκεῖ κείνται δύο μεγάλαι σχολαὶ τῶν Ἑλλήνων ἢ Θεολογικὴ καὶ ἢ Ἐμπορικὴ· σφόδρα ἐλυπήθην μὴ δυνηθεῖς νὰ συγκατατεθῶ εἰς τὴν εὐμενῆ πρόσκλησίν τινος τῶν καθηγητῶν τῆς πρώτης τῶν σχολῶν τούτων καὶ ἅμα νὰ ἐνδιατρίψω τοῦλάχιστον ἐπὶ ἡμέραν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, διότι ἀδυσώπητος καιρὸς δέν μοι ἐπέτρεψε τοῦτο. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀφικνούμεθα εἰς τὴν Πριγκηπον, ἐνθα ἀποβαίνομεν ἐπὶ μακρᾷ λιθίνῃ προκυμαίᾳ, βαθέως δίκην ἀκρωτηρίου χωρούσης εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ περιφέρεια τῆς μεγαλειτέρας πασῶν ταύτης νήσου δὲν εἶναι ἐλάσσων τεσσάρων λευγῶν, ἢ κρατίστη αὐτῆς κωμόπολις Πριγκηπος κείται λίαν χαριέντως ἐφ' ὑψηλοῦ κρημοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀποβάσεως ἀνηλάται προθυμοποιῶνται νὰ εὗρωσι μεταξὺ τῶν περιηγητῶν πελάτας διὰ τοὺς ὄνους αὐτῶν, ξένους οὖς ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωρίζουσι, καὶ ἀφ' οὗ ἐξετάσῃ τις τὴν τιμὴν (διότι πᾶς ὁδίτης διέκρινεν ἤδη ἐν τῷ ὁδηγῷ αὐτοῦ ὅτι χρεῖα ἦτο νὰ ἐξετάσῃ αὐτήν), διευθύνεται ἐπ' ὄνου πρὸς τὴν ἀρχαίαν μονὴν τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ κειμένην εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς νήσου καὶ τοῦ ἐπιχώματος, ἀφ' οὗ ἀπολαύει τις πανοράματος τοῦ μᾶλλον ἐκτεταμένου· ἐντεῦθεν κατοπτεῖε τὸν ὠραῖον κόλπον τῆς Νικομηδείας, τὰς Ἀσιατικὰς ἀκτὰς, τὴν θάλασσαν τοῦ

Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΛΕΖΕΝ
(Λαυρέντιος Ἰωσήφ)
Ἀρχηγὸς τῆς Γαλλικῆς Ναυτικῆς Ἀποστολῆς.

Μαρμαρᾶ καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεθ' ἀπαξῶν αὐτῆς τῶν ποι-
κίλων ἀπόψεων, τζαμιῶν καὶ μιναρέδων. Διὰ τοῦτο μετὰ λύπης ἀπο-
φασίζει τις τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ τερπνοῦ τούτου οἰκήματος, ἔνθα θὰ
ἦσθάνετο τις ἑαυτὸν τόσον μακάριον ἂν ἠδύνατο νὰ ζῆ καὶ μετὰ τινος
ἄλλου. . . .

Καὶ ὅτε κατέβαινον αὐθις, δὲν ἀπηύδων θαυμαζῶν τὴν ἀληθῶς
μεγαλοπρεπῆ βλάστησιν ταύτης τῆς νήσου, βλάστησιν ἀντικειμένην
πρὸς τοποθεσίας ἀγρίας ὄψεως, παρὰ ταῖς ὁποίαις βλέπει τις πληθὺν
μύρτων, εἶτα δὲ τῆδε κῆκεῖσε δέσμας τερεβίνθων, αἵτινες φαίνονται
ἐσκεδασμένοι αὐτομάτως ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ τάπητος τῶν θεισμάτων ἢ
ἐπὶ τῆς πρασίνης χλόης τῶν λειμώνων· πορρωτέρω φύονται ἄμπελοι,
ἐλαῖαι, ροδοδάφναι, συκαῖ, πορτοκαλλῆαι, κατωτέρω ἰταλικάι πεῦκαι
καὶ γιγαντιαῖαι κυπάρισσοι ὑψούμεναι πυραμιδοειδῶς ἐν τῷ κύανοχρῶφ
αἰθέρι.

Αἱ νῆσοι αὗται κείμεναι πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Σταμπούλ, στεροῦνται
παντελῶς τουρκικοῦ στοιχείου, ἴσως διότι ἐφάνησαν ἀνάξια λόγου εἰς
τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν· οἱ βραγιάδες καὶ οἱ φράγχοι (μὴ ὑποτελεῖς)
ἐξ ἐναντίας συρρέουσιν εἰς αὐτὰς κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρος. Ἡ
πρὸς τὴν πρωτεύουσαν γειτνίας αὐτῶν, ἢ χωροθεσία αὐτῶν εἰς τὴν
εἴσοδον τῆς κόλπου τῆς Νικομηθείας καὶ ἐπὶ τοῦ διέκπλου τῶν αὐτόσε
πλεόντων πλοίων, ἢ εὐκρασία, ἢ καθαρότης τοῦ ἀέρος καὶ ἡ ἐλευθερία,
ἧς ἀπολαύει τις ἐκεῖ, ἐφείλκυσαν κατὰ μικρὸν αὐτόθι πολυχρήμων πλη-
θυσμὸν συγκροτούμενον μάλιστα ἐξ ἑλληνικῶν καὶ ἀρμενικῶν οικογε-
νειῶν. Αἱ χάριτες τῆς διαμονῆς ταύτης ἄλλοτε προέτρεψαν πολλοὺς
εὐρωπαίους πρεσβευτὰς νὰ κατοικήσωσιν αὐτόθι διαρκῶς, ἀλλ' ἡ δυσχέ-
ρεια, ὁ κίνδυνος μάλιστα τοῦ μεταβαίνειν ἐνίοτε εἰς Πέρα παραχρῆμα
ὁπόταν τὰ συμφέροντα τὸ ἀπήτουν καὶ ἐν κακοκαιρίαις, ἀπέτρεψαν αὐ-
τοὺς τούτου· καὶ τοι δὲ ὁ ἀῆρ ἡττόν ἐστι καθαρὸς, προείλοντο ὁμως τὸ
Μπουγιούκδερε, τὰ Θεραπειά, ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς, ὅθεν δύναν-
ται κατὰ βούλησιν νὰ μεταβαίνωσι διὰ ξηρᾶς εἰς Πέραν.

Περὶ δεῖλῃν μετέβην διὰ λέμβου εἰς τὸ ἀκρωτήριον Φενερμπαγτσέζι,
ὅθεν ἀφικόμεν ἔριππος εἰς τὴν πόλιν Καδικιοί, φίλος μου τις δὲ τὴν
προτεραίαν μὲ προσεκάλεσε νὰ διατρίψω αὐτόθι ἡμερονύκτιον, συνήν-
τησα αὐτῷ ἐπὶ τῆς προκυμαίας, ἔνθα καὶ ἐδειπνήσαμεν ὡς συνειθίζε-
ται κατὰ τὸ θέρος παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Φαλήρου. Μετὰ τὸ δεῖπνον
ἔσπευσα ν' ἀναπαυθῶ ἐκ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας.

Τὴν ἐπαύριον ἠγέρθην περὶ τὸν ὄρθρον, ἔστην παρὰ τὸ παράθυρον,
ὅπως ἴδω ἂν ὁ καιρὸς ἦτον εὖνους διὰ τὰς ἐκδρομάς μου. Ὅποια δρο-
σερότης! ὅποια εὐωδία τῶν ἀνθέων! οἱ ἀστέρεις ἔλαμπον ἐν ὄλῃ αὐτῶν
τῇ λάμπει. Τὸ λυκαυγὲς δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀνακύψῃ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα,
οὐδὲν νέφος ἐσκίαζε τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ. Κατὰ μικρὸν ἐλαφρὰ
καὶ οἰοεὶ ἰπτάμενα χρώματα, ἠδέα καὶ χαρίεντα ἤρξαντο ὑποφάσκοντα

ἐν τῷ ὀρίζοντι καθίστανται ἐναργῆ βαθμηδὸν ἄχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου διὰ τῶν ποικιλωτέρων χρωμάτων. Οἷον γλυκὺ θέαμα! Ποῖαι λέξεις δύνανται νὰ ἐξιστορήσωσι ταύτην τὴν βραδείαν ἐπιτομὴν τῶν οὕτω πολυποικίλων φαινομένων! ἄλλοτε ποτε ἀνεῦρον παρὰ τοῖς Ἑλλησι καὶ Λατίνοις συγγραφεῦσι καὶ ὀρθῶς θεῖαν τῆς πρωΐας, τὴν *rosodaktylon* Ἡῶ προηγουμένην τοῦ Ἡλίου, ἀλλὰ πάντοτε ὑπέλαβον ταύτας τὰς περιγραφὰς ὡς προϊὸν ἐνθουσιωδῶν φαντασιῶν. Τίς δύναται, ὄντως, ἐν τοῖς ἀρκτέροις κλίμασι διὰ τοῦ ἡμιχλωδούς αὐτῶν ὀρίζοντος, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς θελκτικὰς ταύτας εἰκόνας; Οἶα βραχύθυμος θεά! οἶα ἀλκμπῆς ἡώς! Πόσον εὐαρέστως μετεμελήθη! πόσον τῇ στιγμῇ ταύτῃ ἡ ὑπαρξίς ἐγένετό μοι προσφιλέ; ὅποσῃ λύπην ἠσθάνθη ἐπὶ τοῖς παρελθούσιν ἔτεσιν, ἅτινα παρῆλθον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἀντιλήψεων οὕτω θελκτικῶν! Πόσον ἄκτειρα ἐκείνους τοὺς ἀστῶς τοὺς μαλθακῶς κατακεκλιμένους ἐπὶ τοῦ πτίλου ἐν τῷ μυγῶ τῶν παστῶν αὐτῶν τῶν εὐκλείστων, τοὺς εἰδότας τὴν ἡῶ μόνον ἐξ ὀνόματος ἢ διὰ τῶν μελοδραματικῶν σκηνογραφιῶν καὶ ὀλιγωροῦντας τῶν οὕτως ἐξαισιῶν καλλολωνῶν τῶν τόσον προσφυῶν πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ψυχῆς εἰς σφαίρας ὑψηλοτέρας.

Ὁ ξενίζων με περὶ ὄρθρον ὡς ἐγὼ ἐγερθεὶς μὲ ἀπέσπασε τῶν τερπνῶν τούτων ὄνειροπολήσεων, ὅπως μὲ ἀνακαλέσῃ εἰς τὰς μονοτόνους ἀνάγκας τοῦ προγεύματος, οὐ ληφθέντος ἐξερχόμεθα, ὅπως περιέλθωμεν τὴν πόλιν, χρυσόχρουν ἤδη ὑπὸ τῶν πρώτων ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Ἡ Χαλκιδῶν, ἣν οἱ Τοῦρκοι καλοῦσι Καδίκιοι (χωρίον τοῦ δικαστοῦ) ἀπέχουσα δύο λεύγας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐθεμελιώθη ὑπὸ τῶν Μεγαρέων τῷ 675 ἔτει π. Χ. Γνωστὸν τυγχάνει ὅποσον οἱ Ἕλληνες ἐνεπαίχθησαν διότι δὲν προέκριναν τὸν ὠραῖον λιμένα καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς γήπεδον, ὅπου μετὰ δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη ἰδρῦθη τὸ Βυζάντιον. Μεγάθυκος ὁ στρατηγὸς Δακρείου τοῦ Α' ἠγανάκτησε τοσοῦτον ἔνεκεν τοῦ λάθους αὐτῶν, ὥστε ἐκάλεσεν αὐτὴν Χάλικην, (πόλιν τῶν τυφλῶν), καὶ αὕτη ἡ λέξις κατέστη παροιμία ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἄλλ' ἀναμφιβόλως οἱ Μεγαρεῖς προείλοντο τὴν ὀχυρότητα τῆς ἀποικίας αὐτῶν ἀντὶ τῶν ἐμπορικῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα προσέφερον αὐτοῖς ἢ θέσις τοῦ Βυζαντίου. Ἡ γειτνίασις τῶν μαχιμῶν Θρακῶν ἀπέθεε αὐτοὺς μακρὰν τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀσιατικὴ χαυνότης δὲν παρεῖχεν αὐτοῖς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους καὶ ἐπαρουσίαζε περιστάσεις ἀρμοδίας εἰς τὴν ἐπιδειξιότητα αὐτῶν. Ἐν ἐλλείψει ἐμπορίου, ἡ θρησκεία ὑπῆρξε δι' αὐτοὺς πηγὴ λαμπρότητος καὶ εὐκλείας. Ἡ Χαλκιδῶν, ἣτις ποτὲ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸ Βυζάντιον κατώρθωσε ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τοὺς Δελφοὺς. Ἔσχε τὸν ναὸν αὐτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἔσχε τὴν ἱεράν αὐτῆς κρήνην, τοὺς χρησμούς αὐτῆς καὶ οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ μανθάνωσι τὴν μοῖραν αὐτῶν ἐν τῇ Πόλει τῶν τυφλῶν (Τυφλοπόλει). Γενομένη χριστιανὴ ἡ Χάλικη, ἐξηκολούθησε

νὰ ἐφελκύνῃ τὴν κρατίστην αὐτῶν θρησκευτικὴν εὐδοξίαν. Ἐδοξάσθη ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τοῦ μαρτυρίου τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ διὰ τοῦ πολυθρῦλῆτος ναοῦ, ὃν ἀνήγειραν αὕτῃ βραδύτερον καὶ ἐν ᾧ τῷ 451 ἐπὶ Μαρκιανοῦ, καὶ Πουλχερίας, συνῆλθον ἐν συνόδῳ οἱ 630 πατέρες ὅπως ἀνασκευάσωσι τὰ δόγματα τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκοῦρου. Ἐν δὲ τῇ Γ' πράξει (συνεδριάσει) τῆς Συνόδου ταύτης ἐδόθησαν τῇ τῆς Χαλκηδόνος ἐπισκοπῇ καὶ τὰ πρεσβεῖα τῆς Μητροπόλεως. Ἡ πράξις αὕτη ἔχει οὕτως: «Ὁ θεοτάτος καὶ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης πρὸς τὴν ἁγίαν Σύνοδον εἶπεν. Εἰς τιμὴν τῆς τε ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας, καὶ τῆς Ὑμετέρας Ὁσιότητος, τὴν Χαλκηδονεῖαν πόλιν, ἐν ἣ τῆς ἁγίας πίστεως σύνοδος συνεκροτήθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνον ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δὲ τῆ Νικομηδείαν μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος.»

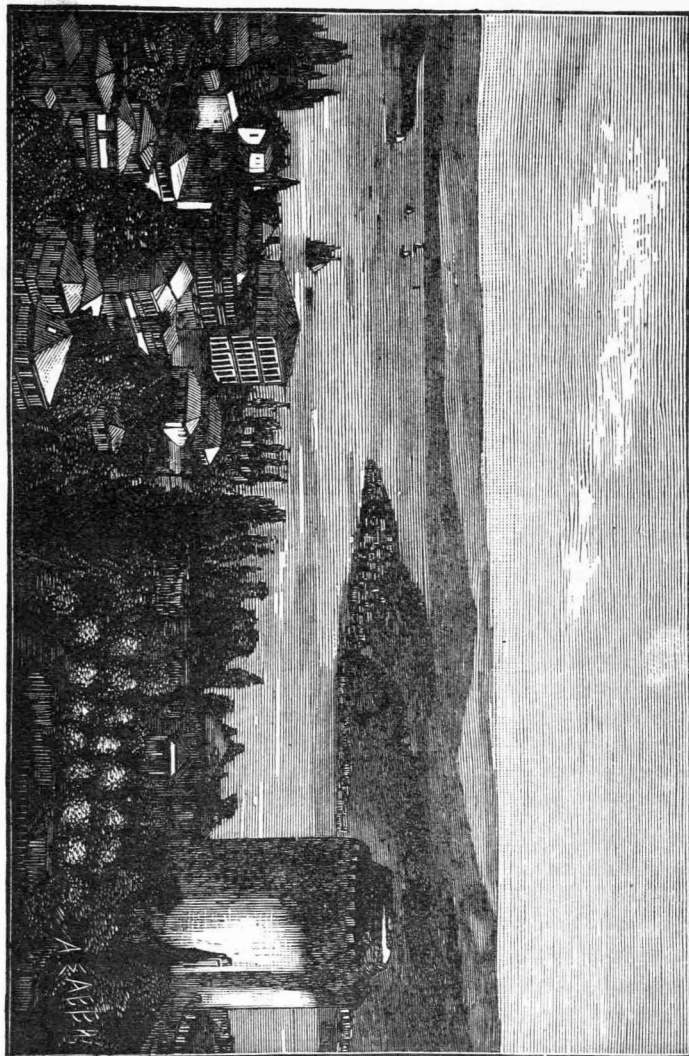
Ἄλλὰ πρὸ πολλοῦ ἡ ἀρχαία Χαλκηδὼν ἀπώλεσε τὴν τε φήμην καὶ τὰ μνημεῖα καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ εἰρεῖπια αὐτῆς.

. etiam periere ruinae

Ἄφ' οὗ διὰ παντὸς ὑπερέβαλεν αὐτὴν τὸ μεγαλοπρεπὲς Βυζάντιον, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην τῆς Ἀνατολῆς μέχρι καὶ τῶν λίθων, ὅτινες ἀνεκάλουν τὸ παρελθὸν αὐτῆς μεγαλεῖον. Ὁ ὀδοιπόρος μάτην ἐπιζητεῖ μεγάλας ἀναμνήσεις ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἔνθα ἡ Χαλκηδὼν ἦνθησεν. Τὰ πάντα αὐτόθι ἀποπνέουσι ἔτι τὴν ἡδυπάθειαν, ἣτις ἐπεκράτει ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀφροδίτης, τοῦθ' ὅπερ ὡς ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τοῦ τουρκικοῦ στοιχείου συντελεῖ πρὸς τὴν ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ἰδρῦσιν πόλεως μάλιστα τέρψεων, ὅπου πλούσιοι ἔμποροι ἔρχονται ἵνα ἀποκατασταθῶσιν. Ἐκ τούτου αἰσθάνεται τις τάχιστα τὴν ἐορτάσιμον ὄψιν, ἣν ἐν συνόλῳ ἔχουσιν αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἐν αἷς εὐρίσκει τις ὠραίας οἰκίας, σὺν ἐξώσταις καὶ κήποις, ἐνοικουμένας ὑπὸ γυναικῶν νεαρῶν ἢ προσώπων παιδρῶν ἢ κομψῶν καλλωπιστῶν. Ἀναμφιβόλως ἡ πόλις αὕτη, ἣν ἡ πυρκαϊὰ τοῦ 1860 σχεδὸν ὀλοσχερῶς κατέστρεψε καὶ ἣτις νῦν ἀνεγείρεται ἐκ τῶν εἰρεῖπιων αὐτῆς, ἔχει εὐρὺ μέλλον ἔτι δὲ μᾶλλον φρονῶ τούτο, διότι ὁ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Ἀνατολῆς, κείμενος πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς, λίαν πρὸς τούτο συντελέσει.

Περὶ ὀγδὸν πρῶν ὡραν καταλείπομεν τὴν Χαλκηδὼνα καὶ ὀχούμενοι, διευθυνόμεθα πρὸς τὸ ὄρος Μπουργκουρλοῦ, ὅπερ ὀρῶμενον ἐκ τῆς ἐσχατιᾶς τοῦ Καδίκιοι, ἐμποιεῖ καλλίστην ἐντύπωσιν, ὑπισχνούμενον νὰ ἀνταμείψῃ τὸν περιηγητὴν διὰ τὸν κόπον αὐτοῦ, τῆς εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ἀναρρῆχίσεως διὰ μεγαλοπρεποῦς θέας. Μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὡραν ἀφικνούμεθα εἰς ἀνάκτορα, παρ' οἷς εὐρίσκονται πελώριοι πλάταναι μεθ' ὑψωμάτων τινῶν, ὅποθεν ἀπολαύει τις ὠραιότατης θέας καὶ ἀφθόου δρόσου. Αὐτόθι κατερχόμεθα τοῦ ὀχήματος, ὅπως ἀνέλθωμεν

πεζῆ τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὄρους. Εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ εὐρίσκομεν δάσος ὄλον θυϊῶν καὶ κυπαρίσσω, τῆ ἀληθεία μεγαλοπρεπῶν, καὶ ὑπὸ

ΒΟΣΠΟΡΟΣ

τὴν σκιὰν αὐτῶν ἀγανὲς πανόραμα ἐξελισσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Πανταχοῦ ἡ ἀποψις εἶνε ἀπέραντος, καὶ ἐν τούτοις δὲν εἶνε, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τόσον ἐπαγωγός, ὅσον προσεδόκων. Ὁρωμένη ἐκ τοῦ

διαστήματος καὶ ὕψους τούτου ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπόλλυσι κατὰ πολλὰ τὴν λαμπρότητα αὐτῆς· τὰ τζαμιά της φαίνονται ναννώδη καὶ οἱ γήλοφοι αὐτῆς μόλις ἐπαίσθητοί. Οὐδὲν εἶνε ἡ διάστασις αὐτῆς ἐν μέσῳ τῶν ἐρημιῶν, αἵτινες περικλείουσιν αὐτήν. Ὁ Βόσπορος δὲν εἶνε πλέον εἰμὴ βυάκιον ἐπάργυρον, ὁ λιμὴν αὐτοῦ κοιλίσκος, αἱ νῆες αὐτοῦ κελύφη καρύων, καὶ αἱ νῆσοι τῶν Πριγκήπων ἀπλαῖ σπιλάδες, τὸ Βυζάντιον, τὸ μεγαλοπρεπὲς Βυζάντιον φαίνεται ὡς ἀπλή τις πόλις ἀνάγλυπτος, τὰ μόνα ἐναρμόνια ὄραματα εἶνε ἡ Προποντὶς καὶ τὸ ὄρος Ὀλυμπος.

Κατερχόμεθα ἐντὸς $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας καὶ ταχύτερον εἰς Σκούταριν.

Facilis descensus Averni.

Ἡ Σκούταρις ἢ Οὐσκουδάρ (ἡ ἀρχαία Χρυσόπολις) ὠκοδόμηται ἐν εἴδει ἀμφιθεάτρου ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς ἐν τῷ εἰσπλῳ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ πόλις αὕτη ἱκανῶς ἐμψυχωθεῖσα καὶ κατοικουμένη πρὸ πάντων ὑπὸ Τούρκων, οὐδὲν τὸ ἀξιοληθόμενον παρέχει πλὴν τοῦ τζαμίου τοῦ Σελήμ καὶ τοῦ Μεγάλου Νεκροταφείου, τοῦ σπουδαιότερου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐ μόνον κατὰ τὴν διάστασιν, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν μνημείων, τὸ ὕψος καὶ τὴν πληθύν τῶν δένδρων. Οἱ πλούσιοι τοῦρκοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξ ὑπερηφανίας μᾶλλον ἢ ἐκ θεοσεβείας, προτιμῶσι νὰ ἐνταφιάζωνται ἐν Ἀσίᾳ ἢν ὑπολαμβάνουσιν ὡς χώραν ἀνήκουσαν εἰς τοὺς ἀληθεῖς πιστοὺς, ἐν ᾧ κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτῶν, ἡ εὐρωπαϊκὰ χώρα ἐμπεσεῖται ποτε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀπίστων.

Ἀποδοὺς τῷ φίλῳ μου τὰς εὐχαριστίας μου, ἀποχωρίζομαι αὐτοῦ, ἐκλείπω τὴν Σκούταριν καὶ ἐπιστρέφω εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δερβίς κείμενον δωμάτιόν μου, ὅπου γράφω τὰς γραμμὰς ταύτας μετὰ τῆς χαρᾶς ἐκείνης, ἣν αἰσθάνεται τις κατὰ τὴν προεόρτιον ἡμέραν τόσον ζωηρὰν ὅσον ἡ πραγματικότης τῆς ἐπιούσης θὰ ὑπολείπηται αὐτῆς. Τὴν ἐπαύριον ποιήσω τὴν ἐπὶ τὸν Βόσπορον πρώτην ἐκδρομὴν μου.

Ὁ Βόσπορος ἢ πορθμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχει 29,815 μέτρων μῆκος καὶ πλάτος ποικίλλον ἀπὸ 600 μέχρι 3,700. Ἡ γενικὴ αὐτοῦ διεύθυνσις εἶνε ἐκ τοῦ βορειοδυτικοῦ εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος. Εἶναι ποταμὸς θαλάσσιος ἀσύγκριτος ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὸ βάθος τῶν ὄχθων αὐτοῦ, τὴν διαφάνειαν τῶν ὑδάτων, τὴν ὠραιότητα τῶν ἀκτῶν αὐτοῦ. Αἱ ἀκταὶ αὗται λίαν ἀπόκρημνοι, διαυλακίζονται ὑπὸ φαραγγῶν περικεχωσμένων, εἰς τὴν ἐσχατιάν τῶν ὁποίων ἀνευρίσκει τις ἀλόπους παρέχοντες τοὺς καλλίστους ὄρους, ὥστε σύμπας ὁ πορθμὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὄρμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὄρμος ἐπτά ἢ ὀκτὼ λευγῶν μήκους, καὶ ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἅπαντα τὰ εὐρωπαϊκὰ πλοῖα. Εἶνε λίαν κολλοειδῆς, καὶ οἱ εἰς τὰ ἐκτὸς προχωροῦντες τῆς μιᾶς ἀκτῆς ἀντικεινται οὕτω ἀκριβῶς τοῖς πρὸς τὰ ἔσω εἰσδύουσι τῆς ἄλλης, ὥστε ἀμφότερα θὰ συνηρμόζοντο εὐκόλως ἐὰν ἡ αὐτὴ αἰτία

ἡ συναρμύσασα αὐτὰς ἤθελε νὰ συστηματοποιήσῃ αὐτὰς. Πανταχοῦ περιλείεται ὑπὸ ζωγραφικῶν βράχων, χλοηφόρων λόφων, μεγαλοπρεπῶν σκιασμάτων, διαυγῶν ρεϊθρῶν, τερπνῶν χωρίων, τζαμιῶν, κρηνῶν, ξυλίνων οἰκιῶν ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιπολαίου καὶ ἀλλοκότου, περιθριγκουμένων ἐν ἐγκισσευομένοις φυτοῖς καὶ συστάσιν ἀνθέων. Δὲν εὐρίσκει τις αὐτόθι νησιδίον, σπυλάδα, βαθὺν βυθόν· τὰ πολεμικὰ πλοῖα παραμείβουσι τὰς ὄχθας καὶ τὰς οἰκίας, ἐκκομίζοντα διὰ τῶν ἰστοκεραιῶν αὐτῶν τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων· ἕκαστον χωρίον ἔχει τὴν προκυμαίαν αὐτοῦ, ὅπου δύναται νὰ προσορμίζωνται τὰ ὀγκωδέστερα πλοῖα. Ὁ πορθμὸς οὗτος, διαυλακίζόμενος ἀπαύστως ὑπὸ μυρίων πλοίων, ἀκατίων, παντοίων λέμβων, παρέχει τὸ ἐμφυχύτερον θέαμα· δίδει τῇ Κωνσταντινυπόλει ὄψιν ζωῆς, μακαριότητος καὶ εὐημερίας, ὅπερ τῇ εἶνε ὄλως ἰδιάζον καὶ ὅπερ καθιστᾷ τῇ ἀληθείᾳ ταύτῃ τὴν κατ' ἐξοχὴν *Pólis τῶν πόλεων*.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1885.

ΛΕΩΝ ΟΛΙΒΙΕ

ΤΟ ΧΕΡΙ

Ὠραῖο εἶσαι, μέτωπο, ποῦ λάμπεις ἀπὸ ἀγνότη,
Ροδακινένια μάγουλα ἔλο δροσιά καὶ νιότη,
Στόμα ποῦ μέσ' 'ς τὴ ζάχαρι μᾶς δίνεις τὸ φαρμάκι,
Δαχταριστὴ χιονόλαιμη, κυματιστὸ κορμάκι,
Κ' ἔσεις, μαλλιά, ποῦ πιάνετε μὲ τὰ σγουρὰ πλεμμάτια,
Κ' ἔσεις ποῦ σαῖτεύετε μέσ' 'ς τὴν καρδοῦλα, μάτια.

Ὠραῖα εἶσθε, ἀθάνατα! Μὰ τὸ δικό μου ἀστέρι
Δὲν εἶσθ' ἔσεις, ὦ ἐμμορφιαίς, δὲν εἶσθε: εἶν' ἓνα χέρι!
Χέρι ποῦ πότε ἢ προκοπὴ καὶ πότ' ἢ ἐλεημοσύνη
Γώχουν ἢ μιὰ γιὰ νὰ βοηθᾷ κ' ἢ ἄλλη γιὰ νὰ δίνη,
Χέρι 'σὰ μάγισσας ραβδί ποῦ ὅ,τι γγίζη ἀνθίζει,
Καὶ γιὰ νὰ κἀνη τὸ καλὸ, ἀκόμα ν' ἀσχημίζῃ.

ὦ χέρι, τοῦ φτωχοῦ χαρὰ καὶ τοῦ σπιτιοῦ καμάρια,
Ἄτιμητο, παρθενικὸ, κρυφὸ μαργαριτάρι,
Μὴ φύγῃς ἀπὸ πάνω μου, μὴ λείψῃς ἀπ' ἐμπρός μου,
Κι' ἔδῃγα τὸν ἀνήξερο μέσ' 'ς τὴ νυχτιά τοῦ κόσμου.
Ἄστρο 'ς τοὺς μάγους ἔδειξε τὸ δρόμο τοῦ Μεσσία·
ὦ χέρι δεῖτε μου κ' ἐσὺ ποῦ εἶν' ἢ εὐτυχία!

(1 Δεκεμβρίου 1888)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΦΙΛΟΝ

Φιλτατε Κ. Ι. Χ....

ΩΡΑ μόλις εὐρίσκω στιγμὰς μικρὰς ἀναψυχῆς, ὅπως ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἀγαθὴν ἐφεσί σου. Πρὸ πολλοῦ ἐσκεπτόμην ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐπιστολήν σου, ἣν μετὰ χαρᾶς ἀνέγνωνα καὶ ἤδη εἶμαι πρόθυμος νὰ σοὶ δώσω ἀκριβεῖς πληροφορίες τῶν ὄσων μὲ ἐρωτᾷς. Τοῦ τελευταίου ὅμως ἐκτενοῦς ταξιδίου μου

τὰς ἐντυπώσεις, ἐπιφυλάσσομαι ἵνα διὰ ζώσης σοὶ ἀνακοινώσω, διότι ἀπαιτοῦνται ὀλόκληροι σελίδες, ὅπως περιγράψῃ τις τὴν μεγαλοπρεπῆ πρωτεύουσαν τῆς Μεγάλης Αὐστρο-οὐγγρικῆς Μοναρχίας, τὰς τοῦ τόσον ἀκμάζοντος ὕλικῶς καὶ πνευματικῶς Βελγίου, Βρυξέλλας, ἢ τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ παγκόσμιον πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας, τοὺς Παρισίους, καὶ τέλος τὴν βιομηχανικωτάτην καὶ πλουσιωτάτην πόλιν τοῦ κόσμου, Λονδίον, ἣτις ὡς καρδιά τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας συνδέει τὰ ἀπώτατα μέρη καὶ ἔθνη τῆς ὑψηλίου καὶ τὰ λαμπρὰ προάστεια αὐτῆς, ὡς τὸ τσοαῦτας καλλονὰς κεκτημένον Richmond, περὶ τοῦ ὁποίου ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου εὐρὺν λόγον ποιεῖς διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντα θαυμάσιον κήπον Kew garden ὅστις ἀπὸ φυσικῆς καὶ τεχνικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενος ἀποβαίνει ἐν τῶν ὠραιότερων ὠραϊσμάτων τοῦ Λονδίνου. Τὸ μέρος τοῦτο ἐγκατέλιπεν ἡμῖν ἀνεξιτήλους ἀναμνήσεις διαφόρων ἐντυπώσεων, ὥστε ἐπιτραπήτω μοι νὰ χρονοτριβήσω ὀλίγον ἀφοῦ καὶ ἄλλως τε ἀπαιτεῖς τοῦτο.

Ὁραίαν τινὰ θερινὴν πρωΐαν, ἀπεφασίσαμεν τρεῖς Ἕλληνες μετὰ τινος εὐγενοῦς Ἀγγλου, καλῶς γινώσκοντος τὰς διαφόρους τοποθεσίας τῶν μᾶλλον ἀξίων πρὸς θεῶν μερῶν, καθότι ἐν τούτῳ τῷ ῥωμαντικωτάτῳ προαστείῳ τοῦ Λονδίνου διέμεινε πρὸ πολλοῦ ἡ οἰκογένειά του, ἣτις μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινῶν ἠναγκάσθη νὰ μεταναστεύσῃ ἕνεκεν τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν τῶν τέκνων της, ἀπεφασίσαμεν λέγω ν' ἀποσπασθῶμεν ἐπὶ τινὰς ὥρας τῆς τύρβης τῶν καθημερινῶν ἀσχολιῶν, τοῦ διηνεκοῦς θορύβου τῶν ἀμαξῶν, λεωφορείων καὶ ἄλλων πολλῶν ἵνα ἐξέλθωμεν εἰς ἡρεμότερόν τι μέρος ἐκλέξαντες, ὡς τοιοῦτον τὸ ρωμαντικὸν Richmond.

Διηρχόμεθα διαφόρους ἐπαύλεις, περιβαλλομένας ὑπὸ ὠραίων καρποφόρων δένδρων ὅτε ὁ συνοδεύων ἡμᾶς Ἀγγλος σταματᾷ ἔμπροσθεν πεπαλαιωμένης ἡμιστέγου οἰκίας καὶ μετ' ὕψος σύννου καὶ μελαγχολικὸν ἐμφαίνειν παλαιὰς ἐντυπώσεις θλίψεων, λέγει, ὅτι ἔχει νὰ διηγηθῇ ἡμῖν θλιβεράν ἱστορίαν, ἧς αὐτόπτης μάρτυς ἐγένετο ὁ πρὸ τινος ἀποθανῶν πατήρ του. Ἐπρωχωροῦμεν, οὐδὲν ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν λαβόντες τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην παρατήρησιν τοῦ εὐγενοῦς Ἀγγλου, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὸν εὐθυμον δρόμον γοργῶ τῷ βήματι προχωροῦντες τὸν ἀχώριστον τοῦτον σύντροφον τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, ὅτε μᾶς προσκαλεῖ νὰ λάβωμεν θέσιν ἐπὶ πετρώδους τινὸς ὑψώματος, κειμένου εἰς γραφικωτάτην τοποθεσίαν κάτωθεν τοῦ ὁποῦ διήρχετο ὁ μεγαλοπρεπὴς Τάμεσις. — Ἐνθυμεῖσθε, λέγει, ὁ σκεπτικὸς συνοδοιπόρος μας τὴν σαθρὰν ἐκείνην ἑπαυλιν τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἄπαντες εἶδομεν; Πλησίον ταύτης διέμεινε πρὸ χρόνων ὁ πατήρ μου, ὅστις κατόπιν ἐκ μικρᾶς περιουσίας τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε μετερχόμενος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, ἠγόρασε τὴν γνωστὴν οἰκίαν ἐν τῇ ὁποίᾳ συνέβη περιστατικόν τι τοῦ ὁποῦ ὁ πατήρ μας, ὅστις ἐσυνείθιζε νὰ διηγητῆται διάφορα συμβεβηκότα κατὰ τὸν βίον του, ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν τὴν ἱστορίαν κατὰ μίαν χειμερινὴν ἐσπέραν, ἐνῶ ἐκαθήμεθα πλησίον τῆς ἐστίας, ἵνα θερμανθῶμεν ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ τοῦ χειμῶνος ψύχους. —

Καὶ ὁ νέος ἐξηκολούθησεν: Ἡμέραν τινὰ ὄχημα διερχόμενον τὸ χωρὶον ἐσταμάτησεν ἔμπροσθεν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκίας, εἰς ἣν εἰσῆλθεν νέος εὐγενὴς μετὰ νέας κόρης ἢ νέας γυναικός, τῆς ὁποίας οἱ μεγάλοι βαθυκύανοι ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ πλούσιοι βόστρυχοι, οἵτινες περιεκάλυπτον τὴν ἐρατεινὴν κεφαλὴν της προσείλκυσαν τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἐφ' ἅπαξ μετ' αὐτῆς σχετισθέντος. —

Μετὰ τινὰς ἡμέρας προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ εὐχαρίστως ἀπεδεξάμην τὴν πρόσκλησιν. Μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη τὴν ὀρισθεῖσαν ὥραν, δεξιωθεὶς ὑπὸ τοῦ νέου ζεύγους, ὅτε ὁ Κύριος εὐγενῶς μοι λέγει: — Ἐνταῦθα, δόκτωρ, διαδίδονται πολλὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην Σας, ὥστε δὲν διστάζω νὰ συστήσω τὴν σύζυγόν μου εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν μέρμηράν Σας. Ἐγεννήθη μακρὰν τοῦ μέρους τούτου, ἐγ-

κατέλιπεν οἰκογένειαν καὶ φίλους ὅπως μετ' ἀκολουθήσῃ. Καὶ λέγων ταῦτα ὁ εὐγενὴς νέος, προσήλωσεν ἐπὶ τῆς νέας συζύγου τοῦ βλέμμα πλῆρες ἔρωτος, ὅπερ ἡ νέα ἀνταπέδωκε μετὰ δακρῶν εὐγνωμοσύνης.

Ἡναγκαζόμεν νὰ τοὺς ἐπισκέπτομαι τόσο συχνὰ, ὥστε μετὰ δύο μῆνας ἔθεωρούμην οἰκείος καὶ φίλος τοῦ νέου τούτου ζεύγους. Μετ' ἄσπεκτον καὶ μοι διηγοῦντο τὰ ταξείδιά των, ἐντὸς δ' ὀλίγου μετ' ἀκραδάντου πεποιθήσεως ἣτις χαρακτηρίζει τὴν νεότητα, μοι ἐκθέτουσι λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν των.

— Ἰατρὲ, μοι λέγει ἡ νέα σύζυγος, ἐκεῖ κάτω ἔχω πατέρα, ἀδελφὰς, οἰκογένειαν, φίλους οὓς πρὸ πολλοῦ ἠγάπων μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐγνώρισα τὸν Κάρολον Σαμφῶνα· τώρα ὅμως ἔκλεισα τὴν καρδίαν μου δι' ὅσους ἐμίσησαν τὸν μόνον φίλον μου. Ὁ πατήρ τοῦ Καρόλου τὸν ἀπέτρεψε τοῦ γαμου τούτου καθότι ἦτο οἰκογενειακῆς περιωπῆς πολλῆ ἀνωτέρας τῆς κόρης ἐνὸς καλλιεργητοῦ τῶν φυτῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ πατήρ μου ἐξ ἄλλου μέρους ἀπηγόρευσε τὴν τοιαύτην σύζευξιν διότι ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν αὐτῇ ὑπῆρχεν ἀληθὴς ἔρως. Ἦθειον νὰ μᾶς χωρίσωσιν· ἀλλ' ἠγαπώμεθα. Ἰκετεύσαμεν, ἐκλαύσαμεν, ἐπίζητοῦντες χάριν παρ' ὧν ὀφείλομεν ὑπακοήν· ἔμειναν ἄκαμπτοι, ἀλλ' ἡμεῖς ἠγαπώμεθα. Συνεζεύχθημεν λάθρα καὶ μετὰ πολυήμερον πλοῦν ἀφικόμεθα ἐνταῦθα, ἵνα διέλθωμεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου ἐν ἡσυχίᾳ μακρὰν τῶν ἀκάμπτων καὶ μνησιακῶν συγγενῶν τῶν προσπαθούτων παντὶ σθένει ν' ἀποπνίξωσι πᾶσαν καλὴν ἰδέαν καὶ πράξιν παρὰ τοῖς σεβαστοῖς μοι γονεῦσι χάριν χαμερπῶν φρονημάτων μίσους καὶ ἀντιζηλίας. Καὶ εἰς ἐπίμετρον ὄλων τούτων ἀπερχομένη ἔλαβον ὡς τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν τὴν τοῦ πατρός μου κατάραν I...ιδου διατὶ, ἱατρὲ, δὲν μειδιῶ πάντοτε, ἔμπροσθεν καὶ αὐτοῦ τοῦ προσφιλοῦς μοι Καρόλου.

Ἐλυπήθη πολὺ διὰ τὴν θλιβεράν ταύτην ἱστορίαν τοῦ δυστυχοῦς τούτου ζεύγους καὶ προσεπάθουν δι' ἄλλων ὅπως ἐναντίας φύσεως ἡμιλιῶν ν' ἀποτρέψω αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν ταύτης.

Ἐσπέραν τινὰ ἢ Ἐθῆλ (οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ δύστηνος σύζυγος) μοι ἐφάνη κακοδιάθετος. Τὴν ἠρώτησα μεθ' ὄλου τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐλάμβανον δι' αὐτὴν, ὅτε αὕτη μετὰ τεθλιμμένης καρδίας μοι λέγει:

Ὁ Κάρολος φεύγει, πηγαίνει εἰς τὴν πόλιν πρὸς ἐξαργύρωσιν τῶν χρημάτων, ἅτινα πρὸ τινος ἐπεμψαν ἡμῖν. —

Καὶ πότε θὰ ἐπανεέλθῃ; ἔρωτῶ περιέργως. —

Μειδιά, ἐρυθρῶ ὀλίγον καὶ μετὰ γλυκειᾶς φωνῆς μοι ἀποκρίνεται τὸ «ἐσπέρας». —

Ἡτοιμαζόμεν ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀπάντησιν τῆς νέας, ὅτε ὁ ἱπποκόμος ἀναγγέλλει τῷ Κυρίῳ ὅτι ἡ διαταγὴ του ἐξεπληρώθη. —

Ἡ Ἐθῆλ ἐγείρεται, κατέρχεται εἰς τὸν κῆπον καὶ θωπεύουσα τὴν χαίτην τοῦ ἵππου, ἐκλινεν ἡσυχῶς τὴν κεφαλὴν της ἐπὶ τοῦ λαμποῦ

τοῦ ζόφου ἵνα ἀποκρύψῃ τὰ καταρρέυσαντα ἐπὶ τῶν παρεϊῶν της δάκρυα.
 Ὁ Κάρολος ἤλθε καὶ ἀσπαζόμενος ταύτην εἰς τὸ μέτωπον, τῆ λέγει, μετὰ βλέμματος πλήρους ἀγάπης.

Φιλτάτη μου! πρώτην ἤδη φοράν ἀποχωριζόμεθα ὥρας τινὰς ταυτοχρόνως.

Ἀπῆλθε· καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἀπεμακρύνθην τῆς οἰκίας ταύτης, ὥστε μετὰ ἐν τέταρτον εὐρισκόμην ἐν τῷ δωματίῳ τῆς μικρᾶς μου ἐπαύλεως ἀναλογιζόμενος ἐφ' ὀλοκλήρους ὥρας τὸν ἀκραιφνή καὶ ἀμοιβαῖον ἔρωτα τὸν ἐνυπάρχοντα εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀτυχῶν τούτων πλασμάτων.

Ἡ ἡμέρα παρήλθε, δὲν εἶχον δ' ἀποτελειώσῃ τὸ λιτόν μου δεῖπνον ὅτε ὁ ὑπηρέτης μὲ παρεκάλει ἐκ μέρους τῆς Κυρίας Ἐθῆλ Σαμφῶνος νὰ ὑπάγω ἐκ νέου.

Μετὰ δέκα λεπτῶν ὁδοιπορίαν εὐρισκόμην πλησίον τῆς ὥρας μου ἀσθενοῦς τὴν ὑποίαν εὐρον εἰσέτι ὠχρὰν καὶ τρέμουσαν.

Βλέπετε πῶς ἤργησεν, ἰατρέ; Ὄφειλε νὰ ἦτο ἐδῶ πρὸ δύο ὥρῶν. Ἴδου ἡ ὀγδόη καὶ ἀκόμη τίποτε. Ἦτο πελιδνή, ὠχρὰ· τὸ μέτωπον καὶ αἱ παρεϊαί της ἐλάμβανον διαφόρους φάσεις χρωμάτων· οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἀξιολύπητον κατάστασιν τῆς ἀσθενοῦς μου.

Δάκρυα ἔρρεον ὑπὸ τὰ βλέφαρά της, τὰ δὲ σπασμωδικῶς κινούμενα λευκὰ χεῖλη της κατεδείκνυσον τὰς προσπάθειας, ἃς κατέβαλλεν ὅπως ἐμποδίσει τὴν ἐκροὴν τῶν δακρύων.—Χάριν τῶν τέκνων σας, Κυρία, τῆ λέγω.

Ἄ! ἔχετε δίκαιον, ἐπιθύρισε· καὶ ἐγερωθεῖσα εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχε τράπεζα μετὰ δύο παροψίδων διὰ τὸν Κύριον καὶ τὴν Κυρίαν· τοῦτο μοὶ ἐφάνη τόσον λυπηρὸν ὥστε ἔμεινα ἀκίνητος χωρὶς νὰ προσφέρω λέξιν.

Ἡ Ἐθῆλ στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς της, ἐν ἀρρήτῳ μελαγχολίᾳ ἐσιώπα· εἶτα πρὸς ἐμὲ αἰφνιδίως στρεφομένη, λέγει·

— Ἄ! δόκτωρ, τὸ βλέπω, καὶ σεῖς εἰσθε ἀνήσυχος.

— Διόλου, Κυρία μου διόλου, ἀπεκρίθην ἀφελῶς καὶ μετὰ δισταγμοῦ. Δὲν ὑπάρχει τις αἰτία ὥστε νὰ ἀνησυχῶ· τὸ χωρίον εἶνε ἀσφαλές καὶ ἐπειτα οὐδεὶς γνωρίζει ὅτι φέρει μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα.

— Μοῦ ἐπῆλθεν ἰδέα τις φοβοῦμαι μήπως ἡ συμμορία αὕτη τῶν ξένων θεριστῶν ἢ διελθοῦσα τὴν προῖκν ταύτην ἐντεῦθεν...

— Ἀλλὰ Κυρία Σαμφῶν δὲν δύναμαι νὰ σᾶς βλέπω τόσον ἀνήσυχον. Ἐπὶ τέλους θὰ ὑπάγω πανταχοῦ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ συζύγου σας καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἄστυ.

— ὦ εὐχαριστῶ φίλε μου! ἐφώνησεν ἡ Ἐθῆλ. Σᾶς συνοδεύει καὶ ὁ κηπουρὸς μετὰ τοῦ ὑπηρέτου. Ἐρευνήσατε πανταχοῦ.

— Φίλοι μου, εἶπον εἰς τοὺς μετ' ἐκπλήξεως παρατηροῦντας ὑπηρέτας, ἀνάψατε τὰς δάδας καὶ ἀκολουθήσατέ με. Κυρία, ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐπανέλθωμεν, ἐλπίζω, μετὰ τοῦ συζύγου σας, ὅστις τίς οἶδε διὰ

ποῖαν μικρὰν αἰτίαν ἐβράδυνε. Μὴ ἀποθαρρύνεσθε, θὰ ἐπιστρέψωμεν ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα.

— Ὅθ σᾶς ἀκολουθήσω, ἐπιθύρισε ἡ Κυρία Σαμφῶν μετὰ πνιγρᾶς φωνῆς.

— Ἀδύνατον, πρέπει νὰ ὑπάγωμεν ταχέως, τῆ εἶπον· ἐκτὸς αὐτοῦ θὰ διακινδυνεύσῃ ἡ ζωὴ σας καὶ ἡ τοῦ τέκνου σας.

— Ὅθ σᾶς ἀκολουθήσω, ἐπαναλαμβάνει ἡ Ἐθῆλ.

ᾧ τότε κατεῖδον πόσον σκληρὰ θὰ ἦτο ἡ μόνωσις τῆς γυναικὸς ταύτης. Ἐὰν εἶχεν ἐκεῖ τὸν πατέρα της, μίαν μητέρα, θὰ τὴν διέταττον νὰ μείνῃ ἀλλ' ἦτο μόνῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνευ στηρίγματος ἀνευ προστασίας· ἐνῶ δ' ἔσπευδον ν' ἀπέλθω, ἀπεκρίνατο μὲ ὑπόκωφον φωνήν·

— Ὅθ σᾶς ἀκολουθήσω.

Ἀνεχωρήσαμεν. Τὰ νέφη ἐκάλυπτον ὀλοκλήρον τὸν οὐρανὸν ἐμποδίζοντα τοιοῦτοτρόπως τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀστέρων.

Οἱ εἰς μικρὰ ἀποστήματα τεθειμένοι φανοὶ ἐφώτιζον ἀμυδρῶς μόνον τὸ μέρος, ὅπερ ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν. Ὁ ὑπηρέτης προηγεῖτο. Ἐφερε τὴν δάδα δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν διὰ νὰ προβλέπῃ τὰς τάφρους καὶ τοὺς θάμνους τοὺς φράττοντας τὸν δρόμον. Ὅπισθεν του εἶπετο ἡ κυρία Ἐθῆλ, ὁ κηπουρὸς καὶ ἐγὼ, ἀναζητοῦντες μετ' ἀθιμονίας ν' ἀνιχνεύσωμέν τι. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, προσεκαλοῦμεν διὰ τῶν φωνῶν μας τὸν Κάρολον.

Ἐισερχόμεθα εἰς τὸ δάσος· ἡ βροχὴ ἐπιπτε μεθ' ὁρμῆς, αἱ δ' ἐπὶ τῶν φύλλων προσπίπτουσαι σταγόνες προῦξένουν θόρυβον τοιοῦτον ὥστε τὸ πᾶν ἐφαίνετο κλυθμηρὸν ἐνώπιόν μας.

Τὰ ἐλαφρὰ ἐνδύματα τὰ καλύπτοντα τὸ σῶμα τῆς Ἐθῆλ ἐγένοντο ἐντὸς ὀλίγου ὑπὸ τῆς βροχῆς ψυχρά. Οἱ εἰς τοὺς θάμνους προσκρούοντες πόδες μας, ὑπέφερον πολὺ. Αἱ φωναί μας αἱ προσκαλοῦσαι τὸν Κάρολον ἐγένοντο τόσον βραγχώδεις, ὥστε ἐνεποίουν φόβον καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς. Δὲν ἐτόλμων νὰ παρατηρήσω τὴν Ἐθῆλ. Τῆ ἀληθείᾳ ἐφοβοῦμην μήπως τὴν ἴδω ἐκπνεύσαν ἐμπροσθέν μου.

Ἐπὶ τέλους ἤλθε στιγμή καθ' ἣν, καίπερ κεκμηκότες, περίφοβοι, ἐβαδίζομεν σιωπηλοὶ, ἡ κυρία Ἐθῆλ μᾶς ἀποκρούει αἰφνιδίως, ὁρμᾶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ῥίπτουσα ἑαυτὴν ἐντὸς τῶν θάμνων. Τὴν ἠκολούθησαμεν. Ὅτε ἠδυνήθημεν νὰ ὑψώσωμεν μίαν δάδα διὰ νὰ διακρίνωμεν τὸ ἀντικείμενον φεῦ! τὴν εὐρομεν γονυπετῆ ἐμπροσθεν τοῦ σώματος τοῦ Καρόλου Σαμφῶνος. Ἦτο ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς, ἀκίνητος, τοὺς ὀφθαλμοὺς τεθαμβωμένους καὶ τὸ μέτωπον αἰματόφυρτον ἐκ μιᾶς πληγῆς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς κεφαλῆς.

— Ἰατρέ, μοὶ λέγει ἡ Ἐθῆλ. Ὁ Κάρολος ζῆ ἀκόμη;

Ἐκυψα, ἔψαυσα τὸν παλμὸν τοῦ Καρόλου, ἔθεσα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ ἔμεινα σιωπηλός.

Ἡ Ἐθῆλ ἐξηκολοῦθει νὰ μὲ παρατηρῇ· ἀλλ' ἀπελπισθεῖσα πλέον

ἐκ τῆς ἐπεκαθείσης σιωπῆς μου, πίπτει λιπόθυμος ἐπὶ τοῦ τεθνεώτος σώματος τοῦ συζύγου της χωρὶς νὰ ἐκφέρῃ λόγον ἢ κραυγὴν.

Ἄλλὰ, φίλοι μου, λέγει ὁ ἀγαπητός μας Ἄγγελος, νομίζω ὅτι ἡδυνάμεθα νὰ διακοψώμεν ἐνταῦθα τὴν θριβερὴν τυχτὴν ἱστορίαν, καθότι ἡ ἕκτη μετὰ μεσημβρίαν ἔχει παρέλθει καί....

Ὅχι, τῷ ἀπεκριθῆμεν μὴ φωνῇ ὅλοι, θὰ μᾶς ὑποχρεώσῃτε· ἐξακολουθήσατε, δὲν βλέπετε μὲ ὅποιον ἐνδιαφέρον σὰς ἀκροώμεθα.

Τῷ ὄντι, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διηγήσεως ταύτης, οὐδὲν κίνημα ἢ μειδιάμα παρήχθη· τούναντίον ἐθεάθησαν δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τινῶν ἐξ ἡμῶν.

Ὁ νέος ἐξηκολούθησε·

Τὴν Ἐθὴλ Σαμφῶνος, ἐξηκολούθει ὁ πατήρ μου, μετενεγκόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἐναπεθέσαμεν εἰς τὴν κλίνην εἰς ἣν ὀλοκλήρους ὥρας ἔμεινεν ἀνκίσθητος.

Εὐρισκόμεν πλησίον τῆς δυστυχοῦς γυναικὸς καταβρέχων τοὺς κροτάφους της δι' ὕδατος δροσεροῦ, καιροφυλακτικῶν μετ' ἀγωνίας τὴν λυπηρὰν καὶ ἐν τούτοις εὐτυχῇ στιγμήν, καθ' ἣν ἤθελον ἰδῆ πνοὴν τινα ἐξερχομένην τῶν χειλέων της. Μετὰ τινα λεπτὰ ἔφερον ἐπὶ τὰ χεῖλη τῆς χήρας Σαμφῶνος κοχλιάριον ἰατρικοῦ ποτοῦ, ὅπερ ἔκρινε ἀναγκαιότατον διὰ τὴν ἀσθενή μου. Πίετε, Κυρία, τῆς λέγω, ἀλλ' αὕτη ἀπόθει αὐτὸ, κρατοῦσα τὰ χεῖλη συνεχῶς κεκλεισμένα.

Κυρία, τὸ τέκνον σας, ἐπαναλαμβάνω μετ' ἀθμονίας.

Ἡ Ἐθὴλ ἐγείρεται, ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνός της στρέφεται πρὸς τὸ μέρος πρὸς ὃ τῇ ἐπαρουσίαζον τὸ φάρμακον, λαμβάνει αὐτὸ καὶ ἐπαναπίπτει ταχέως ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου της.

Τοῦ λοιποῦ, δὲν ὠμίλει, ἀλλ' ὑπήκουε μηχανικῶς εἰς ὅλας μου τὰς παραγγελίας.

Μόνος ἀπασχολήθη διὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Καρόλου. Οὐδὲν θετικὸν ἐγνώριζον περὶ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου του. Δὲν εὔρομεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ χρέματα, ἅτινα ὤφειλε νὰ φέρῃ ἐκ τῆς πόλεως. Διηρεύνησα ἀλλ' ἀνευ ἀποτελέσματος, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου πᾶσα ἰδέα πρὸς ἀναζήτησιν τούτων ἐξέλιπε. Προσεπάθησα νὰ μάθω παρὰ τῆς Ἐθὴλ ἂν προϋτίθετο νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν οικογενεῖάν της ἢ ἐκείνην τοῦ συζύγου της, διὰ τὰ διατρέξαντα. Ἀλλὰ, τίποτε· αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ οὐδεὶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐγνώριζε τὴν ἐν τῷ μεμονωμένῳ τούτῳ σπηλαίῳ οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς ἀτυχοῦς χήρας τοῦ Καρόλου.

Θυμινῶς τὴν ἐπισκεπτόμεν καὶ σιωπηλῶς ἐπὶ πολλὰς ὥρας παρ' αὐτῇ ἔμενον. Διενυκτέρευεν ἐν τῷ παραθύρῳ, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψωμένους πρὸς τὸν οὐρανόν, γονυκλινῆς ἐνίοτε, τὴν κόμην ἀτάκτως περὶ τὴν κεφαλὴν ἔχουσα καὶ μελανιμονοῦσα, προσήχθετο ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ τόσον οἰκτρὰν τέλος σχόντος συζύγου της.

Ἐπὶ τέλους μετὰ μῆνα τοιούτων συμβεβηκότων ἡ Ἐθὴλ ἔδιδε τὴν

ζωὴν εἰς ἓν τέκνον. Ὅτε τῇ ἐπαρουσίασα διὰ πρώτην φορὰν τὸ τέκνον της· Κάρολε! ἐφώνησεν ἡ δυστυχὴς χήρα καὶ δάκρυα ὡς χεῖμαρρος ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της. Τὸ τέκνον ἔλαβε τὸ τόσον προσφιλὲς δι' αὐτὴν ὄνομα Καρόλος, ὅπερ ἐναπέθεσαν ἐντὸς μικρᾶς κοιτίδος παρὰ τὴν κλίνην τῆς μητρός. Διήρχετο τὰς ἡμέρας, τὰς ἐσπέρας, καθημένη πλησίον τοῦ λίκνου τοῦ τέκνου της, ὅτε δ' ἤρχομην νὰ τὴν ἴδω μοὶ ὠμίλει ἀναζητοῦσα μετ' ἐνδιαφέροντος τὰς φροντίδας ἃς ὤφειλε νὰ λάβῃ διὰ τὴν ἀνατροφήν τοῦ τέκνου της· ἐφοβεῖτο τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου, καὶ αὐτὴν τὴν ἐλαφροτέραν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Κλίνουσα πρὸς αὐτὸ, τὸ ἐκάλυπτε διὰ τοῦ σώματός της, θερμαίνουσα αὐτὸ διὰ τῶν χειλέων της, ἀλλ' οὐδέποτε ἤθελε, κινουσα τὸ λίκνον, νὰ τραγουδήσῃ ὅπως ὁ ὕπνος κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μικροῦ της Καρόλου. Πτωχὸν παιδίον, ἦτο ὠραῖον, γλυκὺ, εὐπειθές, ὡσὰν ἡ λύπη ὅμως τῆς μητρὸς καὶ πρὶν τῆς γεννήσεώς του εἶχεν εἰσδύσει μέχρις ἐκείνου, τόσον ὥστε καὶ αὐτὸ κατέστη μελαγχολικὸν καὶ κάτωχρον. Οὐδόλως ἐκλαυθμήριζε· ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἐμειδία. Μοὶ ἐφάνετο ὅτι τὰ ρέοντα δάκρυα τῆς μητρός ἐψύχαινον τὴν ψυχὴν του. Ἡ ὠχρότης τοῦ παιδίου μετὰ τῆς ἀδυναμίας δλονὲν ἐπροχώρει, οὕτως ὥστε μετὰ τινας ἡμέρας ἢ κατάστασις τοῦ τέκνου ἀμφιταλαντεύετο μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ τις τὴν ἀνησυχίαν καὶ θλίψιν τῆς δυστυχοῦς χήρας τῆς ὁποίας αἱ πλησίον τοῦ ὑποφέροντος τέκνου της διανυκτερεύσεις καὶ κοπιώδεις περιποιήσεις, ἐξησθένισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τόσον τὰς δυνάμεις της, ὥστε ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι διὰ τὴν κατάστασιν καὶ αὐτῆς τῆς ἀτυχοῦς μητρός.

Ἐννοεῖται εἰς ὅποιαν δυσάρεστον εὐρισκόμεν θέσιν, βλέπων τὰς διαδοχικῶς ἐν τόσῳ βραχεῖ διαστήματι ἐπελθούσας ἀπεριγράπτους συμφορὰς εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην, ὅπως ἴσως πραγματοποιηθῇ τὸ ἀγγλικὸν ἐκεῖνο ρητόν· « One misfortune never comes singly »· τούτέστι· « Τὸ δυστύχημα συνεπάγεται δυστυχήματα. »

Ἀπώλεσα τὰς ἰατρικὰς μου γνώσεις καὶ ἐταλαντευόμεν νὰ γράψω τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἰατρικόν, φοβούμενος μήπως ἢ κατάστασις τῶν ἀσθενῶν μου χειροτερεύσῃ. Ἐν τούτοις ἡ θέσις τοῦ παιδίου ἐβελτιοῦτο, ἐνῶ ἡ τῆς μητρός ἐδείκνυε καθ' ἐκάστην συμπτώματα χειροτερεύσεως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐκάθητο ἄφωνος, ἀκίνητος, παρατηροῦσα τὸ τέκνον της· ἡ χεὶρ της ἐζήτησε τὴν ἰδιὴν μου. Τὸ ἀγαπᾶτε, φίλε ἰατρεῖ· ἐψιθύρισε.

Δὲν θὰ τὸ ἐγκαταλείψω, τῇ λέγω, καὶ ἂν ἀκόμη ἀποκτήσῃ καλλιτέρους φίλους ἐμοῦ. Τὸν Θεὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν πτωχὸν ἰατρὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἰδοὺ οἱ προστάται εἰς τοὺς ὁποίους ἐμπιστεύεσθε τὸ τέκνον σας.

Πρωῖαν τινὰ μὲ ἐκάλεσε πλησίον της· ἐξάγει ἀμέσως τὴν ἰσχνὴν χεῖρά της καὶ δεικνύουσα φύλλον χάρτου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν κεχαραγμέναι λέξεις τινές, μοὶ λέγει μετὰ στενοχωρίας καὶ κόπου πολλοῦ ἐμφαίνοντος τὰς ὀλονὲν ἐκλιπούσας δυνάμεις της.

— Φίλε ιατρέ, δὲν δύναμαι νὰ ἐξακολουθήσω, ἀποτελειώσατε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Ἀνέγνωσα τὸ ἐμπεριεχόμενον:

«Μυλόρδε, ἡ πρώτη καὶ τελευταία φορὰ καθ' ἣν Σὰς γράφω καὶ » τούτο διότι ὑποφέρω καὶ εἶμαι ἐπιθάνατος. Ἀφίνω ἄνευ προστάτου » τὸν μικρὸν Σας ἔγγονον Κάρολον.

»Μυλόρδε, δὲν ζητεῖ μέρος τῆς περιουσίας Σας, ἀλλὰ θέσιν ἐν τῇ » καρδίᾳ Σας. Ἐξ ὄλων τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ζωῇ δὲν ἐνόησεν εἰμὴ » τὸν πρὸς τὴν μητέρα του ἔρωτα. Ἄλλ' ἐγὼ ἡ δυστηνος τὸ ἐγκατα- » λείπω διὰ παντός. Ἀγαπήσατε τὸ τέκνον μου, Μυλόρδε.

Δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν ἀποτελειώσῃ, οὐχ ἤττον ἐνόησα ὅτι αὕτη ἀνεφέρετο εἰς τὸν πατέρα τοῦ συζύγου της, πρᾶγμα ὑπερ πρὸ πολλοῦ μετ' ἀγωνίας ἐζήτουν. Ὅθεν ἐγὼ κατὰ διαταγὴν της ἀπετελειώσα τὴν ἐπιστολὴν οὕτως:

«Τῆς Κυρίας Ἐθῆλ Σαμφῶνος ὀλίγαι ἡμέραι τῇ ὑπολείπονται. Τίνες » εἰσιν αἱ διαταγαὶ τοῦ Λόρδου Ἀλβέρτου Σαμφῶνος ὅσον ἀφορᾷ τὸ τέ- » κνον ὅπερ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ Σας;

Ἄ ιατρός.»

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη εἰς τὸν ἐν Ἀμερικῇ διαμένοντα πατέρα τοῦ συζύγου της Λόρδον Ἀλβέρτον Σαμφῶνα κεκτημένον μεγάλην φήμην καὶ περιουσίαν. Ἄπαντες ἐπεριμένον ἀνυπομόνως τὴν ἀπάντησιν τοῦ γέροντος πατρὸς καὶ μάλιστα ἡ Ἐθῆλ, τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις ἐββαίνειν ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὰ χεῖρα.

Μετ' ἀγωνίας ἐβδομάδες τινὲς παρήλθον. Ὁ θάνατος ἐπλησίαζεν ἡ μᾶλλον ἴσως αὕτη ἦτο ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Ἐθῆλ, καὶ ἐν τούτοις οὐδὲν εἶχεν ἀπελπισθῆ ὥστε νὰ ἐκφέρῃ ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην ὕβριν ἢ βλασφημίαν. Ἡ πίστις εἶναι μέγα πρᾶγμα.

Καὶ καθ' ὅλον τὸν χρόνον τούτον ἐκράτει τὸν υἱὸν της εἰς τὰς χεῖρας της· κατόπιν προσηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς αὐτόν·

Πτωχὸν παιδίον! τῷ λέγει, ἐντὸς ὀλίγου ἀποθνήσκω καὶ θὰ καλεῖσαι ὄρφανός πατρός καὶ μητρός. Τότε πλέον σὺ μόνον ἄνευ οὐδενὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ προστάτου. Σὲ παραδίδω ὅθεν εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἐπαγρυπνῶν ἐπὶ τοῦ ἐν ταῖς στέγαις δικαιομένου στρουθίου, θὰ ἐπαγρυπνήσῃ βεβαίως καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρφανου. Καὶ ριφθεῖσα ἐπ' αὐτοῦ, τὸ κατησπάζετο διηνεκῶς μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ὥρας τοῦ θανάτου της.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην θόρυβος ἀσυνήθης ἠκούσθη ἐξωθεν τροχοὶ ἀμάξης ἐσταμάτησαν ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ κήπου. Ἀνοίξας ταύτην ἐξεπλάγην, εὐρεθεὶς ἔμπροσθεν σεβασμίου καὶ ἐπιβλητικῷ γέροντος, οὐτινος τὸ παράστημα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ του μοὶ ὑπενθύμισαν ἀμέσως τὸν ἐν τῇ ἀφηγήσει της περιγραφέντα Λόρδον Ἀλβέρτον Σαμφῶνα, ἦτοι τὸν πατέρα τοῦ συζύγου της.

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν σας, μοὶ λέγει ὁ Λόρδος Σαμφῶν.

Προτίθεμαι νὰ κατέλθω μέχρι τῆς Ἰταλίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦλθον ὁ ἴδιος ὅπως κανονίσω τὴν τύχην τοῦ ἐγγόνου μου Καρόλου. Καὶ ἡ κυρία Ἐθῆλ Σαμφῶν;

— Ἡ κυρία Ἐθῆλ ζῆ εἰσέτι, Μυλόρδε, τῷ ἀπεκρίθη.

Μετ' ἀπεριγράφτου λύπης ἔβλεπον τὸν Λόρδον εἰσερχόμενον ἐν τῷ μικρῷ δωματίῳ τῆς Ἐθῆλ, τὸ τοσοῦτον ἀπλοῦν, οὐδὲν ὡς συγκρινόμενον μετὰ λαμπρὰ καὶ πλούσια ἐνδιατήματα τοῦ ἀνακτόρου του. Ἐπλησίασε τὴν κλινὴν τῆς νύμφης του, ἥτις ὡρὰ ἀλλ' ὡραία εἰσέτι ἐκράτει τὸν ὅσον οὐπω ἀπορρανεζόμενον υἱὸν της.

Μετ' ἐκπλήξεως προσβλέπουσα ἡ δυστυχὴς χήρα τὸν ἄρτι ἀφικόμενον ξένον καὶ μετ' ἀγωνίας ψιθυρίσασα τὰς λέξεις: «Θεέ μου, βοήθησον τὸ τέκνον μου,» παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνου, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον ἀπεποιεῖτο νὰ τοῖς τεῖνῃ χεῖρα ἀρωγόν.

Ἄκρα σιγὴ ἐπεκράτησε κατόπιν ἐν τῷ δωματίῳ· οὐδεὶς ἐκινεῖτο οὔτε ὠμίλει. Μετὰ τινα λεπτὰ ὁ Λόρδος Α. Σ. ἐγειρόμενος μοὶ λέγει: Ἀπομάκρυνον τὸ παιδίον τοῦ δωματίου τῆς μητρός του καὶ ἀκολουθήσατέ με, ιατρέ· θὰ σὰς ἐκθέσω τοὺς σκοποὺς μου ὅσον ἀφορᾷ τὸ τέκνον της.

Τὸ παιδίον εὐρίσκετο εἰσέτι πλησίον τῆς μητρός του. Ἐπλησίασα πρὸς αὐτὸ καὶ χωρὶς νὰ τῷ ἀπευθίνω παρηγορητικούς λόγους, προσεπάθησα, σπογγίζων τὰ ἐν τῷ ὡραίῳ καὶ γλυκεῖ ἀλλὰ ὡρῶν προσώπῳ του βέοντα δάκρυα, νὰ τὸ ὀδηγήσω ἐξω τοῦ δωματίου. Ἄλλ' ὁ Κάρολος ἀνθίστατο, οἱ δὲ βραχιόνες του ἐσφιγγον ἰσχυρότερον τὴν μητέρα ἐπὶ τῆς καρδίας του. Ἡ ἐναντίωσις αὕτη τοῦ παιδίου ἤγγισε τὰ βαθύτατα τῆς καρδίας μου. Ἐν τούτοις ἐπανέλαβον τὰς προσπάθειάς μου καὶ ταύτην τὴν φορὰν ὑπεχώρησε, μὴ δυνήθην πλέον τὸ πτωχὸν ν' ἀντισταθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἡμῶν.

Κάρολε, ἀγαπητόν μοι παιδίον, διατὶ κλαίεις; τῷ λέγω.

Ἡ μήτηρ μου ἀπέθινε, μοὶ ἀποκρίνεται μετὰ συντετριμμένης καρδίας.

Δὲν δύναμαι νὰ σὰς ἐκφράσω τὴν συγκίνησιν καὶ λύπην ἣν ἀπέντες ἠσθάνθημεν ἐκ τῶν λόγων τούτων. Ἐσυρα πλησίον μου τὸ ἀπορρανεθὲν παιδίον καὶ προσεπάθησα μετὰ καταπραῦντικούς λόγους νὰ παύσω τὰ ἀκαταπαύστως βέοντα δάκρυά του.

Μετὰ τινα χρόνον εἰσῆλθον ἐμοῦ καὶ στάντες γονυκλινεῖς, προσηγήθημεν ὑπὲρ τῆς ἄρτι θανούσης μητρός καὶ φίλης:

Μήτηρ, εἶπον, ἥτις τοσαύτας λύπας καὶ πόνους ὑπέστης ἐν τῷ προσκαίρῳ τούτῳ κόσμῳ, ἔσο ἤδη εὐτυχής· ὁ υἱός σου, ἡ μόνη σου παρηγορία, τὸ ἀγαπητόν αὐτὸ καὶ μονακίβον τέκνον σου, ἐσώθη· τὰ δάκρυα καὶ αἱ παρακλήσεις σου εἰσηκούσθησαν καὶ ὁ Κάρολος ἐντὸς ὀλίγου καθίσταται κάτοχος μεγάλης περιουσίας.

Καὶ τῷ ὄντι, ὁ Λόρδος Ἀλβέρτος Σαμφῶν κατέστησεν αὐτὸ τὸν μόνον

κληρονόμον και διάδοχον τῶν ἀπεράντων αὐτοῦ γαιῶν, χορηγήσας αὐτῷ συγχρόνως τὴν ἐμπρέπουσαν ἀνατροφὴν και παιδείουιν.

Τοιοῦτο τὸ τέλος τῆς οἰκτρᾶς ταύτης ἱστορίας, λέγει ὁ ἐκ τῆς λύπης και τῆς ἀγωνίας κεκηνηκῶς συνοδοιπὸρος μας. τῆς ὁποίας αἱ περιπετειῶ-
δεις σκηναὶ θὰ ἔδωσαν ὑμῖν ὑποθέτω, διδάγματα ἀρκετὰ ὠφέλιμα διὰ τὸν κατόπιν βίον μας.

Εὐχαριστήσαντες ἐπανειλημμένως τὸν εὐγενῆ Ἕλληνα διὰ τὴν ἀλη-
θῶς θλιβεράν ταύτην διήγησιν, ἀνεχωρήσαμεν ἅπαντες ἐν τάχει ὅπως
φθάσωμεν ἐγκαίρως διὰ τὸ κατὰ τὴν 8^{ην} ἀκριβῶς ἀναχωροῦν τραῖνον
ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν περιπετειῶν τῆς διηγήσεως τοῦ φίλου Βρεττα-
νοῦ, τὴν ὁποίαν ὅμως εἶνε ἀδύνατον νὰ σοὶ ἐκθέσω ἐνταῦθα διὰ τῶν
ζωηρῶν χρωμάτων και τῶν καλλονῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐκόσμησεν αὐτὴν
διηγούμενος ὁ εὐγενὴς φίλος.

Ἐρωσο.

ΕΜΜ. Γ. ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΙΝΙΓΜΑ

(Κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Heine).

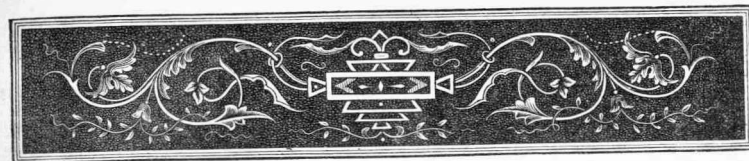
Παρὰ τὸ κύμα τῆς ἀκτῆς
ἐν θερινῇ ἐσπέρᾳ
θεᾶται νέος ποιητὴς
τὸ ἄπειρον ὑγρὸν,
τὴν γῆν και τὸν αἰθέρα, —
και λέγει ἀπορῶν:

«Χρυσὰ μου ἄστρα, διατὶ
ἐκεῖ φωτοβολεῖτε;
Σὺ αὔρα, φίλη πτερωτή,
τί πνέεις δροσερά;
Και τί συμπολεμεῖτε,
ὦ κύματ' ἄλμυρά;»

Ἄλλὰ τῶν ἀστρῶν ὁ χορὸς
φεγγεβολεῖ και πάλιν,
ἢ αὔρα πνέει λιγυρῶς
εἰς κύματα γλαυκά, —
και μόνον λέξιν ἄλλην
εἰς ἄφρων προσδοκᾷ!

(Νοέμβριος 1885)

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΑΛΒΗΣ

Ἐν Τεργέστη τῆ 23^{ης} Αὐγούστου 1886

Ἀξιότιμε Κύριε Ἰ. Ἀρσένη,

Τὸ ἀξιόλογον ἔργον Σας μοὶ εἶναι ἀρκούντως γνωστόν. Εὐχαριστῶν ὑμᾶς διὰ τὰς
περὶ ἐμοῦ εὐνοϊκὰς κρίσεις ὑμῶν τε και τῶν λοιπῶν λογίων συνεργατῶν Σας, ὡς και
περὶ τῶν μετὰ τοσαύτης ζωηρότητος ἐκφραζομένων τῆς πρὸς με συμπαθείας Σας συν-
αισθημάτων, θέλω συμπράξει εἰς τὴν εἰκόνισιν τοῦ πολυτίμου ἡμερολογίου ὑμῶν διὰ τὸ
ἔτος 1886.

Ἐσωκλείστως ἔχετε τὴν πρώτην εἰσαγωγικὴν μελέτην τοῦ ἐμοῦ ἀνεκδότου συγγράμ-
ματος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστολογικαὶ Μελέται», τὴν ὁποίαν ἐπίτηδες συνεπλήρωσα
χάριν τοῦ ὑμετέρου ἡμερολογίου.

Μετὰ πολλῆς ὑπολήψεως

ἸΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

ΤΟ ΖΗΝ ΕΙΝΕ ΤΟΥ ΚΟΠΟΥ ΑΝΤΑΞΙΟΝ;

ΜΕΛΕΤΗ Α'.

«Τὸ γὰρ πρόημα τῆς σαρκὸς θανάτου».
(Παύλου πρὸς Ῥωμαίους 8—6).

Πάντα τ' ἄψυχα και ἑτεροκίνητα ὄντα, ἀποτελοῦντα τὸ
βασιλεῖον τῆς ἀνοργάνου φύσεως, διεπόμενα ὑπὸ νόμων
ἀναγκαιῶν και ἀναλλοιώτων, ἐκπληροῦσιν αὐτομάτως και
ἀσυνειδήτως τὸν προορισμὸν τῶν ἄνευ νοήσεως ἢ συναισθήσεως, ἄνευ
ἄλλου ἢ ταλαιπωρίας.

Τὰ κτήνη, οἱ ἰχθύες, τὰ πετεινὰ και τὰ λοιπὰ ἄλογα ζῴικα ὄντα,
συναισθάνονται μὲν τὴν ἀνάγκην τῆς αὐτοσυντηρήσεως, καθ' ὅρισμέ-
νας δ' ἐποχὰς και τὴν τῆς μεταδόσεως τοῦ εἶδους, εἰς ὃ ἕκαστον ἀνή-
κει, ἀλλὰ πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν περιβέβληνται και ἀλανθάστων
ἐνστιγματικῶν και θαυμασιῶν δυνάμεων, δι' ὧν αἱ φυσικαὶ αὐτῶν βί-
παι ἱκανοποιοῦνται. Μετὰ δὲ τὴν θεραπείαν τῶν ἀναλλοιώτων και
ὀρμηφύτων ἀναγκῶν, οὐδεὶς εἰς αὐτὰ κόπος, οὐδεμία διακατὴς ἐπι-
θυμία, οὐδὲν ψυχικὸν ἄλλος, οὐδεμία ἐνδειξις ψυχικῆς διαταραχῆς.

Ἄλλ' ἐν μέσῳ τῆς κτίσεως, ὁ ἄνθρωπος, « τὸ θαῦμα τοῦτο, κατὰ τὸν Δαρβῖνον, καὶ τὸ καυχῆμα τῆς φύσεως », διάκειται εἰς ὄλως διάφορον καὶ ἐξαιρετικὴν θέσιν. Ἀκατάσχετον συναισθάνεται ῥοπὴν πρὸς ἀπόλαυσιν εὐδαιμονίας, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐργάζεται καὶ ἀγωνίζεται πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῆς, ἐπὶ τοσοῦτον ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, πᾶσαι δ' αἱ δυνάμεις, δι' ὧν εἶνε πεπροικισμένος καὶ οἱ καταβαλλόμενοι ἀγῶνες πείθουσιν αὐτὸν περὶ τοῦ ἀδυνατοῦ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ζωηρῶν καὶ ἀκατασχέτων ἐπιθυμιῶν καὶ ἀναγκῶν τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Ἐν δὲ ἡμέραν τινα ἔζησεν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι προσήγγισεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς εὐδαιμονίας, ἀπροσδόκητον δυστύχημα, ἢ προγνώσις ἢ καὶ ἢ προσέγγισις τοῦ θανάτου, ἐδηλητήρησε πᾶσαν ἡδονὴν καὶ πᾶσαν ἐμνηδένισεν ἀπόλαυσιν.

Τρέφεται καὶ ζῆ, ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν ἐπαναπαύεται. Μετὰ τὸν πορισμὸν τῶν πρὸς συντήρησιν ἀναγκῶν, ἐγείρονται νέαι ὀρέξεις γέυσεως, νέαι καὶ ζωηραὶ ἐπιθυμίαι ἀνέσεως καὶ πολυτελοῦς εὐζωίας.

Ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, πρὸς τοῦτο δ' ἐργάζεται, μελετᾷ, καὶ ἀγωνίζεται, ἀλλ' ἐν ὅσῳ προχωρεῖ εἰς τὴν μάθησιν, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ὀρίζων τῆς ἀμαθείας τοῦ ἐπεκτείνεται καὶ μίζοντας λαμβάνει διαστάσεις. Ὅτε δ' ἐπίστευσεν, ὅτι ἐβάδιζε πρὸς τὸ σημεῖον τῆς γνώσεως, τότε ἢ ἢ ἀπ' αὐτοῦ δημιουργηθεῖσα ἐπιστήμη τῷ ἐδίδαξε, κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιότητα, ὅτι « ἐν οἶδε ὅτι οὐδὲν οἶδε », κατὰ δὲ τὸν καθ' ἡμᾶς χρόνον, ὅτι ἢ ἐπιστήμη οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς οὐσίας τῶν ὄντων. « Ἄγνωοῦμεν καὶ ἀγνοήσομεν », κατὰ τὸν ἐπιφανῆ τῆς Γερμανίας φυσιοδίφην Bois Reymond, κατὰ δὲ τὸν περικλητὸν Renouvier, « τὸ μυστήριον, ἰδοὺ τὸ σημεῖον εἰς ὃ καταλήγουσι πάντα τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλοσοφικὰ διδάγματα ». ⁽¹⁾

Συμπαθῶν πρὸς τοὺς ὁμοίους τοῦ συναισθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς μετ' αὐτῶν συμβιώσεως καὶ μορφώσεως οικογενειακῆς καὶ ἀστικῆς κοινωνίας. Διὰ τῆς ἐν ὠρισμένην χῶρα ἀποκαταστάσεώς του, διὰ τῶν δεσμῶν τῆς φιλίας, διὰ τοῦ φίλτρου καὶ τῆς στοργῆς πρὸς τὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγον, τὰ τῆς συμπαθείας συναισθήματα ἱκανοποιῶνται. ἢ δὲ τῆς συμβιώσεως ἀνάγκη πραγματοῦται καὶ θεραπύεται. Ἄλλ' ἢ ἱκανοποίησις αὕτη καθίσταται μετὰ μικρὸν πηγὴ ὀδύνης καὶ ταλαιπωρίας.

(1) Critique Philosophique. Αὐγούστου 1883.

Ἀπὸ τοὺς εὐεργετουμένους διώκεται, ἀπὸ τοὺς φίλους προδίδεται, ἀπὸ τὴν πατρίδα ἀπολακτικίζεται. Ἡ ἀγάπη ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς φάσεις καὶ ἐξωτερικεύσεις, εἶνε πηγὴ ἀληθοῦς ἡδονῆς καὶ ἀπολαύσεως. Ἀλλὰ καὶ τίς δύναται νὰ σκιαγραφῆσῃ τὰ δεινὰ, εἰς ἃ ἐκτίθεται ἢ καρδία τοῦ βαθέως ἀγαπῶντος! Ἄκουσον τὴν ἠγῶ τῶν στεναγμῶν τῆς μητρὸς, τοῦ φίλου, τοῦ ἀδελφοῦ καὶ πάσης ἀγαπώσης καρδίας· ὑψοῦται μέχρι οὐρανοῦ. Καὶ ἐὰν ἐπὶ μικρὸν διεκόπη ἢ μονοτονία τῶν κλαυθμῶν, ἢ κραυγῆ τῆς θλίψεως ἐπανέρχεται ἰσχυροτέρα.

Ἡ πρὸς τὴν πρόσδοκον τοῦ ἀνθρώπου τάσις, ἄγει αὐτὸν εἰς τὴν ἡμέρωσιν, εἰς τὴν εὐζωίαν, εἰς τὸν πολιτισμὸν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀγαθῶν τούτων, νέαι ἀναφύονται ἢ δημιουργοῦνται ἀνάγκαι, ἄγνωστοι τὸ πρῖν, τῆς δὲ καρδίας ἐξευγενίζομένης καὶ τῆς φύσεως ἐξημερουμένης, ἢ θλίψις καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπόδυνος, τὰ δὲ ἀποτελέσματα αὐτῆς εἶνε καὶ διχρῆστερα καὶ βαθύτερα.

Ἡ συνείδησις, τὸ καθῆκον ἀποκαλύπτουσα, ἐπιβάλλει τὴν πλήρωσιν τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Ἄλλ' ἢ ἐκπλήρωσις αὕτη ἀντιστρατεύεται πολλάκις εἰς τὰς σωματικὰς ὀρμὰς καὶ ἐφέσεις, ἐνίοτε δὲ ὑποβάλλει τὸν ἐκπληροῦντα τὸν ἠθικὸν νόμον εἰς στέρησεις καὶ κακουχίας, εἰς θλίψεις καὶ ταλαιπωρίας.

Οὕτω, ἢ μὲν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ῥοπὴ εἶνε ἀκατάσχετος, ἢ δὲ ὀδύνη, ὁ σταθερὸς τοῦ ἀνθρώπου κλῆρος. Μεγαλοφυΐα, ἀρετὴ, σπουδαίαις καὶ ἀκκμπτος χαρακτήρ, δόξα, πλοῦτος, οὐδὲν δύναται ν' ἀπομακρύνῃ τὴν ὀδύνην ἀπὸ τὸ προνομιοῦχον πλᾶσμα τῆς κτίσεως, ἀπ' ἐναντίας, ὡς διὰ τῆς προστρέψεως τοῦ λίθου ἀναλάμπει τὸ φῶς, οὕτω ἢ καρδία πρέπει νὰ τρωθῇ διὰ τοῦ κόπου καὶ τῆς θλίψεως, ὅπως ἐξ αὐτῆς ἀναλάμπῃ ἢ ἀρετὴ, ἢ ἀφοσίωσις, ὁ ἡρωϊσμὸς καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ κερυμμένοι θησαυροί. Οἱ εἰς τὸ καθῆκον ἀφοσιούμενοι, οἱ ἥρωες τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ τὴν ἰδίαν πατρίδα εὐεργετοῦντες καὶ ἑαυτοὺς ἀπαρνούμενοι, ἐπιδίδονται εἰς ἀγαθὰ καὶ κοινωφελῆ ἔργα, εἶνε τὰ προνομιοῦχα τῆς ὀδύνης τέκνα. Ἐνθυμήθητι τὸν Σωκράτην, τὸν Μίλτων, τὸν Τάσσον, τὸν Γαλιλαῖον, τὸν Κολόμβον, τὸν Καποδίστρια.

Τίς εἶνε ἢ ἐξήγησις τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου; Ἐν μέσῳ τῆς παγκοσμίου ἀρμονίας, ὁ ἄνθρωπος, τὸ εὐγενέστερον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὄντων, ἐδημιουργήθη ἄρα γε ὅπως ἢ τὸ ἀθλιώτερον καὶ παντῶν τῶν λοιπῶν δυστυχέστερον; Περιεβλήθη ἄρα γε ὄλων τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ λόγου καὶ τῆς καρδίας, ὅπως συναισθάνηται τοὺς κόπους

καὶ τὰς ὀδύνας καὶ προγινώσκει τὴν διὰ τοῦ θανάτου ἐκμηδένισιν αὐτοῦ; Πεπρὸικίσται δὲ δι' ὄλων τῶν εὐγενῶν τούτων τῆς προόδου καὶ τῆς τελειοποιήσεως, ὅπως οὐδέποτε ἰκανοποιεῖται, τῶν δὲ αἰσθημάτων τῆς συμπαθείας καὶ ἀγάπης, ὅπως σπαράσσεται ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς ἐκμηδένισεως τῶν φιλάτων; Ἄλλὰ τότε τὸ ζῆν εἶνε τοῦ κόπου ἀντάξιον;

Τὸ πρόβλημα τοῦτο τιθέμενον καὶ συζητούμενον ἐν ταῖς ἡμέραις μας, δὲν ἐπησχόλησε σπουδαίως κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν χρόνους, τοὺς ἐπιστήμονας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνθρωπότητος. Φιλοσοφία καὶ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, ὀρίζουσαι ὡς ὑπέρτατον τοῦ ἀνθρώπου προορισμόν, τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος, τὸν δ' ἐπὶ τῆς γῆς βίον προσωρινὸν δοκιμασίας στάδιον, ὀδηγοῦν εἰς μέλλουσαν καὶ αἰωνίαν ὑπαρξίν, εὐχερῶς ἐπέλυον πάντα τὰ ἐπεχειρόμενα ζητήματα ἐκ τοῦ ταλαιπωροῦντος τὴν ἀνθρωπότητα κακοῦ καὶ τῆς δοκιμαζούσης τὸν ἄνθρωπον προσωρινῆς θλίψεως. Ἄλλ' ὅτε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, αἱ θεωρίαι τῆς ἀσεθείας καὶ τοῦ ἀθεϊσμοῦ ἔλαβον ἐν Γαλλίᾳ καταπληκτικὴν διάδοσιν, τότε, ὡς εἰκός, τὸ πρόβλημα ἐπροτάθη δι' ὄλης τῆς καταπληκτικῆς αὐτοῦ ἐντάσεως.

Ἐὰν τῶνόντι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἡδονῆς, συμφώνως πρὸς τὰ δόγματα τῶν νέων ὑλιστῶν, ἐὰν ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ ἐκμηδενίζεται διὰ τοῦ θανάτου, τὸ περὶ ἀξίας τῆς ζωῆς πρόβλημα εἶνε ἀνεπίλυτον, ἢ διὰ τὴν νὰ εἶπω κάλλιον μὴν μόνην ἐπιδέχεται λύσιν. Ἡ ζωὴ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν ἢ δ' ἐκμηδένισις αὐτῆς ἀπαλάσσει τὸν ἄνθρωπον διαπαντὸς ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος καὶ ταλαιπωρίας, εἰς τὴν προώρισεν ὁ δημιουργήσας αὐτόν.

Ὁ Λεοπάρδης, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνός μας, ὑπέτυπωσε πρῶτος τὰ συμπεράσματα ταῦτα τῆς ἀσεβοῦς ὑλοδοξίας ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς, ἔκτοτε δ' ἤρξαντο ἀναπτυσσόμεναι αἱ τῆς ἀπαισιοφροσύνης διδασκαλίαι, αἱ πᾶσαν μὲν ἰδεώδη ἔπαρσιν εὐγενοῦς αἰσθήματος μυκτηρίζουσαι, πᾶσαν δὲ θρησκευτικὴν πεποιθήσιν καὶ ἐλπίδα δηλητηριάζουσαι καὶ ὡς ὑπέρτατον καθήκον καὶ ὡς ὑπέρτατον ἀγαθόν, διδασκούςαι τὴν αὐτοκτονίαν καὶ ἐκούσιαν τῆς ἀνθρωπότητος ἐξαφάνισιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Λεοπάρδου ἐπεσφραγίσθησαν πᾶσαι αἱ τοῦ βίου συμφοραί. Σωματικὴ κήρωσις καὶ δυσμορφία, νόσοι, οἰκογενειακαὶ ἐριδες, χρηματικαὶ στενοχωρίαι, ἐρωτικαὶ ἀπογοητεύσεις, συνετέλεσαν

ἐναμίλλως εἰς τὴν πνευματικὴν διαμόρφωσιν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ τῆς ὀδύνης. Τηρῶν τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, θὰ ἦτο ὁ Πασχάλ τῆς Ἰταλίας· ἀλλὰ μυηθεὶς ὑπὸ σκληροῦ φίλου τὰ δόγματα τῆς ἀθείας, κατέστη οἰκτρὸς τύπος καὶ διδάσκαλος τῆς ἀρνήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας. Καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ εἶχον ἐκτραγωδήσει τὰς δοκιμασίας τῆς ζωῆς ἐν τῷ προσώπῳ ἐνὸς ἥρωος, ἀλλ' ὁ Λεοπάρδης ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῇ ζωῇ ἄλλο δὲν εἶδε, ἢ τὴν λύπην καὶ τὸν θάνατον. Ἡ βασανίζουσα αὐτὸν ὀδύνη ἦν ἡ ὀδύνη συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Μόνη ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια εἶνε ἡ ἀνίκτος τοῦ κακοῦ ὑπαρξίς, ὁ δὲ θάνατος ἡ μόνη ὁδὸς, ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν μακαριότητα τῆς ἀνυπαρξίας. «Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, ἔγραφε, καθ' ἣν τὸ σύμπαν θὰ σβεσθῇ. Ἐκ τοῦ κόσμου ὅλου καὶ ἐκ τῶν ἀναριθμῶν περιπετειῶν καὶ συμφορῶν τῶν πλασμάτων δὲν θ' ἀπομείνῃ οὔτε ἕνος, σιωπῇ δὲ τάφου θὰ πληρῇ τὴν ἀπειρον ἔκτασιν, τὸ δὲ θαυμάσιον καὶ φοβερὸν τῆς ζωῆς μυστήριον θὰ ἐκλείψῃ πρὶν ἢ διευκρινηθῇ καὶ κατανοηθῇ». Αἱ πρόοδοι τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις, αἱ ἠθικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, ἡ δόξα, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀρετὴ, παρίσταντο εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Λεοπάρδου, ὡς ἀπατηλαὶ καὶ φαντασιώδεις σκιαί. Ἐνίοτε ἡ ἰδέα τοῦ ἀπείρου, ἐπεφοίτα εἰς τὴν καρδίαν του· ἀλλὰ τὰ ἔχνη τῆς ἐπιφοιτήσεως ἐξηλείφοντο ταχέως ἐν τῷ πελάγει τῶν παθημάτων του, ὑπὸ τὴν νοσηρὰν ἐπίδρασιν τοῦ σκεπτισμοῦ, ὅστις κατέτρωγε τὴν ψυχὴν του, οὐχ' ἦπτον ἢ τὸ σῶμά του. Ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς ἀπειρίας τοῦ κόσμου, ἡσθάνετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου. «Οἱ πόθοι τοῦ ἀνθρώπου, ἔγραφε, χωροῦντες πέρα τοῦ ὄρατοῦ κόσμου, δὲν μαρτυροῦσιν ἄρα γὰρ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως;» Ἄλλ' οἱ νυγμοὶ οὗτοι διεσκεδάζοντο καὶ ταχέως ἀνέκραζεν· «Οὐδὲ στεναγμοῦ ἀξία εἶνε ἡ γῆ. Ὁ βίος πικρία καὶ πλῆξις καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὁ δὲ κόσμος ἴλυς». Εἰς ἑαυτὸν δὲ στρέφων τὸν λόγον, «περιφρόνησον σεαυτὸν, ἔλεγε, τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐπάρατον μυστηριώδη δύναμιν τὴν δεσπόζουσαν πρὸς ταλαιπωρίαν πάντων». Τί δὲ ἡ ἀνθρωπότης, τί δὲ ἡ οἰκογένεια; Ὁ Θεοῦ ἐρωτηθεὶς, διατί δὲν ἐνυμφεύετο, δὲν ἐπιθυμῶ, ἀπήνητησε, νὰ ἐκτεθῶ, εἰς τὰς λύπας τῶν γονέων· ἀλλ' ὁ Λεοπάρδης παρατηρεῖ, ὅτι ὀρθότερα θὰ ἦτον ἀπάντησις ἐὰν ἔλεγε, «δὲν θέλω ν' αὐξήσω τὸν ἀριθμὸν τῶν δυστυχούντων». Τίς δὲ ἡ θεραπεία πάντων τῶν δεινῶν. τίς ἡ ἀπομένουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον παραμυθία; «Οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔγραψεν, οὔτε ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπάρχει φίλος ἢ πατήρ· διὰ τὸν ἄνθρωπον,

μόνη δὲ ἡ ἀπομένουσα εἰς αὐτὸν παραμυθία, εἶνε τὸ ξίφος καὶ ἡ τῆς ζωῆς ἐκμηδένισις.»!

Εἶχον παρέλθει ὀλίγαι ἡμέραι μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σιένης ἀποφοιτήσεώς μου, ὅτε εἰς Φλωρεντίαν διαμένων, ἀνεγίνωσκον τὰ ἔργα τοῦ Λεοπάρδη. Παρατηρεῖτε ἤδη ὅτι, «ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων.» Ἀλλὰ πῶς νὰ γείνω ἐπιλήσμων τῶν ἡμερῶν, καθ' ἃς τὸ πρῶτον ἐξετίμησα πᾶσαν τὴν σπουδαιότητα καὶ ἐγνώρισα τὴν ἀλήθειαν τῆς θρησκευτικῆς ιδέας! Πῶς ἄλλως νὰ μὴ μνησθῶ τῆς μακαρίας τοῦ βίου μου ἐποχῆς, καθ' ἣν ἀπεκαλύπτετο εἰς τὴν καρδίαν τὸ μυστήριον τῆς παραμυθίας καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως, ἐν μέσῳ τῶν τοῦ βίου δεινῶν, διὰ τῆς μελέτης τῶν αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων ἀρχῶν, αἵτινες διαφωτίζουσαι τὴν διάνοιαν κατὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων, ἐφ' ὧν ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ, ἐπισφραγίζουσι δι' ὑπερτάτου κύρους, τὰς περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλίας τῶν ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος μέχρι τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ φιλοσοφούντων!

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὑλιστικῶν συγγραμμάτων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, εἶχεν ἤδη ἐν ἐμοὶ νεκρωθῆ ἡ ζωὴ τοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος, ἔζων δ' ἐπὶ χρόνον τινὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν λόγων τῆς ἀθυμίας καὶ τῆς ἀσεβοῦς τοῦ Λεοπάρδη ἀπαισιοφροσύνης. Τὸ πνεῦμα κατελήφθη ὑπὸ Ἰλιγγος, ἡ καρδία σφοδρῶς ἐπίεσθη καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας ἐφαίνετό μοι διανοιογόμενη ἄβυσσος ἀπελπισίας.

Βεβαρυμένος τὴν ψυχὴν, ἔστρεψα ἡμέραν τινὰ τὰ βήματα πρὸς τὸν μεγαλοπρεπῆ τῆς μητροπόλεως ναόν, ἔνθα ἱερεὺς ἐτέλει τὴν ἀνάμικτον θυσίαν, πλῆθος δὲ πιστῶν μετὰ κατανύξεως προσήυχετο. Ἡσθάνθη ἀνακούφισιν τινὰ καὶ μυστηριώδεις εὐσεβείας λογισμοὶ ἐπηγείροντο εἰς τὴν διάνοιαν. Εἶνε δυνατόν, ἄρα γε, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, νὰ ᾔηε πλάνη καὶ χίμαιρα, αἴσθημα ὅπερ ζῆ αἰώνιον ἐν τῇ ἀνθρωπότητι καὶ ἐθέρμανε τὰς καρδίας πάντων τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης; Ἡ θρησκευτικὴ ἰδέα, ἡ ἀναδεικνυομένη πανίσχυρος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, πνευματικὴ δύναμις, καθ' ἣς ματαίως ἀντεπεξῆλλον πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ δυνάμεις τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς καὶ τῶν ἀκαθέκτων ὁρῶν τῶν πολιτικῶν ἐπαναστάσεων, δυνάμεις, θραύουσα τὰς ἀλύσεις τοῦ δούλου καὶ γεννώσα αἰσθήματα ἀδελφότητος καὶ ἀλληλοβοηθείας, ἰδέα, καθιστώσα τοὺς Καίσαρας ὑπηρέτας τοῦ ἐλέους τοῦ Ναζωραίου, καὶ ἐξ ἧς ἐπήγαγεν ὁ ὑπέρτατος τῶν ἠθικῶν νόμων καὶ τὸ ἰδεώδες ὁσίου φρονήματος καὶ πάσης ἀγιότητος,

διατυπωθὲν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους διδαχὴν, δύναμις, διαχωρίσασα τὸν θρησκευτικὸν ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ βίου, χειραφετήσασα τὴν συνείδησιν τοῦ ἀτόμου καὶ προαγαγοῦσα τὸν νεώτερον τῆς ἀνθρωπότητος πολιτισμὸν, εἶνε ἄρα γε σκιὰ καὶ χίμαιρα ἢ εἶνε ἡ ὑπερτάτη πραγματικότης καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια;

Ταῦτα διαλογιζόμενος, ἐγκατέλειπον τὸν ναόν καὶ κατηύθυνον τὰ διαβήματα πρὸς τὸ κτίριον, ἔνθα φυλάττονται τὰ ἀθάνατα τῆς τέχνης λείψανα, ἅτινα κλείζουσι τὸ παρελθόν καὶ ἀφυπνίζουσι τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος. Ἐθαύμαζον τὰ ἔργα τοῦ Κλεομένου καὶ τοῦ Πραξιτέλους, περικυκλούμενα ὑπὸ τῶν ἔργων τῶν Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἔδωκαν ἀκτὸν τύπον εἰς καλλὸς οὐράνιον. Ἐπλησίαζον ἐν σεβασμῷ εἰς τὴν Θεάν, ἣτις κοιμᾶται σεμνῇ ἐν τῷ τεμένει τῆς τέχνης, καὶ προσηλῶν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡσθάνομην ἀφυπνιζομένας ἐν ἐμοὶ ἀναμνήσεις πατρίου δόξης καὶ μεγαλείου. Καὶ ἡ Ἑλλὰς τῆς ἀρχαιότητος, ἀνυψῶσα τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ θείου, καὶ ἡ Ἑλλὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀφομοιοῦσα τὸ θεῖον ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, παρίστατο πρὸ τῆς διανοίας, ἔπαρσις ὁ ἔθνικὴ ἐφαιδρυνε τὴν καρδίαν μου. Ἀνεμνησκόμεν τῶν λόγων τοῦ Σωκράτους, κηρύσσοντος παρὰ τὸ στόμιον τοῦ τάφου ἀθανασίαν ψυχῆς, καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀποκαλοῦντος παράφρονα τὸν ἀνοούμενον τὴν ὑπαρξιν πρώτου καὶ ἀνωτάτου Αἰτίου. Ἀνεπόλουν τὰ θαύματα τῆς πίστεως, ἅτινα περιέσωσαν κατὰ τοὺς μακροὺς τῆς τυραννίας ἀγῶνας, τὸ ἱερόν πῦρ τῆς πατρίδος καὶ ἐνώπιόν μου παρίστατο ἡ εἰκὼν τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου, ὅστις καλέσας τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐλευθερίαν, ἔστησεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ὑψίστου τὸ λάβαρον τῆς χριστιανικῆς ἀπολυτρώσεως. Τοιούτων ἐμπορούμενος συναίσθηματων, ἐπειθόμην ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς τέχνης, τὰ θαύματα τῆς πίστεως, ὁ ἔρωσ τῆς πατρίδος, τὸ ἰδανικὸν τῆς ἠθικῆς τελειότητος, δὲν εἶνε φάσματα οὐδὲ προϊόντα τῆς ὕλης καὶ σωματικῶν μηχανισμῶν, ἀλλ' ἀκτίνες τοῦ ἀπειροῦ καὶ δυνάμεις ἀόρατοι μὲν ἀλλὰ πραγματικαὶ, ὡς ὁ ὁρατὸς κόσμος καὶ ἡ σωματικὴ ζωὴ.

Ἐπεσκέφθην βραδύτερον τὸ μέγα ἱερόν, ὅπερ ἀνηγέρθη εἰς τὰ κλέη τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, τὸ δὲ μνημεῖον τοῦ Γαλιλαίου, μοὶ ὑπέμνησε τὰς ὀδύνας καὶ τὰς ταπεινώσεις, ὧν ἐν μέσῳ ὁ γίγας ἐκείνος, εἰσέδυσεν εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς φύσεως καὶ ἀπεκάλυψε τῇ ἀνθρωπότητι τὰ μυστήρια τοῦ στερεώματος. Βασανιζόμενος ὑπὸ φανατικῶν καὶ ἀμαθῶν κληρικῶν, ἐν ὀνόματι τῆς θρησκευτικῆς δεισιδαιμονίας ηὐλόγει τὸν Ὑψι-

στον ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει πάσης νέας ἀληθείας, εἰς δὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, διέβλεπε τὰ ἔχνη πανσόφου καὶ παντοδυνάμου Προνοίας. Τὸ ἄτομον τῆς ὕλης, ἔλεγον κατ' ἑμαυτὸν, μεταμορφοῦται καὶ κατὰ μύριους ποικίλεται τρόπους, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξαφανίζεται. Ἡ ἀσθενεστάτη καὶ μᾶλλον ἀνεγκρίστητος δύναμις δὲν ἐκμηδενίζεται, ἀλλὰ μετασχηματίζεται εἰς δύναμιν διάφορον. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ γενικοῦ τούτου νόμου, ἐξαιρουντος τῆς φθορᾶς καὶ τὸ ἀπαξ λαβὸν ὑπαρξίν, εἶνε ποτὲ δυνατόν νὰ ἐξαφανίζεται τέλεον μία καὶ μόνη δύναμις, ἡ ἀνυπολόγιστος καὶ ἀπεριόριστος πνευματικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις; Ὁ λίθος οὗτος, ἐφ' οὗ ἐχάραχθη ἡ μορφή τοῦ Γαλιλαίου θὰ ἦνε ἄρα γε μείζονος διαρκείας, τοῦ ἀνακαλύψαντος τὰ μυστήρια πνεύματος καὶ μέχρι τοῦ Ἀπειροῦ ἀπαιωρουμένου; Διεψεύδετο ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνωτέρου τούτου πνεύματος, ὑπαγορεύουσα τὴν ἐγκαρτέρησιν καὶ παραμυθοῦσα αὐτὸν, διὰ τῆς πεποιθήσεως μελλούσης ἀναπαύσεως καὶ ἀνταποδόσεως; Ταῦτα ἐπὶ μακρὸν διελογιζόμην, ὅτε ἐφαίνετό μοι ἀκούων ἐκ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ φωνὴν μεγάλην, ἐπίσημον καὶ προφητικὴν λέγουσαν,

Non v' accorgete voi che voi siam verum.
Nati a formare l' angelica farfalla?
(Δὲν ἔννοεῖς ὅτι ἐσμέν σκώληκες γεννηθέντες
ὅπως παραγάγωμεν τὴν ἀγγελόπτερον χρυσαλλίδα;)

Στρέφων δὲ τὸ βλέμμα, ἐθεώμην τῆς μορφῆς τοῦ δαιμονίου ἐκείνου ποιητοῦ, ὅστις ὤρισε τὰς τιμωρίας τῆς Κολάσεως, καὶ περιεσάρκωσεν ἐν αὐτῷ τὰς χαρὰς τοῦ Παραδείσου. Λάμπρις ἄπλετος ἀοράτου καὶ ἰδεώδους κόσμου, ἐφώτιζε τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πνεύματος, διηύγαζε τὴν ἐμὴν διάνοιαν, ἀνύψου τὴν καρδίαν καὶ διεσκέδαζε τὰ ἔχνη τῆς ἀθυμίας, κατὰ δὲ τὰς ἐπομένους ἡμέρας περιέτρεχον τὸ μεγαλύνωμον τῆς δόξης ἄστου μετὰ γηθοῦνου ἐλπίδος. Καὶ εἰς τοὺς λίθους καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τὰ μουσεῖα, ἀνεκάλυπτον τὰ ἔχνη τῆς ἀρμονίας, τῆς πίστεως μετὰ τῆς ἐπιστήμης, τὸν θρίαμβον τοῦ καθήκοντος, ἀπέναντι τοῦ πόνου καὶ τῆς στερήσεως, τ' ἀνεξάλειπτα ἔχνη τῶν οἰκογενειακῶν καὶ πατριωτικῶν ἀρετῶν, τὸ μεγαλεῖον τῆς χριστιανικῆς τέχνης, τὰ ἐκμαρτύρια τῆς ἀκαταβλήτου δυνάμεως, τῆς θρησκευτικῆς ιδέας καθιστώσης εὐφρόσυνον τὴν ὑπαρξίν, ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως καὶ τῶν ταλαιπωριῶν. Μετὰ δὲ τοὺς νεκροὺς ἔστρεφον τὰς ἐρεῦνας μου ἐπὶ τοὺς ζῶντας. Καὶ ἐπεσκεπτόμην τὰ φιλανθρωπικὰ τῆς πόλεως ἰδρύματα,

τῶν ὄρφανῶν, τῶν ἀσθενούντων, τῶν γεγηρακότων, κ' ἐθαύμαζον τὴν αὐταπάρνησιν τῶν εἰσαγγέλων παρθένων τοῦ χριστιανικοῦ ἑλέους, καὶ εὐγενῆς κυρία παρίστατο ἐνώπιόν μου, ἀποπλύνουσα τὰς πληγὰς τυφλοῦ πρεσβύτου, καὶ ὑπὸ τὸ πενιχρὸν κάλυμμα τῶν ἀδελφῶν τῆς Εὐσπλαγχνίας, ἀνεγνώριζον τὰ τέκνα πλουσίων οἰκογενειῶν μεταφέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων πάσχοντας καὶ ἀσθενεῖς. Ἀπέναντι δὲ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πνευματικοῦ βίου, ἀπέναντι τῆς πραγματικότητος τῆς ιδέας τοῦ καθήκοντος, ἀπέναντι τῶν θαυμάτων τούτων τῆς θρησκευτικῆς ιδέας, ἔκρινα περὶ τῆς ἀφροσύνης καὶ τῆς σκληρότητος τῶν γενομένων προσπαθειῶν, πρὸς κλονισμὸν καὶ διασάλευσιν τῶν πεποιθήσεων καὶ τῶν ἐλπίδων τῆς πίστεως.

Ἐπεσκέφθην τὸ νοσοκομεῖον τῆς Santa Maria Maggiore, ἐν ᾧ ὁ περιώνυμος ἰατρός Βουφαλίνης, ἐδίδασκε μαθητευομένους παρὰ τῇ κλινῇ τοῦ ἀσθενούντος. Οἱ λόγοι του διετηρήθησαν ἀνεξάλειπτοι εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν.

«Φίλοι μου, ἔλεγεν ὁ Βουφαλίνης εἰς τοὺς ἀκροατὰς του, λέγων σας ὅτι αἱ φυσικαὶ καὶ φυσιολογικαὶ ἐπιστήμαι, οὐδὲν γινώσκουσι περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων καὶ οὐδεμίαν δίδουσι ἐξήγησιν τῶν πνευματικῶν, τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν γεγονότων, θὰ ἐπανελάβανον ὑμῖν τὰς δοξασίας καὶ τοὺς λόγους παντὸς ἐμβριθοῦς ἐπιστήμονος. Ἀλλὰ θὰ σὰς εἶπω πλέον τούτου. Ἡ ἐπιστήμη, οὐ μόνον ἀγνοεῖ, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῷ μέλλοντι δύναται νὰ ὀρίσῃ τὰ πρῶτα αἷτια ἢ νὰ ἐπεξηγήσῃ τὰ διανοητικὰ καὶ πνευματικὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργότητος φαινόμενα. Τὸ ὑποκείμενον τῶν ἐρευνῶν μας εἶνε τὰ σώματα καὶ οἱ ἀμετάβλητοι νόμοι, ἐξ ὧν διέπονται, ἡ δὲ μέθοδος τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀληθείας, εἶνε ἡ παρατήρησις τῶν ὁρατῶν γεγονότων, ἡ περὶ αὐτῶν σκέψις καὶ ἡ πεῖρα. Ἀλλὰ αἱ ἐκ τῆς ἐλευθέρως τοῦ ἀνθρώπου βουλήτειος πηγάζουσαι ἐνέργειαι, αἱ μὴ ὑποβαλλόμεναι εἰς ἀναγκαίους καὶ ἀμεταβλήτους νόμους, τὰ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ ἀόρατα καὶ πνευματικὰ γεγονότα, τὰ περὶ τοῦ πρώτου αἰτίου τοῦ παντός, τὰ ὄντα τὰς βάσεις τῶν θρησκευτικῶν τῆς ἀνθρωπότητος πεποιθήσεων, διαφεύγουσι τὰς μεθόδους τῶν πειραματικῶν παρατηρήσεων καὶ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν φυσικῶν καὶ φυσιολογικῶν ἐπιστημῶν. Δι' ἡμᾶς, ἡ φύσις εἶνε ἐνγεγονὸς ὁρατὸν, ἐφ' οὗ πρέπει νὰ συγκεντρώσωμεν τὰς ἐρεῦνας, τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς σκέψεις μας. Ὁ πνευματικὸς καὶ ἀόρατος κόσμος, ἀποτελεῖ τὸ ὑποκείμενον τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν καὶ τῆς θρησκευτικῆς

ιδέας. Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν ἔχει βεβαίως τὰς ἰδίας πεποιθήσεις ἐπὶ τῶν αἰώνιων τῆς ἀνθρωπότητος προβλημάτων, ἀλλ' ὡς ἐρμηνεῖς τῶν φυσιολογικῶν καὶ νοσολογικῶν ἐπιστημῶν, ὀφείλομεν νὰ ἐξελέγξωμεν τὸ ἄκρως τῶν ἐπικαλουμένων κατὰ τῆς θρησκείας, τὰς ἀνακαλύψεις τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων καὶ ἀληθειῶν, νὰ βεβαιώσωμεν δὲ καὶ νὰ κηρύξωμεν διαρρήδη, ὅτι ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων οὐδὲν ἀπολύτως γινώσκουμεν πλειότερον, ἄφ' ὅσον ἐπίσταται ὁ ἀπλούστερος τῶν χειρωνακτῶν.» Μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα ἐτῶν ἀνακαλύψωμεν καὶ ἐπιστημονικῶν προόδων, ὁ κλεινὸς τῆς Γερμανίας φυσιοδίφης Bois-Reymond, διεφώτιζε τὰς ἀληθείας ταύτας, κατεδείκνυε τὴν ἀναρμοδιότητα τῶν πειραματικῶν ἐπιστημῶν, πρὸς διερμηνεύσιν τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν γεγονότων, καὶ διετύπου αὐτάς εἰς τὸ περισπούδαστον λόγιον, «ignoramur et ignorabimus,» «ἀγνοοῦμεν καὶ ἀγνοήσομεν.»

Ἐφοίτων κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, εἰς τὸ περιώνυμον τοῦ Vicapense φιλολογικὸν ἴδρυμα, ἔνθα καθ' ἑσπέρην συνήρχοντο οἱ ἀπόστολοι τῆς Ἰταλικῆς παλιγγενεσίας, ἐμπορούμενοι ἅπαντες ὑπὸ πατριωτικοῦ ἐθνουσιασμοῦ οὐχ' ἦττον ἢ βαθυτάτων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Ὁ Λεοπάρδης ἐν τῷ σκεπτικῷ αὐτοῦ, ἦτον ἄπελπις περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος του, «τὸ μέλλον, ἔγραφε πρὸς τὸν Ἄγγελον Μάιν, εἶνε ζοφερόν, πανθ' ὅσα δὲ πρακτῆρῶ καὶ διαβλέπω, μὲ πείθουσιν ὅτι ὄνυχ καὶ μωρία εἶνε ἡ ἐλπίς τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως.» Ὁ Θωμасаῖος ὅμως, ὁ Gino Capponi, ὁ Νικολίνης, ὁ Μαμιάνης, ὁ Δ' Ἀζέλιος, καὶ Μοντανέλης δὲν ἐρυθμίζον τὰ ἔργα καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν πρὸς τοὺς ψυχροὺς τῆς διανοίας ὑπολογισμούς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας φλεγόμενοι καὶ ἐπὶ τῇ θεῇ Προνοίᾳ ἐλπίζοντες, διέψευσαν τὰς ἀπαισιοδόξους τοῦ Λεοπάρδη προβλέψεις. «Ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὴν πρόοδον, ἔλεγε μοι ὁ σοφὸς Μοντανέλης, διότι ἀδιάσειστον ἔχομεν πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τί δύναται νὰ ἦνε ἡ πρόοδος, ἐάν δὲν προὔπαρχη ἡ ἰδέα τῆς τελειότητος πρὸ πάσης ζωῆς καὶ κινήσεως; Καὶ ἐάν προτάσσω τὴν ἀρχέτυπον τῆς τελειότητος ἰδέαν, ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑπεράνω τῆς κτίσεως, ἰδοὺ ἡ δημιουργία.» Ὁ δὲ Θωμасаῖος μοι διηγεῖτο πάσης τὰς φάσεις τῆς θρησκευτικῆς μεταγνώσεως τοῦ ἐπιφανοῦς Ἀλεξάνδρου Μαντζόνι, ἀποπλανηθέντος κατὰ τὴν νεότητά αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ὕλισμοῦ. ἀκολούθως δὲ τὸν βίον ἀφιερῶσαντος πρὸς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν δογμάτων καὶ συγγραψάντος τὸ ἀθανάτον τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς πόνημα, τ' ὅποιον μετὰ πολλοῦ ἐν-

διαφέροντος ἀνεγίνωσκον καὶ μετὰ συντόνου προσοχῆς νυχθημερόν ἐμελέτων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανελάμβανον τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἔργων τοῦ Λεοπάρδη καὶ πάσης ἄλλης ἀσεβοῦς καὶ ἀπαισιοφρονος συγγραφῆς. Ἄλλ' ἢ ἄβυσσος δὲν διηνοίγετο πλέον πρὸ τῶν ποδῶν μου, ὁ νοῦς δὲν κατελαμβάνετο ὑπὸ ἱλιγγος, ἡ δὲ καρδία δὲν κατεθλίβετο ὑπὸ τὸ βάρος ἀπέλπιδος ἀπαισιοδοξίας. Τὴν νύκτα τῆς ἀμφιβολίας, διεδέχθησαν αἱ φαινοὶ ἀστέρεις τῆς πίστεως, ἡ νέα μελέτη καὶ ἡ μετ' ἐπιστασίας ἐξιλεγείς τῶν ἀσεβῶν τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀθείας διδασκαλιῶν, ἐνίσχυε τὰ ἐν ἐμοὶ ἐπεγερόθεντα αἰσθήματα, διεφώτιζε τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, καὶ κρατύνεσα τὰς μορφωθείσας πεποιθήσεις, ἀπεκατέστησεν ἐν ἐμοὶ τὸ κράτος τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας, ἐν ᾗ ἐγκρατεῖα ἢ ἀπόλυτος πραγματικότης καὶ ἀλήθεια, ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς. ὁ ὅρος πάσης κοινωνικῆς προόδου ὡς καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἐπιγείου ἀτομικῆς εὐδαιμονίας. Ἐπειδὴ, ἀληθῶς, καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ καὶ ἡ ὑπέρβις ἐκτιμωμένη μακρὰν πάσης θρησκευτικῆς πεποιθήσεως, οὐδεμίαν ἔχει ἄξιαν, οἱ δὲ τὰς ἀσεβεῖς τῆς ἀθείας ἀρχὰς πρεσβεύοντες καὶ συμβουλευόντες τὴν αὐτοκτονίαν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἐξαφάνισιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀναδείκνυνται συνεπεῖς πρὸς τὰς μωρὰς αὐτῶν καὶ ἀπαισίους δοξασίας.

Σύγχρονος καὶ ἑμῶφρον τοῦ Λεοπάρδη, ὁ Σχοπενχάουερ, ἀνεδείχθη ἀρχηγὸς νέας τῆς ἀσεθείας σχολῆς, τῆς ἀπαισιοδοξίας (pepimisme). Οὐδὲν πέρα τῆς ζωῆς ὑπάρχει. κατὰ τὸν Σχοπενχάουερ, κατὰ δὲ τὴν ζωὴν ταύτην μιᾶς μόνης οὐσίας τῆς πραγματικότητος, ἡ τῆς ὀδύνης ἢ τῆς θλίψεως, ἡ τῆς ἀπογνώσεως, τὸ ζῆν δὲν εἶνε τοῦ κόπου ἀνταξίον. Κακοποιὸς τις ἀρχή, παρήγαγε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔθετο ἐν αὐτῷ τὴν δύναμιν τοῦ αἰσθάνεσθαι τὴν ἡδονὴν καὶ τοῦ πόνου, ὅπως διὰ τῆς στερήσεως τῆς πρώτης καὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ὀδύνης καὶ τῆς θλίψεως καταταραχνεῖ αὐτόν. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ καὶ τῇ ἀπογνώσει μας, ἃς ἐξεγερθῶμεν κατὰ τῆς κακοβούλου καὶ τυραννικῆς ταύτης ἀρχῆς καὶ εἰς τὸ πείσμα αὐτῆς, ἃς ἐξοντώσωμεν τὴν ταραχθεῖσαν ἀνθρωπότητα διὰ μιᾶς παγκοσμίου αὐτοκτονίας. Ἡ γυνή, ἰδοὺ τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ὄργανον τοῦ κακοῦ καὶ τῆς τυραννίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀποχώρησις ὀριστικὴ τοῦ ἑτέρου ἀπὸ τοῦ ἑτέρου φύλον, καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀπέρεχεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἡ αὐτοκτονία ἐπιτελεῖται ἀνευ χύσεως αἵματος, καὶ ἡ ἀντεκδίκησις κατὰ τῆς κακοβούλου δημιουργοῦ τῆς φύσεως δυνάμεως, ἔσεται πλήρης καὶ περιφανής.

Ὁ Χάρτμων ὁ ἐπισημότερος τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σχοπενχάουερ ἐπρότεινε μεταβολὴν τινὰ τοῦ περὶ αὐτοκτονίας συστήματος. Τίς εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου; λέγει ὁ Χάρτμων. «Ἡ ἡδονή, ἰδοὺ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ σκοπὸς πάσης αὐτοῦ σκέψεως καὶ ἐνεργείας. Ἄλλ' ἐὰν οἱ πόνοι ὑπερτεροῦσι τὰς ἡδονάς, ἢ διατήρησις τῆς ζωῆς εἶνε ἀληθῆς μωρία. Οἱ ἐκπολιτισθέντες τῶν ἀνθρώπων εἶνε δυστυχέστεροι τῶν βαρβάρων· οἱ βάρβαροι ἀθλιώτεροι τῶν ζώων, τὰ ζῶα δυστυχέστερα τῶν φυτῶν· τὰ δὲ φυτὰ ἀθλιώτερα τῆς ἀνοργάνου ὕλης. Ἄς κατέλθωμεν ἄρα εἰς τὴν ἀνόργανον ὕλην, ἄς ἐξαφανίσωμεν τὴν ζωὴν ἀπὸ τῆς γῆς, ἐὰν θέλωμεν νὰ καταπαύσωμεν τοὺς πόνους καὶ τὰς ὀδύνας. Ἐπιτῆμαι, κοινωνικὴ πρόοδος, ἐκπαίδευσις, τελειοποιήσις, τὰ πάντα εἶνε φροῦδα καὶ μάταια. Ἐσμὲν ἄρα γε εὐτυχέστεροι τῶν λαῶν τοῦ Μεσαιῶνος; Ἐπὶ τὸ ἔργον λοιπόν. Ἡ τυφλὴ καὶ ἀσυνείδητος δύναμις, ἡ τὸ Σύμπαν παραγαγούσα, συνεκεντρώθη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἄς πεισθῇ ἡ ἀνθρωπότης περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξαφανίσεώς της, ἄς συναποφασίσωσι πάντες οἱ λαοὶ μεγάλην αὐτοκτονίαν ἐκατόμβην, καὶ ἐξ αὐτῆς θὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐξαφάνισις τοῦ παντός, διὰ τῆς ἐξαλείψεως τῆς συνεχούσης αὐτὸ δυνάμεως τῆς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ἐνοικούσης.»

Μωρία! θὰ εἴπησ ἀναγνώστα. Ναι μωρία καὶ εἰδεχθεῖς ὑπαγορεύσεις καὶ ἀπονενομημέναι δοξασίαι· ἀλλὰ πρόσεξον ὅτι εἶνε λογικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι συνέπειαι τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀθείας, τὰς ὁποίας παρατηρεῖς διαδιδομένας ἐν μέσῳ τῆς οικογενείας καὶ τοῦ ἔθνους σου, χωρὶς ποτὲ νὰ σκεφθῆς περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποσοθήσεως τῶν ἐπιχειμένων ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν κινδύνων. Καὶ ἐὰν μὴ κατέκτησαν ἤδη καὶ τὴν καρδίαν σου, βεβαίως ὅμως διεσάλευσαν τὸν νοῦν καὶ ἐκλόνησαν τὰς πεποιθήσεις σου.

«Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶμαι ὕλιστής, μοὶ ἔλεγε πρότινος, περιπλανηθεῖς νέος ἐκ τῶν τῆς ὑλοδοξίας διδασκαλιῶν. [καὶ ὅμως οὔτε τὰς ιδέας τῆς ἀπαισιοδοξίας, οὔτε τὴν αὐτοκτονίαν ἐπιδοκιμάζω]. «Τὸ γνωρίζω, ἀπήντησα εἰς τὸν νέον, εἴθε δὲ νὰ μὴ ἔλθῃ ποτὲ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ σου βεβαρημένη ὑπὸ τοῦ πόνου καὶ τῆς θλίψεως, θ' ἀπευθύνῃ τὴν ἀπαισίαν ἐρώτησιν, ἐὰν ἡ ζωὴ εἶναι ἀνταξία τῆς ὀδύνης. Διὰ τὸν πρεσβεύοντα ὕλιστικὰ καὶ ἀθείας δόγματα, ἡ ἀξία τῆς ζωῆς δὲν εἶνε ἀπόλυτος, τὸ δὲ ζήτημα τῆς αὐτοκτονίας εἶνε ζήτημα καιρῶν, περιστάσεων καὶ θάρρους. Ἐννοῶ τὸν θεωροῦντα τὴν ζωὴν, ὡς καθῆκον αὐταπαρ-

νήσεως, ὡς ἀποστολὴν ἀνατεθεῖσαν ὑπὸ ὑπερτάτου Δημιουργοῦ, ὡς πρωτορινὴν καὶ παροδικὴν δοκιμασίαν καὶ ἐκτιμῶντα τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῶν βασάνων. Ἐννοῶ τὸν Σίλβιον Πέλλικον ἐπιστέλλοντα εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐκ τῶν εἰρκτῶν τῆς Ἐνετίας. «Πᾶσαι αἱ θλίψεις μου ἐγένοντο ἀνεπαίσθητοι, ἀφ' ἧς ἀνέκτησα τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν θρησκείαν.» Ἐννοῶ τὸν Βύρωνα εἰπόντα ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου προσφιλοῦς ὄντος· «κλίνω ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ Ἰψίστου», διότι εἰς τὸ ἡμερολόγιον αὐτοῦ ἀνεγνώσθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ ἐπόμενοι λόγοι· «ἀναλογιζόμενος τὴν πνευματικότητα τῆς ψυχῆς, δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀθανασίας αὐτῆς. Ἐπροσπάθησα νὰ ἐγείρω ἐν ἐμοὶ δισταγμούς, ἀλλ' αἰεποτε ἀπέτυχον. Ἡ μέλλουσα ζωὴ θὰ ὁμοιάζῃ ἄρα γε τῇ παρούσῃ; Τὸ ζήτημα εἶνε διαφορὸν καὶ σκοτεινόν. Ἡ ἀθανασία ὅμως τῆς ψυχῆς εἶνε δι' ἐμὲ τοσοῦτον βεβαίη, ὅσον ἡ θνησιμότης τοῦ σώματος». Ἀλλὰ διὰ τὸν μὴ πιστεύοντα εἰς τὴν ὑπαρξίν ὑπεραισθητοῦ κόσμου, διὰ τὸν ἐκλαμβάνοντα τὸν ἄνθρωπον ὡς ὀργανικὴν μηχανήν, προκύψασαν ἐκ τῶν αὐτομάτων τῆς ὕλης ἀνελιξέων, ἄνευ προορισμοῦ ἢ σκοποῦ τινος, ἡ ζωὴ εἶνε νυξ ἄνευ ἀστέρος καὶ ἄνευ ἐλπίδος φωτός, οὐδ' ἐννοῶ ἐπὶ βάσει τινος λογικῆς ἀρχῆς δύναται ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν ἀξίαν τινὰ καὶ νὰ καταδικάσῃ τὸν αὐτοκτόνον. Σὺ, ἐξηκολούθησα λέγων πρὸς τὸν ἀπειπλανηθέντα νέον, σὺ ἀνετράφης ἐν μέσῳ οικογενείας, ἧτις ἐμόρφωσε τὴν καρδίαν σου, διὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ καθήκοντος καὶ σ' ἐδίδαξε τοὺς ἠθικούς νόμους ὡς θεῖα παραγγέλματα, ὡς ἐκ τούτου δὲ, ἀσυνεπῆς πρὸς τὰς ἀρχάς σου, ἀπεχθάνεσαι τὰς λογικὰς καὶ ἀναγκαῖας τοῦ ὕλισμοῦ συνέπειας. Ἀλλ' ὁ υἱός σου θὰ προπαρασκευασθῇ λογικώτερος σοῦ καὶ θὰ ἐξαγάγῃ μετὰ μείζονος λογικότητος τὰ πρακτικὰ τῆς θεωρίας συμπεράσματα. Θ' ἀναγνώσῃ τὰ ἔργα τοῦ Βύχγερ καὶ τοῦ Σχοπενχάουερ, δὲν θ' ἀκούσῃ δὲ κατ' οἶκον προφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ θὰ ἐνωτισθῇ λόγους εὐσεβείας καὶ ἐγκαρτερήσεως. Αἱ πρῶται τῆς ζωῆς ὀδύνηι, αἱ πρῶται τῆς νεότητος ἀπογοητεύσεις θὰ ἐμπλήσωσι τὴν καρδίαν του ἀπελπισίας καὶ ἀπογνώσεως· τὸ ἐνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως θὰ κατισχύσῃ ἴσως τῆς ψυχικῆς ἐρημώσεως· δὲν θ' ἀποπειραθῇ κατὰ τῆς ὑπάρξεώς του, ἀλλ' ὁ θάνατος ἐπελάβετο τῆς καρδίας, μόνη δὲ ἡ ἀπομένουσα ἐλπίς ἐν τῇ ἀπογνώσει, εἶνε ἡ σωματικὴ ἀπόλαυσις, εἰς ἣν θὰ ἐκζητήσῃ τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πόνου καὶ τῆς θλίψεως. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν κο-

ρεσμόν πάσης ἐπιθυμίας, ἡ ἡδονὴ θ' ἀπωλέσῃ πᾶν γόητρον, ἡ ἀπόγνωσις θ' ἀνακτήσῃ τὸ κράτος τῆς, ἡ δὲ ζωὴ του ἔσται ζωὴ ταλαιπωρίας καὶ θανάτου, «τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος». Θέλεις νὰ γνωρίσῃς τίς εἶνε ἡ ψυχικὴ κατάστασις τῶν ζώντων ἐν τῇ περιφρονήσει παντὸς ἰδεώδους καὶ πάσης ὑπερκοσμίου ἀληθείας; Ἄκουσον τὸν ἄθιον Λεναγκοῦρ, ἐξ ἰδίας λαλοῦντα πείρας. «Ἐβίμεθα τλήμων γενεά. Πλανώμεθα διηνεκῶς ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ζητοῦντες ὡς ὁ Ἰσραὴλ τόπον ἀνακλύσεως. Ἐγκαταλελειμμένοι ἄνευ προφήτου, ἄνευ ὁδηγοῦ, ἄνευ ἀστέρος, δὲν ἠξυρόμεν πῶς νὰ στήσωμεν τὴν σκηνὴν ἐν τῇ ἀχανεῖ ἐκτάσει τῆς ἐρήμου. Τὰ πάθη μᾶς παρασύρουσιν, ἡ πληγὴς καταβιδρώσκει τὴν καρδίαν, ἡ λύπη μᾶς καταβάλλει καὶ ἡ αὐτοκτονία, ὁ δαίμων τοῦ σκοτοῦ, ἀγρυπνεῖ παρὰ τὸ ἡμέτερον προσκεφάλαν ἢ μᾶς περιμένει εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν ὑδάτων. Μὴ εὐρίσκοντες σταθερὸν πυθμένα, ὅπως βίψωμεν τὴν ἄγκυραν τῆς θελήσεώς μας, αὕτη ἐθραύσθη ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν. Ἀπωλέσαμεν τὸν ἡμέτερον ὁδηγόν, ἐθουσιάσαμεν τὰ αἰσθήματα, παρελύσαμεν πάσας τὰς δυνάμεις τῆς συνειδήσεως. Ἀμφιβάλλομεν ὡς καὶ περὶ τῆς ἐφημέρου ἡμῶν ὑπάρξεως καὶ τῆς πραγματικότητος τῆς ὁδοιπορίας μας ἐπὶ τῆς κατηραμένης γῆς. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ θεαματος τῆς ζωῆς, ἐρωτῶμεν ὡς οἱ πυρέσσοντες καὶ ἐκ τοῦ ὕπνου ἀφυπνιζόμενοι, «τί ποτὲ εἶνε τὸ ὄναρ τοῦτο». (1)

Τοιαύτη εἶνε ἡ λύσις τοῦ προβλήματος περὶ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς, συμφώνως πρὸς τὰς διδασκαλίας τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀθείας, ἐπαγγελιομένης ἐν ὀνόματι ψευδοῦς ἐπιστήμης καὶ ἀσεβοῦς σοφίας, διαδιδόμενας δὲ εἰς τοὺς λαοὺς, πρὸς ἐπικράτησιν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, ἀντιστρατευομένων εἰς πᾶσαν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀλήθειαν. Τερατώδεις καὶ ἀπνενοημέναι θεωρίαι, σαλεύουσαι τὴν ἰδέαν τοῦ καθήκοντος, ἰξασθενίζουσαι τὴν θέλησιν, ἀποσθεννύουσαι τὴν φλόγα παντὸς ἐνθουσιασμοῦ καὶ παντὸς γενναίου φρονήματος, διδάσκονται μὲν ὑπὸ τῶν ἀγυρῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐν μέσῳ τῶν προεξαρχόντων ἐθνῶν κατὰ τε τὰ φῶτα καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν, ἀλλ' ἀπαντῶσιν ἰσχυροὺς ἀντιπάλους καὶ ἐλέγκτας εἰς τὴν σοφίαν τῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Τὰ δηλητηριώδη κηρύγματα, δὲν ἐπήνεγκον ἔτι παρ' ἡμῖν πάσας τὰς ὀλεθρίας αὐτῶν συνεπίαις, ἀλλὰ τὸ προκινάκρουσμα τούτων ἐπιδείκνυται ἐν τῇ ἀποχαυνώσει καὶ νεκρώσει τοῦ θρησκευτικοῦ ἡμῶν

(1) Lettres à Marcie. Ἐπιστολὴ δ'.

βίου. Καὶ ἤδη ἡ θρησκευτικὴ ἀδυναμία, περιζωννύουσα καὶ πιεζούσα ἡμᾶς ἐν τῷ οἰκογενειακῷ καὶ κοινωνικῷ βίῳ, μᾶς συνοδεῖται μέχρι τοῦ τάφου. Τὸ χεῖλος ἡμῶν ἀπέμαθε νὰ προφέρει λόγους παρκαμυθίας εἰς τὸν θνήσκοντα, τὸ δὲ βλέμμα μᾶς δὲν στρέφεται πλέον μετ' ἐλπίδος εἰς τὸ κοσμοῦν τὸ φέρετρον ἱερὸν σύμβολον. Ὁ νεκρὸς ἀποχωρίζεται ἡμῶν μετὰ τῆς ἀπελπιστικῆς ἰδέας τοῦ μηδενός, ἀπαισία δὲ δόξα σπαράσσει τὴν καρδίαν τῶν ἐπιζώντων, καὶ εἰς τὴν πεποίθησιν τῆς αἰωνιότητος ἀντεκατεστήσαμεν τὴν ματαιότητα τοῦ ἄνθους. Ἡ ἐκ τοιούτων κινδύνων καὶ ἠθικῶν ἐρειπίων διάσωσις τῶν τέκνων ἡμῶν, τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν λαῶν, πρόκειται ἡμῖν σπουδαῖον καθήκον, ἀπέναντι τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ τὸ καθήκον τοῦτο ἐπιτελῶ, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων καὶ ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν ἐμῶν ἀκραδαντων πεποιεθήσεων, δημοσιεύων νῦν ἐν τῷ παρόντι ἀξιολόγῳ ἡμερολογίῳ, τὰ συμπεράσματα μακροχρονίων ἐκζητήσεων καὶ μελετῶν, ἐπὶ τοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις μας ἐπεγεγομένου θρησκευτικοῦ ζητήματος.

Τεσσαράκοντα ἔτη συνεπληρώθησαν ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκζητήσεών μου. Κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα, ὑπέβηκα εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον καὶ δοκιμασίαν τὰς σκέψεις καὶ πεποιθήσεις μου, ἐξεζήτησα δὲ πικραχόθεν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀπὸ τε τὸν πρακτικὸν τῆς κοινωνίας βίον καὶ ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς ἐπιστήμης. Ἐζήτησα ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς τύψεως καὶ μακρὰν ταύτης. Ἐζήτησα ἐν μέσῳ λαῶν διαφόρου ἐθνικότητος, θρησκευματος καὶ πολιτισμοῦ. Ἐκ τοῦ πλησίον ἐγνώρισα καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ πλοσίου καὶ τὰς στερεότητες τοῦ πένητος, τὴν ἀφέλειαν τοῦ ἀμαθούς καὶ τὴν ὑψηγορίαν τοῦ σοφοῦ, τὴν ἐγκαρτέρησιν τοῦ πιστοῦ καὶ τὴν ἀδημονίαν τοῦ ἀσεβοῦς, τὴν εὐδαιμονοῦσαν ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ τῇ ἁρμονίᾳ οἰκογένειαν, καὶ τὴν ζῶσαν ἐν τῇ θρησκευτικῇ ἀδυναμίᾳ καὶ ἐν τῇ ψυχρότητι τῶν συγγενικῶν δεσμῶν. Ἀνέγνω τὰς ἀσεβεῖς τῶν ὑλοφρονούντων συγγραφαίς καὶ ἐγκύβας εἰς τὴν μελέτην τῶν λόγων των συνεβουλεύθη τοὺς διαπρεπεῖς τῆς ἐπιστήμης ἐρμηνεῖς. Διεφώτιτα τὴν διάνοιαν διὰ τῶν θεωριῶν τῶν φιλοσοφούντων καὶ ἐλεπνεύσθη ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τῆς μεγαλοφυΐας, ἀπὸ τοῦ Αἰσχύλου μέχρι τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ. Πᾶσα δὲ ἡ πολυχρόνιος πείρα καὶ αἱ γενόμεναι ἐκζητήσεις καὶ αἱ μακρὰ μελέται, μετ' ἡγάγον σταθερῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου.

Ἡ θρησκευτικὴ ἰδέα εἶνε ἅμα μὲν ἡ ὑψίστη πραγματικότης καὶ ἡ

ἀπόλυτος ἀλήθεια, ἅμα δὲ τὸ ἐδραῖον τοῦ καθήκοντος ἔρεισμα καὶ ὁ ὅρος τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως καὶ προόδου. Ἐν τῇ ἰδέᾳ τυχύτη καὶ ἐν τῇ ἐξ αὐτῆς πηγαζούσῃ ἀλήθειᾳ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, ἐγκνεται καὶ ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς. Καρδία πληρουμένη θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἐξ ὧν ἀναβλύζουσι συναισθήματα ἐλπίδος καὶ ἐγκαρτερήσεως. δὲν θεωρεῖ τὸ Σύμπαν ὡς θάνατον οὐδὲ τὴν γῆν τάφον ὑπὸ σκελετῶν οἰκούμενον, ἄνευ σκοποῦ τινος ἢ προορισμοῦ, ἀλλὰ συναισθάνεται τούναντίον, ὅτι τὸ ζῆν καὶ ἐγκαρτερεῖν ἐν μέσῳ τῶν τοῦ βίου, δεινὸν εἶνε καθήκον, ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἐπιβαλλόμενον πρὸς ἐπιτέλεσιν ἔργων ἀρετῆς καὶ προόδου, καθιστώντων τὴν προπαρασκευὴν καὶ προοδοποίησιν μελλούσης καὶ αἰωνίας ὑπάρξεως. Ἐν ταῖς πεποιθήσεσι ταύταις εὐρηται καὶ ἡ ἀκριβὴς τῆς ἀξίας τοῦ ζῆν διαστάθμησις καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια καὶ ἡ πραγματικὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία. Καὶ ὁ μὲν νοῦς καὶ ἡ καρδία καὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς ἐδηγοῦσι πρὸς τὰς πεποιθήσεις ταύτας, τὰ δὲ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ καθιστῶσιν αὐτὰς ἀκραδάντους καὶ ἀπροσμάχητους.

Ἡ ἀνάλυσις, ἡ ἀκριβῶσις καὶ ἡ ἀπόδειξις τῶν ἀρχῶν καὶ ἀληθειῶν τούτων ἔσεται τὸ ὑποκείμενον νεωτέρας ἡμῶν συγγραφῆς.

Ἐν Τεργέστῃ τῇ 25 Αὐγούστου 1885

Ι. ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

Σ. Η. Σ. Τὴν ἐπιφανῆ συμμετοχὴν, δι' ἔργου ἐξόχου, οἷον τὸ ἀνωτέρω δημοσιευόμενον ἄρθρον, τοῦ διαπρεποῦς λογίου κ. Ἰωάννου Σκαλτσούνῃ, θεωροῦμεν ὑψίστην ἐνθάρρυνσιν καὶ κολακείαν ἐγκάρδιον, εἰς ἐκτίμησιν τοῦ ἡμετέρου ἔργου, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὰς γραμμάς τῆς εὐγενοῦς ἐπιστολῆς τοῦ νέου ἐγκρίτου ἡμῶν συνεργάτου, δὲν ἔχομεν τι ἕτερον ν' ἀντιτάξωμεν, ἢ τὰς ὑποκαρδίους ἡμῶν εὐχαριστίας.

Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δημόσιον ὁ κ. Σκαλτσούνῃς τυγχάνει ἀρκούντως γνωστός, αἱ δὲ συγγραφαὶ αὐτοῦ παραμένουσι εὐγλωττα τεκμήρια τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός. Ὁ κ. Σκαλτσούνῃς κεκτημένος ἔξοχον πείραν, πεπρωικισμένος δὲ διὰ νομομαθείας καὶ πολιτειακῆς παιδείας, πλὴν τοῦ τελευταίου περισπουδάστου αὐτοῦ ἔργου ἡ «Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη», τὴν διαπρεπῆ ἀξίαν τοῦ τοῦ ὁποῖου ἐνθουσιωδῶς ἀνέγραψεν ὁ Ἑλληνικὸς τύπος καὶ πλείστοι ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν σπουδαίων λογίων ἀνδρῶν, ἐξέδωκε ὠραίας Μελέτας περὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, περὶ Ὑποθηκικῶν Τραπεζῶν, τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Ἐμπορίου, Ἐὰ κατὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Νομοθεσίας τῶν Ἰωνίων νήσων καὶ πλείστα ἕτερα βαρῦτιμα ἔργα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΟΥΜΑΣ (ΥΙΟΣ)

ΜΟΥΣΑ

Είς τὴν λύραν, τέκνον! Ἄνω ὕψωσε τὴν κεφαλὴν σου·
Σ' ἔφερον τῆς Κασταλίας τὸν δροσόφλεκτον ἀφρόν·
Πίε, δρόσισε καὶ φλέξε τὴν λειπόθυμον ψυχὴν σου
Μὲ τ' ἀθάνατον νερόν
Κ' ἔλα ν' ἀναδῶμεν, ἔλα, ὑψηλά εἰς τὸν αἰθέρα·
Πλὴν σιγᾶς· οὐδὲ μ' ἀκούεις, οὐδὲ βλέπεις τὴν μητέρα!...

ΜΑΪΟΣ

Εἰς τὴν λύραν, ψάλτα! Ῥόδα σ' ἔφερον ἐκ τῶν λειμώνων·
Πνεῦσε, χρόνους παμφιλτάτους νὰ ἐνθυμηθῆς καὶ πάλιν
Κ' ἔλα τ' ἄσματα ν' ἀκούσης συναδέλφων ἀηδόνων
Καὶ δεήσεις ρυακίων εἰς δασῶν σιγὴν μεγάλην...
Ἔλα μετ' ἐμοῦ ἐκ νέου τὴν καρδίαν νὰ θερμάνῃς·
Πῶς! δὲν ἔρχεσαι ἀκόμη; Πῶς! τὴν λύραν δὲν λαμβάνεις:

ΠΕΝΙΑ

Εἰς τὴν βακτηρίαν! Λάβε, δύσμοιρε, τὴν βακτηρίαν
Κ' ὕπαγε μακρὰν λειμώνων καὶ πεδίων ἀνθοσπάρτων
Τὸν πολύδακρυ ν' ἀνεύρης ἄρτον εἰς τὴν ἐργασίαν!
Ἄρτον θέλουσι τὰ τέκνα, ἔχι ἄσματα...
Ποιητῆς (ἐγειρόμενος).
Ναί! Ἄρτον.....

Ἔγγραφον κατὰ τὴν 1 Μαΐου 1885

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΟΥΛΑ

γυναικουλα είναι κ' εκείνη ὃν ἀνθρώπινον, ἀλλὰ κατωτέρας ἀνθρώπινου ἀξίας. Ἔχει ἴλιγγες καὶ ποταπὲς ἰδέες, καὶ ἴλιγγότατη ἀνθρωπιὰ.

Γεωγραφικὲς τῆς γνώσεως εἶν' ἐκείνες τοῦ τόπου τῆς ἢ καὶ μόνης τῆς γειτωνείας τῆς. Ἱστορικὲς, ὅσα θυμᾶται νὰ ἴδῃ μὲ τὰ ἴματα τῆς ἢ ἀκούσῃ μὲ τ' αὐτιά τῆς. Θρησκευτικὲς, ἢ ἐκκλησιαστικὲς ἐνορίας τῆς, καὶ ὁ παπᾶς τῆς. Ἐπιτηδευματικὲς, ἢ ῥόκα τῆς, τὸ σαρκτοσουὶ τῆς, καὶ ἴσως—ἴσως καὶ τὸ κρασί.

Κάνει τὸ σταυρό τῆς ὅταν σημαίνουνε ἢ καμπάνες, καὶ τόνε κάνει καὶ ὅταν ἐμβαίνει στὴν ἐκκλησιά τῆς, καὶ ὅταν εἰς τὴν ἐκκλησιά τῆς ἀκούῃ νὰ μελετηθῆται ἢ Παναγία. Δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἀπὸ τὴ λειτουργία, καὶ ἔβγαίνει εὐχαριστημένη πῶς ἐλειουργήθηκε.

Κοντᾶ ὅμως σὲ τούτην τὴ γυναικουλα, ὀφθαλμοφανῶς κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως, εἶναι καὶ ἡ γυναικουλα ἀνωτέρας περιωπῆς. Τούτη ἔχει πλατύτερον ὀρίζοντα ἰδεῶν, καὶ ἀνώτερην ἰδέαν τοῦ ἑαυτοῦ τῆς· ἐπειδὴ ταύτη, παρεχτῶς τῶν εἰρημένων γνώσεων καὶ πεποιθήσεων, κάνει καὶ τῆς ἐρχεται τὸ φηγουρίνο ἀπὸ τὸ Παρίσι, καὶ ἔξερει νὰ ἐνδύεται μὲ κομψότητα. Παίζει τὰ χαρτιά· ἴσως κηλόα διαβάζει μυθιστορήματα. Ἔχει θεαρεῖον εἰς τὸ θέατρον, ὅπου ἢ δόξα καὶ ἢ ἀποθέωσή τῆς. Δὲν ἐννοεῖ μουσικὴν, οὐδὲ ξέρεει τί γίνεται στὴ σκηνή· ἀλλὰ τὴν ἐπισκέφτονται οἱ κομψώτεροι, οἱ ὅποιοι τὴ θαυμάζουνε. Καὶ ἔβγαίνει ἐν θριάμβῳ, ὅτι ἐσάστισε ὅλους μὲ τὰ σπάνιά τῆς φορέματα καὶ τὰ λαμπρά τῆς στολίδια.

Ἡ ὕστερη τούτη γυναικουλα, μὲ ὄλην τῆς τὴν ὑπεροχὴν ἀπάνου στὴν πρώτη, ἔχει τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κεφαλιοῦ τῆς γεμάτο κορδέλες,

φιγουρίνια, ἴσυναναστροφές, τραπουλόχαρτα, μαγαζιά μὲ μόδες, καπέλα μὲ πιούμες ἀλλὰ τόσο μόνον.

Καὶ ὅμως ἡ γυναικουλα τούτη κυβερνάει τὸν ἀνθρωπάκη τὸν ἄνδρα τῆς· καὶ ἀντάμα οἱ δύο τους ἀναθρέφουνε τὰ παιδιὰ τους, κατ'εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τῶν γονέων!

Ὅπου γυναικουλες καὶ ἀνθρωπάκιδες κάμνουν τὸ σῶμα τῆς Κοινωνίας, ἐκεῖ δὲν ἐχτιμοῦνται παρὰ τὰ μηδαμινὰ, τὰ στάσημα, τὰ γελοῖα. Οἱ ἴλιγοι ἀνώτεροι κίτρινοφυλλιάζουνε καὶ σαπίζουνε ἀποθαρόνόμενοι. Ἡ δὲ κοινωνία μένει πάντα εὐκαταφρόνητη, καὶ ἀναξία σύγχρονη τοῦ λοιποῦ ἐξευγενισμένου κόσμου.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Ὁ Ποιητὴς ἔχει κόσμον ἰδιαιτέρον ἐδικόν του μέσα στὸν ὅποιον ὑπάρχει, τὴ φαντασία του.

Ζῆ στὸν αἰθέρα τῆς φαντασίας του, μακρὰν ἀπὸ τὰ γῆινα, τὰ ὅποια μόνον ἀπανθίζει, μεταχειριζόμενος τὸ ἀπάνθημα ἐκεῖνο ὡς ὕλην πλάσσην.

Ὁ Ποιητὴς ζῆ στὰ ὕψη, καὶ θρέφει τὸ πνευμά του μὲ ἀμβροσίαν καὶ νέχταρ.

Ὡν ἐπικὸς—βόσκει αἰωνίως τὴ διάνοιά του μέσα στὰ ἠρωϊκὰ γεγονότα μυθολογίας καὶ ἱστορίας. Τὰ θαυμάσια κατορθώματα τῶν ἠρώων τῆς ἀρχαιότητος, εἶναι ἡ παντοτινὴ θροφή τοῦ πνευμάτος του. Τὰ σπουδάζει, τὰ θαυμάζει, τὰ ἐρωτεύεται. Ἡ φαντασία του τότε, γεμάτη καὶ ἐγκυα ἠρωϊκῶν αἰσθημάτων, γεννᾷ ποιήματα περὶ Τρωϊκοῦ πολέμου· περὶ ἐλευθερώσεως Ἱεροσολύμων· περὶ μάντιας Ὀρλάνδου· περὶ Κολάσεως, Καθαρητηρίου πυρός, Παραδείσου· κλπ. κλπ.

Ἄν δραματικὸς—στὲς ἴδιες ἀποθήκες τῆς ἱστορίας καὶ μυθολογίας ζητεῖ σκηνές τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὅσες ἐχπληχτικώτερες, ἢ διὰ τὸ φρικῶδες τῶν τολμημάτων, ἢ διὰ τὸ μεγαλεῖον αὐταπαρνήτων ἀρετῶν καὶ τραγωδοποιῶντας τὴν ψυχὴν του πλάθει τραγωδίας. Ἄν δὲ μᾶλλον Δημόκριτος, σταματᾷ τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ ἡμερήσια γελοῖα τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τὰ ὅποια ζωηρὰ ἐντυπονόμενον τὸ πνευμά του, γεννᾷ κωμωδίας, εἰς τὲς ὅποιες τὰ στραβά τῆς κοινωνίας παρασταίνονται στὴν ἐλεεινότητά τους.

Ἄν σατυρικός, — ὁ νοῦς του εἶναι θύλακας χειρουργικῶν ἐργαλείων. Ἄλλα κόβουνε, καὶ ἄλλα τρυποῦνε· ἄλλα σκίζουνε καὶ ἄλλα ξεσκλοῦνε. Ὅταν συγκαταβαίνοντας χαϊδεύει, χαϊδεύει μὲ τὰ νύχια του· καὶ εἶναι ταύτη ἡ μόνη συγκατάβασις ποῦ ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ. Τοῦτος ἔχει μεγάλην δύναμιν εἰς τὸν ἑαυτόν του, μεγάλην ἠμπόρεσιν μέσα στὴν κοινωνία. Ἀκολούθως, στέκει τὸ χέρι του στιγματιζόντας τὰ στραβά, νὰ γένη ὁ εὐεργέτης τῆς κοινωνίας, ἢ ἐξεναντίας μεταχειριζόμενος τὴν ἰκανότητά του ἄλλως—πως ἀπρεπῶς, νὰ γένη ἡ μάστιγά της.

Ἄν λυρικός, — θιασεύει μέσα στὸν αἰθέρα τῆς φαντασίας του· καὶ γεμάτος ἀπὸ τὸ αἶσθημα ποῦ τὸν κυριεύει, τὸ σωματώνει τὸ αἶσθημά του, ἐκφράζοντάς το μὲ ἐκφρασες θερμῆς, μὲ ζωηρὰ πετάγματα τῆς φαντασίας του, πότε μὲν ἐρωτικά, πότε βακχικά, πολεμικά, καὶ ἄλλα. Ὁ λυρικός ποιητὴς ὄντως ὁ ποιητικώτερος ὄλων. Τέτοιος εἶναι ὁ ποιητὴς. Εἶναι ὑπαρξὴ ἀμβροσία, εἶνε διερμηνεὺς τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀοιδὸς πλασμένος, συνήθως διὰ νὰ εὐχαριστῇ, καὶ κάποτε νὰ δυσχεραστῇ τοὺς ἄλλους. Ἀφροντὶς διὰ τὲς ὑπόθεσές του, καὶ θελγόμενος εἰς τὲς πλάνες τῆς φαντασίας του.

Ἄλλὰ ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀφαιρούμενος τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὸν θετικὸν πραγματικὸν κόσμον, κατασταίνεται ξένος τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ, στὲς ἀεροθασίες του, συνήθως γίνεται καὶ παράξενος διὰ τὴν ἀεροθατικὴν του συμπεριφορὰν, κ' ἐπιζήμιος εἰς τὸν ἑαυτόν του. Νέοι, θαυμάσετέ τον, ἂν θέλετε, ἀλλὰ μὴν τὸν μιμηθεῖτε.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ ἄνθρωπος τῶν γραμμῶν ἔχει στὰς μελέτας του ἀγαπητὴν ἐνασχόλησιν, καὶ θελκτικὴν διασκέδασιν τοῦ πνεύματός του.

Θιασεύει μέσα στὴν μεγαλοφυΐαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀνθρωπότητος παλαιῶν καὶ νεωτέρων. Θρέφει καὶ ἀναθρέφει τὸ πνεῦμά του μέσα εἰς τὸ ἔδικό τους· ἕως ὅτου γενόμενος καὶ αὐτὸς ἰκανὸς νὰ δώσῃ πνευματικὰ γεννήματα, τοῦ ἀνοίγεται τότε καὶ ἄλλος ἀνώτερος ὀρίζοντας, ἐκεῖνος τῆς ἐνεργείας. Μὲ τοῦτο πλάθει κ' ἐκεῖνος εἰς τὸν ἑαυτόν του παραδεισιακὴν μίαν ὑπαρξίν, μὲ ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ἔχει λεπτότερον καὶ λαμπρότερον.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Τοῦτος, ὅπου μέσασθε ἀπὸ τὸ γραφεῖο του διακρίνεται στὴν κοινωνίαν, ὅταν ἔμβῃ στὴν κοινωνίαν, εἶνε συγχὰ ὁ ὑστερος ὄλων, καὶ χάνεται. Δὲν γνωρίζει, ὡς δὲν τὸν γνωρίζουνε. Δὲν τὸν γνωρίζουνε, ἐπειδὴ ἄλλοιῶς τὸν ἐνομίζανε καὶ ἄλλοιῶς τὸν ἔβρισκονε. Τὸν ἔβρισκονε ὄλως ἀνίδεον τῶν κοινωνικῶν τῆς ἡμέρας, εἰς τὰ ὁποῖα τοῦτοι τὸν ὑπερτεροῦνε. Συμβαίνει δὲ ποῦ νὰ τὸν εὐρίσκουν κατώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ νὰ τοῦ χάνουνε ἀπὸ τὴν ὑπόληψιν. Εἶναι διὰ τοῦτο ποῦ ὁ ἄνθρωπος τῶν γραμμῶν, ὅστις κάμνει καλὴν παρησίαν ὅταν τυπομένος παρουσιάζεται στὴ δημοσιότητα, χάνει κάποτε ὅλα του τὰ θέληγτρα, ὅταν αὐτοπροσώπως παρουσιάζεται στὴν κοινωνία. Ὁ ἄνθρωπος τῶν γραμμῶν ἔχει πλασμένον κόσμον ἰδανικὸν ἔδικόν του εἰς τὰς μελέτας του, ὄλως διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν θετικὸν κόσμον, καὶ ζῇ μέσα εἰς αὐτόν, ἀποξενόμενος ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Καὶ ἰδοὺ τὸ αἶτιον τῆς εἰς τὴν συναναστροφὴν συγχῆς ἀποτυχίας τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ὁ ἄνθρωπος τῶν γραμμῶν, εἶναι εὐμορφο φυτὸ, φυτευμένο εἰς τὸ γραφεῖόν του· ὅταν τὸν ξεφυτέψῃς ἐκεῖθε, τὸν ἐμάρανες, τὸν ἐσθυσες.

ΙΔΟΥ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΟΠΟΙΟΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΟΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ.

Ὅποιος φαίνεται ὁ ἄνθρωπος ἀπαντᾷται εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὰ καφενεῖα, εἰς τὲς λέσχες, εἰς τὲς αἰθουσας τῆς ὑποδοχῆς, εἰς τὲς συναναστροφές, καὶ εἰς ἄλλα ὅμοια φαινόμενα μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλα ἐρχεται ἐνδεδυμένος καθὼς πρέπει, χτενισμένος καθὼς πρέπει. Ἄν τοῦ ὑποθέσωμε καὶ κάποια φυσικὴ καλλονὴ καὶ χάρη στὰ κινήματά του καὶ εἰς τοὺς τρόπους του, κάποιο πνεῦμα στὰ λόγια του, κάποια φυσικὴ ἐπιτηδιότητα εἰς τὸ νὰ εἰσχωρῇ εὐκόλο νὰ γοητευθῆς, καὶ νὰ κινδυνέψῃς νὰ κάμῃς φίλο σου, ἢ καὶ σύντροφόν σου, κουτσουνα, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπειτα, ἐγδυομένην, τὰ ἐξωτερικὰ ἐκεῖνα, ἔβρισκεις μέσα κομμάτι ξύλο—ἢ κομμάτι ἀγθοφόρο, ἢ κομμάτι διάλοιο.

Ὅποιος πραγματικὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, εὐρίσκεται τοιοῦτος, μόνον εἰς

τὴν ἐνδοτάτην οικογενειακὴν τοῦ ζώην· καὶ ἂν ἄνδρας, καὶ εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν συμφερόντων μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἔσω καὶ ἔξω τῆς οἰκογενείας του. Ἄτομον πρὸς ἄτομον συμβιβάζομενος περὶ ἀμοιβαίων συμφερόντων, εἶναι ὁ μόνος λυδῖος λίθος, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος δείχνει ἀπὸ τι μέταλλον εἶναι καμωμένος. Ἐκεῖ τότε ἂν δὲν εἶναι ὁποῖος φαίνεται, βάνει κατὰ μέρος τὲς συστολὰς τοῦ σαλότου, λησμονεῖ τὴν ἐπίδειξιν τῶν εὐγενῶν καὶ γενναίων αἰσθημάτων, καὶ ἀφίνει νὰ φανῆ ζέσκαπη ἢ ἀγένεια τῆς ψυχῆς του, ἢ ἡ ἀνικανότης τοῦ πνεύματός του.

Δυστυχῶς, ὁ ἄνθρωπος τῆς ὑποδοχικῆς αἰθούσης, δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς κρεβατοκάμαρας.

Εἰς τὴν κρεβατοκάμαρά του, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνύποπτος, καὶ ἀφίνει ἐλεύθερο ζεθύμασμα στὴν ψυχὴν του. Ἐκεῖ ὅθεν τὸν βλέπεις ζέσκει, ὁποῖος εἶναι. Στὴν αἰθουσα τῆς ὑποδοχῆς θὰ παρουσιασθῆ εἰς ἄλλους φτιασμένους, καὶ πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ τοὺς ἀντιπαρτάξῃ φτιασιδί· ἄλλως δείχεται ἀσχημότερός τους, κατωτερός τους. Φτιασιδώνει ὅθεν τὸ ἠθικὸ του, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ στὴν συνέντευξιν, καὶ παρουσιάζεται ὁποῖος πραγματικῶς δὲν εἶναι.

Ο ΠΑΠΑΣ ΟΠΟΙΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ

Ὁ παπᾶς νὰ ᾔηται ἱερεὺς. Νὰ ᾔηται ὑπηρέτης τῆς κοινωνίας διὰ τὲς ἠθικοθησκευτικὰς τῆς ἀνάγκης. Ἐπαγγελματικῶς, ἐνάρετος καὶ σεβασμῖος.

Ἡ διαγωγή του τότε θέλ' εἶναι ὁ γνώμων τῶν ἐνορητῶν του, οἱ ὁποῖοι θέλει τὸν βάνουν ἐμπρὸς των ὡς τύπον μιμήσεως.

Ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ Χριστοῦ τοῦτος ἱερεὺς, δὲν λείπει ποτὲ ἀπ' ὅπου εἶναι χρεῖα νὰ παρευρίσκειται, διὰ νὰ δίνῃ ἀφιλοκέρδως τὴν πνευματικὴν του βοήθειαν εἰς ἐκείνους ὅπου τὴν χρειάζονται.

Εἶναι ὁ πνευματικὸς παρήγορος τῆς ἐνορίας· καὶ τὰ παιδιὰ τῶν ἐνοριτῶν μαθαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα του τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὸ ἅγιον φῶς τῆς ἀληθείας ἐμβαίνει τότε εἰς τὸ σπῆτι τοῦ φτωχοῦ, καὶ τὸ παστρεύει ἀπὸ τὲς πρόληψεις καὶ δεισιδαιμονίας ὅπου ἀτιμάζουν τὴν ἀνθρωπότητα.

Στέκει προσεχτικὸς εἰς τὸν πλησίον του· καὶ ἂν ἰδῆ μίαν ἠθικὴν ἀδυναμίαν, πρέχει εὐθὺς νὰ βοηθήσῃ τὴν ἀδύνατην ἀνθρώπινη φύσιν μὲ τὲς ἠθικὰς του νοθεσίες, μὲ τὲς πατρικὰς του συμβουλὰς, καὶ κάποτε καὶ μὲ ἀγαπημένους ταπεινὰς ἐπίπληξες.

Ὁ ἱερεὺς τοῦτος ἐμβαίνει λυπημένος εἰς τὸ σπῆτι τοῦ χαρτοπαίχτη, τοῦ μέθυσου, τοῦ ἀσώτου, τοῦ φυλάργυρου, καὶ ἄλλων ὁμοίων, ὡς νὰ ἤθελε νὰ συλλυπηθῆ τὴν πάσχουσαν οἰκογένειαν. Καὶ ἡμιεῖς ἰδιαίτερος εἰς τὸν ἐνοχον μὲ ἀγαθότητα καὶ μὲ ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ μὲ φιλικὴν ἐπιμονὴν· ἔτοιμος πάντα νὰ δεχθῆ ἀγογγύστως καὶ τὴν κακὴν του μεταχειρίσιν, ἂν καὶ τοῦτο συμβῆ.

Μαθαίνει ὅτι σὲ μίαν οἰκογένειαν εἶναι ἴλιγγ σύμπνοια στὸ ἀνδρόγυνον· ἐκεῖ, τυχαίως τάχα, γένεται συχναστής, καὶ ζητεῖ πάντοτε τὴν περίστασιν νὰ παρασταίνῃ τὴν εὐτυχία τοῦ ἢ ὁμόνοια φέρνει στὲς οἰκογένειες.

Ἐτσι, ἀπὸ μίαν σὲ μίαν ἰατρεῦει τὲς ἠθικὰς ἀδυναμίας εἰς τοὺς ἐνορήτας του, ἢ τοὐλάχιστον χύνει βάλσαμον εἰς τὲς πληγὰς τους. Καὶ κάθε ποῦ ἰπιτύχει νὰ μετριάσῃ ἓνα ἐλάττωμα, ἢ νὰ ἐμπνεύσῃ ἓνα καλὸ, αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του, εὐχαριστημένον.

Ἐτσι, κανένα ἐπάγγελμα ἐντιμότερο, σεβασμιώτερο, ὑψηλότερο, ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ ἱερέως.

Ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ Χριστοῦ ἐνάρετος καὶ εὐεργετικὸς τοῦτος ἱερεὺς, ἠμπορεῖ νὰ σταθῆ καὶ ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τοῦ ἰδίου βράχους ἀβύχτου καὶ ἀτάραχου· ἐπειδὴ ὁ κοινωνικὸς χαραχτήρας τοῦ τοιοῦτου ἱερέως, εἶνε ἀνώτερος κάθε χαραχτήρος.

Ο ΠΑΠΑΣ ΟΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ

Ὁ παπᾶς ὁποῖος εἶναι σήμερα, εἶναι μίαν εἰδεχθῆς παραμόρφωσιν τοῦ ἱερέως.

Οἱ προκάτοχοί του, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, ἐπαρυστρατίσανε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ τὴ θρησκείαν. Στὸ παραστράτισμά τους, εὐρεθήκανε χωρισμένοι ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τὸ ἀθετήσουνε παρρησίᾳ, τὸ ἐκαταδικάσανε νὰ μὲν ἀνεξήγητο καὶ ἄγνωστο εἰς τοὺς ὄχλους, « ἵνα βλέποντες οἱ ὄχλοι, βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες, ἀκούωσι καὶ μὴ συνιῶσι »

Ἐτσι, τὸ ἔργον τοῦ παπᾶ σήμερα δὲν εἶναι παρὰ ἐκκλησιαστικὰς

ύπηρεσίες, τές ὅποῖες ἐχτελεῖ κατὰ συνήθειαν, χωρὶς νὰ βάνῃ σ' αὐτὲς νόημα ἄλλο ἐκτὸς ἐκείνου τῆς ἐχτελέσεως τοῦ ἔργου του· ἀλλὰ ἀκατάληφτες εἰς αὐτόν, καὶ εἰς τοὺς ὄχλους· ἀνωφέλευτες ἀκολούθως, μάταιες, καὶ ἀναξιότιμες. "Ὅσοι ὀρέγονται ἓνα τέτοιο ἔργον θὰν ἦναι ἄξιοι δι' αὐτό. Πραγματικῶς, οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶναι, παρὰ ὅσοι ἀπὸ τὴν κατώτερη τάξῃ τῆς κοινωνίας εἶναι ἀνίκανοι ὡς καὶ διὰ τὲς ὑποδεέστερες ἐκείνης ἐργασίαι τῆς τάξεώς τους. 'Ο παπᾶς σήμερα εἶναι ἄνθρωπος τῆς ὑστερης κοινωνικῆς τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν στρατολογεῖται ἡ παπαδοουλιὰ μας. Εἶναι ἄνθρωπος κακίστης ἀνατροφῆς, κακίστης διαγωγῆς, ἀμαθέστατος, γλυδῆς, βρόμιος, ὑποκριτῆς, καὶ φιλάργυρος, ἐκτὸς βέβαια ἐξαιρέσεων. 'Ο ἄνθρωπος τοῦτος, ἐνδυνάμενος τὴν παπαδοσύνην, μπαίνει μέλος εἰς σὲ μία φυλὴ, ἡ ὁποία ζῆ μέσα στὴν κοινωνία, ἀλλὰ χωρισμένη ἀπὸ τὴν κοινωνία μὲ φορεσιὰ ἰδιαίτερη, μὲ συμφέροντα ἰδιαίτερα, καὶ μὲ χαρακτῆρα ἰδιαίτερον ἐδικόν της.

'Η φορεσιὰ του τότε χωρίζει ὀφθαλμοφανῶς ἀπὸ τὴ λοιπὴ κοινωνία. Τὰ συμφέροντά του εἶναι ἐναντία τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς κοινωνίας. Καὶ ὁ χαρακτῆρας του ἐγωϊστικὸς καὶ ἀποτρόπαιος. Χαίρεται ὅταν γεννηέται, ὅταν ὑπανδρεύεται, καὶ ὅταν ἀποθνήσκει ἄνθρωπος. "Ὅχι διότι γεννηέται, ὑπανδρεύεται, ἢ ἀποθνήσκει, ἀλλὰ διότι εἰς ὅλες τοῦτες τὲς περιστάσεις πιάνει χρήματα. Τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τῆς κοινωνίας, τοῦ εἶναι παρομοίως ἀδιάφορα. 'Η διαγωγή του μέσα στὰ ῥάσα, εἶν' ἐκείνη ποῦ ἦτον καὶ πρὶν τῆς μεταμφύσεώς του. 'Ο παπᾶς τοῦτος ἀκολουθεῖ νὰ κλέφτη, νὰ ψευδομαρτυρῇ, ν' ἀφορρίζῃ, νὰ ἦναι πόρνος, μέθυσος, χαρτοπαίχτης καὶ νὰ κἀν σαρχαστάδες. Εἰς ἓνα λόγον, ὁ παπᾶς ὅποῖος εἶναι, εἶναι εἰδεχθῆς παρωδία τοῦ ἱερέως.

—Ποιὸς ἀπέθανε Δέσποτα ;—Δύο, δύο ! » 'Αποκρίνεται ὁ παπᾶς χαρούμενος, ('Ιστορικὸ τοῦτο).

«Νὰν τὸ πάρη ὁ Διάολος τὸ ἔργον 'πόπιασα. Καλλίτερο—ἦτανε τὸ πρῶτο». —'Ἐλεγε ἄλλος παπᾶς πρῶην Ταμπανῆς. ('Ιστορικὸ καὶ τοῦτο).

Ο ΑΣΤΕΙΟΣ

'Ο χαρακτῆρας τοῦ ἀστείου εἶναι ἓνας ἀξιοζούμενος χαρακτῆρας. Στὴ συναναστροφή του ὁ νοῦς μας, βαρεμένος ἀπὸ ἔγνοιες, λαβαίνει κάθε τόσο ἓνα δρόσιμα ποῦ μᾶς κἀνει καὶ ἀναφυλλιάζουμα.

Κάθε τόσο· ἐπειδὴ ὁ ἀληθῶς ἀστεῖος δὲν εἶναι τόσο πλουσιοπάροχος εἰς τὲς ἀστειότητές του, ὅσον ὁ ἐπαγγελλόμενος τὸν ἀστεῖον νεκρίτης, εἰς τὲς νέκρες του.

'Ο ἀστεῖος ἀπεικάζει τὸ ἐνόν, ἢ δυνατὸν γελοῖον σὲ κάθε πρᾶγμα, καὶ τὸ ἐκφράζει μὲ χάρη καὶ μὲ πνεῦμα, — ὥστε νὰ κεντᾷ μ' ἐπιτηδιότητα, καὶ χωρὶς νὰ βάνῃ στὰ λόγια του πικρίαν. 'Ο ἀστεῖος εἶναι περιβόλι. Περιβόλι ἀνθοστόλιστο καὶ χαρμύσινο· μὲ νόστημες διασκεδάσεις, μὲ ἀγαπητὰ ζεδόματα, μὲ τόσα καὶ μὲ τόσα, διὰ τὰ ὁποῖα μᾶς γένετ' ἐπιθυμητὸς καὶ εὐπρόσδεχτος. Συνηθᾶμε νὰν τὸν θεωρῶμεν ὡς ἐλαφρὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπατώμεθα. 'Ο χρωματισμὸς τοῦ πνεύματος εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦς. "Ὡστε, καὶ σοβαροὶ ἀνόητοι θὰν ἦνε τόσοι, — καὶ νουνεχεῖς ἀστεῖοι ἄλλοι τόσοι.

Συνηθᾷ δὲ ὁ ἀστεῖος νὰ πιάνῃ ἀγάπη στὸν χρωματισμὸν τοῦτον τοῦ πνεύματός του, ἐμψυχονόμενος ἀπὸ τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἄλλων· καὶ ν' ἀπλόνεται κάποτε καὶ παρέκει ἀπὸ τὸ φυσικὸ καὶ αὐθόρμητο. Μὲ τοῦτο εἶναι ἓνα ἀληθινὸ γλύστρησμα, μία πραγματικὴ πτώση, τὴν ὁποίαν ὁ ἀστεῖος πρέπει νὰ προσέχῃ νὰ ἀποφεύγῃ.

Εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐθυμὸς· καὶ συνήθως γεννηέται καὶ ἀναπτύσσεται εἰς τὸν κόλπον εὐθύμων κοινωνιῶν, ἢ ὁποῖες λαβαίνουν ἴσως τὸν χαρακτῆρα τους ἀπὸ τὰ ἔλατα τῆς γῆς των, τὰ ὁποῖα θὰν ἔχουν ἐπιβόρην ἀπάνου στοὺς χαρακτῆρας, καθὼς τὴν ἔχουν καὶ εἰς τὰ φαγόσημα ὄλα. Εἶναι δὲ παρατηρημένο, καὶ ἐπόθηκε ὅτι « ἡ ἀστειότης διὰ νὰ ἦναι κλασικὴ, πρέπει νὰ βγαίνη ἀπὸ νοῦν σοβαρόν. »

ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ

'Η συζυγικὴ εὐδαιμονία ἀποκτημένη διὰ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, συγκαταβάσεως, καὶ ἀγάπης, εἶναι ὁ πολυθρύλλητος ἐκεῖνος 'Επίγειος Παράδεισος, τὸν ὁποῖον οἱ πρῶτοι μας προπάτορες ἔχασαν, ἐπειδὴ ἐφάγαν τὸ μῆλον τῆς Ἐριδος.

'Ἄλλ' ἂν ἡ ἀνεμπειρία ἐστέρησε τότε τοὺς προπάτορές μας ἀπὸ τὸν Παράδεισον τῆς ὁμονοίας, δὲν ἔκλεισεν ὁμως καὶ αὐτὸν τὸν Παράδεισον εἰς ἐμᾶς τοὺς ἀπογόνους των. 'Ο Παράδεισος ἐκεῖνος ἐξακολουθεῖ τοιοῦτος εἰς τὴν Γῆν μας, ὁποῖος ἦτον τότε, μὲ ὄλα του τὰ τότε

παραδεισιακά θείλητρα, ανοιχτός εις ὅποιον τότε θέλει· ἀλλ' ἐν αὐτῷ καὶ μὲ τὸ μῆλο ἐκεῖνο τὸ ἀπαίσιον, τοῦ ὁποῦ οὗ Θεὸς ἐμπόδισε καὶ ἐμπόδιζει τὴ γεύση, πρὸς διατύρησιν τοῦ Παραδείσου μας.

Εἶναι δὲ ἀναντιρρήτον ὅτι, ἡ οἰκογενειακὴ ὁμόνοια κρέμεται κυρίως ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ὅταν ὁ ἄνδρας διάγη συνετῶς καὶ τιμίως, ὅταν ἕως ἐξ ἀρχῆς ἀρροισιῶθῃ στὴ γυναικίκα του, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ παρ' αὐτὴν μόνην εἰς τὸν Κόσμον γυναικίκα, νὰ τὴν ἀγαπᾷ ἀκολούθως καὶ νὰ τὴ σέβηται ὡς τὸ μοναδικὸ ἐκεῖνο πλάσμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς μόνος κατέχει· βέβαια, καὶ ἡ σύζυγός του, ἀξία τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ του, ἂν τοῦ ἀνταποδόσῃ τὰ ἴσα, καὶ τὸ σπῆτι γένεται παράδεισος.

Ἀμοιβαῖος σεβασμός, ἀγάπη, καὶ σύμπνοια, μεταξὺ συζύγων, ἰδοὺ ἡ βᾶσις καὶ ὁ ὅρος τῆς παραδεισιακῆς τῶν εὐδαιμονίας. Ἡ μέρμινα ἐνταυτῷ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, εἶναι κ' ἐκεῖνη ἀένναος πηγὴ ἐγκαρδίου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως· ἐπειδὴ ἕως ὅτου εἶναι τρυφερὰ βλασταράκια, σιάζονται καὶ διευθύνονται κατ' ἀρέσκειαν· καὶ καλῶς ἀναθροφόμενα κάμνουν τὴν χαρὰν τῶν γονέων.

Οἱ ἀγαπημένοι ὁμόγνωμοὶ σύζυγοι, καλλιεργοῦντες τὰς ψυχὰς τῶν παιδιῶν τους, καλλιεργοῦν τὰς πηγὰς τῆς μελλούσης εὐημερίας των. Ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι σπόγγος ὅπου ρουφᾷ τὸ παράδειγμα ἕως εἰς τὰ βᾶθη του. Ἄν τὰ παιδιὰ ἴδαν παραδείγματα σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης μεταξὺ τῶν γονέων τους, ἂν ἐμπνευσθήκανε ἀρετῆς, δὲν εἶναι ἀμφιφοβία ὅτι μιὰ μέρα θὰ παρατείνου ἕως τέλους τὴν εὐημερίαν τῶν γονέων τους. Ἐνεστῶσα τότε καὶ περιμενομένη μέλλουσα εὐδαιμονία, τελειοποιοῦν τὴν εὐημερίαν τῶν συζύγων.

Ὅποια εὐτυχία, ὁποῖος παράδεισος, ἂν ἔπειτα ἀφ' οὗ χαροῦν ὀλόκληρα τὰ νηῆα τους εὐτυχεῖτε, ὁ γέρο-σύζυγος ἡμπορῇ ἀκόμη νὰ λέγῃ,

Εἶναι ἡ γυναῖκά μου
Ψυχὴ μου, φῶς μου.
Εἶναι ὁ ἐπίγειος
Παράδεισός μου.

Στὴν παρουσία της
Ἀναγαλλιᾶζω,
Τρέχω σ' ἐδαύτηνε,
Τὴν ἀγκαλιᾶζω.

Εἶναι ἡ γλυκύτατη
Συντρόφισά μου.
Γι' αὐτὴν ἐλόθερμη
Χτυπᾷ ἡ καρδιά μου.

Παῖδες στὸν Παράδεισον
Πλέον δοξασμένους;
Παῖδες εἰς τὰ σύμπαντα
Πληρὰ εὐτυχισμένους;

Θρόνοι, Βασιλεία,
Δόξες, στεφάνια, ...
Σειρ' τε στολίσετε
Τὴν ὑπερφάνεια.

Ἄλλο περισσότερο
Δὲν ὑπυμᾶω,
Ἄν τὴν γυναῖκα μου
Τὴν ἀγαπάω.

Γιὰ ἡ γυναῖκα μου
Μόνον μὲ φθάνει,
Κ' εὐτυχισμένον
Αὐτὴ μὲ κάνει.

Ἄν στὴν ἀγάπη της.
Ἐχω Οὐρανόν,
Τ' ἄλλα τὰ ἐπίγεια
Δὲν τὰ ψηφῶ.

Σ' ἐσὲ γυναῖκά μου
Τὴν Ἐδὲμ ἔχω,
Κι' ὄλος ὀλόθερμος
Σ' ἐσένα τρέχω.

Ο ΓΚΡΙΝΙΑΡΗΣ

Ὁ Γκρινιάρης εἶναι ἕνας ἠθικὸς καρχίνος μέσα στὸν κόλπον τῆς οἰκογενείας, ὅπου τῆς τρώει τὰ σπλάγγνα, τὴ μαραίνει, τὴ ἀλλαλιᾶζει.

Χάνει πρῶτος ἐκεῖνος τὴν εὐημερίαν του· ἂν ποτὲ ἔλαβε εὐημερίαν ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος· καὶ τὴν ἀφαιρεῖ ἀκολούθως ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὑποκειμένους του.

Μπαίνει καὶ γυρίζει τὸ σπῆτι, ὅχι τόσο διὰ νὰ ἰδῇ, ἂν καλὸς οἰκοκύρης, ἂν ὄλα ἦναι στὸν τόπο τους, ὅσο διὰ νὰ εὕρῃ κάτι ποῦ νὰ δίνῃ ἀφορμὴ στὴν ἐπιθυμία του, νὰ γκρινιάζῃ. Τὸ ἔβρισκε; Αἶ, τότε ἀρχίζει ἡ φάουσα, ἡ γκρινία καὶ ἡ φωνές. Γκρινία καὶ φωνές ὅπου δὲν παύουνε τόσο γρήγορα, ἀλλὰ βαστοῦν περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἡ καρδιά ἔμπορεῖ νὰ βαστάξῃ.

Καθένας τότες εἰς τὸ σπῆτι τὸν ἀποφεύγει. Ἡ γυναῖκα του, τὰ παιδιὰ του, ὑπηρετῆς καὶ ὑπηρετρίες, βουθένονται καὶ τραβῆωνται σὲ παράμερα μέρη ν' ἀποφύγουνε τὸν κατακλυσμό! Ἀγλοῖα σ' ἐκείνον ποῦ ἔδωσ' αἰτία σ' ἐκεῖνο τὸ περιχέλισμα· ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ τῆς οἰκογενείας ὑποφέρουνε ἀναλόγως.

Ἄν ἡ ὑπηρετρία ἐτσάκισ' ἕνα ποτῆρι· ἂν ἡ γυναῖκα του δὲν ἐμαγέρεψε τὸ ψάρι ὡς αὐτὸς ἤθελε τὸ ἐπιθυμήσει· ἂν τὸ παιδάκι του ἐστραβοπάτησε τὸ παπούτσι του· ἂν ἡ θυγατέρα του δὲν ἐβράψε ἀκόμη τὸ

Ἐηλομένο του φόρεμα, ἐκείνην τὴν ἡμέραν γίνεται τὸ «ἀνάστα ὁ Θεός» ἐκεῖ—μέσα, καὶ ὅλοι τρέμουνε.

Χορτασμένοι γκρίνα, ἡ ὄρεξή τους ἐκόπηκε· δὲ ἔμπορουνε νὰ φάνε. Μὲ τὸ νοῦ τους ἀλαλιασμένοι, μὲ τὴν καρδιά μαραμμένη, ἀδημονοῦν καὶ στενάζουνε ὅλην τὴν ἡμέρα, καὶ τὴ νύχτα ἀκόμη, ἕως ὅτου νὰ ἔξημερώσῃ ὁ Θεός τὴν ἡμέρα, ποῦ πάλε τότες διὰ κανέν' ἄλλο δίκην παρόμοιο, ἢ ἴδιες σκηνές τῆς γκρίνας ἔξανανέουνται, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἔξανασκοτίζεται πάλε τότες, προτοῦ λάβῃ καιρὸ ν' ἀναπνεύσῃ ἀπὸ τὴν προηγούμενη πίεση, καὶ ἡ οἰκογένεια ὅλη δυστυχεῖ καὶ ἀπελπίζεται.

Ἄν ποτὲ μέλη τοιοῦτων οἰκογενειῶν ζητοῦν τὴν ἐλευθέρωσίν τους διὰ μέσων ἀπελπισμένων καὶ παραφρόνων, ἢ κοινωνία χρεωστεῖ νὰ ἦναι συγκαταβατικὴ μὲ αὐτά· καὶ καθένας προτοῦ σκληρύνει κατὰ τοῦ ἐξοκειλλαντος, νὰ σκεφθῇ καὶ τὴ θέση τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, καὶ νὰ ρίψῃ μέγα μέρος τῆς εὐθύνης εἰς τὸν ἀνυπόφερτον χαρακτήρα τοῦ γκρι-νιάρη οἰκογενειάρχῃ. * *

(1885)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

* * Ἐκ τῶν χαρακτήρων οὐδὲν μετεβλήθη καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ λεκτικὸν ἢ τὴν ὀρθογραφίαν, καθόσον εἶναι λίαν γνωστὴ ἡ τοῦ Σεβαστοῦ Ποιητοῦ κ. Λασκαράτου ἰδία δοξασία περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν.

Ἐν Ἀνδριανουπόλει τῇ 20 Αὐγούστου 1885

Ἄξιότιμε Κύριε,

Εἰς τὴν στιγμὴν ταύτην λαμβάνω τὰς ὀλίγας ὑμῶν γραμμὰς, αἵτινες σφοδρῶς συν-εκίνησάν με, πρὸς δὲ τὸ ἐκλεκτὸν σῶμα τοῦ ὡραίου ἡμερολογίου Σας.

Ἐσωκλείστως εὐρίσκατε ποιημάτιόν μου, πρὸ μικροῦ χάριν τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» σιγουρηγθέν. Ἐλπίζω, ἂν οἱ ἐνταῦθα φίλοι μου δὲν μὲ κολακεύουν ἀπὸ εὐμένειαν, νὰ φανῇ ὑμῖν ἐπίσης ἀρεστόν.

Ἐπερχάίρω, Ἄξιότιμε Κύριε, διότι ἤδυνήθην νὰ τηρήσω τὸν λόγον, ὃν ἔδωκα ὑμῖν ἐσχάτως καὶ νὰ συνάψω οὕτω σχέσιν μετὰ τοῦ ὑμετέρου ἀξιολόγου ἔργου καὶ τοῦ ἀτόμου ὑμῶν.

GUSTAVE LAFFON

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οχι, νὰ μὴν ἐντρέπῃσαι, ὄχι, νὰ μὴ λυπηθῇσαι
Καὶ κράτει τὸ κεφάλι σου ἕψηλὰ ἄν περπατῆς·
Δὲν εἶσαι ἀγνωστο παιδί, βασιλοπούλα εἶσαι
Κι' εἶναι κληρονομία σου τὸ χῶμα ποῦ πατεῖς.

Τάχα γιὰτί σ' ἐγέννησε ἄν ἦτο πειθ' ῥιχιμένη
Ἡ δοξασμένη μάννα σου σὲ σίδερα βαρειά,
Καὶ μὲ καῦμούς καὶ δάκρυα σ' ἔχει ἀναθρεμμένη
Ἀνάμεσα σ' ἀνήμερα καὶ φοβερά θεριά.

Θὰ σ' ἀρνηθῇ, θαρρέεις, αὐτὴ καὶ θὰ σ' ἀποκηρύξῃ,
Θὰ σοῦ εἰπῇ «δὲν εἶσαι σὺ τῶν σπλάγγνων μου παιδί»,
Αὐτὴ ποῦ τόσα βάσανα ἔχει γιὰ σὲ τραθήξει
Κ' ἐλπίζει πῶς βασίλισσα μιὰ μέρα θὰ σὲ ὀδη;

Γνωρίζει μόνον ὁ Θεὸς τί θὰ εἰπῇ μητέρα,
Μάννας ἀγάπη τί θὰ πῇ γιὰ ὄρφανὰ παιδιὰ·
Ὅσον ἐκεῖνα δυστυχοῦν ἐκείνης, νύχτα μέρα,
Τόσο πολὺ φλογίζεται καὶ καίτ' ἡ καρδιά.

"Οχι, νά μὴν ἐντρέπῃσαι ἄν λέγῃς τὸνομά σου,
Τὴν δόξα του δὲν ἐσβύσεν ὁ χρόνος κι' ἡ σκλαβιά,
Καινούργια λάμψι τοῦδωσαν τὰ δυστυχήματά σου
Κι' ὡς ἄστρο φέγγει ποθητὸ ε' τὴν νύκτα τὴν βαθεία.

"Οπου φανῆς καὶ ἀκουσθῇ ποιά εἶσαι, πῶς σέ λένε,
Σ' ἔλα τὰ στήθη ἢ καρδιάς μεθοῦνε παρευθὺς,
Γιατὶ παντοῦ αἱ πράξεις σου εἶνε ἐξακουσμένοι
Καὶ βλέπει τὴν εἰκόνα σου ε' τὸν ὕπνο του καθεῖς.

"Ἐχεις τὸ βλέμμα ζωηρὸ, ὅλο φωτιὰ γεμάτο,
'Ανάστημα ἄν ταῖς θεαῖς κομψὸ καὶ λυγερὸ,
Στόμα τοῦ ἔρωτος φωλιὰ, ἄν τὴν αὐγὴ δροσάτο,
Καὶ ῥέουε τὰ λόγια σου ἄν μέλι γλυκερό.

"Οποῖος σέ εἶδε μὴ φορὰ ποτὲ δὲν σέ ἐσχάνει
Καὶ ὅποιος σέ ἀγάπησε δὲν σέ ἀρνεῖται πειά·
'Σ τὸ πλάγι σου ἐπιθυμῶ νά ζήσῃ, ν' ἀποθάνῃ
Εἶτε σέ θρόνο κάθῃσαι εἶτε τραβᾷς σκλαβιά.

Κι' αὐτὴ ἡ γλώσσα ποῦ ἔμιλᾷς εἶνε γλυκεῖα ἄν μέλι,
'Όταν σ' ἀκούῃ ἢ μάννα σου χαίρεται κι' ἀπορεῖ·
Εἶσαι παιδί της γνήσιο, ἀπόδειξιν δὲν θέλει·
'Ἡ μητρικὴ της ἢ καρδιά κοντά σου λαχταρεῖ.

Δύο χιλιάδες πέρασαν, δύο χιλιάδες χρόνοι
(Θεέ, δὲν ἐδαρέθηκες καὶ σὺ τὸσον καιρό;)·
Ποῦ μαύρη μοῖρα σέ κτυπᾷ σέ ἄπονο ἄμόνι
Καὶ σέ καμῖνι ζωντανή σέ ρίχνει φλογερό.

'Αλλὰ τ' ἀμόνι θά φθαρῇ καὶ ἡ φωτειὰ θά σδύσῃ
Κι' ἡ μοῖρα ἢ σκληρόκαρδη θά κουρασθῇ κι' αὐτή,
Καὶ τὸνομά σου θ' ἀντηχῇ ε' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι
'Ἡ ἀνθρωπότης ὅσῃ ζῆ, Ἑλλάς ἀγαπητή!

"Όπως ποθῶ δὲν δύναμαι, τώρα νά σέ ὑμνήσω,
Καὶ παραλείπω πάμπολα ποῦ ἔπρεπε νά πῶ·
'Αλλὰ ἐσὺ μὲ συγχωρεῖς, συγγνώμην πρὶν ζητήσω
'Ὡς ἕενος ἂν σ' ἐπαίνεσα, ὡς Ἑλλήν σ' ἀγαπῶ.

Ἐν Ἀνδριανουπόλει τῆ 16)28 Σεπτεμβρίου 1885

GUSTAVE LAFFON

Σ. Π. Σ. Ὁ εἰς τὸ Πανελλήνιον γνωστὸς ἤδη εὐγενὴς Γάλλος καὶ λόγιος
ἀνὴρ κ. Γουσταῦος Λαφφὼν, Πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἀνδριανουπόλει, διὰ λίαν

κολακευτικοῦ γράμματος, ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν ὑμῶν, προθύμως ἀπέστειλε διὰ
τὴν «Ποικίλην Στοάν», τὸ ἀνωτέρω δημοσιευόμενον νεώτατον ὥραιον αὐτοῦ
ἀνέκδοτον ἔργον. Κολακευόμενοι τὰ μέγιστα ἐκ τῶν ἀρίστων διαθέσεων τοῦ
προσφιλοῦς ἀνδρός, λογιζόμεθα εὐτυχεῖς, διότι καὶ τὸ ἡμέτερον ἔργον κοσμεῖται
διὰ τῆς ἐκλεκτῆς αὐτοῦ συνεργασίας.

Ὁ κ. Λαφφὼν ἐγεννήθη τῷ 1835 ἐν Κύπρῳ ὑπὸ πατρὸς Γάλλου ἐγκατα-
στάντος ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὡς ἱατροῦ. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας φοιτήσας εἰς τὰ ἐλ-
ληνικὰ σχολεῖα τῆς νήσου, ἐποτίσθη ἐν αὐτοῖς τὰ πρῶτα νάματα τῆς Ἑλληνικῆς
παιδείας, ἣτις ἀνέπτυξεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἔνθερμον ἀγά-
πην του. Τοῦ ἔρωτος τούτου πλεῖστα δείγματα παρέσχε τελευταῖον διὰ διαφό-
ρων ἐκλεκτῶν ποιημάτων, ἅτινα κατέστησαν αὐτὸν γνωστὸν καὶ ἀγαπητὸν παντὶ
Ἑλληνι. Πρὸς τὸν διακεκριμένον ἡμῶν φίλον καὶ εὐγενῆ φιλέλληνα διαβιβά-
ζομεν τὰς εὐκρινεῖς καὶ ἰδιαζούσας ἡμῶν εὐγνωμοσύνας.

Εἰς τὸ Δευκῶμα

τοῦ κ. Θ. Β.

-- Ὁ ἄνθρωπος ζῆ μόνον ἀγωνιζόμενος. Ὁ ἀγὼν εἶναι ἡ πρωτίστη τοῦ βίου
του, τῆς προόδου του, συνθήκη· ὑπὸ τὴν ζωοποιὸν αὐτῆς ἐνέργειαν κρατῶνται
φυσικῶς, ἠθικῶς, πνευματικῶς, δυνάμενος ἐκάστοτε ν' ἀντιπαραταχθῇ κατὰ
πάντων τῶν ἐχθρικῶν στοιχείων. Ἐρᾷ ἀποστολή, ἣτις παρακολουθεῖ τὸν βίον
ἡμῶν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐν τῇ φύσει ἐμφανείας, μέχρι τῶν τελευταίων καὶ
πληρεστέρων ἐκδηλώσεων αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Οἱ μὴ ἀγω-
νιζόμενοι, εἴτε λαοὶ, εἴτε ἄτομα, ἐκλείπουσιν θάπτον ἢ βράδιον ἐν τῷ ἀσφυκτικῷ
τέλματι τῆς ἀκινήσιας. Τὸνναντίον, ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος, θνήσκων, φέρει ἀνὰ χεῖ-
ρας τὸ ὄπλον, εἴτε εἰς βάρβαρον ἀνήκει φυλὴν, εἴτε εἰς λαὸν πεπολιτισμένον,
ἀλλὰ διαφέρει τὸ ὄπλον, ἀναλόγως τῶν καιρῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Σεπτέμβριος 1885.

NEOKΛΗΣ ΚΑΖΑΖΗΣ

Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

(ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ)

ίνα ἡδυνάμην νὰ ἐκλέξω ὑπόθεσιν λόγου ἄλ-
λην διὰ τὴν ἀξιόλογον « ΠΟΙΚΙΛΗΝ ΣΤΟΑΝ », ἢ
ἐκείνην, ἣτις ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς γυναικείας
καρδίας ἐξερχομένη καὶ διὰ τῆς εὐσεβείας
συνανυψοῦσα τὰς συμπαθῶς πρὸς ταύτην δια-

κειμένας, πρὸς αὐτὴν τὴν καρδίαν τῆς γυναικὸς ν' ἀποτεινῆται, δια-
νοίγουσα ὀρίζοντα καθηκόντων εὐρύτερον καὶ προθέτουσα ἐνώπιον τῆς
εὐγενοῦς αὐτῆς ψυχῆς εἰκόνα βίου ὑψηλοτέρου καὶ θειοτέρου; "Ἄν ὁ
ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ νοῦς αὐτοῦ συνήθως ὁρμώμενος πρὸς τὴν καρδίαν, κατέ-
χεται κατὰ τὰς τοῦ βίου κοινωνικὰς συναλλαγὰς, ἡ γυνή, παρ' ἣν
τὸ κύριον τῆς ἐνεργείας ὄργανον, δι' οὗ ἡ οἰκιακὴ τηρεῖται εὐδαιμονία,
εἶνε αὐτὴ ἡ καρδία, ἀπὸ ταύτης μεταφέρει τὰς ιδέας καὶ δοξασίας
αὐτῆς πρὸς τὴν ἀσθενεστέραν ἀλλὰ πολλὰκις λεπτοτέραν αὐτῆς δια-
νοίαν. "Ὅθεν, ὅπως ἀπαντήσω εἰς τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τοῦ παρόν-
τος ἡμερολογίου, λαμβάνω ὡς ὑπόθεσιν τῆς μικρᾶς μου διατριβῆς τὴν
Παιδαγωγικὴν ἀνάλυσιν ἡρώιδος τινὸς τῆς μυθικῆς τῆς Ἑλλάδος
ἐποχῆς, δι' ἧς καθαρῶς διορᾶται ποίαν καὶ τίνα ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς
ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσεως τῆς γυναικὸς, ὡς θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς, εἶ-
χον οἱ πατέρες ἡμῶν πρὸ 2,250 ἐτῶν.

Τὸ πρότυπον τοῦτο τῆς γυναικείας ἀρετῆς, παρέχει ἡμῖν ὁ κορυφαῖος
τῶν τραγικῶν τῆς Ἑλλάδος ποιητῶν ὁ Σοφοκλῆς, διὰ τῆς Ἀντιγόνης.

Ἀποφεύγουσα πᾶσαν φιλολογικὴν ἢ φιλοσοφικὴν κρίσιν ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ δράματος, ὑποθέτουσα δὲ κατ' ἀνάγκην γνωστὴν καὶ αὐτὴν τὴν
μυθικὴν τοῦ προκειμένου δράματος ὑπόθεσιν, περιορίζομαι εἰς ἐκείνας
μόνον τὰς παρατηρήσεις, ὅσαι δύνανται νὰ ὦσι προσिताὶ πρὸς τὴν
παιδαγωγικὴν κρίσιν.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΕΧΑΓΙΑΣ

Ὅσακις ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ πίστις σαλεύεται, ἡ ἠθικὴ διαφιλονεικεῖται, τὸ σόφισμα τὸ κριτήριον τῶν πράξεων ἀπὸ τῆς γενικωτέρας καὶ ἀσφαλεστέρας συνειδήσεως εἰς τὴν παρ' ἐκάστῳ ἀτομικὴν ὑποβιβάζει, σύγχυσις δὲ καὶ ταραχὴ ἐπέρχεται ἐκάστῳ ὡς πρὸς τὴν καθάραν τοῦ καθήκοντος ἔννοιαν καὶ τὴν ἐλευθέραν τοῦ πρακτέου κατὰ τὴν σύγκρουσιν τῶν καθηκόντων ἀρεσιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐπτοημένος ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνη τὸ καλὸν τοῦ κακοῦ, τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου, τὸ ὅσιον τοῦ ἀνοσίου, τότε χαλαροῦνται πάντες οἱ δεσμοὶ τοῦ κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ βίου, ἡ διάνοια σκοτιζομένη ἀπόλλυσι τὴν ἑαυτῆς πτῆσιν, ἡ ποίησις πενθοῦσα φεύγει τὰς πόλεις, ἡ δὲ τέχνη, ἐστερημένη προτύπων ἠθικοῦ κάλλους, δουλικῶς ἐξυπηρετεῖ τὰς φαντασιώδεις παρ' ἐκάστῳ νοσώδεις ὀρέξεις καὶ διαθέσεις, δημιουργοῦσα τέκνα, ἀφ' ὧν μάρτην ζητεῖ ὁ φιλόκαλος ἔμπνευσιν καὶ πίστιν. — Ἡ ἐποχὴ αὕτη κριτικὴν παριστώσα μορφήν βίου, μορφήν ἀγώνων καὶ στάσεων, πάλης καὶ καταδιωγμοῦ, εὐτυχῶς οὔσα σύντομος, χαρακτηρίζεται συνήθως ὡς μετατροπῆς ἐποχῆς. — Ἐν ἐκάστῃ δὲ τοιαύτῃ, ἀναφαίνονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταλαντευομένης κοινωνίας ψυχὰι εὐσταθεῖς, ἐν αἷς ἡ καθαρὰ τοῦ πρακτέου ἔννοια καὶ ἡ ζωηρὰ τῆς πίστεως εἰκὼν, ἡ λαμπρὰ καὶ πτερυγιζούσα ἐλπίς τοῦ μέλλοντος συγκροτοῦσι τὰ ἀληθῆ τοῦ δικαίου βίου στοιχεῖα, δι' ὧν ὀρίζεται τί τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, τί τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. — Αἱ ψυχὰι αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι τὰ ἱερά θύματα, ἅτινα ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως ὁ ἀνώμαλος κοινωνικὸς βίος πρὸς ἴδιον ἑαυτοῦ ἀγνισμὸν καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν ταλαντευομένων. Τὰ θύματα ταῦτα, ὄντα γεννήματα καὶ τέκνα αὐτῆς ταύτης τῆς ἐν μετατροπῇ κοινωνίας, φέρουσιν ἀνεξάλειπτον τὴν σφραγίδα τῆς ἐμπνεύσεως τῶν σωστικωτέρων ιδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ὧν λεληθότως ἕκαστος φέρει ἐν ἑαυτῷ τὰ σπέρματα, καὶ δι' ὧν ὁ φιλόκαλος κριτὴς κατὰ τὴν ὑψηλὴν τοῦ καθήκοντος στιγμήν, δύναται νὰ διακρίνη ταύτην ἐπὶ τοῦ ἀγωνιζομένου δικαίου. Διὰ τοῦτο πολλοὶ μὲν κατὰ τὰς ὅλως θεωρητικὰς μελέτας ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων τῆς κοινωνίας, συλλαμβανουσιν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ὑψηλοτέραν τινα τοῦ καθήκοντος ἰδέαν, ὀλίγιστοι δ' εἰσὶν οἱ ἐκλεκτοί, οἵτινες τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κάλλος τῆς ἰδέας ἐκείνης βαθέως συναισθανόμενοι, ὑρμώνται ἀκατασχέτως πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῆς, καὶ δαμονιοῦντες ὅλως, ἀμβλυωποῦσι πρὸς τοὺς κινδύνους, τὰς ταραχὰς, τὰς κατακρίσεις καὶ συκοφαντίας,

μέχρις οὐ ἰσχυροτέρα δύναμις, δι' αὐτοῦ τοῦ θανάτου ἢ καὶ τῆς ἐλευθέρως αὐτῶν αὐτοθυσίας, θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου. — Ὁ ἀγὼν τότε τῶν περὶ αὐτὰς παύει, ἡ σύγχυσις τῶν ψυχῶν καθαρίζεται, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας τῶν δικτῶν ἀνοίγονται καὶ τὸ ὕψος τοῦ θύματος ἐν τῇ οὐρανῷ αὐτοῦ λάμπει καταφαίνεται! Εἶναι στιγμὴ, καθ' ἣν ἐξεγείρεται εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπίστων ἡ πίστις, μονιμοποιεῖται ἡ σαλευομένη ἐλπίς, καὶ κατέρχεται ἡ θεία χάρις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως διὰ τῆς ἀληθοῦς μετανοίας ἐξαγνίσῃ τοὺς ἀμαρτήσαντας! Εἶναι δὲ ἀνάγκη, φαίνεται, χάριν τῶν πολλῶν θύματος ἐνός. Ἡ πάθησις τούτου εἶναι κλιμαξί, δι' ἧς συνδέεται ἡ μικροψυχὸς καρδία πρὸς τὴν ἑαυτῆς ποθοῦ μένην πίστιν! Ταυτὴν μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα παρίστησιν ἡμῖν διὰ τῆς Ἀντιγόνης ἢ οὐράνιος τῆς δραματικῆς ποιήσεως μοῦσα.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

Ἡ μεγαλοπρεπὴς τῶν Θεβῶν πόλις μετὰ πόλεμον μακρὸν καὶ μάχην φορικὴν κατὰ τὴν τῶν Ἀργείων ἐπίθεσιν πρὸς τὰς πολυπύργους τῆς ἐπταπύλου πόλεως ἐπάλλξει, μετὰ τὴν ἀλληλοκτονίαν τῶν κρατούντων ἀδελφῶν, τὴν μὲν πολιτικὴν ἀρχὴν παραδίδωσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κρέοντος, τοῦ θείου τῶν ἀδελφῶν, τὸν δὲ πρὸς τοὺς Θεοὺς ὕμνον τῆς ἑαυτῆς σωτηρίας ἐκ χαρᾶς ἅμα καὶ εὐγνωμοσύνης παρασκευάζεται νὰ τονίσῃ εὐλαβῶς καὶ εὐθύμως περὶ τοὺς εὐστήλους ναοὺς, ἀφ' ὧν ὁ πολυαίμων Ἄρης, τοσοῦτω θριαμβευτικῶς τὸν ἐπικείμενον βέβαιον εἶχεν ἀπομακρύνει ὄλεθρον.

Τὴν ταραχὴν διαδέχεται γαλήνη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν, τὴν δρμητὴν καὶ τὴν κίνησιν ἢ ἡρεμίαν καὶ ἡ ἀκίνησιν τοῦ στρατοῦ, τὴν θύελλαν καὶ καταιγίδα τοῦ αἰθέρος διασκορπίζει ὁ τῶν Θεβῶν προστάτης Ἡλῖος. Τὰ πάντα προπαρασκευάζουσι στιγμὴν ἐκπληρώσεως καθήκοντος θρησκευτικοῦ, οὐτινος ἀνάγκη ἔχει σύμπασα ἡ πόλις, ὅπως ἐπανεύρῃ τὴν προτέραν αὐτῆς γαλήνην καὶ ἡσυχίαν. Εἰς μόνον ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ συνειδήσει αὐτοῦ, παρασκευάζει τὴν μέλλουσαν ταραχὴν τῶν φιλησυχῶν πολιτῶν καὶ διὰ τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ μέλλει νὰ ἐπισπασῇ ἐπὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου τὴν ἀπραϊ-

τητον τῶν θεῶν τιμωρίαν. Συγκαλεῖ ὁ Κρέων τὸ Συμβούλιον τῶν γερόντων πρὸ τῶν ὁποίων ἐκτυλίσσει τὸ σόφισμα τῆς ἐν αὐτῷ ἠθικῆς πάλῃς, καταδεικνύων αὐτὴν ταύτην ὡς τὴν ὑψίστην τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, ἀγωνίζεται παντὶ λόγῳ νὰ προκαταλάβῃ τὰς συνειδήσεις τῶν πεπειραμένων τούτων τῆς πόλεως φυλάκων. Καὶ ὅσω ἰσχυροτέρα εἶναι ἡ ἐν αὐτῷ φωνὴ τῆς ἀδικίου ἀποφάσεως, τόσω θρασύτερος καὶ κομπωδέστερος φαίνεται ὑπερμαχῶν τῆς πόλεως, καὶ συνενόχους θέλων νὰ προσλάβῃ τὴν ἰσχυρὰν ταύτην μερίδα τῶν πολιτῶν, ἐπίζητεῖ νὰ μερισθῇ τὴν εὐθύνην τῆς ἀσεβοῦς αὐτοῦ πράξεως μετὰ πολλῶν ἄλλων, νομίζων οὕτως, ὅτι δύναται νὰ σκοτίσῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν συνείδησιν καὶ νὰ σιγήσῃ τὴν φωνὴν αὐτῆς, ἥτις ἀπὸ τῆς ὥρας ἤδη τῆς αἰρέσεως ζωηρῶς ἐν αὐτῷ εἶχεν ἐξεγερθῆ! — Τὴν δὲ μέλλουσαν συμφορὰν ἢ καρδίαν ἀπάντων τῶν πολιτῶν ἄρχεται συναισθανομένη καὶ περίφοβοι πάντες κρατοῦσι τὴν κρίσιν αὐτῶν ἀπηρωρημένην. Ἡ δὲ χαρὰ, ἥτις δικαίως ἔπρεπε νὰ κατέχη τὰς καρδίας, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὸν φόβον.

Ὁ αἰθὴρ σιγᾶ σιγὴν θανάτου, οὐδεμία ἀνέμου πνοή, οὐδεμία φύλων κίνησις! οὐδεμία ὀρνέων πτῆσις, οὐδὲν μάντευμα, οὐδεμία νεφέλης σκιὰ τὰς καυστικὰς τοῦ μεγαλοπρεποῦς δίσκου τοῦ ἡλίου ἐπισκιάζει. Ἡ φύσις σύμπασα, οἱ Θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι φαίνονται ἐν ἀπεκδοχῇ μεγάλου τινὸς γεγονότος! Ποῖον ἄρα μέλλει νὰ τελεσθῇ τῆς φύσεως μυστήριον; Τί τὸ κοινὸν μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ στοιχείων; Μήπως ἐμφάνισις τις μεγάλης Θεότητος ἐπὶ τῆς ἐπτοημένης πόλεως τῶν Θεβῶν μέλλει νὰ διασκορπίσῃ τὸ σόφισμα τῆς μελετωμένης ἀμαρτίας; Ἡ μήπως ἐνσάρκωσις τις γενήσεται αἰωνίου καὶ ἀπαραγράφου τινὸς νόμου τῶν Θεῶν! Ἀκούσατε!!!

Κρέων ὁ νέος τῶν Θεβῶν βασιλεὺς κηρύττει, ὅπως, ἐκ τῶν δύο φονευθέντων ἀδελφῶν Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους, τὸν μὲν νὰ θάψῃ ἡ πόλις ἐπαξίως τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς Πολυνείκους νὰ ἐκθέσῃ βορὰν τῶν ὀρνέων καὶ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ ἄταφον, ἄκλαυστον καὶ ἀκτέριστον. Τοῦ δὲ κηρύγματος τούτου προσκαλεῖ φύλακας τοὺς γέροντας τοῦ Θεβαϊκοῦ Συμβουλίου, ὅπερ ἀποποιεῖται τὴν φυλακὴν τοῦ πτώματος, ὑποδεικνύον ὡς καταλλήλους φύλακας αὐτοῦ νεωτέρους, ταπεινοτέρους, καὶ ἀπειροτέρους τῆς πόλεως ἀνθρώπους. Ἡ πόλις τῶν Θεβῶν ἄλλα φρονεῖ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς, συμμερίζεται δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ τὸ Συμβούλιον, ἐννοεῖ

τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τοῦ κηρύγματος, ἀλλὰ σιγῇ διότι πρέπει νὰ κρατῆ τὸ ἰσοζύγιον μεταξύ τῆς νέας ἀρχῆς καὶ τῶν πολιτῶν, τῶν προλήψεων τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀληθοῦς θρησκείας! ἡ δὲ μέριμνα, μὴ ἡ ἀποδοκιμασία αὐτοῦ ἐξεγείρη ἐν τῇ πόλει νέας ταραχὰς καὶ νέους ἐμφυλίους πολέμους, ἀναγκάζει αὐτὸ ἐκ φόβου οὐχὶ πρὸς τὸν τύραννον, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπαπειλοῦσαν τὴν πόλιν δυστυχίαν νὰ σιωπᾷ παρὰ συνείδησιν. — Τὸ Θέατρον ὑπὸ τῶν προαισθημάτων καὶ τῶν ἰδεῶν τούτων προκατειλημμένον ἐκ δεισιδαιμονίας ἢ καὶ ὑπὸ μυστικοῦ τινος θρησκευτικοῦ προαισθήματος κατεχόμενον, ἀναμένει μετ' ἀνυπομονησίας, περιεργείας ἅμα καὶ πόθου τὴν γενναίαν καὶ ὑψηλὴν ψυχὴν, ἣτις τὴν οὐράνιον ταύτην τοῦ ἠρωισμοῦ εἰκόνα μέλλει ἐνώπιόν του νὰ διαδραματίσῃ! — Ἐξέρχεται τῶν αὐλείων πυλῶν Ἀντιγόνη ἡ θυγάτηρ τοῦ Οἰδίποδος, τὸ σέμνωμα τῆς υἱικῆς ἀφοσιώσεως, ἡ ἰσχυρὰ καὶ θελκτικὴ εἰκὼν τῆς ὑψηλῆς καὶ θείας ἀγάπης, δι' ἧς καὶ μόνης διαδραματίζονται ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ ἔργα!! — Κόρη σεμνὴ καὶ αἰδήμων, ἀπέριτον φέρουσα στολὴν, μὲ βῆμα μόνιμον, σταθερὸν καὶ ἀποφασιστικόν, προβάλλει ἐπὶ τῆς σεμνῆς καὶ ἀγνῆς αὐτῆς μορφῆς τὸ ἐμβριθές, γαλήνιον, καὶ διὰ τῆς ἠρωϊκῆς ἀποφάσεως κεχρωματισμένον μέτωπον! Εἶναι εἰκὼν εὐγενοῦς ψυχῆς, ἐν ἣ, ἐλευθερὰ βουλήσει ἐναντίον τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς διαταγῆς τῶν ἀρχῶν καὶ ἔναντι τῆς ἀπαραιτήτου τιμωρίας, ἐγένετο ἡδὴ ἡ ὑψηλὴ ἀρεσις τοῦ πρακτείου, ἣτις παρέχει αὐτῇ καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον ἀφοβίαν. — Συγκινεῖ ἡ ὄψις αὐτῆς τοὺς πάντας καὶ ἐκ τῶν καρδιῶν ἀπάντων διαδοχικῶς ἀποσπᾷ τὴν ἐκπληξίν, τὸν θαυμασμόν, τὸν ἔλεον, τὸν οἶκτον καὶ τὸν ἔρωτα. Ἀντίθεσις ὄντως γραφικὴ παρίσταται μεταξύ τοῦ φρονήματος αὐτῆς καὶ τῆς καρδίας! Ὁ δὲ λεπτός καὶ ἐξησκημένος τοῦ Ἀθηναίου ὀφθαλμός, διακρίνει ἐπὶ μὲν τοῦ γενναίου στήθους αὐτῆς τοὺς ἱερούς καὶ ἰσχυροὺς παλμούς τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης πηγῆς τῆς ἠρωϊκῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἐπὶ δὲ τοῦ μετώπου τῆς παρθένου, ἀναγινώσκει τὴν ἰσχυρὰν ἀπόφασιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὑψίστου τῶν καθηκόντων, ἐνῶ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν, ἐν μόνον βλέπει πρὸ αὐτῆς, τὸ ἠτιμασμένον καὶ κατακείμενον σῶμα τοῦ φιλάτου αὐτῆς ἀδελφοῦ ἄκλαυστον καὶ ἄταφον. — Ὁρφανὴ πατρὸς, ἐστερημένη τῶν εὐλογιῶν τοῦ οἴκου καὶ πρὸ μικροῦ ἀπορφανισθεῖσα δύο φιλάτων ἀδελφῶν ἀπομονοῦται, καὶ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς καρδίας αὐτῆς πιστεύει, ὅτι μόνη ἢ μετὰ τῶν ἀποθανόντων αὐτῆς οἰ-

κείων ἐν τῷ Ἄδῃ συνέντευξις δυνήσεται νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸν τῆς καρδίας αὐτῆς. — Πρὸς τί λοιπὸν πρέπει νὰ ζήσῃ, μετὰ τόσα καὶ τοιαῦτα ἀλλεπάλληλα τοῦ οἴκου αὐτῆς δυστυχήματα;! Ἄλλ' ἐνθυμεῖται, ὅτι μένει εἰσέτι αὐτῇ, ἀδελφὴ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τοῦ Κρέοντος, ἡ χαρίεσσα καὶ τρυφερὰ Ἰσμήνη, ἣτις τῆς γυναικείας αὐτῆς φύσεως πλήρη συνείδησιν ἔχουσα, ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παρακούσῃ τις εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ ἄρχοντος; Ταύτην προσκαλεῖ ἡ Ἀντιγόνη ἔξω τῶν ἀνακτόρων καὶ φαίνεται ποθοῦσα, ἐξ ὑπερβαλλούσης στοργῆς καὶ πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς τοὺς θανόντας, νὰ καταστήσῃ συμμέτοχον τῆς ἱερᾶς ἀποφάσεως καὶ νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτῆς. — Δύο ἐνταῦθα παρίστανται ἀντίθετοι χαρακτῆρες γυναικῶς καὶ ἐφ' ἐκάστου τούτων καθαρῶς διακρίνει ὁ Ἀθηναῖος τίς εἶναι ἡ γυνὴ καὶ τίς δύναται νὰ ᾔνοι!!

Κατὰ τὰς μεταβατικὰς τῶν κοινωνιῶν περιόδους ἰσχυροὶ νόες, θερμαὶ καρδίαι, ζωνραὶ καὶ ἐμβριθεῖς ἀντιλήψεις, ἐν εὐλαθείᾳ τῶν νοημάτων καὶ αἰσθημάτων γεννῶσι συνήθως τοὺς ἀρχηγούς τῶν φιλοσοφικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σχολῶν, ὧν ἕκαστος δυσφορῶν πρὸς τὰς συγχρόνους ἠθικὰς κοινωνικὰς ἀνωμαλίας καὶ διψῶσαν ἔχων τὴν ψυχὴν πρὸς εὐγενεστέραν ὑπαρξίν, ἐν ἣ δύναται ἡ καρδιά νὰ εὕρῃ τὴν ἑαυτῆς ἀνάπαυσιν καὶ εὐδαιμονίαν, δημιουργός γίνεται νέας τινὸς παραστάσεως κατ' ἰδέαν βίου ἢ μορφῆς τέχνης. Ἡ δὲ στιγμή τῆς δημιουργικῆς ταύτης καὶ θείας δυνάμεως, οὐσα ἐξαλλος ἐν τῇ ἀντιλήψει αὐτῆς, προθέτει πρὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἀλλὰ φιλοκάλων καρδιῶν τὸ κατ' ἰδέαν βίου εὐγενεστέρου καὶ ὑψηλοτέρου, ἐνθα εὕρισκε ἡ καρδιά τὴν ἑαυτῆς ἱκανοποίησιν. Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ στιγμή καθ' ἣν ἀντελήφθη καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὴν γυναῖκα κατὰ τὴν ἀνώμαλον τότε Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν, ἐν ἣ δύσκολον καὶ ἐπικίνδυνον ἦτο νὰ ὑπερπηδήσῃ ἡ γυνὴ τὰ ὅρια τοῦ γυναικωνίτου, ὅπως συναντηθῇ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἰσότητι πνευματικῆς ζωῆς, εὐσεβοῦς βίου καὶ ἐλευθερωτέρας καὶ ἠθικωτέρας σκοπίμου ἐνεργείας. — Ὑπὸ τὴν κατάραν τῆς τότε Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ ὑπὸ τὰς συκοφαντίας κακοβούλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, εὕρισκετο σύγχρονος γυνὴ, σεβαστὴ καὶ σοφῇ, τιμῶσα τὸ γυναικεῖον φῶλον. Τὸ δὲ μέγα αὐτῆς ἀμάρτημα ἦτο, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης εἶχεν ἀποκαλύψει πρὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς, ὅτι ἦτο ὄντοτης ἐλευθερὰ εἰς τοὺς αὐτοὺς θρησκευτικούς, κοινωνικούς καὶ ἠθικούς ὑποκειμένη νόμους, εἰς οὓς καὶ ὁ ἀνὴρ, δι' αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς.

Οἱ φιλόσοφοι, ἠθολόγοι, καλλιτέχναι γράφουσι, συζητοῦσι, γλύφουσι καὶ διὰ πάσης τέχνης μορφῆς περιστώσι τὴν ἀξιοπρέπειαν, τὸ μεγαλειόν, τὴν ἀρετὴν τοιαύτης τινὸς γυναικὸς. — Ὑπὸ τῶν τοιούτων ἰδεῶν ἐμφορούμενος καὶ ὁ μέγας τῆς ποιήσεως καλλιτέχνης, ἐξῆρε ἐν τῷ βίῳ τῆς γυναικὸς, τὴν θυγατέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν, ἣν κατέστησε θεσμοφύλακα τῶν ἱερῶν τοῦ οἴκου συμφερόντων καὶ ἰέρειαν τῆς εὐλαβοῦς στοργῆς τῆς καρδίας. Ὁ χαρακτήρ λοιπὸν τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος, εἶναι χαρακτήρ ἐξοχος τῆς ὑπερτάτης γυναικείας ἀρετῆς, ἥτοι χαρακτήρ ἀγνώως καὶ εὐλαβῶς ἐρώσεως καρδίας· ἡ δὲ ἰσχύς καὶ τὸ ἀκατάβλητον τοῦ θάρρους αὐτῆς, οὐδόλως ἐλαττοῦσαι τὴν τρυφερότητα τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς, εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς στοργῆς! Ἐξηγήθη ἤδη ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικὸς τὸ συναίσθημα, ὅτι ἐδημιουργήθη φύλαξ τῶν ἱερῶν καὶ θείων συμφερόντων τῆς ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς τῶν καρδιῶν συναλλαγῆς, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἐπικεῖται αὐτῇ ἡ τῶν *συγχρότων κατὰρα!*

Αἱ προλήψεις καὶ τὰ πάθη τῶν ἀμβλυωπτόντων, ὁ φθόνος καὶ τὸ μῖσος τῶν πολεμίων πρὸς τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τῆς βιωτικῆς πάλης καὶ τὸ μέσον τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτῆς βίου. Τοιοῦτος φαίνεται ὁ χαρακτήρ τῆς Ἀντιγόνης! χαρακτήρ, ὃν ἐσχημάτισαν αἱ συμφοραὶ τοῦ οἴκου, αἱ δεινοπάθειαι τοῦ πεφιλημένου ἀομμάτου αὐτῆς πατρὸς καὶ τέλος ὁ θάνατος προσφιλῶν ἀδελφῶν! χαρακτήρ, ὅστις ἐσχηματίσθη ἐν μέσῳ ἀγώνων καὶ θυσιῶν δι' αὐτῆς τῆς παραδειγματικῆς αὐταπαρνησίως πρὸς πᾶσαν ἠθικὴν συναλλαγὴν τῆς καρδίας αὐτῆς. Ἡ εὐσεβὴς θυγάτηρ, ἡ ἀφωσιωμένη ἀδελφὴ, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἦναι πιστὸς ὑπηρετὴς τῶν αἰωνίων καὶ ἀγράφων νόμων τῆς σεμνῆς ἠθικῆς. Εἶναι ἡ φυσικὴ καὶ κανονικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας, ἡ δ' εὐσεβὴς αὐτὴ καὶ κατ' ὀλίγον διαπαιδαγωγῆσι τῶν αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν κατ' ἀνάγκην διέπλασαν τὴν ἡρωίδα ὑψηλοτέρων ἐφέσεων. Εἶναι ἡρωὶς, διότι ἐγένετο ἡρωὶς! διαδραματίζει βίον ἡρωϊκόν, διότι οὕτω διεπαιδαγωγήθη πρὸς τὸν βίον, διὰ τῆς καθ' ἐκὰς-στην αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαρνησίας αὐτῆς.

Ἡ δὲ Ἰσμήνη ἡ εἰκὼν τῆς ἐλαφροῦς χάριτος καὶ τῶν θελκτικῶν ἀλλ' ἀχρωματίστων τῆς γυναικείας καρδίας ἀρετῶν, εἶναι οὐχ ἥττον ἀδελφὴ τῆς Ἀντιγόνης. — Τρομάζει πρὸ τῆς τολμηρᾶς καὶ ἄφρονος προτάσεως τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, προτιθεμένης νὰ θάψῃ παρὰ τὰ κεκηρυγμένα τὸ σῶμα τοῦ Πολυνείκου. Παρκαλεῖ, κλαίει, θρηνηεῖ, θέλει

ν' ἀποσπάσῃ τὴν προσφιλῆ αὐτῆς ἀδελφὴν ἐκ τοῦ προκειμένου κινδύνου, ἀλλὰ τέλος φοβουμένη δι' ἑαυτὴν ἀποποιεῖται νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ ἀδελφοῦ. Μάτην ἀναμνησκει εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς τὰς συμφορὰς τοῦ οἴκου καὶ τὴν θέσιν αὐτῶν, ὡς γυναικῶν, ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἄλλ' ἐννοεῖν χρή τοῦτο μὲν γυναῖχ' ὅτι ἐφυμεν, ὡς πρὸς ἄνδρας οὐ μαχομένα.

Καὶ αὕτη μὲν ἀσπάζεται τὸν συνήθη βίον διὰ νὰ ζήσῃ, ἡ δὲ Ἀντιγόνη εὐρίσκει τὴν ἱκανοποίησιν τῆς καρδίας αὐτῆς ἐν τῷ Ἄδῃ μεταξὺ τῶν ἀποθανόντων φιλτάτων αὐτῇ. Διατί τοῦτο; Διότι ἡ μὲν ἠγαπήσεν, ἡ δὲ νομίζει, ὅτι ἀγαπᾷ! Δικαίως δὲ ταπεινοῦται πρὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς καὶ ἐπέρχεται ἡ μεταξὺ τῶν καρδιῶν διαφωνία. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ταυτισθῶσιν; ὅταν ἡ μὲν ἀσπάζεται τὸν θάνατον ὑπὲρ τῶν θεοθέτων φιλτάτων, ἡ δὲ τὴν ἑαυτῆς ζωὴν ἐπτοημένην ἐνώπιον τοῦ κινδύνου,

Ἐγὼ μὲν οὐκ ἄτιμα ποιοῦμαι, τὸ δὲ βίᾳ πολιτῶν δρᾶν ἐφυν ἀμήχανος.

γεννηθεῖσα, λέγει φύσει ἀδύνατος τοῦ νὰ πράττῃ ἐναντία ὅλων τῶν πολιτῶν! Ἡ πρόφασις αὕτη ἀποχωρίζει τὰς δύο ἀδελφάς, ἡ δὲ Ἀντιγόνη καίτοι πρὸς τὸν βέβαιον βαδίζουσα θάνατον, μεριμνᾷ καὶ λυπεῖται διὰ τὴν τύχην τῆς Ἰσμήνης!

«ἀλλ' ἴσθ' ὅποιά σοι δοκεῖ, κείνον δ' ἐγὼ
 »θάψω· καλὸν μοι τοῦτο ποιοῦση θανεῖν·
 »φίλη μετ' αὐτοῦ κείσομαι, φίλου μέτα,
 »ἄσια πανουργήσασ'· ἐπεὶ πλείων χρόνος
 »ὄν δεῖ μ' ἀρέσκειν τοῖς κάτω τῶν ἐνθάδε.
 »ἐκεῖ γάρ αἰεὶ κείσομαι· σὺ δὲ, εἰ δοκεῖ,
 »τὰ τῶν Θεῶν ἐντιμ' ἀτιμάσασ' ἔχε».

Γνωρίζει, ἡ Ἀντιγόνη πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ἀρεστὴ εἰς ἐκείνους, εἰς οὓς μάλιστα πάντων πρέπει ν' ἀρέσκῃ καὶ ὅταν αἱ ἐν αὐτῇ δυνάμεις καταπέσωσι τότε μόνον θέλει παύσει! — Πρὸς ταῦτα, καίτοι ἀσθενῆ ἔχουσα τὴν τοῦ καθήκοντος ἀντίληψιν ἡ Ἰσμήνη, ἀνομολογεῖ, ὅτι ὄντως φίλη πρὸς φίλους πορεύεται ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχεται καὶ ἐν αὐτῇ ἡ συνείδησις τοῦ προκειμένου καθήκοντος

ἐξεγειρομένη. "Ὅθεν καὶ μετ' ὀλίγον, ὅταν πρὸ τοῦ Κρέοντος βλέπῃ τὸν βέβαιον τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς θάνατον, ἢ στοργὴ τῆς γυναικὸς διαμαρτύρεται κατὰ τῆς πρότερον ἀσθενοῦς κόρης καὶ θέλει νὰ συναποθάνῃ, μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς! Ἄλλὰ φεῦ! Δὲν δύναται νὰ συναποθάνῃ, διότι δὲν συνειργάσθη εἰς τὴν ὅσιν τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσιν! πρέπει νὰ ζήσῃ διὰ νὰ ἐξαγνισθῇ καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς ἐξ ἀδυναμίας ἀμαρτίας, ἣν πρὸ τῶν ἱερῶν ἀδελφικῶν καθηκόντων ἠμάρτησεν!

Οὕτω λοιπὸν προπαρασκευάζει ὁ Σοφοκλῆς τὰς καρδίας τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸ μετ' ὀλίγον ἐνώπιον αὐτῶν διαδραματισθησόμενον δράμα. Ἡ ἥρωϊκὴ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τὸν θάνατον παρασκευὴ, ὁ πείσμων καὶ ἐμπαθὴς παρὰ τῷ Κρέοντι ἐγώισμός, τὸ μυστικὸν καὶ μύχιον προαίσθημα τῶν πολιτῶν καὶ ἡ συντηρητικὴ τῶν πρεσβυτῶν τοῦ Συμβουλίου προσπᾶθεια, προπαρασκευάζουσι τὸ κριτήριον τῶν φιλοθεαμόνων Ἀθηναίων.—Καὶ!

Ὁ αἰθὴρ συνταράσσεται, λαίλαψ ἀπροσδόκητος καὶ αἰφνιδία τὰ δένδρα πρόρριζα ἀνασπᾷ, νεφέλη πυκνὴ τὸν μέγαν δίσκον τοῦ μεσουρανοῦντος ἡλίου καλύπτει, οἱ κύνες ὀρῶνται, τὰ πτηνὰ περίφοβα πρὸς τὴν γῆν κατέρχονται, ζητοῦντα ἄσυλον καὶ καταφύγιον! οἱ δὲ φύλακες τοῦ σώματος τοῦ Πολυνείκου περίφοβοι καὶ συντεταραγμένοι προασπίζονται αὐτοὺς κατὰ τῶν στοιχείων! Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς ταύτης ταραχῆς ἀκούονται ὀξεῖς οἱ θρῆνοι τῆς Ἀντιγόνης, ἧτις, ὡς τὸ πτηνόν, λέγει ὁ ποιητῆς, ὅπερ εἰς τὴν φωλεάν αὐτοῦ ἐπανακάμπτον καὶ μὴ εὐρίσκον τοὺς νεοσσούς αὐτοῦ, ὀξεῖας ἐκπέμπει φωνᾶς, οὕτω καὶ αὕτη ἐν σπαραγμῷ ψυχῆς τὸν φίλτατον αὐτῆ θρηνοῦσα ἀδελφόν, προσέρχεται καὶ πάλιν νὰ κωκύσῃ καὶ δι' ἐλαφρᾶς γῆς νὰ καλύψῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ. Πρὸ οὐδενὸς δὲ πτοομένη καὶ πρὸς τὰς ἀπειλὰς τῶν στοιχείων γενναίως ἀνθισταμένη, προσέρχεται κομίζουσα μεθ' ἑαυτῆς τὰ πρὸς τὴν ταφὴν ἀναγκαῖα, καὶ περιπτύσσεται ἐν στοργῇ ἱερᾷ τὸν κατακείμενον νεκρόν!—Ἀντιθέτως πρὸς τὴν εἰκόνα ταύτην, ὁ Κρέων μετὰ τὸ τυραννικὸν καὶ ἀσεβὲς αὐτοῦ κήρυγμα, καθ' ὃ οἱ θεϊότεροι τῶν κατ' ἄνθρωπον ἠθικοὶ νόμοι μέλλουσι νὰ παραβιασθῶσιν, εἶναι βέβαιος, ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις δύναται νὰ παρακούσῃ αὐτόν. Ἄλλ' ἀπατάται, διότι μετ' ὀλίγον φύλαξ τοῦ σώματος ἀσθμακίων, σπεύδει ν' ἀποκαλύψῃ αὐτῷ, ὅτι ἀπενεμήθησαν τῷ Πολυνείκῳ αἱ τῆς ταφῆς τιμαὶ ἀπὸ ἀφανοῦς καὶ ἀγνώστου χειρός. Ὁ χαρακτήρ τοῦ φύλακος, ἔναντι τῆς τραγικῆς μορφῆς τῶν πρωταγωνιστούντων, παριστᾷ τὴν

ἀληθῆ κωμωδίαν ἐν τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ ἱερᾷ τραγωδίᾳ! ἀντιπροσωπεύων τοὺς παρὰ τοῖς πολλοῖς φρονίμους καὶ τιμίους, ὧν ἡ μόνη μέριμνά ἐστιν ἡ τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐζωΐας καὶ εὐεξίας σωτηρία!—Τὸ ἄκουσμα ἐξαιρεθίζει ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κρέοντος τὴν ὀργήν, τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν τυφλὴν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ τολμήσαντος νὰ παραβῆ τὰς ἀθηντικὰς αὐτοῦ διαταγὰς. Ὁ δὲ χορὸς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη κατεχόμενος, ὑπὸ μυστηριώδους τινὸς ἀνησυχίας καὶ εὐλαβοῦς φόβου, «Βασιλεῦ, λέγει, φοβοῦμαι μήπως τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τῶν Θεῶν ἐτελέσθη»!

«Ἄναξ, ἐμοὶ τοι μὴ τι καὶ θεήλατον
τοῦργον τόδ' ἢ εὐνοία βουλεύει πάλοι».

Εἶναι μουσικὴ προπαρασκευὴ τῶν καρδιῶν πρὸς τὸ μέλλον δραματικὸν οὐράνιον μέλος!! Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ ὁ πολίτης Θεβαῖος, ὅτι θὰ εὐρεθῇ ἄνθρωπος θέλων, νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν διὰ νὰ τελεσθῶσι τὰ διὰ τὸν νεκρὸν τοῦ Πολυνείκου νενομισμένα τῆς ταφῆς; ἂν δέ τις τοιοῦτος εὐρεθῆ, βεβαίως Θεοὶ δι' αὐτοῦ ἐνεργούσι καὶ ἐπομένως τὸ ἔργον ἐστὶ θεῖον!! Φαίνεται δὲ, ὅτι ἡ πεπειραμένη καρδία τῶν γερόντων, πιστεύει εἰς τὴν ὑπερτάτην ταύτην ἀρετὴν καὶ θαυμάζουσα τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ μεγαλοφυΐᾳ, μεγαλοψυχίᾳ, εὐσεβείᾳ καὶ αὐταπαρνησίᾳ αὐτοῦ, τονίζει τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον ὕμνον, ἔνθα κατ' ὀλίγον ἐκτυλίσσεται ἡ ἀληθὴς τοῦ καθ' ὅλου ἀνθρώπου εἰκὼν, καταφαίνεται δὲ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς περὶ τούτου ἀντιλήψεως τοῦ ποιητοῦ. Καὶ ἐνῶ τοιαῦτα φρονεῖ ἐν ἀνατάσει ψυχῆς, παρουσιάζεται ἐνώπιον αὐτοῦ Ἀντιγόνη ἡ θυγάτηρ τοῦ Οἰδίποδος!

Εἰκόνα ἀντιθέσεων καὶ γραφικωτάτην παριστᾷ ἡμῖν ἡ στιγμή αὕτη, ὅτε ἡ Ἀντιγόνη ἄγεται ὑπὸ τοῦ φύλακος ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος. Προσέρχεται σταθερῶ τῷ βήματι καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως ἢ παρθένος, κάτω νενευκυῖα, φέρουσα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἥρωϊκῆς ἀποφάσεως! Γαλήνη οὐράνιος καὶ μεγαλεῖον θεῖον περιχέεται περὶ αὐτὴν, ἀτενίζει δὲ γενναίως καὶ καρτερικῶς πρὸς τὸν θάνατον! Ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ Κρέοντος ἀναγινώσκειται ἡ ταραχώδης τῶν παθῶν κίνησις καὶ τὸ τεταραγμένον αὐτοῦ βλέμμα προδίδει τὴν πάλιν τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὸν μετὰ τοῦ φύλακος διάλογον, ἀποκαλύπτει τοὺς κεκρυμμένους αὐτοῦ διχολογισμοὺς καὶ τοὺς φόβους στάσεων πολιτικῶν καὶ ταραχῶν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς. Ἡ γαλήνη ἐνταῦθα, ἡ ταραχὴ ἐκεῖ, ἡ σταθερότης ἐπὶ τῆς γυναικὸς, τὸ ἀκατάστατον τῶν παθῶν

ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ Κρέοντος, ἀποτελοῦσι παραδειγματικὴν ὄντως τὴν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἁρμονίαν· ἡ δὲ τῶν σεβασμιῶν γερόντων ὄψις διὰ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ συμπληροῖ τὴν ὅλην εἰκόνα. Ἐνταῦθα διὰ τοῦ διαλόγου καθαρίζει ὁ ποιητὴς εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ θεάτρου τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν καὶ καταδεικνύει ἄνευ περιστροφῆς, ὅτι ἐν γνώσει καὶ διακρίσει τοῦ προκειμένου κινδύνου, ἐτελέσθη τὸ μέγα τῆς ἀδελφικῆς ἀφοσιώσεως ἔργον.

Ἰψύονται αἶφνης οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐξογκοῦται τὸ στῆθος αὐτῆς ὑπὸ ἐσωτερικῆς θείας δυνάμεως, ἐντείνεται ἐπὶ τοῦ μετώπου ἡ ἰσχὺς αὐτῆς, ἀποκαλύπτεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας τὸ θεῖον καὶ ὑψηλὸν τῆς ὑψηλῆς ἠθικῆς δόγμα, περιστοιχίζεται ἡ ἀσθενὴς κόρη ὑπὸ θείων καὶ ἀκαταβλήτων δυνάμεων, καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός, ἡρωϊκῶς ἐν σταθερᾷ σοβαρᾷ καὶ ἀναλλοιώτῳ φωνῇ, ἀναφωνεῖ ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος τὴν ὁμολογίαν τῆς ἑαυτῆς πίστεως, πρὸς ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη παρεσκευάζετο μυστηριωδῶς πῶς τὸ θεάτρον, ὁ χορὸς καὶ οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι.

«Οὐ γὰρ τίμοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τότε, (φωνεῖ ἡ
 »Οὐδ' ἡ σύνοικος τῶν κάτω Θεῶν Δίκη κόρη)
 «Τοιοῦσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὤρισεν νόμους,
 «Οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ὤμην τὰ σά
 »κηρύγμαθ' ὥστε ἀγραπτα κασφαλῆ θεῶν
 »νόμιμα δύνασθαι, θνητὸν ἐνθ' ὑπερδραμεῖν.
 «Οὐ γὰρ τι νῦν γε καχθὲς, ἀλλ' αἰετοπε
 »ζῆ ταῦτα, κούδεισ οἶδεν ἐξ ἔτου ἴφάνη·
 »τούτων ἐγὼ οὐκ ἔμελλον, ἀνδρὸς οὐδενός
 »φρόνημα δείκσασ', ἐν θεοῖσι τὴν δίκην
 »δῶσειν· θανουμένη γὰρ ἐξήδη, τί δ' οὐ;
 »καὶ μὴ σύ προυκήρουσας εἰ δὲ τοῦ χρόνου
 »πρόσθεν θανοῦμαι, κέρδος αὐτ' ἐγὼ λέγω·
 »ὅστις γὰρ ἐν πολλοῖσιν, ὡς ἐγὼ κακοῖς
 »ζῆ, πῶς ἔδ' οὐχὶ κατθανῶν κέρδος φέρει;

Οἱ λόγοι οὗτοι τῆς ἡμετέρας ἡρωϊδος εἶναι τὸ λαμπρότερον σημεῖον τῆς μεγάλης δραματικῆς εἰκόνας, ἣτις ἐκτυλίσσεται ἐνώπιον ἡμῶν, πάντα δὲ τὰ πρὸ τῆς στιγμῆς ταύτης καὶ τὰ μετὰ ταῦτα χρησιμεύουσιν ἀπλῶς, ὡς ὀπισθοσκήνια, δι' ὧν αἴρεται ἡ λαμπρότης τῆς πράξεως. Τραχάσσει ἡ καρδία τῶν γερόντων! μαινεται ἐν ὄργῃ ὁ Κρέων, καὶ καταδικάζεται ἄνευ προστάσεως ἄνευ ὑπερασπίσεως ἡ κόρη εἰς

τὸν διὰ ταφῆς θάνατον. Ἀπηγγέλθη καὶ διατάχθη ἡ ποινή! Καὶ σπεύδει ἀκρατήτως ὁ Κρέων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς! σπεύδει, ὡς σπεύδει πᾶς ἁμαρτάνων, κωφεύων εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, εἰς τὰς παραινέσεις τῶν ψυχροτέρων καὶ εἰς τὰς ἰκεσίας τῶν ἀσθενεστέρων. Σπεύδει, καὶ, διότι φοβεῖται τὴν ἐξέγερσιν τῆς ἐν αὐτῷ συνειδήσεως, τρέμει ν' ἀτενίσῃ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ! μεθύει! εἶναι ἄφρων! Κωφεύει ἡ σκληρὰ αὐτοῦ καρδία εἰς τοὺς ἀφελεῖς, ἀγνοὺς καὶ κοσμίους λόγους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ μνηστῆρος τῆς Ἀντιγόνης. Πάντας ὑποπέυεται, τοὺς πάντας θεωρεῖ ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὁ νοουθετῶν αὐτὸν εἶναι ἥττων τοῦ συμφέροντος.

«Ἄγετε, λέγει, ἄγετε αὐτὴν καὶ ἐνταφιάσατε ζῶσαν! οἱ θρηνοὶ καὶ τὰ παράπονα αὐτῆς ἐξεγείρουσιν ἐν ἐμοὶ τὴν ἀγανάκτησιν».

« μὴ τριβάς ἔτ' ἀλλὰ νιν
 »κομιζέτ' εἴσω, δμῶες· εὐ δὲ τάσδε χρῆ
 »γυναῖκας εἰλαι μηδ' ἀνειμένας ἑναῦ»

Καὶ ἄγεται ἡ βασιλόπαις Ἀντιγόνη, ὡς κακοῦργος εἰς τὴν θανάην! Ἡ ἡρωϊκὴ στιγμή παρήλθε καὶ ἡ τρυφερὰ τῆς κόρης καρδία ἀποκαλύπτει ἡμῖν τοὺς ἀκενώτους θησαυροὺς τῆς γυναικειᾶς αὐτῆς ὑψηλῆς καὶ θετικῆς ἀρετῆς. — Αἰσιλάνεται, ὅτι μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ ἐγκαταλείψῃ πᾶν ὅ,τι πρὸ μικροῦ ἠγάπα καὶ ἐλάτρευε, καὶ ὡς γνήσιον καὶ πιστὸν τῆς φύσεως τέκνον, δοκιμάζει ἀλληλοδιαδόχως πάντα τὰ ἄλγη, ὅσα ἠδύνατο γυναικὸς καρδία, ἀλλὰ γυναικὸς εὐ ἠγμένης νὰ αἰσθανθῆ! Θρηνεῖ τὴν ἀπολλυμένην αὐτῆς νεότητα, ἀναλογίζεται μετὰ πικρίας, ὅτι ἄκλαυστος καὶ ἀνυμέναιος προπέμπεται εἰς τὸν τάφον ὑπὸ τῶν Θηβαίων. «Ἴδετε, λέγει οἱ τῶν Θηβῶν ἄνακτες, οἶα πάσχω τὰ ὅσια ἐργασαμένη!» Ἡγάπα τὰς φωτεινάς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας ἐν ἡμέραις εὐδαιίας, καὶ πρῶτον τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου ἀποχαιρετᾷ! Πέμπει τὸν ἔσχατον καὶ παρθενικὸν αὐτῆς ἀσπασμὸν πρὸς τὰς διαυγεῖς τῶν Θηβῶν κρήνας, ἔνθα μετὰ τῶν φίλων αὐτῆς ἔπαιζε καὶ συνευθύμει! Ἀποχαιρετᾷ τοὺς εὐστήλους ναοὺς τῆς πόλεως, περὶ οὓς μετὰ τῶν ὀμηλικῶν παρθένων ὡς ἡγεμονίς πολλὰκις ἐχόρευεν! Ἡγάπα τὴν φύσιν ἐν τῇ ἀνθηρᾷ αὐτῆς στολῇ καὶ μέλλει νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν διὰ πικρῶς, ἵνα κλεισθῆ ἐντὸς τάφου ψυχροῦ, ζῶσα νεκρά! Καὶ οἱ θρηνοὶ οὗτοι τῆς Ἀντιγόνης ἀνυψοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἐν αὐτῇ τὸν ὑψηλὸν καὶ εὐγενῆ χαρακτήρα τῆς γυναικὸς, ἔνθα συναντᾶται κατ' ἀνάγκην ὁ

ἠρωϊσμός τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς τρυφερότητος τῆς καρδίας. Ἐνώπιον τῆς τρυφερᾶς κόρης ποιεῖται καὶ τὸ Συμβούλιον τῶν γερόντων, καὶ ἐνῶ καθῆκον αὐτοῦ ἦτο νὰ τηρήσῃ ἄκραν ἀμεροληψίαν, καὶ ἀπάθειαν παρὰ τὴν θέλησίν του, ἀφίνει νὰ βεύσωσι τὰ δάκρυα ἀπὸ τῶν παρεῖων αὐτοῦ. Προσπαθεῖ νὰ παραμυθήσῃ τὴν ἀναξιοπαθῆ ἡγεμονίδα, ἀναμιμνήσκον αὐτῇ τὰ δεινοπαθήματα τῆς Νιόβης τῆς Δανάης καὶ ἄλλων τινῶν θεοτήτων, προδίδον οὕτω τὴν ἐν αὐτῷ μυστικῶς ἐξεγειρομένην θεϊαν καὶ δικαίαν τιμὴν.....

Καίτοι φθιμένοι τοῖς Ἰσοθείοις
ἔγκλημα λαχεῖν μέγ' ἀκοῦσαι!»

Μὴ πρὸς Θεοῦ πολῖται Θηβαῖοι, φωνεῖ ἡ δύστηνος παρθένος, μὴ με χλευάζεται πρὸ τοῦ θανάτου! Ἄφετέ με ν' ἀποθάνω καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου χλευάσατέ με!. Μοὶ ὀφείλετε τὰ δάκρυά σας! Ἴδετέ με, πορευόμεναι ἄκλαυστος πρὸς τὸν σκοτεινὸν Ἄδην!. Ἴδετε οἱ τῶν Θηβῶν ἄνακτες οἳ ἀπὸ τίνων πάσχω τὴν εὐσέθειαν σεβίσασα. — Ἀλλὰ μοὶ μένει ἐλπίς ἡδύστη, κατελθοῦσα εἰς τὸν Ἄδην θὰ κεῖμαι φίλη μὲν πρὸς τὸν φίλτατον πατέρα, ἀγαπητὴ εἰς σέ, ὦ γλυκεῖά μου μῆτερ, προσφιλῆς δὲ καὶ πρὸς σέ, ὦ ἀδελφὲ φίλτατε! Ἐπειδὴ ἐγὼ μόνη τῶν ἐν τῷ οἴκῳ ἔκλαυσα, ῥυμᾶς, ἐστόλισα, καὶ τὰς νενομισμένας ἐπιταφίους σπονδὰς ὑμῖν ἐν εὐλαθείᾳ προσήνεγκον. Νῦν δὲ, ὦ Πολύνεικες, τὸ σὸν ἐνταφιάζουσα σῶμα οὕτως αἰσχυρῶς τιμωροῦμαι! Καὶ ἐνῶ κατὰ τοὺς θεῖους νόμους ἐγὼ σ' ἐπροτίμησα πάσης ἄλλης σχέσεως, ὁ ἄρχων τῆς πόλεως τὰς πράξεις μου, ὡς πράξεις ἀσεβεῖς ἐτιμώρησεν. Φεῦ! Πρὸς τίνα δύναμαι τοῦ λοιποῦ τοὺς ὀφθαλμούς; νὰ στρέψω; Τίνα νὰ ἐπικαλεσθῶ, τίς μένει ἐλπίς, ἀφοῦ εὐσεβῆ πράττουσα ἔργα τὸ τῆς ἀσεθείας ὄνειδος ἀπήλαυσα!!

«Οἱμοὶ γελῶμαι, τί με, πρὸς Θεῶν πατρῶων,
«Οὐκ οἰχομένων ὑδρίζεις,
ἀλλ' ἐπίφαντον;
» ὦ πόλις, ὦ πόλεως
«πολυκτῆμονες ἄνδρες!

» ἔλθοῦσα μέντοι καρτ' ἐν ἐλπίσι τρέφω
» φίλη μὲν ἦξεν πατρί, προσφιλῆς δὲ σοί,
» μῆτερ, φίλη δὲ σοί, κασίγνητον κάρα. κτλ.

Ἡ καρδία τῶν παρεστώτων μετέωρος καὶ συγκεινημένη, ἀδυνατεῖ νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τοῦ προκειμένου προβλήματος. Οὔτε ἡ ἀγνότης τῶν ἀρχῶν τῆς εὐσεβοῦς κόρης, οὔτε τὰ δάκρυα αὐτῆς, οὔτε ἡ ἀνθηρὰ παρθενικὴ αὐτῆς ὄψις συγκινοῦσι τὸν θρασὺν Κρέοντα, καὶ ἀπάγουσι τὴν κόρην ἐν τῷ μέσῳ τῶν συγκινητικωτάτων αὐτῆς θρήνων πρὸς τὸν τόπον τῆς ταφῆς.

Οὕτω λοιπὸν ἀτιμωρητὶ μολύνεται καὶ ἐξυθριζέται ἡ ὀσιωτέρα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων! Δὲν ὑπάρχει μετὰ τῶν ἀνθρώπων μέσον σωτηρίας πρὸς τὸν δίκαιον! Τί σιγᾶτε, ὦ γέροντες, διατὶ ἀπέχετε, ὦ δίκαιοι ἄνδρες!! Ἐπὶ τοῦ μετώπου ὑμῶν ἀναγινώσκεται ἤδη ἡ ἐξεγειρομένη κατὰ τοῦ ἀδίκου κραυγὴ! Ἔως πότε ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν τῆς πόλεως συμφερόντων συγκρατεῖτε ἑαυτοὺς!! Διατὶ συγχωρεῖτε ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν νὰ τελεσθῇ ἡ φρικτὴ αὕτη θυσία τῆς ὀσίας πράξεως, χαριζόμενοι πρὸς τὸν τετυφλωμένον ἐγωῖσμόν τοῦ ἀδίκου!!; Τίς λοιπὸν τοῦ λοιποῦ θέλει περιφρουρήσῃ τὴν ἀθωότητα καὶ τοὺς νόμους τῆς ἀπαρραγράπτου ἠθικῆς, ἐνώπιον τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀσεβῶν!! Εἶναι θεῖα, ἀνομολογεῖτε, ἡ γυνὴ ἡ πρὸς τὸν θάνατον ἀπαγομένη! Ὑψηλὴ καὶ ὑπὲρ κατάληψιν ἡ πρὸ ὑμῶν τελουμένη ὑπὲρ τῶν ἱερῶν συμφερόντων τοῦ οἴκου θυσία! Σώσατε τὸν δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου θανάτου!!

Ἄλλ' ὄχι! οἱ νόμοι τῆς πόλεως καὶ τὸ καιρικὸν συμφέρον, εἶναι τὰ ἱερὰ, ἅπερ φρουρεῖτε τὴν στιγμὴν ταύτην!! Ἀναμένετε ὅμως ἀνομολογήτως καὶ μυστικῶς συνδρομὴν τινά. — πῶθεν ταύτην; — Ἐρευνήσατε εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν καρδιῶν ὑμῶν καὶ ἴδετε, ὅτι ἡ ἐλπίς ἀπάντων πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ἐστράφη! Παρὰ τῶν θεῶν λοιπὸν πάντες προσδοκᾶτε τὴν λύσιν τοῦ προκειμένου προβλήματος! Τὸ θῦμα ἀπήχθη, ἡ θυσία ἐτελέσθη!! Τί μένει λοιπὸν εἰσέτι; οἱ πάντες ἐστὲ σεσωσμένοι καὶ ἀσφαλεῖς; μένει μέγα τι, πρὸς ἐπισφράγισιν τῆς θεῖας ταύτης τῆς τοῦ καθήκοντος ἀποκαλύψεως; μέγα τι, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς σαλευθείσης ὑμῶν πίστεως! μέγα! τρίς μέγα! Ὁ ἐξαγνισμὸς τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς οικογενειακῆς ἀμαρτίας, καὶ ἡ διὰ τῆς ἀληθοῦς μετανοίας τιμωρία ἅμα καὶ σωτηρία τοῦ σκληροτραχήλου καὶ ἀδίκου Κρέοντος. Διὰ τούτων δὲ, ἡ μονιμοποίησις τῆς σωστικῆς τῶν κοινωνιῶν πίστεως, εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Θηβαίων πολιτῶν, ἧτις ἀπὸ πολλοῦ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἀσεβοῦς πράξεως, τῆς πίστεως, ὅτι ἀπαραιτήτως ὑπάρχει δικῆς ὀφθαλμὸς, ὅς τὰ πάνθ' ὀρεῖ!! Ναί! ὑπάρ-

χει Θεός δικαιοσύνης, κυβερνῶν τὰς τύχας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν! Θεός τιμωρὸς τοῦ κακοῦ! Θεός ὑπερασπιστὴς τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου!! Καὶ τοιαῦτά τινά εἰσι τὰ αἰσθήματα καὶ διανοήματα τῶν Θεοῦ βαίων κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ταύτην στιγμήν, φόβος δὲ μυστικὸς κατέχει τὰς καρδίας αὐτῶν! καὶ δικαίως!! Ἐπειδὴ πᾶσα ἀνοσία πρᾶξις ὑπὸ τὸ πρόσχημα δημοσίου συμφέροντος τελουμένη, ἐνοχοποιεῖ τοὺς πάντας, καὶ ἐπὶ τῶν πάντων ἐπίκειται ἡ τιμωρία ἐμμέσως ἢ ἀμέσως!! Ἄλλὰ πόθεν λοιπὸν ἐλευθεύεται ἡ συνδρομή; πόθεν ἡ λύσις; Πόθεν τέλος ὁ ἀπὸ μηχανῆς Θεός;;

Γέρων πολὺς ἀόμματος, ὑψηλὸς, μεγαλοπρεπὴς, ἐπιβλητικὸς, μὲ βῆμα μόνιμον καὶ μυστηριώδη τὴν ὄψιν, ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, ἀπὸ τῆς χειρὸς νεωκόρου εὐλαβοῦς χειραγωγούμενος, προσέρχεται ἐνθα τὸ Συμβούλιον τῶν γερόντων συγκεχυμένον εἰσέτι ἐκ τῆς συγκινήσεως τῶν προαισθημάτων καὶ τῆς συμπαθείας, ἀναμένει τὴν λύσιν τοῦ δράματος! Καὶ ἀντὶ τῆς Μωσαικῆς δωδεκαδέλτου φέρει ὁ ἱερεὺς τῶν Θεῶν τῶν Θεῶν, ὁ μάντις Τειρεσίας τὴν τῶν Θεῶν ἀπόφασιν! — Ἄταραχος τοῦ λοιποῦ πρὸς τ' ἀνθρώπινα πάθη, μακρὰν τοῦ σάλου τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, μίαν ἀπὸ πολλοῦ ἔχει ὁ μάντις μέριμναν, μίαν μόνην φροντίδα εὐσεβῆ, τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τῶν Θεῶν ἀπὸ τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἀδικίας!! Κοινωνῶν δὲ κατ' ἐκάστην μετὰ τοῦ θεοῦ διὰ τῆς ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς αὐτοῦ πίστεως, παριστᾷ τὴν ἀληθῆ εἰκόνα τοῦ ἱερέως τῶν Θεῶν καὶ τοῦ φύλακος τῶν νόμων τῆς ἠθικῆς! Ἔρχεται ὅπως ἀναγγεῖλη τῷ Κρέοντι, ὅτι οἱ θεοὶ παροργισθέντες κατὰ τῆς πόλεως δὲν προσδέχονται πλέον τὰς προσφερομένας θυσίας, ὅτι τὰ ὄρνεα φωνὴν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε μετὰ φθόγγου κακοῦ καὶ κρᾶζοντα, κατασπαράσσουσιν ἄλληλα διὰ τῶν φωνικῶν ὀνύχων, ὁ δ' ἐκ τῆς κινήσεως τῶν πτερυγῶν αὐτῶν κρότος εἶναι ἀπαίσιος! Τὸ πῦρ δὲν λάμπει ἐπὶ τῶν θυμᾶτων! αἱ χολαὶ εἰς τὸν ἀέρα ἀνερχόμεναι διασκορπίζονται καὶ τὸ καλύπτρον τοὺς μηροὺς πάχος καταπίπτει ἐπὶ τῆς στάκτης! Οἱ βωμοὶ ἅπαντες καὶ αἱ ἐσχάραι εἶναι πλήρεις τῶν ὑπὸ τῶν ὀρνέων κατασπαρχθεισῶν σαρκῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ Οἰδίποδος! Τὰ ἄρνια βρῦχονται κλαυθμηρῶς, οἱ Θεοὶ δὲν δέχονται τὰς ἱκετηρίουσ θυσίας.

Ἄλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μὴδ' ἐλωλότα
κέντει τίς ἄλκή τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν;

Ἰποχώρησον. ὦ τέκνον, ὑποχώρησον εἰς τὸ δίκαιον, καὶ μὴ πλῆτ-

τεισ τὸν ἀποθανόντα, μὴ κεντῆς τὸν ἤδη τεθνεῶτα!! Ποία ἀρετὴ νὰ φονεύῃ τις τὸν νεκρὸν!! Προσδέχθητι τὴν νοθεσίαν μου, ὠφελιμώτατον εἶναι, νὰ μανθάνῃ τις παρὰ τοῦ ὀρθῶς ὀμιλοῦντος τὸ ὠφέλιμον!!

Ἄλλ' οὔτε ἡ παρουσία τοῦ μάντεως δύναται νὰ σωφρονήσῃ τὸν Κρέοντα! ὕβριζει βανυῶσως! προπηλακίζει καὶ ἀπειλεῖ τὸν μόνον τοῦ ἀληθῆ φίλον! — Πρὸς ταῦτα ἡ θλίψις τοῦ σεβαστοῦ ἱερέως εἶναι ὑπερτάτη: σπαράσσει ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀμαρτάνοντος, ἀγαπᾷ αὐτὸν, θέλει νὰ τὸν διασώσῃ ἐκ τῶν ἐπαπειλούντων κακῶν τῆς θείας τιμωρίας! ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ τὸν σώσῃ διότι ἐξηγέρθη φεῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κρέοντος δυσπιστία καὶ κατ' αὐτοῦ. Κατηγορεῖ αὐτὸν ψευδόμενον! καὶ θρασὺς ὡς πᾶς, ὁ τὸ ἄδικον πράττων, ὕβριζει αὐτὸν ἐπὶ ἰδιοτελείᾳ καὶ τὸν καταναγκάζει τέλος ν' ἀποκαλύψῃ ὅσα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἀπόρρητα εἶχε! — Πρόσεξον! πρόσεξον ὦ γηραιέ, ἀνακράζει ὁ ἄφρων, δὲν θὰ μ' ἐξαπατήσῃς διὰ τῶν πειστικῶν σου λόγων!! — Οἱ παρεστῶτες πάντες συνταράσσονται καὶ ἐν ψυχικῇ ταραχῇ ἀναμένουσι τοὺς λόγους τοῦ μάντεως!!

Ἄλλ' εὔ γε κάτισθι μὴ πολλοὺς ἐπι
τρέχους ἀμιλλητῆρας ἡλίου τελῶν,
ἐν οἷσι τῶν σῶν αὐτὸς ἐκ σπλάγγων ἕνα
νέκυν νεκρῶν ἀμοιβὸν ἀντιδοῦς ἔσει,
ἀνθ' ὧν ἔχεις μὲν τῶν ἀνω βαλῶν κάτω,
ψυχὴν τ' ἀτίμως ἐν τάφῳ κατόκισας,
ἔχεις δὲ τῶν κάτωθεν ἐνθαδ' αὐθῶν
ἄμοιρον ἀκτέριστον, ἀνόσιον νέκυν·
ὧν οὔτε σοὶ μέτεστιν οὔτε τοῖς ἀνω
θεοῖσιν, ἀλλ' ἐκ σοῦ βιάζονται τάδε.
Τούτων σε λωδῆτῆρες ὑστεροφθόροι
λοχῶσιν Ἄδου καὶ θεῶν Ἐρινύες,
ἐν τοῖσιν αὐτοῖς τοῖσδε ληρθῆναι κακοῖς.
Καὶ ταῦτα ἄθροισον εἰ καταργυρωμένας
λέγω φανεῖ γάρ, οὐ μακροῦ χρόνου τριδῆ,
ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις κωκύματα.
Τοιαῦτά σου, λυπεῖς γάρ, ὥστε τοσούτης
ἀφῆκα θυμῷ καρδίας τοσεύματα
βέβαια, τοῦ σὺ θάλλπος οὐχ ὑπεκδραμεῖ.

Μαθε λοιπὸν, λέγει ὁ Τειρεσίας, μαθε λοιπὸν ἄφρων, ὅτι δὲν θέλεις διανύσει πολλοὺς εἰσέτι τοῦ ἡλίου κύκλους πρὶν ἢ ἕνα τῶν φιλτάτων σοι εἰς τὸν Ἄδην καταπέμψῃς ἀντὶ τῶν πράξεών σου!! Παραβιάζον-

ταὶ ὑπὸ σοῦ τὰ τῶν Θεῶν νόμιμα, αἱ δ' Ἐρινυῆς τοῦ Ἄδου καὶ τῶν ἄνω Θεῶν ἐνεδρεύουσιν ἤδη, ἵνα λάβῃς τὴν τιμωρίαν ἴσην τῇ ἀμαρτίῃ! — Μετ' ὀλίγον θρήνοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν θέλουσι πληροῖ τὸν οἶκόν σου. Τοιαῦτα ἀληθῆ τοξεύματα, ὡς τοξότης ἐπιδέξιος ἔρριψα κατὰ τῆς ψυχῆς σου, ὅπως ἐξεγείρω ἐν αὐτῇ τὴν σωστικὴν μετανοίαν!! — Καὶ στραφεῖς ἀξιοπρεπῶς, «Σὺ δὲ, ὦ παῖ, εἶπεν, ὁδήγησόν με εἰς οἶκον, ἵνα μὴ ἐξυθρίζωμαι νεανικώτερον ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Καὶ ἀπέρχεται ὁ Τειρεσίας!

Μόλις δ' οὗτος ἔστρεψε τὰ νῶτα, καὶ διανοίγονται οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κρέοντος, συνταράσσεται ἡ πατρικὴ αὐτοῦ καρδιά καὶ πιστεύει, ὅτι ἐπίκειται αὐτῷ ὄντως μεγίστη συμφορὰ. — Ζητεῖ συμβουλὴν, ὁ πρὸ μικροῦ ἀπτόητος παρὰ τῶν γερόντων, καὶ σπεύδει ὁ ἴδιος, ὅπως ἰδίαις χερσὶν ἀποχώσῃ τὸ θυμὸν αὐτοῦ!! Ἄλλὰ φεῦ! πολὺ ἐβράδυνεν ἐν αὐτῷ ἡ μετάνοια! ἡ ὑπομονὴ καὶ μεγαλοψυχία τῶν Θεῶν ἐξηντλήθη καὶ ἡ τιμωρία ἐπικάθηται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ! Οἱ γέροντες προαισθανόμενοι τὴν καταστροφὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ὑψοῦσιν ἐν συγκινήσει καὶ δακρύοις χεῖρας ἰκέτιδας, ἐπικαλούμενοι τὴν ταχεῖαν ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ τῶν Θεῶν!

Καὶ νοῦ, ὡς βίαίς
ἔχεται Πάνδαμος ἀμὰ πόλις ἐπὶ νόσου,
μολεῖν καθαρσίῳ ποδὶ Παρνασίαν
ὑπὲρ κλιτῶν, ἢ στονόεντα πορθμόν.
Ἴω πῦρ πνεόντων
χόρογ' ἀστρων, νυχίων
φθειγμάτων ἐπίσκοπε,
Παῖ Ζηγὸς γένεθλον,.....

«Ἐλθέ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ἀνακράζουσι, ἐλθέ, ὦ χορηγὲ τῶν πυριπνόων ἀστρων, ὦ παῖ τοῦ Διός! Ἡ πόλις ὑπὸ ὀλεθρίας κατέχεται νόσου, νόσου ἀσεβείας, νόσου παραβιασμοῦ τῶν ἱερῶν τῆς ἠθικῆς συμπερόντων! Ἐλθέ εἰς βοήθειαν ἡμῶν καὶ σώσον ἡμᾶς!!»

Καὶ μετ' ὀλίγον ἄγγελος δραμαίως ἐλθὼν, ἀγγέλλει εἰς τοὺς πολίτας Θεβαίους καὶ εἰς τὴν Εὐρυδικὴν τὴν σύζυγον τοῦ Κρέοντος, ἧτις ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακῶν προαισθημάτων κατατρυχομένη, εἶχεν ἐξέλθει τῶν ἀνακτόρων, ἵνα διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῆς τὴν θεὰν Ἀθηνᾶν προσαγορεύσῃ. Ἀγγέλλει ὁ ἄγγελος ὀλέθριον ἄγγελμα!. Ὁ Κρέων εὗρεν τὴν μὲν Ἀντιγόνην νεκρὰν, τὸν δὲ φίλτατον αὐτοῦ υἱὸν Ἄημονα νεκρὸν ἐπὶ νεκρᾶς

ΒΙΚΤΩΡ ΣΑΡΔΟΥ

κείμενον — Ἀπέρχεται σιγῶσα, σιγὴν ἀπαισίαν ἢ ταλαίπωρος μήτηρ, καὶ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων θέτει τέρμα εἰς τὸν βίον αὐτῆς, αὐτὴ ἑαυτὴν πληγώσασα πρὸς τὴν καρδίαν. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν στιγμὴν ὁ Κρέων πλήρη φέρων τὴν εἰκόνα τοῦ μετανοοῦντος ἀμαρτωλοῦ, θρηνεῖ θρῆνον σπαράσσοντα τὰ σπλάγγνα αὐτοῦ, καὶ ἀνομολογεῖ δημοσίᾳ, ὅτι εἰς ἀσεβεῖς καὶ θηριώδεις παρεξεστράπη ἀποφάσεις, ἕνεκα τῆς παραζάλης τοῦ σάλου καὶ τῆς μέθης τοῦ σφοδρῶς ἐν αὐτῷ κυμαίνοντος πάθους.

Οἶμοι,

κακὸν τοδ' ἄλλο δεύτερον βλέπω τάλας.

Τίς ἄρα, τίς με πότμος ἔτι περιμένει;

Ἔχω μὲν ἐν χεῖρεσιν ἀρτίως τέκνον,

τάλας, τὸν δ' ἕναντα προσδῆλπω νεκρόν.

Φεῦ φεῦ μᾶτερ ἀθλία, φεῦ τέκνον.

.....

Ἴτω Ἴτω,

φανείτω μύρων ὁ κάλλιστ' ἐμῶν

ἐμοὶ τερμίαν ἄγων ἀμέραν

ὑπατος· Ἴτω Ἴτω,

ὅπως μηκέτ' ἄμαρ ἀλλ' εἰσίδω.

.....

*Ἄγοιτ' ἂν μάταιον ἀνδρ' ἐκποδῶν,

ὅς, ὦ παῖ, σέ τ' οὐχ ἐκὼν κάκτανον

σέ τ' αὖ τόνδ', ὦμοι μέλεος, οὐδ' ἔχω

ὅπα πρὸς πότερον ἴδω· πάντα γάρ

λέχτρια τᾶν χερσῖν, τὰ δ' ἐπὶ κρατὶ μοι

πότμος δυσκόμιστος εἰσήλατο.

Φεῦ! δυστυχῆς, φωνεῖ ἢ ὑπὸ τοῦ ἄλγους βεβαρυμένη αὐτοῦ καρδία, τίς ἄρα τύχη μὲ ἀναμένει εἰσέτι!! Κρατῶ εἰς τὰς χεῖράς μου νεκρὸν τὸν υἱόν μου!! ἐνώπιόν μου δὲ καὶ ἕτερος νεκρὸς κατὰκειται, ἢ προσφιλῆς μου σύζυγος! Φεῦ! φεῦ! δυστυχῆς μῆτηρ! φεῦ τέκνον μου ἀγαπητόν! ἄς ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ, ἄς ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, ἄς ἔλθῃ ἵνα μὴ ἐπανάδω ἄλλην ἡμέραν! Ἀπομακρύνάτέ με ἐντεῦθεν, ἐμὲ τὸν μάταιον! Ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον!!

Ἀθεράπευτά εἰσὶ τὰ ἐν ταῖς χερσὶ μου κακὰ, ἅτινα ἢ ἀρόρητος τύχη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐπεσώρευσε!

Ἡ σπαραξικάρδιος αὕτη τοῦ Κρέοντος μετάνοια καὶ συντριβή,

ἔπρεπε ν' ἀφήσωσι κέντρον ἰσχυρὸν καὶ διδάγμα ἀξιωματικὸν εἰς τὰς καρδίας τῶν παρεστώτων, ἵνα ἱκανοποιηθῆ ἡ συνείδησις καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Κρέοντος αὐτοῦ!

«Ἡ φρόνησις, λέγει ὁ χορὸς τῶν γερόντων, ἡ φρόνησις τέκνον μου, εἶναι τὸ πρῶτον τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας προσόν! Περὶ δὲ τοὺς Θεοὺς οὐδέποτε οὐδαμῶς πρέπει ν' ἀσεβῶμεν.» Ἐπίκειται τιμωρία πρὸς σωφρονισμόν τοῦ ἀμαρτάνοντος! Ὑπάρχει δίκης ὀφθαλμοῦ, ὑπερασπιστῆς τῶν ἀληθῶν τοῦ ἀνθρώπου συμφερόντων, ὅστις ἐξεγείρει ἐν ἡμῖν τὴν μετάνοιαν, ὅπως ἐξαγνίσῃ τὴν καρδίαν ἐκ τῆς ἀμαρτίας!

«Πολλῶ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
πρῶτον ὑπάρχει· χρὴ δ' ἐς τὰ Θεῶν
μηδὲν ἀσεπτεῖν.

Κωνσταντινουπόλις Ἰούλιος 1885

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΕΧΑΓΙΑ

ΣΚΕΨΙΣ

Σὰ δένδρο ποῦ τὴν ἀνοίει τὰ φύλλα του βλαστάνει
Μὰ τὸ χειμῶνα πέφτουνε, μαραίνονται, τὰ χάνει,
Ἔτσι καὶ ἡ ἐλπίδες μας οἱ μοσχαναθρεμμένες
Μεσ' ὅτ' ἡ χειμῶνα τῆς ζωῆς πέφτουνε μαραμμένες.

1885

ψ

ΟΝΕΙΡΑ

1.

Αν εἶχανε οἱ στίχοι μου τοῦ μενεξέ τὴ χάρι,
τοῦ γιασεμιοῦ τὴν ὠμορφιά, τοῦ κρίνου τὸ καμάρι,
τοῦ ρόδου τὴ μοσχόβολιά καὶ τὸ γλυκὸ του χρῶμα,
ἂν εἶχανε κι' ἄλλα πολλὰ οἱ στίχοι μου ἀκόμα,
στεφάνι θάπλεκα μ' αὐτοὺς νὰ τῶφερνα σιμά σου·
νὰ τὸ φορῆς γιὰ στόλισμα ἔστ' ὀλόχρυσά μαλλιὰ σου·
μὰ τώρα, στίχοι ἄχαροι καὶ δίχως μυρωδιά,
ἂν τίποτε δὲν ἔχουνε, θὰ ἔχουνε . . . καρδιά.

2.

Εὐλογημένη τρεῖς φοραὶς ἡ νύκτα ἡ μαυροφόρα,
εὐλογημένο τῶνειρο, εὐλογημέν' ἡ ὥρα!
Μοῦ φάνηκε πῶς ἤμαστε μαζί σ' ἓνα ἀκρογιάλι
κι' ἔγερνα τὸ κεφάλι μου ἔστη δροσερή σου ἀγκάλη·
ἓνα τραγοῦδι ὀλόχαρο ἔστ' ἡ χεῖλή σου ἔκυλοῦσε
καὶ τὰ μαλλιὰ σου τὰ λυτὰ ποῦ ἡ αὔρα τὰ φιλοῦσε
ἀπλόνονταν γιὰ νὰ λουσθοῦν ἔστ' ὀκῦμα τ' ἀφρισμένο
σᾶν νὰ μὴν εὕρισκαν ἀφροὺς καὶ κύματα ἀκόμα
ἔστ' ὀσπῆθος σου τὸ ἀπαλὸ τὸ μυριαγαπημένο,
σᾶν νὰ μὴν εὕρισκαν δροσιά ἔστ' ὀδροσερὸ σου στόμα . . .
Μὰ μέσ' ἔστ' ὀτόσον ἔρωτα ἔστ' ὀτὴν τόση εὐτυχία
ἓνα σου δάκρυ ἔστάλαξε ἔστ' ὀμέτωπό μου ἐπάνω
καὶ τόσο ἦτανε θερμὸ ποῦ ἔὑπνησα μὲ μία . . .
Θὰ χύσης τέτοιο δάκρυ καὶ ὅταν θ' ἀποθάνω;

3.

Ὅταν τὸ βράδυ ἔρχεσαι ἔνωρίς ἔστ' ὀτὴν καμαρὴ σου
καὶ κάνης ἔστ' ὀεῖκόνημα ἔμπροστὰ τὴν προσευχὴ σου
καὶ μὲ εὐλάβεια κρατῆς τὰ χέρια σταυρωμένα,
γιὰ ἔπες μου, ἐθυμήθηκες καμμιά φορὰ κ' ἐμένα;
Ἄλλὰ τί λέγω; ποῦ πετᾶς ἰδέα μου φτωχὴ;
ὅταν μοῦ λέγης σ' ἀγαπῶ δὲν εἶνε προσευχὴ;

4.

Ἡ πασχαλιά ποῦ μιά φορὰ μὲ τὰ χλωρὰ κλαδιά της
ἔλιγη σκιὰ μᾶς ἔχάριζε καὶ λίγη μυρωδιά της
ἔανάνησε, ἔανάνθησε κι' ὅταν προχθὲς τὴν εἶδα
μιά σκέψι μὲ νανούρισε καὶ μιά κρυφὴ ἐλπίδα.
Μὲ εἶδε καὶ μ' ἐγνώρισε τὰ φύλλα της κουνούσε
καὶ . . . δὲν σ' ἔλεγε ψέμματα, ψυχὴ μου—σὲ ζητοῦσε.

8*

5.

Και πάλι νά, ὁ Μάϊος γιὰ νάρθη ξεκινᾷ
καὶ διασκελίζει θάλασσαις καὶ κάμπους καὶ βουνά.
Στολίζει μὲ τριαντάφυλλα τὰ εὐόξανθα μαλλιά του
καὶ ρίχνει κρίνου μυρωδιὰς ἔς τ' ἀφράτα μαγουλά του,
κρατεῖ ἀνθοὺς ἔς τὰ χέρια του κι' ἀνθοὺς παντοῦ σκορπίζει
κι' ὅπου περάσῃ καὶ διαβῆ ἐκεῖ μοσχομυρίζει.
Ἄχ! Μάη, ἂν σ' ἀγάπησα κι' ἂν σ' ἀγαπῶ ἀκόμα,
ρίξε δροσάτα λούλουδα καὶ στόλισε τὸ χῶμα
ποῦ θὰ διαβῆ ἡ ἀγάπη μου—Δὲν θέλω ὅπου πατήσῃ
ἄλλο ἀπὸ ρόδα καὶ μυρτιαῖς τὸ πόδι τῆς ν' ἀγγίξῃ.

6.

Ἐν' ἄστρο χθὲς ἐπρόβαλε ἠψηλά ἔστων οὐρανὸν
καὶ, σὰν νὰ μὲ κατάλαβε κ' ἐκεῖνο πῶς πονῶ,
λυπήθηκε καὶ σκέπασε τὴ λάμπη του εὐθὺς...
ἀστὲρι σὺ, ἀγάπη μου, δὲν θὰ μὲ λυπηθῆς;

7.

Ἐσὺ κῆπο μου ἐχθὲς ἀργὰ μονάχος περπατοῦσα
καὶ ἄθελα ἐστέναζα γιὰ τὴ βαθεῖα ἴπνουσα.
Τὰ λουλουδάκια μοναχὰ μὲ βλέπαν ἔς τὸ σκοτάδι
γιὰτ' ἔχουσε τὸ στεναγμὸ γιὰ μόνον μου σημάδι.
Τὴν ἄλλη αὐγὴ σηκώθηκα, ἔστων κῆπο μου πηγαίνω
κι' εἶδα ἓνα ρόδο ἔρημο ποῦ εἶχε τὸ καυμένο
τὰ μυρωμένα φύλλα του σὲ δάκρυα λουσιμένα
τάχα νὰ ἦτανε δροσιά, ἢ ἔκλαυσε γιὰ ἕμένα;

8.

Καὶ μ' ἐρωτᾷ καμμιά φορὰ: πῶς ἀγαπᾷ ἡ καρδιά;
κι' ἐνῶ προσμένῃ νὰ τῆς ἴπῳ καὶ μὲ κυττάει ἀκόμα,
ἀκούει γλυκὸ κελαῖθμα ἔς τοῦ δένδρου τὰ κλαδιά
ποῦ δυὸ πουλάκια ἐρωτικά φιλιοῦνται στόμα—στόμα.
Γυρίζει μὲ χαμόγελο καὶ τὰ πουλιά κυττάει
κι' ἀκόμη δὲν κατάλαβε πῶς ἡ καρδιά ἀγαπάει.

9.

Μέσα ἔς στής τόσαις σκέψεις μου, ἔς τὰ τόσα ὄνειρά μου
ἐν ἀγγελουδί ἔρχεται καὶ κάθεται σιμά μου,
μοῦ ψέλνει μὲ χαμόγελο οὐράνια τραγουδάκια
καὶ γύρω—γύρω μου πετᾷ μ' ὀλόλευκα φτεράκια·
μοιάζει καὶ μὲ τὴ χάρι σου καὶ μὲ τὴν ὠμορφιά σου
κι' ἔχει, ξανθὴ νεράιδα μου, τὸ ἴδιο τ' ὄνομά σου.

10.

Καμμιά φορὰ ἔστων χέρι μου τὴν κεφαλὴ μου γέρνω
καὶ χίλιαι σκέψεις θλιβεραῖς ἔστων λογισμό μου φέρνω·
ἔστων τὸν κόσμον γύρω μου καὶ σὰν πουλάκι ἔστων βουνὸ
ποῦ τὸ πλανᾷ ὁ σίφουνας καὶ ἡ ἀνεμοζάλη

ἔτσι κ' ἐγὼ γυρνῶ

μέσα ἔστων πόνον τῆς καρδιάς σὲ συμφορὰ μεγάλη.
Μὰ ἔστων πέφτει μιά στιγμὴ τὸ μάτι μου σὲ σένα
καὶ σὰν ἡ τόση ἀγάπη σου νὰ μ' ἔστων μαγεμμένα,
σὰν νὰ μὲ σέρνῃ ἄθελα ἡ ἐρωτικὴ καρδιά μου,
ἔστων τὸν κάθε λογισμό, τὴν κάθε συμφορὰ μου.

11.

Καθὼς τὸ γλυκοχάραμμα ὁ ἥλιος σὰν προβάλλῃ
Τὰ συννεφάκια τ' οὐρανοῦ πέρνουν περίσσια κάλλη,
ἔτσι κι' ὁ κάθε πόνος μου ποῦ ἔστων ἔστων τὴν καρδιά μου
γλυκύτατος μοῦ φαίνεται ὅταν σὲ ἴδῳ σιμά μου.

12.

Ἄπ' τὴν καρδιά σου ἡ ματιὰ σὰν βγαίνῃ μυστικὴ
μὲσ' ἔστων καρδιά μου σταματᾷ γιὰτὶ σὲ βρῖσκει ἐκεῖ.
Καὶ τὸ χαμόγελο ἄπ' αὐτὰ τὰ χεῖλη τὰ ἴδικά σου
περνάει ἀπὸ τὰ χεῖλη μου καὶ βρῖσκει τ' ὄνομά σου.

13.

Ἐσὺ τὸν κῆπο τῆς τριανταφυλλιάς ροδοστεφανωμένη
Κάθε πρωτὴ τὴν χαιρετᾷ μὲσ' ἔστων δροσιά λουσιμένη·
ἐπῆγε χθὲς αὐγὴ—αὐγὴ τὰ ρόδα νὰ μετρήσῃ
καὶ ἔστων τὴν κεφαλὴ νὰ τὰ κρυφομυρίσῃ
καὶ ἄθελα ἐσμίξανε δυὸ ἀνθη ἀδελφωμένα
τὸ ρόδο καὶ τὰ χεῖλη τῆς—καὶ τότε πειὰ ἐνωμένα
τόσῳ πολὺ ἑταίριαζαν τὸ μῦρον κ' ἡ πνοὴ τῆς
ποῦ ἔστων ἔστων ἡ τριανταφυλλιά ποῖο ἦταν τὸ παιδί τῆς.

14.

Στενάξεις καὶ ὁ στεναγμὸς ἔστων δυὸ σου χεῖλη μοιάζει
σὰν καταχνιά ποῦ ἡμερὴ τὰ λούλουδα σκεπάζει·
βγαίνει ὁ ἥλιος μιά στιγμὴ κ' ἡ καταχνιά διαλύεται,
προβάλλει ἓνα χαμόγελο κι' ὁ στεναγμὸς σκορπιέται.

(1885)

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΠΟΛΕΜΗΣ.

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΚΡΟΥΣΕΙΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Πολυθρόνα.

Ποικουσεν ἡ ἀμάθεια poltronne καὶ ὠνόμασε πολυθρόναν τὴν καθέδραν· τοῦλάχιστον ἂν ἐπρόφερε, καθὼς οἱ Γάλλοι, πολτρόνα! Poltronne παρ' ἐκείνοις σημαίνει ψοφοδεΐς· ἴσως ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ πολτρόνα μαλακότατα, ὅπου καθήμενοι περιμαζεύονται οἱ φοβούμενοι πολὺ τὸ ψῦχος.

Στοχάζομαι ὅτι καλῶς θὰ ὠνομάζομεν τὰς μὲν πολτρόνας καθέδρας, ἐπειδὴ αὗται συνήθως ἔχουν καὶ ὑπαγκώνια, ἢ στηρίγματα διὰ τοὺς ἀγκῶνας· τὰς δὲ κοινῶς κ α ρ έ γ λ α ς ἢ κ α θ ή κ λ α ς ἐλέγομεν ἀπλῶς ἔδρας, ἐκ τοῦ ἐδράζομαι ἀπλῶς, ἐνῶ τὸ καθεδράζομαι θὰ ἐσήμαινε κατακάθημαι. Θὰ εἶχομεν ἐπειτα τὸς λέξεις θρόνος, θρονίον, θρανίον, θῶκος, ἐδώλιον, σκίμπους, ἀνάκλιτρον, πολύκλιτρον, πρὸς πᾶν ἄλλο εἶδος καθίσματος ἐπινοηθὲν ἢ ἐπινοηθρόμενον ὑπὸ τῆς πολυτελείας.

ΛΥ καὶ ΝΥ.

Πολλοὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν προφορικὴν διαφορὰν ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ὕγρου ΛΥ καὶ ΝΥ καὶ τοῦ καθαροῦ, ἐνῶ, οἱ γινώσκοντες μάλιστα τὴν γαλλικὴν, βλέπουν προφανέστατα ὅτι τὸ μὲν li, τῆς λέξεως bouilli, ἄλλως πῶς προφέρεται, ὕγρως δηλαδὴ, καὶ ἄλλως πῶς τὸ li τῆς λέξεως poli· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ pi τῶν λέξεων dignité, Vigny προφέρεται ὕγρως, ἐνῶ τὸ τῶν λέξεων houni, fini, προφέρεται καθαρῶς.

Τὰ ὕγρα ΛΥ καὶ ΝΥ ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἀλβανικῇ καὶ ἐν τῇ σλαβικῇ γλώσσῃ, ἢ δὲ ἐλληνικῇ τὰ θέλει καθαρὰ, ὡς προφέρονται ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Χίῳ, Ῥόδῳ, Κύπρῳ, Κρήτῃ, ὡς κοί ἐν τῇ Ἠπειρῷ καὶ ἀλλαχοῦ· ἀλλ' ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν τῇ

στερεᾷ Ἑλλάδι, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηνῶν (*), ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, ὡς καὶ ἐν ταῖς πολλαῖς τοῦ Αἰγαίου, προφέρονται ἀλβανολαβιστί. Οἱ Μακεδόνες ὑγραίνουν καὶ πρὸ τοῦ Ε τὸ Λ καὶ Ν. Πράγματα ταῦτα ἄξια σπουδῆς διὰ τὴν ἐθνολογίαν καὶ ἱστορίαν.

Τώρα, τίς θὰ εἴπη εἰς ἡμᾶς ποία ἡ ὀρθὴ προφορά; Τίς θὰ βεβαίωσῃ ἡμᾶς ὅτι, καθὼς τὸ Γ, τὸ Κ καὶ τὸ Χ πρὸ τοῦ Ε καὶ Ι μεταβάλλουν προφορὰν, αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ παθαίνωσι καὶ τὸ Λ καὶ Ν;

Ὁ κανὼν τῆς ἐλληνικῆς γραμματικῆς, ὁ λέγων ὅτι τὸ Λ, Μ, Ν, Ρ καὶ Σ εἶνε ἐκ τῶν ἀμεταβόλων.

Ἐν τοῖς ἀμεταβόλοις δὲν συμπεριλαμβάνονται τὰ Γ, Κ, Χ, βεβαίως, διότι ταῦτα πρὸ τοῦ Ε καὶ Ι μεταβάλλονται.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἄξια ταῦτα μελέτης. Δότε προσοχὴν. Ἐπὶ τῶν δουλικῶν ἡμερῶν τοῦ ἔθνους, ἢ μερὶς τῶν Ἑλλήνων ἢ ὑγραίνουσα τὸ Λ καὶ Ν πρὸ τοῦ Ι, ὑπῆρχεν ἀμαθεστέρα, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσιν ἀγροτικώτερα τῆς ἄλλης, ἣτις ἐπρόφερε ταῦτα ἀμετάβολα. Καὶ γινώσκω μὲν ὅτι τοιοῦτο ζήτημα δὲν λύεται οὕτως ἐκ τοῦ προχείρου· ἰδοὺ ὅμως κλείς τις χρήσιμος ἴσως εἰς κλειθρίαν, ἣς ἀπὸ πολλοῦ ἢ κλείς ζητεῖται καὶ δὲν εὐρίσκεται.

ΤΖ καὶ ΤΣ.

Βάρβαρα ταῦτα· ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα δὲν δέχεται τὸ ταῦ πρὸ τοῦ ζήτα, οὔτε πρὸ τοῦ σίγμα. Καὶ τοῦτο μὲν ποσίγνωστον, ἀλλὰ τινὲς οὔτε νοοῦσιν ὅτι τὸ Τ ἄλλην ἀποκτᾷ προφορὰν πρὸ τοῦ Ζ καὶ ἄλλην πρὸ τοῦ Σ.

Ἐπίθετος ὅτι θέλεις νὰ γράψῃς τὴν λέξιν. Χατζής· ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μεταχειρισθῆς τὸ τζ ὡς τραχύτερον τοῦ τσ· ἂν ὅμως θέλῃς νὰ γράψῃς τσ ό χα (έρέα), χρειά νὰ μεταχειρισθῆς τὸ τσ ὡς μαλακότερον τοῦ τζ.

Παραδείγματος χάριν· « Διὰ τοῦ Χατζῆ Νικολῆ σὲ στέλλω τρεῖς πήχεις τσ ό χαν ». Νομίζω ὅτι πᾶς τις οὕτω νοεῖ, ἐκ τῆς διαφόρου προφορᾶς τοῦ χατζῆ καὶ τῆς τσ ό χα, ὅτι εἶνε χρειά καὶ

(*) Ἐν Ἀθήναις, ἄλλαι μὲν τῶν παλαιῶν οἰκογενειῶν προφέρουν ταῦτα καθαρὰ, ἄλλαι δὲ ὕγρα· τοῦθ' ὅπερ προέρογεται ἴσως ἐκ τῆς καταγωγῆς ἐκείτης. Οἱ Χαλκονοδῦλαι, οἱ καὶ ἀρχαιότεροι, τὰ προφέρουν καθαρὰ.

διάφορον νὰ μεταχειρισθῆ γραφήν. Λοιπὸν, Τσαμαδός, Τσόκρης, Σκυλίτσας, διὰ τοῦ ΤΣ· Τζίνης, Τζάννος, Τζαβάρας διὰ τοῦ ΤΖ. Εἴτε ὅμως ΤΣ, εἴτε ΤΖ, ἀμφοτέρω ὡς ὀθνεῖα, ῥίψεται εἰς τὸ πέλαγος. Καλῶς θὰ ἐποιοῦν οἱ φέροντες ἐν ἐπωνύμῳ τὰς ὀθνεῖας προφορὰς ταύτας, ἀν ἀφήρουν τὸ προηγούμενον Τ, διότι οὐδὲν θὰ ἔχανον ἀν τὰ ἐπωνύμα των ἐγράφοντο καὶ ἐπροφέροντο Σαμαδός, Σόκρης, Σκυλίτσας, Ζίνης, Ζάννος, Ζαβάρας κλπ. Ἄν δὲν τοῖς βαστᾶ ἡ ψυχὴ νὰ τὸ κάμουν, τοῦλάχιστον ἄς παρενθέτωσι μεταξὺ τοῦ ΤΖ ἢ ΤΣ ἐν σημείον ἐνωτικόν, ὡς Πετρίτσης, Τ-σίρος, Τ-ζιρός πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, οὕτω συζευγνυμένων ἀκουσίως αὐτῶν. Ἄν ὄχι διαζύγιον, διάστασιν τοῦλάχιστον.

Καθαίρετε, καθαίρετε ἀπὸ τῆς σκωρίας τῶν δουλείων ἡμερῶν οἱ ἀρχαῖοι προπάτορες οὐδὲ τῶν ξένων τὰ ὀνόματα ἀνείχοντο νὰ προφέρωσιν ἢ νὰ γράψωσιν ὡς οἱ ξένοι· ἐκεῖνοι τὸν Κιοῦρ μετέβαλλον εἰς Κῦρον, τὸν Δαριού εἰς Δαρεῖον, τὸν Κιοῦρτ εἰς Καρδοῦχον, ἐνῶ ἡμεῖς δὲν φροντίζομεν οὔτε τοὺς Ζουλοῦ νὰ μεταγράψωμεν Ζουλούχους, οὐδὲ τοὺς Ἄσσαντι Ἄσχαντίνους, οὔτε τὸν Φιγαρῶ Φίγαρον, ὡς προφέρουν οἱ Ἰσπανοὶ τὸ ἰσπανικὸν τοῦτο ὄνομα.

Σαλάτα.

Ὅλα, ὡς παρατηρεῖτε, τὰ ἕκαστα σαλάτα.

Αὕτη, κατὰ τὸν Ἀθηναῖον ἐλέγετο «δριμεῖα φυλλιάς» ὅθεν καὶ φυλλιάς ἀπλῶς· ἀλλὰ... δὲν εἰξεύρω τί θὰ ἔδιδα, νὰ ἐμάνθανα ἀκριβῶς πῶς κατεσκευάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἢ ὑπ' αὐτῶν καλουμένη ἀλιστή. Ἡ ἄλμη ἄρα γε ἢ κοινῶς σαλαμοῦρα (ἐκ τοῦ γαλ. saumure); Ἄλλ' ἢ λέξις ἄλμη εἶνε ὡσαύτως ἀρχαία καὶ ἐσημειοῦται ὅτι καὶ σήμερον. Λοιπὸν ἄλλο τι ἦτο ἢ ἀλιστή.

Τί σημαίνει καταγράμμα ἀλιστή; Σημαίνει ἀλατιστή. Καὶ τί σημαίνει σαλάτα (ἰταλιστὶ insalata); Πάλιν σημαίνει καὶ τοῦτο ἀλατιστή. Διατί λοιπὸν νὰ μὴ λέγωμεν ἀλιστήν τὴν σαλάταν, ἔστω καὶ ἂν ἄλλο τι ἀλατιστὸν ἦτο ἢ ἀλιστή τῶν ἀρχαίων; Ἐκεῖνοι ἔκαμνον τὴν ἀλιστήν των οὕτω πως ἢ ἄλλως πως, ἡμεῖς τώρα τὴν κάμνομεν καθὼς γίνεται ἢ σαλάτα.

Προτιμῶ τὴν λέξιν ἀλιστή τῆς λέξεως φυλλιάς. Ἄν θελή-

σωμεν νὰ τὴν μεταδώσωμεν εἰς τὰ μαγειρεῖα, εὐκολώτερον αὐτὴν θὰ παραδεχθῶσιν οἱ καθ' ἡμᾶς μάγειροι ἢ τὴν φυλλιάδα· δὲν θὰ ἐμποδίσῃ δὲ τοῦτο νὰ λέγωμεν ἀλιστὸν καὶ πᾶν ὅτι ἀλατιστὸν.

Μεταξὺ λόγων, ἀφοῦ ὅλα σαλάτα. Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τίθεται εἰς τὰς παροψίδας τῶν δαιτυμόνων, ἐπὶ συμποσίου, ὁ κατάλογος τῶν παρατεθησομένων φαγητῶν (le menu) δὲν εἶνε γαλλικῆς ἐπινοίας, ὡς ἐνόμιζα μέχρι τινός, ἀλλ' ἀνάγεται εἰς τοὺς προγόνους τῶν Δειπνοσοφιστῶν. Ἴδου τί λέγει ὁ Ἀθηναῖος· «Ἔθος ἦν ἐν τοῖς δείπνοις τῶ ἐστιάτορι κατακλιθέντι προδίδοσθαι γραμματίδιόν τι, περιέχον ἀναγραφὴν τῶν παρεσκευασμένων, ἐφ' ᾧ εἰδέναι ὅτι μέλει ὅσον φέρειν ὁ μάγειρος».

Μὴ ἀπορήσετε.

ΣΤ' ἀντὶ Γ'.

Τοῦτο εἶνε ἀσύγνωστον εἰς τε συγγραφεῖς καὶ εἰς τυπογράφους.

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν μετεχειρίζοντο ἀριθμοὺς ἀραβικοὺς, ὡς ἡμεῖς σήμερον, ἀλλ', ὡς γνωστὸν, ἐκεῖνοι, ἀντὶ τοῦ ἀριθμοῦ 1, ἔγραφον α'. ἀντὶ τοῦ 2, β'. ἀντὶ τοῦ 3, γ'. ἀντὶ τοῦ 4, δ'. ἀντὶ τοῦ 5, ε'. Ὅταν ἐφθάνον εἰς τὸν ἀριθμὸν 6, δὲν ἔγραφον ζ', (τὸ ζ' ἔγραφον ἀντὶ τοῦ 7) ἀλλὰ μετεχειρίζοντο τὸ ἀριθμητικὸν σημεῖον Γ'.

Τί συνέβη εἰς τοῦτο τὸ δυστυχὲς Γ'; Ἐπειδὴ γράφοντες ἡμεῖς οἱ νεώτεροι στάσις, ἀστασία ἢ καὶ πᾶσαν λέξιν ἐνέχουσαν τὸ στ, καὶ θέλοντες νὰ ταχυγραφήσωμεν συγχωνεύομεν τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα εἰς ἓν καὶ μόνον, ὅμοιον τῶ ς, ἐξέλεσθον οἱ πολλοὶ ὅτι καθὼς ἐν ταῖς λέξεσι τὸ στ συντέμνεται εἰς Γ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ Γ τοῦτο δύναται ἀπ' ἐναντίας ν' ἀναλυθῆ εἰς ΣΤ', καὶ νὰ σημαίνῃ 6.

Καὶ πλέον ὅλοι, συγγραφεῖς τε καὶ τυπογράφοι, θέλοντες νὰ γράψωσι ΚΕΦ. Γ', γράφουν καὶ τυπογραφοῦν ΚΕΦ. ΣΤ'.

Λᾶθος γελοῖον, διότι ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τῶν Ἑλλήνων τὸ Σ' ἐσημειοῦται 200 τὸ δὲ Τ', 300. Τί μὲ δίδεις λοιπὸν νὰ καταλάβω, ὅταν μετὰ τὸ κεφ. ε' (πέμπτον) γράψῃς κεφ. στ' (διακοσιοστὸν τριακοσιοστὸν), καὶ ἔπειτα ἐπιστρέψῃς εἰς τὸ κεφ. ζ' (ἑξῆς); Κεφάλαιον ΣΤ' ἄλλο δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ διακοσιᾶκις τριακοσιοστὸν κεφάλαιον, τουτέστι κεφάλαιον (200 Χ 300) ἐξηκοντάκις χιλιοστὸν!

Καὶ ἔπειτα ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζ', ἦτοι εἰς τὸ ἕβδομον! Βεβαίως δὲν χαλᾷ δι' αὐτὸ ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ δὲν θὰ ἐχάλα, καὶ ὅμως τὰ σφαλερὰ ἀποφεύγονται. Διὰ τὴν ν' ἀφίνωμεν εἰς τοὺς ἐπερχομένους νὰ διορθῶσιν ὑπογελῶντες, ὅ,τι γινώσκουμεν νὰ διορθῶμεν ἡμεῖς αὐτοί;

Ἄρωμα.

Οἱ νεώτεροι ποιηταὶ ἐκλαμβάνουν τὸ ἄρωμα ὡς τὴν ἐκ τοῦ ἀρώματος εὐωδὴν ὁσμὴν· θέλουν νὰ εἴπωσιν εὐωδίαν καὶ λέγουν ἄρωμα.

Τὸ ἄρωμα δὲν εἶνε ἡ ὁσμὴ, ἀλλ' εἶνε ἡ ὕλη ἡ ἀποπνεύουσα τὴν ὁσμὴν. Ὅ,τι εἶνε ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα εἶνε καὶ ἡ εὐωδία πρὸς τὸ ἄρωμα· ἡ εὐωδία εἶνε ἡ πνοὴ τοῦ ἀρώματος, ὡς καὶ παντὸς ἄνθους, ὅχι δὲ καὶ τὸ ἄρωμα αὐτό. Ὁ λιθάνωτος, ἡ σιμύρνα, ὁ μόσχος, ἡ κασία, τὸ μοσχοκάρυον, τὸ μοσχοκάρφιον καὶ ὅ,τι ἂν θέλετε μυρεψικὸν εὐωδίαμα εἶνε ἀρώματα ἀναδίδοντα ὅχι πάλιν ἄρωμα, ἀλλ' εὐωδίαν. Ὁ λέγων ὅτι ἐπλήσθη ἀρωμάτων ἢ φύσις ἢ ὁ οἶκος, λέγει ὅτι πετοῦν εἰς τὸν ἀέρα ἢ ἐντὸς τοῦ οἴκου βαυκάλει μύρου, κόκκοι λιθάνωτου, φιάλαι νεροῦ τῆς Κολωνίας, κυμβία μυραλοιφῶν, θύλακοι διαπασμάτων (poudres de senteur) καὶ εἴτι ἄλλο κατασκευάζεται ὑπὸ τῶν μυρεψῶν. Ὁ Ἑρρικός Στέφανος ἀναφέρει πολλὰς ἀρχαίας ῥήσεις μαρτυρούσας ὅτι ἄρωμα δὲν εἶνε ἡ ὁσμὴ, ἀλλ' ἡ οὐσία ἐξ ἧς ἡ ὁσμὴ. «Ὁδῶδει θεσπέσιον οἶον ὑπὸ ἀρωμάτων καὶ μύρων ὁ οἶκος.» — Ἄρώματα, οὐ τὰ θυμιάματα οἱ ἀπτικοὶ καλοῦσιν, ἀλλὰ τὰ ἐσπαρμένα». — «Ἐλαίου ἡρωματισμένου». — «Ἰκέται ἀρωματοφόροι». — «Οἱ τὰ ἀρώματα καὶ τὰ διαπασματα συντιθέντες». κτλ.

Θυμιάματα δὲ οἱ καπνοὶ ὄλων τῶν καιομένων ἀρωμάτων, καὶ ὅχι μόνον ὁ τοῦ λιθάνωτου.

Ἀληθῶς, οἱ Γάλλοι λέγουν, l'arome du café (τὸ ἄρωμα τοῦ καφέ), νοοῦντες τὴν ὁσμὴν τοῦ φρυγανισμένου καφέ· ἀλλὰ δὲν μᾶς μέλει ἂν οὕτω λέγωσι ἕνοι.

Ἐκτέλεσις καταδίκου.

Οὐδεὶς Ἕλλην μὴ μαθῶν γαλλικὰ θὰ κατώρθωνε νὰ νοήσῃ ὅτι ἐκτέλεσις καταδίκου (exécution d'un condamné) σημαίνει θανατικὴν τιμωρίαν (ἐξ οὗ ἢ καὶ λέξις καταδίκου ἀποδίνει περιττή).

Παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι τῶν πλείστων ἀκυρολογιῶν ἔνοχοι εἶνε οἱ ἐξ ἡμῶν ἐκμαθόντες τὴν γαλλικὴν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν γλῶσσαν. Κατ' οὗτους οὕτω λέγουν οἱ Γάλλοι, ὅρα καὶ ἡμεῖς. Ἀλλὰ καταδίκος εἶνε καὶ ὁ καταδικασθεὶς εἰς φυλάκισιν ἐφήμερον, ὡς καὶ ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον· ποῖα ἄλλη ἐκτέλεσις δύναται νὰ γίνῃ ἐπὶ καταδίκου φυλακισμένου ἐπὶ μίαν ἡμέραν εἰμὴ ἡ κράτησις αὐτοῦ; Παραλείπω ὅτι ἐκτέλεσις καταδίκου οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι καταδίκος τις (οὐχὶ δὲ ὁ δήμιος) ἐκτελεῖ τι.

Βάρδα ἐμπρός!

Βάρδα εἶνε λέξις ἰταλικὴ (guarda) σημαίνουσα ἰδέ, κύτταξε, πρόσεξε, ταύτην δὲ μεταχειρίζονται καὶ οἱ παρ' ἡμῶν ἀχθοφόροι καὶ οἱ ἀμαξηλάται.

Παρατηρητέον ὅτι οἱ Γάλλοι ἀμαξηλάται καὶ ἀχθοφόροι δὲν λέγουν regardez! οὗτοι λέγουν place! τουτέστι τόπον! ταύτην μὲ τὴν φωνήν, τόπον! ἀκούομεν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἱεροῖς ναοῖς, ὅταν ἐπὶ πανηγύρεων ἢ μεγάλων ἑορτῶν συνωστίζεται τὸ πλῆθος καὶ εἶνε χρεῖα ν' ἀνοιχθῇ δίοδος, ὅπως διέλθωσιν οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἢ τοῦ ἐπιταφίου, ἢ τοῦ ἑσταυρωθένου.

Τόπον λοιπόν, τόπον, καὶ ὅχι βάρδα ἐμπρός! τὸ ἀηδέστατον βάρδα ἐμπρός! Ἄλλως τε καὶ ὅσον βραχύτεραι εἶνε τῶν κελευσμάτων αἱ λέξεις, τοσοῦτον καὶ ἐπιτακτικώτεραι ἤχοῦν εἰς τὸ οὖς. Παρατήρησον ὅτι, ἐὰν κολῶς τονίσῃς τὴν λέξιν τόπον βροντᾷ ἢ φωνῇ ὡς τὸ τόπι.

Στρατιωτικὰ προστάγματα.

Εἶπα ὅτι, ὅσον βραχύτεραι αἱ λέξεις τῶν κελευσμάτων, τοσοῦτον καὶ ἤχοῦν ἐπιτακτικώτεραι. Τοῦτο ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων εἰς τὰ στρατιωτικά· καὶ τοῦτο γινώσκοντες οἱ πρῶτοι ὄργανοὶ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ μὴ εὐρόντες, ὡς φαίνεται, καταλλήλους ἐλληνικὰς λέξεις προχείρως, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὰς γαλλικὰς armes! marche! halte!

Ὅχι, ὅχι· ἡ γλῶσσα ἥτις εὐμοιρεῖ λέξεων οἶαι ὁδᾶξ (ἀντὶ «μὲ τὰ δόντια») λαξ (ἀντὶ «μὲ ταῖς κλωτσιαῖς») πύξ (ἀντὶ «μὲ ταῖς γροθιαῖς») δὲν ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ διὰ μονοσυλλάβων τὰς ἐν τῷ ἐλληνικῷ στρατῷ εἰσφρησάσας ἕνας.

Armes, σημαίνει όπλα· αλλά καιτοι ή κοινή γλωσσα λέγει τὰ όπλα άρματα, αϋτη εϊνε λέξις φραγκική όχι δέ ελληνική. Η κοινή γλωσσα λέγει τὰ όπλα άρματα, καθώς λέγει τήν θύραν πόρταν και τήν αναβάθραν σκάλαν. Καλόν άρά γε εϊνε, "Ελληνες όντες, νά έξακολουθώμεν λέγοντες πόρταν τήν θύραν; "Όχι βεβαίως. "Όσαύτως εϊνε ανοίκειον νά έξακολουθώμεν λέγοντες τὰ όπλα άρματα, ένώ μάλιστα ή ελληνική γλωσσα άρματα λέγουσα (διά ψιλής) νοεϊ πάν άλλο ή όπλα· δια θασείας δέ άρμα λέγουσα νοεϊ άμαξαν, και ιδίως τήν χρήσιμον εις πολεμιστάς, ή εις παρατάξεις.

Τί λοιπόν νά γίνη; "Αρα νά έκφωνώσιν οί καθ' ήμας άξιωματικοί «παρουσιάσατε όπλα!»; όπλα εϊνε λέξις διούλλαβος, και έπομένως δέν ήχει έπιτακτικώς, ώς άπαιτεϊται· διούλλαβος μέν εϊνε και ή γαλλική λέξις ar—mes, άλλ' έπειδή ταύτης ή δευτέρα συλλαβή έχει τὸ ε άφωνον, άκούεται ώς μονοσύλλαβος, κελευστικόν πλεονέκτημα οϋτινος στερεϊται ή ήμετέρα λέξις όπλα.

Σύμφημι· χρεία λοιπόν νά έξεύρωμεν άλλην τινά λέξιν ήτις, ει δυνατόν, νά μή φανή ως άπέχουσα τής προφοράς armes, εις ήν συνείθισεν ήδη ή άκοή τών ήμετέρων στρατιωτῶν. "Ας έξετάσωμεν.

Τί θέλει δια τών λέξεων «παρουσιάσατε άρμ!» νά εϊπη τὸ στρατιωτικόν πρόσταγμα; Θέλει νά εϊπη «παρουσιάσατε τὰ όπλα»· καθ' ήν δέ στιγμήν έκφωνεϊται τὸ πρόσταγμα τοϋτο, οί στρατιῶται κρατοϋν όλοι τὸ όπλον των, και μόνον άπαιτεϊται νά έκτελέσωσι ταυτοχρόνως τήν προσταγήν τοϋ άξιωματικού· αν λοιπόν ὁ άξιωματικός, αντί τοϋ ξενοφώνου άρμ! έξεφώνει τὸ ελληνόφωνον άμ! (άμ' έπος, άμ' έργον), τί θά ήκουον οί στρατιῶται; Θά ήκουον «παρουσιάσατε άμα!» δηλαδή «παρουσιάσατε όλοι όμοϋ!» Τί νά παρουσιάσωσιν όλοι όμοϋ; Τὸ όπλον ὃ φέρει έκαστος· σπάθην, ξίφος, ή τυφέκιον· τοϋθ' όπερ έννοεϊται και άνευ τής έκφωνήσεως τής λέξεως όπλα.

Και σημειώσατε ὅτι ή λέξις άμ! (όμοϋ) αν, ως θασύνεται, έπροφέρετο έξ ένδομούχων, μετά πνεύματος, κατά τήν άπαιτησιν τής θασείας, θά εϊχε μάλλον έναγώνιον, μάλλον άριμάνειον τήν έκφροσιν, πρὸς δέ και θά έφηρμόζετο εις ὅ,τι δήποτε πρόσταγμα άπαιτοϋν σύγχρονον και άκαριαίαν έκτέλεσιν, είτε επί όπλων, είτε και επί πάσης άλλης κινήσεως.

Τὸ δέ marche!;—'Απορεϊτε· ρήματος ελληνικοϋ έκφράζοντος τοϋτο μονοσυλλάβως; "Εχετε τὸ «ϊτε!» οϋτινος άποστρέφοντες (αν θέλετε) τὸ ε, έκφωνεϊτε «ϊτ'!» και ἴτω ὁ ελληνικός στρατός· επ' αγαθῶ τής πατρίδος.

Τώρα τὸ halte!—'Ω! οί έχοντες τὸ ἴτε έχετε και τὸ στήτε! 'Αποστρέψατε και τούτου τὸ ε, και ἴδου ή λέξις μονοσύλλαβος· μονοσυλλαβοτέρα μάλιστα τής halte και συριγματωδεστέρα· άρετή δέ επί τοϋ προκειμένου και τοϋτο.

'Αλλά τίνι λόγῳ, θά μ' έρωτήσωσιν, άποστρέφεις τὸ τελικόν α τοϋ άμΑ και τὸ ε τοϋ ἴτΕ και στήτΕ, ένώ δέν έπεται εις αϋτὰ λέξις άρχομένη από φωνήεντος;—'Αποστρέφω διότι, είτε μετά τὸ άμα, ή μετά τὸ ἴτε και στήτε (εις δέ τὸν ένικόν ἴθ', στήθ') αναγκαίως έξυπακούεται έν τῷ προστάγματι ως έπόμενον τὸ έπιφώνημα ῶ! «ῶ οί στρατιῶται! ῶ οί άνδρες!»

'Αν οί φιλιγράμματοι τών άξιωματικῶν τοϋ καθ' ήμας στρατοϋ καλῶς έπιστήσωσιν εις ταϋτα τήν προσοχήν, ὁ ελληνικός στρατός θά έχη τοϋ λοιποϋ ελληνικά και τὰ προστάγματα, αντί ξένων· τοϋλάχιστον έν τῇ λέξει άρμ, οϋτε θ' άποφανῆ εις τὸν στρατιῶτην αν τὸ Ρ άφαιρεθῆ, και μείνη «άμ'!» τὸ πρόσταγμα.

Τὸ ? ἐπὶ τῶν ελληνικῶν νομισμάτων.

Λάβε έν ελληνικόν νόμισμα χαλκοϋν, άργυροϋν ή χρυσοϋν, έκ τών φερόντων τὸ όνομα τοϋ νϋν βασιλέως, και παρατήρησε· μετά τὸ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α έχαράχθη σημείον έπιφωνήσεως, έν θαυμαστικόν.

Ποῖον θαυμασμόν έξ ήμῶν ή έκ τών μεταγενεστέρων θέλει τὸ σημείον τοϋτο; "Ότι οί "Ελληνες ήξιώθησαν βασιλείας; 'Αλλά μάλλον επί βασιλέως "Όθωνος θά ήρμοζε τοϋτο, αν ήρμοζε. Τὰ επί "Όθωνος έμως νομίσματα φέρουσιν ΟΘΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, άνευ θαυμαστικοϋ.

Οϋτε επί "Όθωνος, οϋτε επί Γεωργίου Α' θαυμάζεται τι, άλλ' ἴδου τί συνέδη. "Ινα τὰ στοιχεϊα τοϋ ελληνικοϋ αλφαβήτου μεταέληθῶσιν εις άριθμητικούς χαρακτήρας, εϊνε χρεία νά τίθεται μετ' αϋτὰ τόνος τις, οῖος ή δξεϊα, τείνων δηλαδή από τών δεξιῶν πρὸς τ' άριστερά. Και τοϋτο μέν πασίγνωστον. 'Εν τοίς επί βασιλέως Γεωργίου νομίσμασιν ὁ τόνος έχαράχθη κάθετος, έξ άπροσεϊας

τοῦ γράψαντος, ἢ τοῦ ἐπιδιορθώσαντος τὰ γράμματα τῶν νομισμάτων ἐπὶ τῆς χαράξεως αὐτῶν.

Πολὺ καλά· ἀλλ' ἡ τελεία στιγμή ὑπὸ τὸν τόνον πῶς παρενέθη; —Παρενέθη ὄχι πλέον ἐξ ἀπροσεξίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας πολλῶν, ὅτι μετὰ τὰ ἑλληνικά ἀριθμητικά στοιχεῖα εἶνε χρεῖα νὰ τίθεται καὶ τελεία στιγμή, πλὴν τοῦ τόνου, ἐνῶ οὐδόλως ἀπαίτεται τοιαύτη στιγμή, ἐκτὸς ἂν λήγη ἢ φράσις μετὰ τὸν ἀριθμητικὸν χαρακτηῖρα. Παραδείγματος χάριν, ἂν ἔγραφέ τις, « Ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α' ». τότε μάλιστα, ἡ τελεία στιγμή ἔχει τὸν τόπον τῆς, ἐπεὶ δὴ ἔληξεν ὁ λόγος μετὰ τὸ Α' ἀριθμητικόν· ἂν ὅμως ἐγράφετο « Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α' ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας » ἡ τελεία στιγμή δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς μετὰ τὸ Α' ἀριθμητικόν, ἐπεὶ δὴ ὁ λόγος δὲν λήγει μετ' αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τὴν λέξιν « Ἀθήνας ». Ἐν γένει, αἱ τελεῖαι στιγμαὶ ὡς καὶ τὰ κόμματα τίθενται κατὰ τὰς χρεῖας τῆς φράσεως, εἴτε ἂν παρεμπίπτῃ ἀριθμητικὸς χαρακτήρ, εἴτε ὄχι.

Ἄλλὰ τώρα, τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται καὶ τὰ τετυπωμένα οὐκ ἀποτυποῦνται. Ὄταν χαράξωμεν νέα νομίσματα, ἴσως δοθῇ καὶ εἰς τοῦτο ἡ δέουσα προσοχή, ἵνα μὴ μένωσι τὰ σφάλματα ἡμῶν μεγάλα εἴτε μικρά, ἀνεξίτηλα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· καὶ ὅσον διὰ τὰ ἤδη γεγενημένα θὰ εὔρεθῃ μία ψυχὴ τοῦλάχιστον νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἐπιόντας, ὅτι τὸ λάθος εἶχε παρατηρηθῆ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ἐγένεον, ἀλλ' εἶχε γίνεαι καὶ ἔμεινε· δὲν ἐπανελήφθη.

Δὲν ἐξεύρει νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του

Πολλοὶ λέγουσιν τοῦτο περὶ ἄλλων καὶ μὴ εἰδότες νὰ γράψωσι τὸ ὄνομά των οὐδ' αὐτοί. Ὅσοι παραδείγματος χάριν, φέρουν ὄνομα οὐ ἢ πρώτη συλλαβὴ προφέρεται κατὰ τὰ λατινικά στοιχεῖα b ἢ d ἢ g, γράφοντες ἀντὶ τούτων NT (Ντίνος), ΜΠ (Μπατής) ἢ ΓΚ (Γκίκας), ἀντιστρατεύονται πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, οὐδόλως ἀνεχομένην NT, ΜΠ ἢ ΓΚ ἐν ἀρχῇ λέξεως ἢ κυρίου ὀνόματος.

Ὅστις ἂν φέρῃ λοιπὸν, Ἑλλήν ὦν, ὄνομα ἀρχόμενον διὰ στοιχείου προφερομένου ὡς τὸ b, τὸ d ἢ τὸ g τῶν λατίνων, κατ' ἀπαίτησιν τῆς γλώσσης τοῦ ἀνυπέρθετον ὀφείλει νὰ μεταχειρισθῇ ἐν τῇ γραφῇ στοιχεῖα ἀνεκτὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφὴν. Ἀνάγκη, ἀντὶ μὲν τοῦ ΜΠ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ Β ἢ Π, ἀντὶ δὲ τοῦ NT, τὸ Δ ἢ

τὸ Τ, ἀντὶ δὲ τοῦ ΓΚ, τὸ Γ ἢ τὸ Κ, δυσὲν θάτερον· ἐκτὸς ἂν δὲν τῶ φανῇ κακόφωνον τὸ νὰ προτάξῃ εἰς τὸ ἐπώνυμόν του ἐν Β ἢ ἐν Ι, ὡς Ἰντίνος, Ἐμπατής, Ἰγκίκας.

Ἄλλως, ὑπόκειται καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μομφήν, ὅτι δὲν ἐξεύρει νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του.

Ὡσαύτως δὲν ἐξεύρουσιν νὰ γράψωσι τὸ ὄνομά των καὶ ὅσοι φέρουν ἐπώνυμα παραγόμενα ἐκ τῆς παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος Ἰωάννης, γράφοντες Γιάννης, Γιαννούλης, Γιαννάκης, Γιαννίδς, Γιαννόπουλος, Γιαννακόπουλος, Γιάγκος κτλ. Διατὶ ἐκεῖνο τὸ Γ; Γράψῃ Ἰάννης, ἀντὶ τοῦ Ἰωάννης, καὶ δοκίμασε νὰ προφέρῃς. Καθὼς μὴ ὑπάρχοντος Γ, ἅμα ὡς ἀπεκόπη τὸ Ω τοῦ Ἰωάννης τὸ στόμα ἐπρόφερε Γιάννης, οὕτω καὶ μὴ προτιθεμένου τοῦ Γ, τὸ στόμα θὰ προφέρῃ τὸ Ἰάννης ὡς ἂν ἦτο γεγραμμένον Γιάννης. Τοῦτο εἶναι προφανέστατον.

Ἰάννης λοιπὸν, καὶ ὄχι Γιάννης πρέπει νὰ γράφωμεν· ἐπομένως, Ἰαννούλης, καὶ ὄχι Γιαννούλης· Ἰάγκος, καὶ ὄχι Γιάγκος κτλ. Τὸ αὐτὸ δὲ λεχθήτω καὶ περὶ τῶν Γιακουμῆς, Γιορδάνης, Γερώνυμος, Γιουρδῆς, κτλ.

Πῶς ἐγένεον ὁ ἱεράξ γεράκι (ἐξ οὗ Γεράκης καὶ Γερακάρης); καὶ πῶς ἐγένεον ὁ ἱατρός γιατρός (ἐξ οὗ Γιατράκος); καὶ πῶς τὸ υαλί γυαλί (ἐξ οὗ ἴσως τὸ Γυαλοῦσης, ἂν ὄχι ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ, γυαλοῦ); καὶ πῶς τὸ ἱασεμί γιασεμί (ἐξ οὗ Γιασεμολαδῆς) κτλ.; ἐφάνη εἰς τὴν ἀκοὴν ἐκ τῆς χυδαίας προφορᾶς ὅτι προϋπάρχει εἰς αὐτὰ Γ, ἐνῶ τὸ Γ τοῦτο εἶνε ἀνύπαρκτον· ἄρα καὶ ἂν ἐκλείψῃ τὸ Γ, πάλιν τὸ ἱεράκι θὰ προφέρεται ὡς γεράκι, καὶ ὁ ἱατρός ὡς γιατρός, καὶ τὸ υαλί ὡς γυαλί, καὶ τὸ ἱασεμί ὡς γιασεμί. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐπώνυμα. Οἱ φέροντες αὐτὰ δὲν θὰ χάσουν τίποτε διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ Γ· μόνον δὲ θὰ ὀρθογραφῶσι τοῦ λοιποῦ ἂν θέλουν. Ἄν δὲν θέλουν....

Μυρία ὄσα

Μυρία ὄσα καὶ ὄντως ἔχει τις νὰ παρατηρήσῃ ἐσφαλμένα μὲν, παραδεδεγμένα δὲ ἐν τῇ τυπογραφίᾳ, ἀλλ' ἕως ἐδῶ λήγουσιν αἱ σημειώσεις μου· ἄλλοτε ἴσως φέρω καὶ ἄλλα εἰς φῶς, ἂν ἄλλοι δὲν μὲ προλάβωσιν, ὡς εὐχομαι.

Περὶ τῶν ἀπαισία, ἀποτροπαία, ἀκεραία, ἐπιπολαία.

ἐλαττωματικὸς, φαινομενικὸς, μεγαλεπίβουλος, μεγαλούπολις, φέτος καὶ φέτο κλπ. κλπ. εἶπον ἤδη ἄλλοι ἀρμοδιώτεροί μου, ἐξοδελίσαντες αὐτὰ διὰ λόγων γραμματικῶν πειστικωτέρων, ἀλλ' ὅμως ὀλίγοι ἐφρόντισαν νὰ διορθωθῶσιν. Οὕτως ἢ ἄλλως, ἀνάγκη νὰ γίνωνται ἐκ διαλειμμάτων τοιαῦται ἐξελέγξεις, ἕως ἂν ἐπιβόλη ἢ μέλλουσα ἐλληνικὴ Ἀκαδημία τὸ ἐμβριθεὲς αὐτῆς κῦρος, ἐξ οὗ πολὺ ἔτι ἀπέχομεν.

Μάρτιος 1883

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΣΙΔΩΡΙΔΗΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ

ΡΟΖΑ

Ρωτῶ τὸ κρίνο, — κρίνο μου γιατί εἶσαι χλωμισμένο;
 — Μοῦ πήρε τὴν ἀγνότη μου ἢ Ῥόζα καὶ πεθαίνω. —
 Ῥωτῶ τὸ γιοῦλι, — γιοῦλι μου γιὰ δὲ μοσχομυρίζεις;
 — Μοῦ πήρε ἢ Ῥόζα τ' ἄρωμα, καὶ πῶς, δὲν τὸ γνωρίζεις; —
 Ῥωτῶ τὸ ρόδο, — ῥόδο μου τί γέρνεις μέσ' στὸ χῶμα;
 — Χρῶμα καὶ μῦρο μ' ἄρπαξε ἢ Ῥόζα μὲ τὸ στόμα. —
 Μία Νεράιδα ῥώτησα τί κάθεται καὶ κλαίει
 — Μοῦ πήρε ἢ Ῥόζα τὸ κορμί. — λυπητερά μοῦ λέει.
 Ἐν' ἀγγελουδι ἀπήνησα χρυσᾶ μαλλιά νὰ πλέκη,
 Ἦσαν τῆς Ῥόζας πῶστεκε γονατιστὴ παρέκει.
 Τὴν Ἀφροδίτη εὔρηκα μὲ ὄψι ἀλλαγμένη
 — Μοῦ πήρε ἢ Ῥόζα τὴ μορφή, — μοῦ λέγει πικραμένη.
 Τ' ἀηδόνη, πῶστεκε βωβὸ, ῥωτῶ γιατί σωπάει
 — Τοῦ πήρε ἢ Ῥόζα τὴ λαλιὰ, — ἄλλο πουλὶ ἀπαντάει.
 Εὐπνῶ κ' εὐρίσκω τὴν αὐγὴ χωρὶς καμμία χάρι
 Τῆς πήρε ἢ Ῥόζα μοῦ εἶπανε ἔλο της τὸ καμάρι.
 Τότε ῥωτῶ τὰ στήθη μου γιατί ἀναστενάζουν,
 — Μᾶς πήρε ἢ Ῥόζα τὴν καρδιά, — οἱ στεναγμοὶ φωνάζουν.

(1885)

Ψ.

Ο ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ ΚΟΥΡΜΠΕ

ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

έν εἶναι μακρὰ ἡ διήγησίς μου, ἀλλ' ὅμως ἀληθής. Ἴσως οἱ μᾶλλον δύσπιστοι ἢ οἱ ὀλιγώτερον εὐπιστοὶ διαστείλωσιν εἰς εἰρωνικὸν μειδιάμα τὰ χεῖλη. Ἐγὼ ἐν τούτοις θὰ τὴν διηγηθῶ, ἀπλούστατα ὡς συνέβη μόνον καὶ μόνον εἰς ὕστατον μνημόսουν μιᾶς εὐγενοῦς καρδίας. Γνωρίζω ὅτι μόνον ὅσοι αἰσθάνονται πιστεύουσι καὶ διὰ τοῦτο μόνον πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνομαι.

Ἐίχομεν διέλθει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ παρὰ ταῖς οικογενείαις ἡμῶν τὰς θερινὰς διακοπὰς καὶ ἤδη συνηντώμεθα πάλιν ἐν τῷ ἀτμοσφαιρῷ, ὅπερ ἔφερον ἡμᾶς εἰς Ἀθήνας. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας σύντροφοι ἐν τῇ μελέτῃ, ἀχώριστοι ἐν ταῖς παιδικαῖς διήλθομεν τὸ γυμνάσιον, ὃ Ἀλέξανδρος καὶ ἐγὼ ἐν στενῇ πρὸς ἀλλήλους φιλίᾳ, ἐνισχυομένη ὑπὸ τῆς ὁμοιότητος τοῦ χαρακτῆρος μας. Ἡ ἀγάπη δ' αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐξιδανικεύθη κατὰ τὴν φοιτητικὴν ἡμῶν ζωὴν μολονότι ἐκεῖνος μὲν ἐτράπη ἐπὶ τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐγὼ δ' ἠκολούθησα τὴν Θέμιδα.

Ἡ νύξ ἦτον ὠραία καὶ σεληνοφώτιστος· μόλις ἔπνεεν ἀνεπαίσθητός τις αὖρα ἔλαφρά ὡς ἀναπνοὴ τῆς κοιμωμένης φύσεως, ἡ δὲ θάλασσα ἦτο λεῖα καὶ στίλβουσα, ὡς παμμέγεθες κάτοπτρον. Οἱ συμπλωτῆρες πάντες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἀποκοιμηθῆ, μόνοι δὲ ἡμεῖς οἱ δύο ἐμένομεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἀπατώμικι, δὲν ἤμεθα μόνοι. Σύντροφοὺς εἶχομεν τὰς μυρίας ἡμῶν ἀναμνήσεις, τὰς ἀπείρους ἡμῶν ἐλπίδας. Νέοι ἐνθουσιῶεις, διανέμοντες ἐξ ἡμισείας τὰς ὠρας ἡμῶν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ποιήσεως, δὲν εἶχομεν εἰσέλθῃ ἀκόμη εἰς τὴν πνιγηρὰν ἀτμόσφαιραν, ἣτις καλεῖται πρακτικότης. Ἐπομένως οἱ δὲν ἔμπορον ἂν μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ὁ διάλογος ἡμῶν κατέληξεν εἰς τὸν ἔρωτα.

—Μὴ μοῦ κατακρίνης, τῷ ἔλεγον τὸ αἴσθημα τοῦτο. Δὲν εἶναι νόσος, ἀλλ' ἀνάγκη τῆς νεότητος. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον, ὅστις οὐδέποτε ἠσθάνθη τὴν καρδίαν του πάλλουςαν ἐπὶ τῇ θέᾳ προσφιλοῦς προσώπου. Ἡ ψυχὴ του, ἀπρόσιτος εἰς τὸ γλυκύτερον τῶν αἰσθημάτων, ἔσται βράχος ἀπότομος καθ' οὗ θὰ συντρίβηται πᾶν εὐγενὲς φρόνημα.

— "Οχι, όχι! Έπανελάμβανεν ὁ Ἀλέξανδρος προτιμώτερος ὁ ἠθικὸς θάνατος, παρὰ ἡ θεραπεία δια φαρμάκου δηλητηριάζοντος ἀνιάτως τὴν ψυχὴν.

— "Ὡστε τί συμπεραίνεις;

— "Ὅτι ὁ ἔρωσ εἶναι ἡ καταστροφή.

— Καὶ ἐγὼ ὅτι εἶναι ἡ σωτηρία....

Τῶν συνεπιβατῶν τις ἀνελθὼν εἰς τὸ κατάστρομα καὶ πλησιάζας ἡμᾶς διέκοψεν ἐκεῖ τὴν συζήτησίν μας. Ἦδη ὑπέφωσκεν ἡ ἠὼς καὶ μετ' ὀλίγον εἰσερχόμεθα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Πρῶτος τὸν ὁποῖον συνήντησα ἦτον ὁ Ἀλκιβιάδης. — Ἐπὶ τῇ θέᾳ του ἐδίστασα ὀλίγον ἀλλ' αὐτὸς πρῶτος μὲ περιέβαλεν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ θερμὸν ἀντηλλάξαμεν φίλημα.

— Καλῶς ἦλθες, καλῶς ἦλθες, μοὶ ἐπανελάμβανε σφίγγων ἐγκαρδίως τὴν χεῖρά μου ..

Ἐγὼ παρετήρουν αὐτὸν ἐκπληκτος. Παράδοξος μεταβολὴ εἶχε συντελεσθῆ ἐν αὐτῷ. Τὸν εἶχον ἀφήσει ἀτημέλητον, βυπαρὸν πάντοτε μέχρι κυνικότητος καὶ ἤδη εὔρισκον ἐν αὐτῷ τύπον κομψευμένου νεανίου τοῦ συρμοῦ. Φαίνεται ὅτι τὴν ἀπορίαν μου ταύτην ἐδήλουν ἐκπρακτικώτατα οἱ ὀφθαλμοὶ μου, διότι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπανελάβε.

— Μὲ εὐρίσκεις διαφορετικόν, αἰ;

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, φίλε μου, ἀπήντησα μειδιῶν· ἐξωτερικῶς τοῦλάχιστον βλέπω μεγάλην μεταβολήν.

— Θὰ τὴν ἴδῃς καὶ ἐσωτερικῶς

Δὲν ἐπρόφθασα νὰ τῷ ἀπαντήσω διότι κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν γνωστή μοι κυρία μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς, περικαλλοῦς δεκαοκταετίδος σουλφίδος, κατήρχετο τὴν ὁδὸν Σταδίου καὶ διῆλθεν ἐμπροσθεν ἡμῶν. . . Παρεμέρισα ὀλίγον καὶ ἐχαίρετίσα· τοῦτ' αὐτὸ ἐπραξε καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἀλλ' ἐρουθριῶν καὶ ἐν προφανεῖ ταραχῇ. Τὸν παρετήρησα τότε.

— Γνωρίζεις τὴν κυρίαν αὐτήν; μὲ ἠρώτησε θείλων νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀμηχανίας, ἐν ἧ εὐρίσκετο.

— Μάλιστα· εἶναι ἡ κυρία Α. . . καὶ ἡ κόρη τῆς.

Δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ μὲ παρετήρει ὡσεὶ διστάζων νὰ ὁμιλήσῃ, ἐνῶ ἐγὼ ὅστις ἐγνωρίζον τὸν χαρακτῆρά του, μάτην ἐπειρώμην νὰ πείσω ἑμαυτὸν ὅτι ἐνοῶ περὶ τίνος πρόκειται.

— Βλέπεις τὴν κόρην ἐκείνην; μοὶ εἶπεν ἐξαίφνης ὁ Ἀλκιβιάδης παρακολουθῶν διὰ τοῦ βλέμματος τὰς δύο γυναῖκας. Ἔλα μαζί μου, ἔλα, ἔχω πολλὰ νὰ σοῦ ἐκμυστηρευθῶ.

Καὶ λαβὼν τὸν βραχίονά μου μὲ ἔσυρεν ἐκόντα ἄκοντα ἐπὶ τὰ ἔγνη τῆς κόρης τῆς ὁποίας ἀκόμη διεκρίνετο ἐρρυθμῶς κινούμενος ὁ ἐπιχαρίτως πίπτων ἐπὶ τῶν νώτων καστανὸς πλόκαμος. Ναὶ ἐνῶ τὰ κύματα τοῦ πλήθους ἀνῆρχοντο καὶ κατήρχοντο τὴν ὁδὸν Σταδίου, αὐτὸς, ἀδιάφορος πρὸς πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο ἐκείνη, ἐκλινεν ἀδιαλείπτως εἰς τὸ οὖς μου καὶ διηγεῖτο, διηγεῖτο χωρὶς νὰ ἐξαντληθῆ τὴν ἱστορίαν. . . . τοῦ ἔρωτός του.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἦτον υἱὸς πτωχοῦ ἐπαρχιώτου οἰκογενειάρχου, μόλις κατορθούντος διὰ τῶν γλίσχρων ἐσόδων του νὰ συντηρῆ πολυμελῆ οἰκογένειαν. Τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του ἐπεράτωσεν ἐν τῇ πόλει ἐν ἧ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐγὼ διεμένομεν, μόλις ἀποζῶν ἐκ τοῦ εὐτελοῦς μηνιαίου, ὅπερ ὁ πατήρ του τῷ ἀπέστελλεν. Ἡ ἀγαθότητος του, ἡ προσήνεια καὶ ἐπιμέλειά του μᾶς εἶχε τοσοῦτῳ ἐλκύσει πρὸς αὐτὸν καὶ τοσοῦτῳ στενωῶς συνεδέθημεν, ὥστε πάντες οἱ συμμαθηταὶ μᾶς ἐγνωρίζον ὑπὸ τὸ σύνθηρος ὄνομα «Οἱ τρεῖς σωματοφύλακες». — Ἄλλ' εἶτα ἐπέπρωτο νὰ θρηνήσωμεν διὰ τὴν στέρησίν του. Κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν κακαὶ συναναστροφὰι παρέσυραν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε λησμονήσας πᾶν ἀξιοπρεπὲς αἶσθημα καὶ περιφρονῶν τὰς συμβουλάς καὶ προτροπὰς ἡμῶν, ἐγκατέλιπε τὴν μελέτην τῆς ἐπιστήμης του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὴν κραιπάλην, δαπανῶν οὕτω τὸ ἐλάχιστον εἰσόδημα, ὅπερ ἀπελάμβανεν ἐκ τῆς ἐργασίας του. — Εἶχεν ἤδη ἀπομακρυνθῆ τῆς φιλίας ἡμῶν καὶ ἀφοῦ πολλάκις μάτην ἐπειράθημεν νὰ τὸν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἠναγκάσθημεν νὰ τὸν θεωρήσωμεν ἀπολωλότα.

Ἐν τούτοις δὲν γνωρίζω ποία σύμπτωσις τὸν ἔφερεν ἐνώπιον τῆς νεανίδος ἐκείνης. Τὴν εἶδε, τὴν ἠγάπησε καὶ τοῦτο μόνον ἤρκεσεν ὡς ἀποταχθῆ τῷ προτέρῳ βίῳ. Εἶχε δικαίον εἰπῶν ὅτι ἡ ἐπελθούσα αὐτῷ μεταβολὴ δὲν ἦτο μόνον ἐξωτερικὴ ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικὴ. Ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἡ φλόξ τοῦ αἰσθήματος ἐκείνου κατέκαυσε πᾶσαν ὕλην βορβορώδη· μόνος ἦδη σκοπὸς πασῶν τῶν πράξεών του ἦτο νὰ καταστή ἄξιος αὐτῆς. Ἀπετροπιάσθη τοὺς φίλους καὶ συντρόφους τῆς κτηνώδους ζωῆς, ἣν ἐπὶ τρία ἔτη διήνυσε καὶ τότε ἀνεμνήσθη τῶν προτέρων φίλων του καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας.

— "Αχ! 'Ανεύρομεν καὶ πάλιν τὸν φίλον μας, μοὶ ἔλεγεν ἐνίοτε ὁ 'Αλέξανδρος.

— Ἀΐ, φίλε μου, τῷ ἀπεκρινόμενῃ ἐγὼ μειδιῶν, ἐνθυμεῖσαι τὸ συμπέρασμα μου; 'Ο ἔρωσ διασώζει.

Ἡ τελευταία νύξ τῶν Ἀποκρέω^{***} εἶχε παρέλθει ἐν κόμοις καὶ ἀλλαγαμοῖς. Ἦτο ἤδη πρωία ὅτε ἐπέστρεψα εἰς τὸ οἶκμά μου κατακοπος καὶ ἐξηντλημένος μεθ' ὀλόκληρον πανυχίδα χοροῦ καὶ συμποσίου. Ἦτοιμαζόμενη νὰ κατακλιθῶ, ὅπως ἀναπαυθῶ ἐπὶ τινος ὥρας, ὅτε τὰ βλέμματά μου ἔπασαν ἐπὶ τινος δελτίου, ὅπερ εἶχε τις ἀφήσει, φαίνεται, ἀφ' ἐσπέρας ἐπὶ τῆς τραπέζης μου. Ἀνεγνώρισα τὸν χαρακτῆρα τοῦ 'Αλεξάνδρου καὶ ἀνέγνωσα μετὰ συγκινήσεως «Φίλτατε, τρομερὸν δυστύχημα μᾶς κατέλαβεν ἐξ ἀπροόπτου. Ἐχάσαμεν καὶ πάλιν τὸν φίλον μας 'Αλκιβιάδην. Μόλις ἀναγνώσης τὸ παρὸν, σπεῦσον νὰ ἴδης τὴν συμφορὰν».

Ἐμεινα κεραυνόπληκτος, Μυρίαὶ σκέψεις κατέπληξαν τὴν διάνοιάν μου καὶ ἐν τούτοις δὲν ἠδυνάμην νὰ τὰς συναρθρώσω. Ἀπὸ μιᾶς ἐβδομάδος περίπου παρασυρθεὶς ἀπὸ τὴν τύρβην τῶν ἐσπερίδων καὶ τῶν διασκεδάσεων δὲν εἶχον ἴδει τὸν 'Αλκιβιάδην. — Ἐγνώριζον ὅτι ἡγάπα ἄνευ ἐλπίδος, διότι ἡ κόρη ἦς ἡρᾶτο ἦτο πολὺ ἀνωτέρας κοινωνικῆς ταξέως καὶ πολὺ πλουσιωτέρα, ἐγνώριζον ὅτι ἔδαπανα πολὺ ἀνώτερα τῶν πενιχρῶν πόρων του, ὅπως ἐνδύηται καλῶς καὶ φαίνεται ἀξιοπρεπῆς ἐνώπιον ἐκείνης καὶ ὅτι πολλάκις, σχεδὸν πάντοτε ἐγευματίζε διὰ τοῦτο καὶ ἐδείπνει μὲ ξηρὸν ἄρτον· ἐξ ὑπερβολικῆς δὲ ὑπερηφανίας δὲν ἤθελε νὰ μεταβαίνωμεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν τρώγλην, ἐν ἣ διέμενε, κειμένην πέραν τῶν Πευκκίων εἰς τὴν ἄκραν τῆς πόλεως. Ἀνεμνήσθην τοῦ ἀλαζόνος καὶ ὀρυθητικοῦ χαρακτῆρός του καὶ συνεπέρανα ὅτι εὐρισκόμενος ἐν οἰκονομικαῖς στενοχωρίαις καὶ μὴ θέλων νὰ προσφύγῃ εἰς τὰ βαλάντια τῶν φίλων του ἀπεφάσισε ν' αὐτοκτονήσῃ.

Ταχὺς ὡς ἀστραπὴ ἔδραμον εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ 'Αλκιβιάδου. Δύο γραῖδια ἴσταντο παρὰ τὴν θύραν ἀδολεσχοῦντα.

— Τὸ καυμένο τὸ παιδί! ἔλεγεν ἡ μία. Νομίζεις πῶς εἶχε τὸ νοῦ του νὰ μὴν πληρώσουν οὕτε σαβανώστρα....

— Ἐγὼ ἐκατάλαβα πῶς κἄτι θὰ τρέχῃ, ποῦ ἔβλεπα τὴν κάμαρά του κατὰκλειστη τῶρα τρεῖς ἡμέραις....

Δὲν ἤθελον περισσότερον. Πᾶς δισταγμὸς μου πλέον ἐξέλιπε καὶ εἰσῆλθον. Οἶον θέαμα! Ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς κλίνης, ἧτις σὺν μιᾷ τραπέζῃ, κεκαλυμμένη ὑπὸ ἀτάκτως ἐρριμμένων βιβλίων, ἀπετέλει τὴν μόνην τῆς φωλεᾶς ἐκείνης ἐπίπλωσιν, ἔκειτο ἄπνους ὁ δυστυχῆς φίλος μας. Φαίνεται ὅτι ἔπασεν ἐπὶ τῆς κλίνης ἐπιστρέφων ἐξ ἐσπερίδος, διότι ἔφερον ἔτι τὰ μελανὰ τοῦ χοροῦ ἐνδύματα, ὑπόλευκα χειρόκτια καὶ λευκὸν λαϊμοδέτην. Ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ αὐτοῦ προσώπου ἐπλανᾶτο ἀόριστός τις ἔκφρασις μυστικῶν ἀλγηθόνων καὶ μειδίαμα πικρὸν ἔμενεν ἔτι εἰς τὰ χεῖλη του. Ἡ δὲ δεξιὰ αὐτοῦ χεὶρ ἀνεπαύετο ἐπὶ τοῦ στήθους του. Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάθητο ὁ 'Αλέξανδρος προσβλέπων αὐτὸν μὲ ὀφθαλμούς ὑγρούς ἐκ τοῦ πόνου καὶ τοῦ καμάτου. Ὀλόκληρον τὴν νύκτα εἶχε διαμείνει παρὰ τῷ νεκρῷ, ἐνῶ ἐγὼ ἀνύποπτος ἐχώρευον καὶ ἐγέγων. Ἐλαβον τὴν χεῖρα του καὶ ἀκουσίως ἐπέσαμεν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ περὶ τὸν θανόντα ἐρήμωσις καθίστα ἔτι καταφανεστέρα τὴν ἀνάγκην ἀμοιβαίας ἀγάπης.

Τί συνέβη;

— Ἀνάγνωθι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μοὶ εἶπεν ὁ 'Αλέξανδρος. — Ἐλαβον αὐτήν· ἦν γεγραμμένη ἐν μικρῷ τεμαχίῳ χάρτου, ἀπηυθύνετο δὲ καὶ πρὸς τοὺς δύο μας.

«Ἵμεῖς μόνου, φίλτατοι, πρέπει νὰ γνωρίζητε τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου μου, ἂν ἀποθάνω. Ἄφετε τὸν κόσμον καὶ ἰδίως τὴν οἰκογένειάν μου νὰ πιστεύῃ εἰς αἰφνιδίαν καὶ ἀνεξήγητον νόσον. — Ἀπόψε πηγαίνω εἰς τὸν χορὸν τοῦ βουλευτοῦ Κ... ὅπου θὰ ἦναι καὶ ἐκείνη. Ἐδῶκα καὶ τὸν τελευταῖόν μου ὀβολὸν εἰς τὸν βάπτην διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ χοροῦ καὶ ἀπὸ δύο ἡμερῶν εἶμαι νῆστις. Ὁ πτωχὸς νέος τοῦ Fenillet εὐρίσκειτο εἰς θέσιν πολὺ καλλιτέραν μου. — Ἄν ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεώς μας εἶναι ὁ ἔρωσ τῆς — θὰ ζήσω. Ἄν ἡ ἀδιαφορία τῆς — θ' ἀποθάνω. καὶ τότε χαίρετε διὰ παντός. — Καύσατε τὰς ὀλίγας μου ταύτας λέξεις· δὲν θέλω ἐπὶ τῆς γῆς νὰ μείνῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀνκμνησις ἐνὸς μωροῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς.»

Ἀνῆψα τὸ κηρίον καὶ ἔκαυσα τὴν ἐπιστολὴν.

Ἐμαθομεν κατόπιν ὅτι ἡ κόρη τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο δὲν ἀπεδέχθη δυσσέστως τὰς ἐκδηλώσεις τῶν αἰσθημάτων τοῦ δυστυχῶς 'Αλκιβιάδου. Ποῦ λοιπὸν ν' ἀποδοθῇ ὁ θλιθερὸς θάνατός του; Ἐμεινε καὶ θὰ μένῃ μέχρι τοῦδε μυστήριον. — Ὁ 'Αλέξανδρος μὲ διεβεβαίου ὅτι πρὸ πολλοῦ

εἶχε παρατήρησιν παρὰ τῷ Ἀλκιβιάδῃ χρόνιον καρδιακὸν νόσημα καὶ ἴσως τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ θανάτου του. Εἰς τὴν ἀπομειμακρυσμένην ἐκείνην τρώγλην, ἐν τῇ μονώσει καὶ τῇ ἐρημίᾳ του, μακρὰν πάσης ἀνθρωπίνης βοήθειας, ἤρκει μία λιποθυμία, ὅπως ἐξαντλήσῃ τὰς δυνάμεις του, ὅπως εἶτα ὁ κάματος, ἡ ἀδυναμία, ἡ ἀσιτία συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀπόσθεσιν τῆς ἐξησθενημένης ζωικῆς φλογός.

Δὲν προσεῖχον εἰς τοὺς λόγους του ἔβλεπον μόνον ἐνώπιόν μου τὸν φίλον μου νεκρὸν καὶ ἠδιαφόρου τὴν ἄφορμὴ τῆς καταστροφῆς, ἀφοῦ ἐγνώριζον ὅτι τὸ ἀπώτερον αἴτιον ἦτο πάντοτε τὸ ἀκαταμάχητον πάθος ὑφ' οὗ εἶχε κυριευθῆ.

Ἡ κηδεὶα τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐγένετο διὰ συνεισφορᾶς τῶν φίλων, ἐπομένως δὲν ἦτο μεγαλοπρεπής. — Ἐν μέσῳ τοῦ τρομεροῦ θορύβου καὶ τῆς κινήσεως τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, ὀλίγοι μόνον φίλοι, ἀλλὰ πάντες συγκεκνημένοι, συνωδύουσαν τὸν προσφιλῆ νεκρὸν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπηγγείλει ἐν τῷ νηῷ ποίημα πλῆρες πάθους τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τοῦ λαμπτήρος, ἀγρυπνῶν τὴν νύκτα παρὰ τὸν νεκρὸν τοῦ φίλου του.

Ἐβαδίζομεν βραδέως πλησίον ἀλλήλων σιωπηλοὶ καὶ τεθλιμμένοι. Ἐκεῖ παρὰ τοὺς Στύλους τὸ πλῆθος ἐν εὐθυμίᾳ συνωστίζετο. Αἴφνης αἰσθάνομαι τρέμοντα τὸν βραχίονα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὸ τὸν ἰδικόν μου.

Ἴδε, μοι ἔλεγε, δεικνύων ὄμιλον τινὰ ἀνερχόμενον παρὰ τὰ Ὀλύμπια.

Ἦτο ἐκείνη! Ἐβάδιζε μετὰ τινος φίλης τῆς καὶ παρ' αὐτὴν ζωηρὸς καὶ εὐχαρὶς νεανίας ὠμίλει καὶ οἱ λόγοι ἦσαν φαίνεται, διασκεδαστικοὶ διότι διὰ θορυβωδῶν γελώτων ἀπεκρίνοντο αἱ δύο νεάνιδες. — Ἡ κόρη ἔρριπεν ἐν βλέμματι πρὸς τὴν παρερχομένην κηδεῖαν καὶ ἐξηκολούθησε τὸν γέλωτά της χωρὶς οὔτε κἀν νὰ ὑποπτευθῆ ὅτι ἐντὸς τοῦ φερέτρου ἔκειτο ἐκεῖνος, ὅστις ἔπεσεν ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν ἔρωτά της. Πρὸς στιγμὴν μὲ κατέλαθεν ἀκαταμάχητος ἐπιθυμία νὰ ῥημίσω πρὸς αὐτὴν, νὰ τὴν σύρω ἐκ τῆς χειρὸς πρὸ τοῦ φερέτρου καὶ νὰ κραῶ πρὸς αὐτήν:

— Ἐλθέ, ἀναγνώρισον τὸ ἄπνον τοῦτο σῶμα. Ἀσπάσθητι διὰ πρῶτην καὶ τελευταίαν φορὰν τὸν νεκρὸν τοῦτον, ὅστις ἀκόμη σὲ λατρεῖ. Δὸς αὐτῷ ἐν δάκρυ σου, ὑστάτην ἐν τῷ τάφῳ παρηγορίαν. — Ἴψον ἐν βλέμματι σου τοῦλάχιστον, ὅπως φωτίζῃ αὐτὸν ἐν τῷ σκότει, εἰς ὃ κατέρχεται ».

Ἄλλ' ἐστράφη καὶ εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου ψυχρὸν ἤδη καὶ ἀπαθές

— Αἶ, φίλε μου, μοι λέγει παρακολουθῶν διὰ τοῦ βλέμματός τὴν κόρη, βλέπεις; Ὁ ἔρωσ καταστρέφει.

Ἀθήνησι τῇ 25ῃ Σεπτεμβρίου 1885

Α. Σ. ΜΑΤΕΣΙΣ

ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΣΟΥ

Ε

Ἴν' ἡ γιορτὴ σου σήμερα. Τί μέρα εὐτυχισμένη!
Σήμερα πρέπει νὰ χαρῆ κάθε καρδιὰ θλιμμένη
Πρέπει τὰ δάκρυα νὰ γενοῦν ἐλόδωρα λουλούδια
Καὶ τῆς καρδιᾶς οἱ στεναγμοὶ χαρούμενα τραγούδια
Καὶ ποῖος καὶ ποῖος ἀναίσθητος δὲν χαίρεται γιὰ κείνη
Ποῦ τῇ ἴδικῇ τῆς ὠμορφίᾳ σ' αὐτὴ τὴν μέρα δίνει;

Καὶ σεῖς, καυμένα στήθια μου π' ἀδιάκοπα χτυπᾶτε
Ζητήστε ἀλλοῦ παρηγορίᾳ καὶ μὴ μὲ τυραννᾶτε.
Δυὸ χρόνοι τώρα πέρασαν, δυὸ φλογισμένοι χρόνοι
Ποῦ ζω θλιμμένος κ' ἔρημος ἀπ' τῇ ματιᾷ της μόνη,
Κ' ἔχω μονάχη μου τρογὴ καὶ μοναχὴ χαρὰ μου
Νὰ σμίουνε τὰ μάτια της ποτὲ μὲ τὰ δικά μου.

Δυὸ χρόνοι! Πῶς ἐπέρασαν! Ἐπαρῶ, εἶναι χθὲς ἀκόμα
Ποῦ ἄκουσα τῇ χρυσῇ φωνῇ ἀπ' τὸ γλυκὸ σου στόμα,
Πρῶτῃ φορᾷ νὰ μοῦ μιλή, καὶ μὲ τὸ μιλῆμά σου
Ἐμὲ νὰ κάνῃς σκλάβον σου καὶ ἀφέντρα τὴν καρδιὰ σου.
Σ' ἀγάπησα· καὶ πέρασαν ἐλάκαιροι δυὸ χρόνοι
Ὅλοι γεμάτοι βάσανα, ὄλοι καῦμοι καὶ πόνοι.

Εἶν' ἡ γιορτὴ σου σήμερα. Ἡμέρα εὐτυχισμένη
Σήμερα πρέπει νὰ χαρῆ κάθε καρδιὰ θλιμμένη.
Κι' ὄλοι λουλούδια δροσερὰ νὰ κόψουνε γιὰ κείνη,
Ποῦ τῇ δικῇ τῆς ὠμορφίᾳ σ' αὐτὴ τὴν μέρα δίνει.
Μὰ ἐγὼ στῶν ἄλλων τῆς χαρᾶς τὰ δάκρυά μου σμίγω
Γιατὶ θυμοῦμαι, γρήγορα μακρὰ σου πῶς θὰ φύγω.

Ἄν στῶν ματιῶν σου ἔδλεπα τοῦλάχιστον τὴν ἄκρη
Κρυφὰ, κρυφὰ νὰ φαίνηται γι' ἀγάπῃ μου ἓνα δάκρυ,
Ἄν ἤξευρα πῶς κάποτε κ' ἐμένα θὰ θυμᾶσαι
Ἐνῷ μὲ γέλοια καὶ χαρᾶς τριγυρισμένη θῆσαι.
Θὰ τῶχα γιὰ παρηγορίᾳ—Μὰ τώρα πῶς νὰ χολῶ
Ποῦ σ' ἀγαπῶ καὶ καίομαι κι' ἂν μ' ἀγαπᾶς δὲν ἔρω!

Ἀθήνησι, 1885

Μ. . .

ΓΙΑΤΙ ΓΡΑΦΩ ΣΤΙΧΟΥΣ

(Εἰς τὸ λεύκωμα φέλου).

Μικρὸς ἐγὼ τραγουδιστής, τί νὰ σοῦ τραγουδήσω:
ἀνὶ σοῦ 'πῶ πῶς ἀγαπῶ μιὰ νιὰ γαλανομίματα,
μιὰ νιὰ ποῦ λάμπει 'σάν ἀυγή, 'σάν ἄστρο, 'σάν φεγγάρι,
πῶχει τὰ χεῖλη κόκκινα, τὰ φρούδια της γραμμένα,
θὲ νᾶνε ξένο λάλημα, γιὰ σέ ποῦ θὰ τ' ἀκούσης.

Καὶ πάλ' ἂν πιάσω καὶ σοῦ 'πῶ ταῖς πίκραις τῆς καρδίᾳς μου,
τὰ βάσανα ποῦ 'πέρασα μέσ' τὰ μικρά μου χρόνια,
θᾶνε μοιρολογήματα καὶ γέροντα τραγούδια.

'Εγὼ τραγοῦδι θὰ σοῦ 'πῶ ποῦ θὲ νὰ σοῦ ταιριάξῃ.
θὲ νὰ σοῦ 'πῶ πῶς ἐσφαλλε τὸ χέρι μου μιὰ μέρα
κ' ἔγραψε στίχους ἄκακα· καὶ πῶς συνειδημένο
ἀκόμα μένει με στανιὸ 'σ τὸ πρῶτο φταίξιμό του.

Μ' εἶχε μαράν' ἢ ἀπονιά, τὸ δάκρυ, τὸ σκοτάδι
τῆς νιότης τ' ἀποκάρωμα, τσ' ἀγάπης τὸ φαρμάκι
κ' ἐζοῦσα χωρὶς ὄρεξι, χωρὶς ζωὴ κ' ἐλπίδα·
ἐπεταροῦδι πῶχασε τῆ ζέστα τῆς φωλιᾶς του
καὶ τῆ ζητοῦσε 'ς τὰ κλαριά, 'ς τὰ σφραλαχτά, 'ς τοὺς βάτους.

Μὰ 'σάν ἀλλάξαν οἱ καιροί, κ' ἢ συννεφιασὶ διαδῆκαν
κ' ἐκαθαρίσαν τὰ βουνά, κ' ἐφύσησε τ' ἀγέρι,
κ' ἐμύρισε ἢ ἀνοιεῖ. . . . ἀνοιε κ' ἢ καρδιά μου
κ' ἀχόρταγη τὰ φύλλα της θροσιὰ τᾶχε γιομήσει,
θροσιὰ ἀπὸ δέντρο φουντωτὸ, ἀπὸ μηλιᾶς κλωνάρια,
ἀπὸ τσ' ἀγάπης τσ' ὁμορφιας, ἀπ' τῆς Δεινιῶς τὰ κάλλη.

"Ὡρα καλὴ 'ποῦ θᾶτανε, σάν τ' ἐσφιξε τὸ χέρι
τὸ χέρι μου δειλὸ, δειλὸ, κ' ἀρχίνησε νὰ τρέμῃ
ν' ἀνάπτυ 'σάν τὸ κάρβουνο, νὰ καὶ νὰ λαχταρίζῃ
καὶ νὰ μὴ βρίσκη ἀνάσσει, καὶ νὰ μὴν ἠσυχάζῃ,
παρ' ὅταν ἔπερνε σκιαχτὰ κ' ἔγραφε τῶνομά της
μαζὶ με ρόδα, με μουσκιας, με κρίνους, με λουλούδια.
Κι' ἀγάγια 'γάγια 'ς τὸ χαρτὶ φτερούγιαζαν τὰ λόγια,
ἐθεάρρευαν με τῶνομα ποῦ εἶχανε κρυμμένο,
κ' ἐταίριαζαν κ' ἐγίνονταν τραγοῦδι τῆς καλῆς μου.
'Ἐτσι ἀπὸ τότε τὸ τρελλὸ τὸ χέρι μου ξεχνάει
κ' ὅθ' εὐρῆ τέτοια ἀπλωσιὰ με στίχους ἀρχινάει.

Αὐγουστος 1885.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΩ. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ.

ΔΙΚ

ΗΘΗ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Μικρὸς Δίκ, ἐγεννήθη ἄγνωστον ποῦ, ἐκ γονέων, οὐς οὐδέ-
ποτε ἐγνώρισεν. 'Αφ' ὅτου ἐγνώρισεν ἑαυτὸν, μικρὸν, μι-
κρὸν, ἐκοιμᾶτο πότε παρὰ τὴν εἴσοδον οἰκίας, πότε
εἰς δημοσίους κήπους καὶ πότε ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν γεφυρῶν. 'Ο
ὑπνος αὐτοῦ διεκόπτετο ὑπὸ φοβερῶν ἐφιαλτῶν, καθ' οὐς παρίστα-
το αὐτῷ ἢ φοβερὸ τοῦ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος μορφή. 'Ο Δίκ, ἀρυ-
πνιζόμενος, ἐτρέπετο εἰς φυγὴν, με ὄλην τὴν δύναμιν τῶν μικρῶν
αὐτοῦ ποδῶν, μέχρις οὗ ἐξηφανίζετο, ἐν τῇ σκοτίᾳ, πρὸ τῶν πε-
φοβισμένων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ἢ σκιά τοῦ κλητῆρος.

Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἀνέστιον νὰ κοιμᾶται μόνος· ἀνάγκη
συντρόφου· ἐνῶ ὁ εἷς κοιμᾶται, ὁ ἕτερος ἀγρυπνεῖ. "Ἄλλως τε οἱ
δύο ὁμοῦ ὀλιγώτερον αἰσθάνονται τὸ ψῦχος. 'Ο Δίκ, ἀναζητήσας
συνεταιρίσθη μετ' ἄλλου συνομηλικος αὐτῷ· ἐπεριδόμενοι ὁ εἷς
ἐπὶ τοῦ ἐτέρου, ἀλληλοθερμαίνοντο, φυλάσσοντες ἀλληλοδιαδόχως,
με ὀφθαλμοὺς ἐταστικούς, με ὦτα τεταμμένα. Δεκάκις δὲ τῆς νυ-
κτός, ὁ φυλάσσων ὤθει τὸν κοιμώμενον, λέγων:

—'Ἐγέρθητι, ἐγέρθητι, ἰδοὺ ὁ κλητῆρ!

'Ἀμφότεροι ἀμέσως ἐτρέποντο εἰς φυγὴν διὰ τῶν ὁδῶν, διότι εἶ-
ναι ἐγκλημα νὰ κοιμᾶται τις εἰς τὰς ὁδοὺς. Πρέπει νὰ περιπατῇ,
νὰ περιπατῇ, ἄλλως εἰς τὴν φυλακὴν! Τὰ δὲ παιδιὰ φοβοῦνται τὴν
φυλακὴν πλειότερον τῶν ἀνδρῶν. Δι' ὁ καὶ ὁ μικρὸς Δίκ καὶ ὁ
σύντροφός του ἔτρεχον, ὅσον ἠδύναντο, πνευστιῶντες δὲ καὶ μὴ ἀ-
κούοντες πλέον τὸ φοβερὸν τοῦ κλητῆρος βῆμα ἀντηχοῦν ἐν τῇ
ἐρημίᾳ τῆς νυκτός, ἐξηπλώνοντο εἰς καμμίαν γωνίαν κατάκοποι καὶ
ἐπανήρχιζον τὸν τεταραγμένον αὐτῶν ὑπνον.

'Ἄν ὁ ὑπνος τοῖς ἦτο δύσκολος, ἢ διατροφή των τοῖς ἦτο ὄλιγη
προβληματική. Ἰλὴν αἱ κοιλῆαι τῶν πεινασμένων ἔχουν ἀπείρους
προσόδους, καὶ στεροῦνται τῶν λεπτοτήτων, τῶν τακτικῶς πληρου-
μένων στομάχων. 'Ἐντὸς τοῦ βορβόρου τῶν ὁδῶν εὐρίσκονται ἐπίστε
κοκκαλάκια καὶ τεμάχια ἄρτου. Οἱ ἀπρόσεκτοι μαθηταὶ ῥίπτουσι

παρακολουθεῖ διὰ τοῦ βλέμματος, ὑπερήφανος διότι ὁ μικρός της φίλος γινώσκει κάλλιον τῶν συνομηλίκων του νὰ ἐπαιτῆ.

Ἡ κατοικία τοῦ Δίκ καὶ τῆς φίλης του εἶναι μικρὰ ἀποθήκη ἀνθράκων, κάτωθεν κλίμακός τινος, ἣν ἐνοικιάζουσιν οἱ δύο σύζυγοι παρά τινος γραίας ἀντὶ πενήκοντα λεπτῶν καθ' ἑβδομάδα καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ ἀνάπτη φῶς διὰ τὸν φόβον πυρκαϊᾶς.

Κλίνη δὲν ὑπάρχει· πλὴν μήτε ὁ Δίκ, μήτε ἡ σύντροφός του ἔχουσιν ἀνάγκην κλίνης· τεμάχιον παλαιοῦ τάπητος, εὐρεθὲν εἰς ἐρείπια οἰκίας, τοῖς χρησημεύει ἀντὶ στρωμνῆς. Ἡ μικρὰ Ἰωάννα ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν κατέγινε εἰς τὸ νὰ ξεσκονήσῃ, βουρτσίσῃ καὶ πλύνῃ τὸ τεμάχιον τοῦτο. Ἐκαθάρισεν ἐπιμελῶς τὸ οἶκον τῶν, ἐκάλυψε τοὺς ἀκαθάρτους τοίχους διὰ ξυλογραφημάτων ἐξ ἐφημερίδων, ἃς συνέλεξεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καὶ ἠγόρασεν ἕνα καθρέπτην ἀντὶ πενήκοντα λεπτῶν, μίαν λεκάνην καὶ ἓν δοχεῖον ὕδατος.

Τὴν νύκταν δ' ὁπόταν τὸ πᾶν ἐν τῇ οἰκίᾳ κοιμᾶται, ἀνάπτουσιν ὁ Δίκ καὶ ἡ σύντροφός του ἐν κηρίον, καὶ ἀμφότεροι, συνεσπειρωμένοι πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ἀποφύγῃσι τὸ ψῦχος καὶ κεκαλυμμένοι διὰ τῶν ῥακῶν των, παρατηροῦσιν ἀλλήλους, ἔκπληκτοι ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ των.

Παρὰ πάντων ἐγκαταλελειμμένοι, κατόρθωσαν νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας των, ἔχουσι κατοικίαν, δι' ἣν πληρώνουσι· δύνανται δὲ νὰ κοιμῶνται ἡσυχά χωρὶς νὰ ᾧσι ὑποχρεωμένοι νὰ φυλάττωσιν ἐναλλάξ καὶ νὰ μὴ ἐξεγείρωνται ἔντρομοι ὑπὸ τῆς κραυγῆς τοῦ γρηγοροῦντος:

Ἐγέρθητι, ἰδοὺ ὁ κλητὴρ!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ.

ΤΟ ΧΡΥΣΟῦΝ ΜΥΣΤΙΚΟΝ

Moi qui savait déjà l'aimer jus qu'à la mort,
je vis que je l'aimais bien plus et bien plus fort
et que ma passion s'était encore accrue.

[Fr. Coppée. Intimités.]

Γνωρίζεις ποῦ φερόμεθα ἐὰν σὲ ἀγαπήσω·
ἀνθρώπινοι χωρίζουσιν ἡμᾶς καὶ θεῖοι νόμοι·
καὶ ὅμως, οἶμοι, ὠχρίῳ καθὼς σὲ ἀπαντήσω,
καὶ θεωρῶν σε τήκομαι ὡς ὁ κηρὸς, καὶ φρίσσω,
ἐὰν τυχὸν ἐγγίῃ με ἡ καστανὴ σου κόμη.

Ζοφῶδες βλέπων πρὸ ὑμῶν τὸ χάσμα τῆς ἀδύσουσ,
πεισιμόνως σὲ ἀπέφευγον παλαίων κατὰ μόναν,
ἀλλ' ἡ ἠδεῖα πανταχοῦ παρίστατο μορφή σου,
καὶ κατ' ὄνειρους συμπαθῶς προσνεύουσα, ἐχρῦσου
τῆς ἄφρονος καρδίας μου τοὺς στυγεροὺς χειμῶνας.

Καὶ ἤδη, ἐν ᾧ ὤμοσα ψυχρότητα καὶ λήθην,
ἐν ᾧ σ' ἐκάλουν ἀδελφήν, καὶ πέδας φέρω ἄλλαν,
ἐν ᾧ οἶκετος ἀγαστός παρὰ τῶν σῶν ἐκλήθην,
ἐν ᾧ τὸν πλάνον πειρασμὸν τοσάκις ἀπληροῦνθην,
εἶπέ, τί πράττω, προσφιλὴς λατρεία μου, ὁ τάλας;

Εἶπέ, πῶς ἠλλαξέ μορφήν περὶ ἐμὲ ἡ πλάσις,
καὶ εἰς ἐδὲμ ἡ ἔρημος ἡ πρῶην μετετρέπη;
Πόθεν ἐχύθη χαροπὸν τὸ φῶς εἰς τὰς ἐκτάσεις,
καὶ ποῖα ἤδη μὲ πληροῖ τῆς οἰκουμένης πάσης,
ἀντὶ τοῦ πρῶην παγετοῦ, ἀκήρατος ἀγάπης;

Εἶπέ, εἶπέ μοι διατί, τέκνον ὀργῆς καὶ δίνης,
αἰσθάνομαι τὰς ἀπαλὰς θωπέας τοῦ ζεφύρου;
Εἰκόνας διατί ὄρω εὐδίας καὶ γαλήνης,
καὶ ἄνθη πέριξ μου φαιδρὰ φεύγαντα ἐξαπίνης,
ποῖου ἐνέπλησαν ἀγνοῦ τὴν ὑπαρεῖν μου μύρου;

Αἱ ὦραι παρὰ σὲ γοργαί εἶπέ μοι πῶς πετῶσι,
καὶ ἡ φωνὴ σου ὡς μοιπή μὲ θέλγει ἀσπασία;
Θυμῆρες βλέμμα διατί γονυκλινῆς αἰτῶ σοι,
καὶ ὅταν μοὶ συγχωρηθῇ ἡ τόλμη μου ἡ τόση,
πρὸς τί ροιδάζω ἐξαλλος ἐν μέθῃ θεσπεσιά;

Οἱ ὀφθαλμοὶ σου, δίδυμον λαμπρῶν φωστήρων σέλας,
 ἐν τῇ σκοτίᾳ μου, εἶπέ, πρὸς τί μεσουρανοῦσι;
 'Ἄφ' οὐ μὲ σκέπει οὐρανὸς ἀμείλικτος καὶ μέλας,
 πρὸς τί χρυσοῦντες ἐπ' αὐτοῦ τὰς ζοφεράς νεφέλας,
 δι' αἴγλης, φεῦ, ἀπατηλῆς ἀπαύστως μὲ θαμβοῦσι;

Τοὺς παραφόρους πόθους μου, καὶ τὰς χιμαίρας πάσας,
 ἐφ' ὥρας εἰς τὸ συμπαθεῖς πρὸς τί ἐκχέω οὖς σου,
 καὶ ἄνθος τι ἢ ῥάκος σου κρυφίως σοι ἀρπύσας,
 πρὸς τί πιέζω ἐπ' αὐτοῦ τὰ χεῖλη, ἂν περάσας
 τυχαίως ἔθιξεν αὐτὸ ὁ ἀβροβάτης ποῦς σου;

Μικρὸν, οἰκτίρμων, τὴν λευκὴν ἂν μοι ἀρήσης χεῖρα,
 πρὸς τί πυρέσει ἢ ἐμὴ ἔξ ἡδονῆς καὶ τρέμει;
 Μακρὰν σου διατὶ ψυχρὰ πᾶσα στιγμή καὶ στείρα,
 καὶ ἀγαστὴ μοὶ φαίνεται ἢ ἄχαρις μου μοῖρα,
 ἂν πρὸς με στρέψῃς εὐμενὲς τὸ βλέμμα σου, εἶπέ μοι;

Πᾶσάν σου λέξιν διατὶ συλλέξας φιλαργύρως
 ὡς θησαυρὸν εἰς τ' ἄδυστα φυλάττω τῆς καρδίας,
 καὶ ὅταν ἔλθῃ τῶν ὥρῶν τῶν μελανῶν ὁ κληρὸς,
 ποῖα μὲ δάκνει ἔχιδνα μυχία καὶ ἀγήρως,
 ἐὰν τυχαίως παίζουσα μετ' ἄλλων ἐμειδίᾳ.

Εἶπέ μοι, πόρῳ προσεζιλῆς, εἶπέ μοι, ἐνθυμεῖσαι
 ἐκείνην τὴν παμπόθητον καὶ τρυφερὰν ἐσπέραν,
 ὅποτε αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, εἰς μίαν ἐνωθεῖσαι,
 μνηστειὰν ἀνεκκάλητον ἐτέλεσαν, ἀρθεῖσαι
 εἰς τοῦ ἀδόλου ἔρωτος τὴν οὐρανίαν σφαῖραν;

'Εἰδέχεν ἀνέκφραστον μαγεῖαν ἢ σελήνην,
 καὶ πρὸ ἡμῶν ἐμάρμαιρε χρυσοῦ ἢ Μαρεῶτις,
 ἐτέλουν φίλτρα εὖσομα οἱ ὠχρῶντες, κρίνοι,
 καὶ ἡμερος θεσπέσιος τὴν φύσιν συνεκίνει,
 ὡς εἰ σφιγῶσα ἔθνησκειν ἐκ τῆς τροφῆς τῆς πρώτης.

'Ἡ νύξ ἐπέτα, ἀλλ' ἡμᾶς ὁ χρόνος ἐλησμένει,
 καὶ μοὶ ἐλάλει φωσφοροῦν τὸ διαυγές σου ἔμμα.
 Σὺ ἐν τῇ πλάσει δι' ἐμὲ ὑπῆρχες τότε μόνη,
 καὶ ἡ ἐσθῆς σου ἢ λεπτή, ὡς νυμφικὴ ὀθόνη,
 ἔχειτο περιγράφουσα τὸ θελκτικὸν σου σῶμα.

Τὸ μειδιῶν στερέωμα Ναοί, ἐν ᾧ ἐψάλλῃ
 ὁ μυστικὸς ὑμέναιος ἡμῶν, φιλιτάτη κόρη·
 λαμπάδες τ' ἄστρα τὰ χρυσοῦ, θυμέλη ἢ ἀγκάλη,
 μυσταγωγία ἄφατος ἐρωτικὴ κραιπάλη·
 στεράνους θάμνος διανθῆς ὑπὲρ ἡμᾶς ἡύρει.

Καὶ ἤδη τί παλαίωμεν κατὰ τῆς εἰμαρμένης;
 Δὸς τοὺς χρυσοῦς πλοκάμους σου καὶ τὰ θερμά σου χεῖλη.
 'Ἀκούεις πῶς συρίζουσιν αἱ φλόγες τῆς γεέννης,
 καὶ τῆς φθορᾶς οἱ δαίμονες καγχάζουσι; τί μένει;
 'Ἐλθέ εἰς τὴν ἀγκάλην μου, ἔλθέ πιστὴ μου φίλη.

Τὸ θέσφατον συνήνωσεν ἡμᾶς· 'Ἐλθέ, καὶ τότε
 τῶν κόσμων τὸ ἐτήσιον ἄς καταρρέυσῃ πλήθος.
 Οἱ νόμοι οἱ ἐπίγειοι εὐήθειες καὶ προδόται·
 Φοιθάζοντες τοῦ ἔρωτος τοῦ θείου θιασῶται,
 'Ἐδὲμ ἡμεῖς ποιήσωμεν τὸ παιδικὸν σου στήθος.

Μὴ ἐπὶ πλέον ἀπειθῆς τυφλῶς τῇ θεῖᾳ δίκῃ.
 "Ἄν τὰς ἀλύσεις ἀσπαστὰς καλῆς ἢ ἀποφράδας,
 ἐμὴ ἐπλάσθῃς. Καὶ ψυχὴ καὶ σῶρξ ἐμοὶ ἀνήκει,
 ἐμὴ ἢ νέα σου ἡώς, ἐμὴ ἢ ἀμφιλύκη,
 Κοινὰ καὶ τὰ ἡλύσια ἡμῶν καὶ ὁ Καιάδας!

Σοφία, Σεπτέμβριος, 1885.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ΠΟΛΥ ΨΗΛΑ

Στὴν κορφή ἐνὸς βουνοῦ, ὠμμορφάδαῖς γιομισμένη,
 Μιὰ ἀγράμπελη ἀνθοῦσε
 Καὶ 'στὸ γέρικο βουνὸ γελαστὴ καὶ ἐανθισμένη
 'Ἡ ἀγράμπελη ἀκουμποῦσε.

ἀπ' τὰ πόδια τοῦ βουνοῦ κι' ἐγὼ πέρασα μιὰ 'μέρα:
 'Ἡ μεγάλη ὠμμορφοῖα τῆς
 "Ἐκαμε νὰ πάρῃ εὐθύς τὸ κεφάλι μου ἀέρα
 Καὶ νὰ θέλῃ τὴν καρδιά τῆς.

'Ἡ ἐανθοῦλα αὐτὴ εὐθύς ἀπὸ τὰ ψηλά παλάτια
 ἀπὸ τὴν ψηλὴ κορφή τῆς
 Μὲ θεωρεῖ λυπητερά μὲ τὰ μαῦρά τῆς τὰ μάτια
 Καὶ κουνεῖ τὴν κεφαλὴ τῆς.

Σὺν νὰ λέγῃ: « Τοῦ κακοῦ μου 'φλυάρησες πολλὰ
 — Κατοικῶ πολὺ ψηλά! »

Αὐγούστος 1885

P.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΛΕΠΤΩΝ

Jacques Lozère

υρίαι μου, ἤρξατο λέ-
γων ὁ Βερτέιλ, θὰ σὰς
διηγηθῶ μίαν ἱστορίαν
κλεπτῶν. Ἄν καὶ ἤμην
ὀκταετῆς μόνον ὅταν
αὕτη μοὶ συνέδη, μ'
ὄλον τοῦτο τὰ μικρὰ
παιδιά δὲν θὰ δυνη-
θοῦν νὰ τὴν ἐννοήσουν.

Τὴν ἐποχὴν λοιπὸν
ἐκείνην ἐφοδούμην πο-
λὺ τὴν νύκτα, ὁ δὲ

θεὸς μου, ἀξιότιμος ἀνὴρ μ' ἔπαιρνε νὰ κοιμῶμαι εἰς τὸ δωματίον του,
καθ' ὄλον τὸν μῆνα, ὃν διηρχόμην κατ' ἔτος εἰς τὸν πύργον του.

Ἐἶχον ἐν τούτοις μίαν θεῖαν, μίαν χαριεστάτην ἀνάδοχον! Ἐν-
νοεῖτε καλῶς, κυρίαι μου, ὅτι ὅσον καὶ ἂν φοβῆται τὴν νύκτα ἐν
ὀκταετές παιδίον ὑποτάσσεται τέλος εἰς τὴν μοναξίαν του, ἐὰν
τοῦ εἴπουν ὅτι εἶναι βεβαίως γενναϊόκαρδος. Ἐννόουν λοιπὸν πολὺ
καλὰ πόσον καὶ ἡ νοινά μου θὰ ἐφοβεῖτο καὶ αὕτη, κατάμονος
ἐντὸς τοῦ μεγάλου κοιτῶνός της, καὶ ἐν ᾧ ἐκρυπτόμην ἐντὸς τῶν
σκεπασμάτων μου, ἐδικαιολόγουν τὸν θεῖόν μου ὅστις ὑπῆγαινε
κόποτε νὰ τὴν ἐνθαρρύσῃ τὴν νύκτα.

Ἄλλως τε ἐπειδὴ πολὺ μὲ ἠγάπων καὶ ἐπειδὴ ἡ θεῖα μου ἦτο
μεγάλῃ, ἀξία νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὴν ἐναντίον τῶν κλεπτῶν, πολὺ
σπονίως μὲ ἄφινον μόνον.

Μίαν νύκτα, ἐν ᾧ ἐκοιμώμην, θόρυβος φωνῶν μ' ἐξύπνησεν αἰφνι-
δίως.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου ἴστατο ἄνθρωπός τις κρατῶν ὄπλον
εἰς τὴν χεῖρα.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΠΙΣΣΑΣ (ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ)

Ἐμελλον νὰ κραυγάσω, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκινήθη καὶ ἀνεγνώρισα τὸν ἀμαξηλάτην μου Μορέν.

— Ὅμιλοι σιγαλότερα, εἶπεν ὁ θεϊός μου, ὅστις ἐνεδύετο ταχέως, τὸ παιδί φοβεῖται!

— Τὸν εἶδα νὰ περάσῃ τὴν αὐλήν, ἔλεγεν ὁ Μορέν. Εἶχα σηκωθῆ δια νὰ δέσω ἓνα ἄλογο. Τὰ σκυλιὰ μουρμούριζαν ἀπὸ πολλὴν ὥρα. Τὸν εἶδα νὰ περιπατῆ εἰς τὴν αὐλήν. Ἐπειτα ἐστάθη ἔμπροσθὰ ἔς τὸ παράθυρο τοῦ μικροῦ σαλονιοῦ, ἄνοιξε τὰ παραθυρόφυλλα, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν καλὰ κλεισμένα καὶ ἐπήδησε μέσα. Δὲν ἤθελα ἀμέσως νὰ φωνάξω, ἐπροτίμησα νὰ τὸν τσακώσω ὅσῳ ἔς τὰ δίκτυα! Ἐπήδησα καὶ ἐγὼ τὸ παράθυρο ὕστερα ἀπ' αὐτόν. Ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἦταν ἀνοικτὴ, καὶ τὸν ἄκουα ποῦ ἀνέβαινε ἐπεριπατοῦσε σιγά, σιγά. Ἐπῆρα ἔστὰ ψακτὰ ἓνα ὄπλο ὅπου ἐκρέματο εἰς τὸν προθάλαμον. Ὅταν ἔφθασε ἔς τὸ πρῶτο πάτωμα, ἐμπῆκε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ἀριστερὸν δίαυλον καὶ ἐστάθη ἔμπροσθὰ ἔς τὸ δωμάτιον τῆς κυρίας...

— Τί λέγεις; ἠρώτησεν ὁ θεϊός μου δι' ὑποκώφου φωνῆς. Ἐρριψε χαμαὶ τὸ ἐπανωφόριον, τὸ ὅποῖον ἠτοιμάζετο νὰ φορέσῃ καὶ λαβῶν πολύκροτον ἀπὸ τοῦ γραφείου του:

— Διατί δὲν ἐπυροδόλησες; εἶπε.

— Ἐνόμισα κατ' ἀρχὰς ὅτι δὲν ἦταν κλέπτει! Ἄλλ' αὐτὸς ἤθελε νὰ ἀκούσῃ μόνον ἂν ἡ κυρία ἐκοιμᾶτο, διότι ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του καὶ ἐστάθη εἰς τὸ βάθος τοῦ διαύλου ἔμπροσθὰ ἔς τὴν θύρα τῆς βιβλιοθήκης, τὴν ἄνοιξε καὶ μῆκε...

— Καλά! διέκοψεν ἀποτόμως ὁ θεϊός μου, πάρε αὐτὸ τὸ κανδιλέρι καὶ ἀκολούθησόν με.

Ἐξῆλθον. Ἐννοεῖτε, κυρίαί μου, πόσον ἤμουν τρομαγμένος, ὕστερον ἀπ' ἐκείνην τὴν ὀμιλίαν.

Μετ' ὀλίγον ἐσυλλογίσθην ὅτι δὲν ἤμουν ἀσφαλῆς εἰς τὸ κρεβάτι μου καὶ ἐγερωθεὶς μὲ τὰ νυκτικά μου καὶ ὄλος φρικιῶν, ἐξῆλθον εἰς τὸν δίαυλον, διὰ νὰ ὑπάγω πλησίον τοῦ θείου μου καὶ τοῦ Μορέν.

Μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ὑπὸ μιᾶς μόνης ἀκτῆνος τῆς σελήνης ὀδηγούμενος, ἔφθασα μέχρι τοῦ δωματίου τῆς νονῆς μου. Ἐκεῖ ἄλλον τρόπον ἐδοκίμασα.

Εἷς ἄνθρωπος ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτὸ αἰφνιδίως, προσέκρουσεν ἐπάνω μου καὶ κατῆλθε τρέχων τὴν κλίμακα.

— Βοήθεια! προσεπάθησα νὰ φωνάξω. Ἄλλ' αἴφνης ἠσθάνθην ἑμαυτὸν ἐγειρόμενον, ἐν ᾧ γλυκεῖα φωνὴ μ' ἔλεγε χαμηλὰ πελὺ χαμηλὰ:

— Ἐρρίκε, παιδί μου! σιώπα! σιώπα!

Ἐπειτα ἤκουσα νὰ κλειδῶνουν, καὶ συνελθὼν ὀλίγον ἐκ τοῦ τρόμου μου ἀνεγνώρισα εἰς ἀμυδρὸν φῶς ἐσβεσμένης σχεδὸν λυχνίας, τὴν ἀνάδοχόν μου γονυπετῆ πλησίον μου.

— Ἄνοιξατε! ἀνέκραξε αἴφνης ὁ θεὸς μου, ἀνοιξατε!

— Ἐρρίκε, μοὶ ἐψιθύρισεν ἐκείνη, σὲ παρακαλῶ, σὲ ἰκετεύω, εἶπε ὅτι δὲν εἶδες τίποτε, ὅτι τίποτε δὲν ἤκουσες, ἢ ἐχάθην!

— Δὲν θέλετε νὰ ἀνοίξητε, αἱ; ἐπανέλαβε μανιώδης ἡ φωνὴ τοῦ θείου μου. Λοιπὸν! θὰ ἴδωμεν! Βοήθησέ με, Μορέν!

Κλειδωνία καὶ μοχλὸς ἐξετινάχθησαν, καὶ ἀμφότεροι ὤρμησαν εἰς τὸ δωμάτιον, μὲ τὸ πολύκροτον εἰς τὴν χεῖρα ὁ θεὸς μου.

Καθ' ὑπερβολὴν θὰ ἐξεπλάγη ὅταν μ' εὔρεν ἐκεῖ, διότι. ἔμεινε δύο λεπτὰ μὲ κεχηνὸς τὸ στόμα, ἐν ᾧ ὁ ὑποπτος Μορέν ἐξήταζε μὲ τὸ κανδιλέρι ὄλας τὰς γωνίας τοῦ δωματίου.

— Πῶς τὸ παιδί εὐρίσκεται αὐτοῦ; ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους. Ἡ θύρα σου ἦτο ἀνοικτὴ λοιπὸν; Ἐμπρός, ἀποκρίθητι!

— Ἦλθε νὰ μ' εὔρη καταφοβισμένον, καὶ μ' εἶπεν ὅτι ζητεῖτε ἕνα ἀνθρώπον, ἕνα κλέπτην.

— Καὶ δὲν εἶδατε τίποτε;

— Τίποτε!

— Διατὶ ἐκλείσθης; Διατὶ δὲν ἀπεκρίνεσο;

— Καὶ ἐρωτᾷς: μὲ τὸ φοβισμένον αὐτὸ παιδί; Ἐπειτα ὀλίγο φοβήθηκα καὶ ἐγὼ μὲ τὴν διήγησίν σου;

Ἐκεῖνος μετέβη σιωπηρῶς πρὸς τὸ παράθυρον καὶ τὸ ἤνοιξε. Τὰ παραθυρόφυλλα ἦσαν κεκλεισμένα.

Ἐπειτα ἐπανῆλθε πρὸς ἐμέ.

— Καὶ σὺ, Ἐρρίκε, ἤκουσες κρότον, εἶδες κανέναν εἰς τὸν σταῦλον ἢ εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον;

— Τί ἐννοεῖς; ἠρώτησεν ἡ θεία μου.

— Ἄφησε νὰ ὁμιλήσῃ τὸ παιδί, διέταξε τραχέως ὁ θεὸς μου.

Ἀποκρίθητι, Ἐρρίκε;

Δὲν ἐνόουν διατὶ ἡ ἀνάδοχός μου ἐγνώριζεν ἕνα κλέπτην καὶ

διατὶ ἦτο χαμένη ἂν ἔλεγον ὅτι τὸν εἶδον. Ἄλλ' ἠγάπων τὴν ἀνάδοχόν μου καὶ ἄλλως δὲν ἐφοβούμην πλέον.

— Δὲν εἶδα τίποτε! ἀπεκρίθην.

— Ἄ! εἶπεν ἀπλῶς ὁ θεὸς μου. Καὶ ἐφάνη ὡς ἀναπνέων ἐλευθεριώτερον.

— Μ' ὄλ' αὐτὰ ὅμως, ἐψιθύρισεν ὁ Μορέν, ὁ κλέπτης μᾶς ἐξέφυγε!

— Ἐξύπνησε τοὺς ἄλλους ὑπηρέτας, θὰ ἐρευνήσωμεν τὸν πύργον ἀπὸ τὰ ὑπόγεια μέχρι τοῦ ὑπερώου. Εἶσαι βέβαιος ὅμως ὅτι εἶδες κανέναν;

— Ἄφήσατε τὸν Ἐρρίκον μαζί μου ἕως αὔριον, εἶπεν ἡ ἀνάδοχός μου. Θὰ τὸν πεθάνετε ἀπὸ φόβον μ' αὐτὴν τὴν ἱστορίαν σας τῶν κλεπτῶν.

Οὐδένα εὔρον. Καὶ βεβαίως ἀμφιβάλλετε;

Μὲ τὴν παιδικὴν περιεργίαν προσεπάθησα, τὰς ἐπομένας ἡμέρας νὰ ἐνοήσω τὸ συμβῆν ἐκεῖνο. Ἐκ τούτου ἐνόησα τὰ ἐξῆς: Ἡ θεία μου βεβαίως θὰ εἶχε νὰ εἶπῃ κανὲν πρᾶγμα σπουδαῖον καὶ λίαν μυστηριώδες εἰς αὐτὸν τὸν κλέπτην. Ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι ἐκεῖνος ἀνεκαλύφθη καὶ γνωρίζουσα ὅτι θὰ μετέβαινον κατ' εὐθείαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὅπου τὸν εἶδον νὰ εἰσέλθῃ, τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ δωμάτιόν της ἐν ᾧ ὁ Μορέν εἰδοποιεῖ τὸν θετὸν μου. Ἀκριδῶς δὲ εἶχον μετῴβῃ διὰ νὰ ἴδω τὴν εὐτυχῆ λύσιν τοῦ δράματος ἐκεῖνου.

Πράγματι δὲ ἡ ἀνάδοχός μου ἔδειξε ψυχραιμίαν, καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτὸ, Κυρίαί μου, ἐὰν ἀκολούθως κατέστησε τὸν σύζυγόν της εὐτυχέστατον.

Ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ἐπέρανεν ὁ Βερτέιλ, ὁ θεὸς μου δὲν εἶχε μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Μορέν, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ θεία μου τὸν ἀπέπεμψε, βεβαιούσα ὅτι ἀμαξηλάτης ὑποκείμενος εἰς παραλογισμοὺς ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς κυρίους του.

Ἰούλιος 1885.

Γ. . . .

ΑΝΙΑ

Ἐπί τοῦ λευκώματος αἰσθηματίου φίλου

Νὰ γράψω στίχους; πρὸς θεοῦ, ἄφες τὰς εἰρωνείας,
 Καὶ πιστεύσον, μ' εἶνε πικρὰ ἢ πρόσκλησις σου χλεύη.
 ὦ! ἐξητήσῃ πρὸ πολλοῦ τὸ μύρον τῆς καρδίας
 Καὶ κόσμος πλέον μαγικούς δὲν πλάττει, δὲν πιστεύει.
 Δὲν εἶμ' ὁ ἄλλοτε φαιδρὸς ἐκεῖνος νεανίας...
 Ἄπώλεσα τὴν ἐμπνευσιν, τὸ ἔαρ τῆς καρδίας.

Νὰ γράψω στίχους; ὕβρις πλὴν ὑπάρχει σκληροτέρα;
 Εἶν' ἐποχὴ τοῦ δισταγμοῦ, τῆς σκέψεως, τοῦ κόρου;
 Ἡ αἰθερία ποιήσις ἐγένετο ἑταῖρα
 Κ' ἐν μέσῳ τοῦ κοινωνικοῦ κατέπεσε βορβόρου.
 Σήμερον πάσχει· δὲν γελᾷ, δὲν ψάλλει ἢ νεότης·
 Τοῦτο καλεῖται πρόοδος, καλεῖται θετικότης.

Ἡ νεωτέρα πρόοδος θέλει πεζὸν τὸν βίον.
 Μὲ ἔννοεῖς; ἀριθμησιν, μηχανισμόν, δουλείαν,
 Δοσοληψίαν καθαρὰν, δοῦναι—λαβεῖν βιβλίον,
 Μὲ πλήρες τὸ βαλάντιον καὶ στεῖραν τὴν καρδίαν,
 Κατ' ἐπιφάνειαν στυλιπνὸν μὲ θάμνωσιν πλουσίαν
 Καὶ εἰς τὸ βάθος βδελυγμὸν καὶ τέφραν καὶ σαπρίαν.

Ἰδανικὸν καὶ ποιήσις! ἀξίωσις γελοία,
 Ἦν τῆς προόδου σήμερον ἀρνοῦνται τὰ βιβλία.
 Ὁ κώδηξ τοῦ πολιτισμοῦ θέλει πεζὸν τὸν βίον.
 Εἶνε ὁ κώδηξ τοῦ Ζολᾶ, ὁ κώδηξ τῶν ὀργίων,
 Αἱ ἀπολαύσεις τῆς σαρκὸς, ἡ σωματεμπορία,
 Καὶ ὄχι φῶς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ πῦρ ἐν τῇ καρδίᾳ.

Ἴδου ὁ κόσμος· τεχνητὰς θηρεύει συγκινήσεις,
 Εἰς τῆς Τραβιάτας θρύπτεται τὰς σκηνικάς παθήσεις,
 Γελᾷ εἰς τὰς πραγματικάς τοῦ βίου δυστυχίας
 Καὶ χύνει δάκρυ' ἄφθονα εἰς τὰς μυθιστορίας.
 Κ' ἐνῶ δι' ἥρωας ψευδεῖς καὶ ἀνυπάρκτους κλαfei,
 Γελᾷ ὅταν ὁ γείτων τοῦ ψυχορραγῶν ἐκπνέη.

Ἄν ἐνθουσιασμοῦ πυρὰ τὰ στήθη σου ἠλεκτρίση,
 Ἄν ἐν γλυκῷ ἰδανικὸν ποθήσῃ ἡ ψυχὴ σου,
 Ἄν εὐγενὴς τις πάθησις εἰς δάκρυά σε λύσῃ,
 Ἄν μεταρσιωθῆς ποτε εἰς σφαῖρας παραδείσου,
 Καὶ πλάσης εὐγενέστερον, θεϊότερον τὸν βίον,
 ὦ! θά σέ εἴπωσι μωρὸν, παράφρονα, γελοῖον!

Τὰ βόθη τῆς κοινωνικῆς ἐμέτρησες ἀθύρσου;
 Τί ἂν ἐγκλείη κεραυνούς—ιδέας ἡ ψυχὴ σου,
 Ἄν φθάνῃ μέχρι τοῦ θεοῦ τὸ φῶς τῆς διανοίας,
 Ἄν φέρῃς δῶρον ἄδωρον, τὸν πλοῦτον τῆς καρδίας,
 Ἄφοῦ πᾶν τὸ μυστήριον τοῦ νεωτέρου βίου
 Κρύπτεται σήμερον ἐντὸς τοῦ... χρηματιστηρίου.

Ἄθῆναι, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1885

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΑΙ ΕΤΑΙΡΑΙ

ΕΝ ΤΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΙ

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ

ΣΩΣ ή μικρολόγος σεμνοτυφία, ή έξονυ-
χίζουσα τούς έξωτερικούς τύπους τής
δημοσίας ήθικης και άμβλυπούσα προς
τήν ούσιαστικήν και πραγματικήν αυ-
τής έννοιαν, άποστρέψη σύνοφρου τό
βλέμμα από τών βραχιών φθε γραμ-
μών, άποθαρρυνόμενη έκ τού δυσήχου και
παρατόλμου τίτλου τής πραγματείας
ταύτης. Δι' όσους άξιούσιν ότι τό ιδανι-
κόν τής γυναικός δέν έκτείνεται πέραν
τής φλιάς τού οίκου, άλλ' έγκείται παρά
τήν χύτραν τού μαγειρείου και τήν ήλα-

κάτην, θέλει ύσως φανή παράδοξον ότι μία τών ώραιότερων και θελκτι-
κότερων άπόψεων τού ιδιωτικού βίου τών αρχαίων Έλλήνων έστίν άλη-
θώς ή πλήρης λαμπρότητος και ήθικου ένίοτε μεγαλείου ήθογραφία τών
αρχαίων *εταίρων*, εις άς όφείλεται ή πρώτη λύσις τού προβλήματος τής
γυναικός έν τή αρχαία έλληνική κοινωνία, ήτοι ή έκ τής άφανείας τού
οίκου ήθική αύτης και πνευματική εμφάνισις και δρασις, ήτοι ή άποκά-
λυψις τού εύγενεστέρου προορισμού αύτης έν τω βίω. "Αν μή ή ήθική,
έν τή στενή αύτης έννοια, πάντως όμως ό πολιτισμός, ό βραδύτερον και
έν τούς καθ' ήμάς ιδίως χρόνους άζιών νά έξισώση δια τής προσωπικής
έλευθερίας άμφότερα τά φύλα, όφείλει τήν πρώτην πνευματικήν και ήθικήν
χειραφέτησιν τής γυναικός εις τά άσφαλή διδάγματα τής έκ τού βίου τών
παρ' Έλλήσιν αρχαίων *εταίρων* κοινωνιολογικής και ήθολογικής μελέτης.

Και άληθώς.

Παρά τούς αρχαιοτάτους Έλλήσι και μέχρι τών χρόνων έτι τής
άκμής, ήτοι τού πέμπτου και τετάρτου π. Χ. αιώνος, ή γυνή ούδε-
μίαν άπολύτως θέσιν είχεν έν τω δικαίω, έν τή κοινωνία ούδ' έν τω οίκω
αύτῳ άκόμη. 'Από τού 'Ησιόδου και τού Σιμωνίδου μέχρι τού μισο-
γύνου Εύρυπίδου ή γυνή, διατελούσα υπό τήν τυραννικήν και βάρ-
βαρον δεσποτείαν τού άνδρός, ούδαμώς ήν ύποκείμενον δικαιωμάτων
και ύποχρεώσεων κατὰ τās στοιχειώδεις τουλάχιστον αρχάς τού φυ-
σικού δικαίου. Τούναντίον ήν όν άπρόσωπον, άντικείμενον περιφρονήσεως
έσχάτης, συνεξομαιούμενον προς τά λάφυρα τών κατακτητηών, κεκτη-
μένον δ' άπλήν άνταλλακτικήν άξίαν. 'Εγεννάτο και έθνησκεν, ως ζώο-
φυτον, έν τή πνιγερῃ άτμοσφαιρα τού γυναικωνίτου άνευ εύγενεστέ-
ρας πνευματικής και ήθικης αύτενεργείας. 'Ο κόσμος τών γραμμάτων
και τών ήθικών και διανοητικών άγώνων, ή γνώσις τού καλού και τού
άληθούς, αι εύγενείς όρμαι τής ψυχής και τού πνεύματος ήσαν έν-
νοικι πάντα άνέφικτοι εις τήν γυναίκα, τό δέ φώς τού πολιτισμού δέν
ήδύνατο νά διαλύση τήν πυκνήν τού γυναικωνίτου όμίχλην, ύφ' ήν
έμκραίνετο άσκόπως ή λεπτοφυία τής γυναικείας φύσεως. 'Ο γάμος, καθό
μή τελειούμενος δια τής άμοιβαίας συναιδέσεως, ήν άπλή αίτιολόγησις
τής πατρότητος τών τέκνων, προς διάσωσιν τής όποιας, έν πιστεύω-
μεν εις τήν ρήτραν τού 'Αθηναίου, καθιερώθη ή μονογαμία τό πρώ-
τον έν 'Αθήναις υπό τού Κέκροπος, άντι τής παρά τούς άσιατικούς λαούς
άνεγνωρισμένης πολυγαμίας. Και μέχρι δέ τής έποχής τού 'Αριστοτέ-
λους και έφεξής ό γάμος άφεώρα κυρίως εις τό γνησίως παιδοποιείν. (*)
'Ίσως δέ και αύτήν τήν άφανή θέσιν τής συζύγου δέν ήθελεν έχει ή
γυνή, έν μή ως δικαιολογική αύτης αίτία δέν έφέρετο προσέτι και ή
έπιμέλεια τής άνατροφής τών τέκνων. 'Αλλ' όποιαν άνατροφήν ήδύ-
νατο νά μετέλθη ή γυνή, έστερημένη ούτωσεί παντός ήθικού συναισθή-
ματος, μηδεμίαν δ' ως έκ τού άποκλεισμού αύτης κεκτημένη έπίγνω-
σιν τού ήθικού και πνευματικού κόσμου; Δι' αύτό δή τοϋτο ή διαπαι-
δαγωγήσις τών τέκνων απέκειτο τό πλείστον τή πολιτεία, εύρυτάτην
έπ' αύτών άσκούση δικαιοδοσίαν πολλαχού τής Έλλάδος. 'Ο γάμος ήν
άπλοϋν άγοραπωλησίας συναλλαγμα, καθ' ό ό άνήρ άπέτινε τό τίμημα
τής γυναικός, μεθ' ής συνεζεύγνυτο. 'Εσήμαινε τυφλήν ύποταγήν και
διακονίαν τω άνδρι, ή δέ γυνή, και περ βραδύτερον εύμαιρήσασα τού
δικαιώματος τής πολιτίδος, τού μετέχειν δηλονότι τών ιερών και τών από

(*) Δημοσθ. κ. Νεαίρας 6. 175.

τῆς πόλεως τιμῶν καὶ κληρονομικῆς μερίδος ἐπὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας, διετέλει οὐχ ἥττον ἐν τῷ οἴκῳ ἄνευ ἰδίας βουλήσεως, ἄνευ προσωπικότητος καὶ ἠθικῆς αὐθυπαρξίας κατὰ τὰς ἀξιώσεις τοῦ υἱοῦς πολιτισμοῦ. Ἐντεῦθεν ἂν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διέπρεψαν ἐν τε τῷ στρατιωτικῷ καὶ πολιτικῷ βίῳ, ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἠλεκτριζόμενοι ἐκ τῆς ἀπὸ τούτων δόξης, ἥκιστα ὅμως ἐφημίσθησαν ὡς σύζυγοι, διότι ἠγνόουν, ὡς εἰκόσ, τὰ ἡδέα θέλητρα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τὰς ἀρρήτους ἐκείνας τῆς ψυχῆς ἀπολαύσεις, ἃς ἐξασφαλίζει μόνῃ ἡ ἠθικὴ προσομοίωσις τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα. Ἡ εἰκὼν δὲ τῆς Ξανθίππης περιλουούσης δι' ὕβρεων καὶ βρυστῶν δυσωνύμων τὴν φιλοσοφικὴν κάραν τοῦ Σωκράτους, ἐστὶ καθόλου χαρακτηριστικωτάτη τοῦ παρ' ἀρχαίοις οἰκογενειακοῦ βίου.

* *

Ἰπὸ τοιοῦτους παραλόγους ὄρους, ἐναντιούμενους πρὸς τε τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους, ἡ ἀφόρητος δουλεία τῆς γυναικὸς ἐπόμενον ἦν ν' ἀγάγη εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον καὶ νὰ ἐπενέγκῃ κοινωνικὰς ἀνωμαλίας. Ἡ γυνὴ ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ ἐπὶ διλήμματός. Μέσος ὄρος δὲν ὑπῆρχεν. Ἐνδον μὲν τοῦ οἴκου ἡ ταπεινώσις τῆς δουλείας καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς, πέραν δὲ τῆς φλιᾶς αὐτοῦ τὸ φῶς καὶ ὁ ζωογόνος ἀήρ τῆς ἐλευθερίας. Διψῶσα ἔρωτος—διότι ὁ ἔρωσ δεν ἠδύνατο νὰ συνδέῃ τοὺς συζύγους, ὧν αἱ σχέσεις ἦσαν ὡς κατακτητοῦ πρὸς δούλην—διψῶσα εὐγενεστέρων ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν ἀπολαύσεων, ἠναγκάσθη νὰ ἀποσκιρτήσῃ τοῦ οἴκου καὶ νὰ τραπῇ ἐναντίαν ὁδόν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτὸς βαρέως ἔφερε τὴν ἠθικὴν ἐν τῷ οἴκῳ ἐρημίαν ἴσῃ πρὸς τὴν ἔρημον ἔρωτος ἀληθοῦς καὶ φίλων ἀγίων ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ ναὶ μὲν μεταγενέστερον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἠθικωτέρας τῶν πατριαρχικῶν οἰκογενειῶν διαμορφώσεως, ὁ ἀνὴρ ἐσέβετο καὶ ἐτίμα τὴν νόμιμον μητέρα τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τοῦτο ἐπήγαζε μᾶλλον ἐκ τοῦ πρὸς τὴν πολιτεῖαν σεβασμοῦ. Ἡ γυνὴ ἐστερημένη μορφώσεως ἤθους, πνεύματος, αἰσθήματος, ἐπήρκει μὲν εἰς τὰς ὕλικὰς τοῦ οἴκου θεραπείας (1) ἠδυνάτει ὅμως νὰ πληρῶσῃ τὸ κενὸν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις ὁσάκις δὲν ἠσχολεῖτο εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν πολιτικὴν τύρβην, πλήττων καὶ ἀνιῶν ἠσθάνετο τὴν ψυχολογικὴν ἀνάγκην

(1) Ἡρόδ. 1, 137. — Πλάτ. Νομ. 7, 808. — Ἀριστοτ. Λυσιστρ. 327. — Ξενοφ. Οἶκον. 7, 6.

τοῦ μετ' ἐλευθερίων γυναικῶν προσεταιρισμοῦ, παρ' αἷς τὸ κάλλος, ὁ ἔρωσ, ἡ χάρις, ἡ δύναμις τοῦ φρονήματος, αἱ εὐγενεῖς ὁρμαὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φαντασίας, ἡ μόρφωσις τοῦ ἤθους, ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀσυνήθους τινὸς εὐδαιμονίας, ἥτις βαθμηδὸν ἀπεξένου αὐτὸν τῆς συζυγικῆς ἐστίας. Τοιαύτην λοιπὸν ἔσχε τὴν ἀρχὴν ἡ κοινωνικὴ ἐμφάνισις τῶν ἐταίρων, ἐπικληθεισῶν οὕτως ὡς ἐκ τῆς ἐλευθέρας πνευματικῆς ἐν ἀρχῇ καὶ αἰσθηματικῆς μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπικοινωνίας. Ὁ Δημοσθένης ἐποιεῖτο διακρίσιν μεταξὺ ἐταίρων καὶ παλλακίδων, λέγων δὲ «τὰς μὲν ἐταίρας ἠδονῆς ἔνεκ' ἔχομεν, τὰς δὲ παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώματος» ἐνόει ἀναμφιβόλως τὴν ἐκ τοῦ ἤθους, τῆς χάριτος, τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς λεπτῆς αἰσθητικῆς ἠδονῆς, καὶ οὐχὶ τὴν ἐξ ἐνοστίκτου καὶ ἐπὶ μισθῷ ἐπιζητουμένην. Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη διὰ τοῦ χρόνου αἱ ἐταῖραι περιήλθον εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀκολάστων ἐκείνων γυναικῶν, τὰ ὅποια ἐξεμίσθουν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ὑπὸ τὰς στοὰς τὰ κάλλη τοῦ σώματος αὐτῶν, πάλιν ἐν τούτοις ὁ βίος των περιεῖχε τοσαύτην ἐνίοτε λαμπρότητα καὶ γοητείαν, ὥστε ἐξήγιζεν εἰς τὰ ὁμοιωματα τοῦ πλήθους καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ αἶσχος, ἐν ᾧ ἐκυλίοντο.

* *

Ἐκτοτε χρονολογεῖται ἡ περίοδος τῶν διασήμων ἐταίρων, ἧς τὰς σελίδας καλλύνουσι τὰ ὀνόματα τῆς Σαπφούς, τῆς Ἀσπασίας, τῆς Μελίττης, τῆς Λαΐδος, τῆς Φρύνης, τῆς Λεαίνης, τῆς Λάμιας καὶ τοσαύτων ἄλλων ἐπὶ κάλλει καὶ παιδείᾳ ἐλευθερίων γυναικῶν, αἵτινες ἀκαταμάχητον ἐξήσκησαν γόητρον ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος καὶ ἐφείλκυσαν τὴν ὑπόληψιν τῶν περιφανεστέρων τῆς ἐποχῆς ἀνδρῶν. Ἡ φήμη τῶν μᾶλλον διασήμων ἐπὶ πνευματικῇ μορφώσει καὶ ἐξόχῳ κάλλονῃ ἐφέρετο ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς μεγάλης Ἑλλάδος καὶ τοῦ γνωστοῦ τότε πεπολιτισμένου κόσμου. Ὅθεν διήρχοντο κατέλειπον τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκπληξιν, ὡς τὰ φωτεινὰ μετώρα, τὰ διαγράφοντα ἐν τῷ στερεώματι ἀκτίνομα θάμβους καὶ μαγείας. Οἱ βασιλεῖς ἐστρώννουσαν πολλάκις ὑπὸ τοὺς ἄβρους των πόδας τὰς ἐαυτῶν πορφύρας, οἱ στρατηγοὶ ἐμοίραζον μετ' αὐτῶν τὰς στρατιωτικὰς δάρνας, καὶ οἱ ποιηταὶ περιέρρανον δι' ἀνθέων καὶ ἐξύμνων δι' ἔσμάτων τὴν μυροβόλον ἀληθῶς ὑπαρξίν αὐτῶν. Ῥήτορες, καλλιτέχναι, φιλόσοφοι, πολιτικοὶ, ἡγεμόνες, ἐθάμιζον ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἐταίρων, ὧν ἕκαστος μετεβάλλετο εἰς μικρὰν μονοῦ Ἀκαδημίαν, ἐνθα συνεζητοῦντο τὰ σοβαρώτερα ζητήματα, τὰ ἐπασχολοῦντα τὸ φιλοσοφικὸν καὶ ἐπι-

στημονικὸν πνεῦμα τοῦ αἰῶνος. Ὑπὸ τὰς στοὰς τῶν αὐλῶν, ἐπὶ τῶν διανθῶν ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ τὰ σύσκια φυλλώματα τῶν κήπων των συνωστίζοντο ἀλλεπάλληλοι θαυμασταί, ἐνωτιζόμενοι ἀπλήστως τῶν μεστῶν ἐνοιᾶς καὶ ὕψους λόγων ἀπὸ τῶν ἀβρῶν ἐκείνων γυναικείων χειλέων, ἀφ' ὧν ἀπέρρεεν ἐξίσου ἢ μέθη τοῦ ἔρωτος, ἢ χάρις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς ἢ ἀγαθότης. Τὰ πολυπλοκώτερα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας, αἱ περὶ καλοῦ καὶ τέχνης θεωρίαι, αἱ ἀφρημέναι ἐννοιαὶ τῆς μεταφυσικῆς, τὰ δυσχερέστερα τῆς πολιτικῆς θέματα ἀνεπτύσσοντο, συνεζητοῦντο καὶ ἐλύοντο ἐν ταῖς ἀπαραμίλλοις αὐτῶν συναναστροφαῖς καὶ κατὰ τὰ πολυδαίδαλα συμπόσια, ἃ περιελάμπρυνεν ἡ φιλοκαλία, ὁ ἔρως, ἡ πολυτέλεια, ἡ εὐφυΐα, ἡ ἀττικωτέρα χάρις.

*

*

Οὕτωςεἰ βαθυμῆδὸν ἠρημῶτο ὁ οἶκος, διότι οἱ κράτιστοι τῶν ἀνδρῶν συνεχρωτίζοντο ἐταίραις, μεθ' ὧν διήνουν τὸν βίον αὐτῶν. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ σεμνότυφοι τῶν τότε ἠθικολόγων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντισταῖσι κατὰ τοῦ κράτους τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς γοητείας τῶν ἐταίρων. Ὁ Ἰσοκράτης ἤρατο τῆς ὠραίας Μετανεΐρας καὶ ἐπὶ τῶν ἠδυπαθῶν εἶτα κόλπων τῆς Λαγίσκης συνέγραψε τοὺς ῥητορικωτέρους τῶν λόγων του. Ὁ Πλάτων ἔγραψεν ἴσως τὸ *συμπόσιον* καὶ τὸν *Φαίδωνα* ὑπὸ τὰ ἠδυπαθῆ τῆς Ἀρχεανάσσης βλέμματα καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐφιλοσόφει εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς περικαλλοῦς Ἐρπυλλίδος. Ὁ Περίανδρος, ὁ τῆς Κορίνθου τύραννος, εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐπὶ συνέσει ἐν ἀρχῇ διαφημισθεὶς, ἐγένετο ἔκφρων ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἅμα ὡς εἶδε τὴν ἐταίραν Μελισσαν ἀναμπέχοναν καὶ μονοχίτωναν, προβάλλουσαν εὐμελῆ καὶ ῥοδοβαφῆ τὰ στέρνα, καὶ ὡς ἠκροάσθη τῆς ἐπαγωγῆς αὐτῆς λαλιᾶς. Ὑπερίδης ὁ ῥήτωρ συνέζη ἐν Ἀθήναις μετὰ τῆς ὠραίας Μυρρίνης, βιούσης πολυτελέστατα, καίτοι εἶχε μεμισθωμέναν διαρκῶς ἐν Πειραιεὶ μὲν τὴν καλλιπυγον Ἀρισταγόραν, ἐν Ἐλευσίνι δὲ τὴν εὐόφθαλμον καὶ δροσερὰν Φίλαν. Ὁ Λυσίας ἤρατο ἐμμανῶς τῆς καλλισωμοῦ Λαγίδος καὶ τὸν Ἀναξαρχον, ἐκ τῆς σχολῆς τῶν λεγομένων *Εὐδαιμονικῶν*, ὧνοχόει γυμνῆ παιδίσκη πρόσηθος. Ὁ Ἀριστιππὸς, ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων τοῦ Σωκράτους, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Κυρηναϊκῆς κληθείσης αἰρέσεως, τῆς ἀξιούσης τὴν ἠδυπάθειαν ὡς τελικὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς, συνεβίον ἀναφρανδὸν καὶ συνεφιλοσόφει μετὰ τῆς περιωνύμου Λαίδος, ἧς περιπαθῶς ἠράσθη, καταγοητευθεὶς ἐκ τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτῆς πλεονεκτημάτων καὶ ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης, καίπερ μετὰ πικρίας

στηλιτεύσας τὴν ἠθικὴν ἐκ τοῦ ἀκολάστου βίου ἐκλυσιν ἐν τῷ κατὰ τῆς Νεαίρας δριμυτάτῳ αὐτοῦ λόγῳ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν.

Ὁ Σοφοκλῆς, γεγηρακῶς ἤδη ἠράσθη τῆς Θεωρίδος, βραδύτερον δὲ ἠλώθη τέλειον ὑπὸ τῶν θελγήτρων τῆς Ἀρχίππης, ἧς ὁ προκατεχρὸς ἐραστῆς Σμικρινῆς, κατειρωνεύμενος αὐτῆς, κατὰ τὸν Ἀθηναῖον, ὁσάκις ἠρωτᾶτο ὑπὸ τῶν φιλοσκωμῶντων φίλων τί πράττει ἢ Ἀρχίππη· «ὡσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφου κᾶθηται» ἀπεκρίνετο, ὑπαινιττόμενος τὸ ἐκ τοῦ γήρατος καὶ τῶν ἠδονῶν ἐτοιμοθάνατον σαρκίον τοῦ περικλεοῦς τραγωδιστοῦ. Ὁ Θεμιστοκλῆς πρὶν ἢ εἰσεῖτι οἱ Ἀθηναῖοι τραπῶσιν εἰς ἐκβακχεύσεις καὶ ἀφροδισιασμούς, περιήγαγεν ἐντὶς πολυτελοῦς τεθρίππου, διεκλύνων διὰ τοῦ Κερκαμικοῦ πληθούσης τῆς ἀγορᾶς, τὴν Λάκιαν, τὴν Σκιώνη, τὴν Σάτυραν καὶ τὴν Νάννιον. (1) Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης περιῆγε μεθ' ἐκτουτοῦ κατὰ τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς πορείας τὴν ἐξ Ἀθηνῶν Θεοδότην καὶ τὴν περικαλλεστάτην Τιμάνδραν (2) τὴν Κορινθίαν, μητέρα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν πλείστων συγγραφέων, τῆς ἐξόχου Λαίδος. Καὶ αὐτὸς δ' ἔτι ὁ Εὐρυπίδης ὁ τραγωδὸς, περὶ οὗ ἐπιστεύετο ὅτι ἐμίσει ἀπὸ πεποιθήσεως τὰς γυναῖκας, διῆγε βίον ἀνεμιμένον μετὰ ἐταίρων, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Σοφοκλῆς χλευάζων τὴν ἀνακολουθίαν τῶν ιδεῶν καὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀντιζήλου του, ἔλεγε πολλάκις ὅτι ὁ Εὐρυπίδης «ἦν μιτογύνης ἐν ταῖς τραγωδίαις, ἐπὶ τῆς σκηνῆς, φιλογύνης δ' ἐν τῇ εὐνῇ καὶ εἰς τὰ παρασκήνια.» Πικναχόθεν ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεῖς, ἡγεμόνες, στρατηγοὶ, κατακτηταὶ πόλεων, συνέρρεον ἐν Κορίνθῳ καὶ Ἀθήναις, ὅπως θαυμάσωσι καὶ ἀπολαύσωσι τῶν πολλαπλῶν θελγήτρων τῶν περιφανῶν τούτων τέκνων τῆς ἠδονῆς καὶ τοῦ ἔρωτος, ἀποκομίζοντες πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν τὰ πλουσιώτερα τῶν λαφύρων καὶ τὰ τιμωφέστερα τῶν δώρων, εἰς χρυσόν, εἰς πολυτίμους λίθους, εἰς ἐλεφαντουργήματα, εἰς βαρύτιμα ὕφασματα καὶ εἰς ποικίλα προϊόντα τῆς τέχνης καὶ τῆς φύσεως κάλλιπτα. Ὁ Ἄρπαλος, κατασουλῆσας πολλὰ τῶν χρημάτων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας κατανάλωσεν ἀμύθητον χρυσίον μετὰ τῆς ἀβροσάρκου εὐφροεστάτης ἐταίρας Πυθιονίκης, ἧς θανούσης ἱδρυσεν πολυτάλαντον μνημεῖον ἐκ πεντελησιῦ λίθου παρὰ τὴν ἱερὰν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα ὁδὸν, σωζόμενον, εἰ μὴ ἀπατώμεθα, μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος. Ἐτερον δ' ἐπίσης καλλιμάρμαρον μνη-

(1) Ἀθ. τομ. III. 45 (2) Πλουτ. Ἀλκιβ. Παράβ. καὶ Ἀθ. 3.—

μείον ἀνήγειρε βραδύτερον ἐν Βαβυλῶνι, ὧν ἀμροτέρων ἢ δαπάνη ἀνήρχετο εἰς τὸ μυθῶδες ποσὸν τῶν διακοσίων ταλάντων. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Πυθιονίκης, ἠράσθη τῆς χαρισιστάτης Γλυκέρας, ἧς πρὸς τιμὴν εἶχε στήσει εἰκόνα χαλκοῦ ἐν Ῥωσσῶ τῆς Συρίας.

Δημήτριος, ὁ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀπόγονος, διῆγεν ἐν πολυτελεστάτῃ τρυφῇ μετὰ τῆς ἐκ Κορίνθου ἑταίρας Ἀρισταγόρας· εἰς δὲ τοὺς Ἀρεοπαγίτας, παρατηρήσαντας αὐτῷ ὅτι δέον νὰ ζῆ σεμνὸν καὶ οὐχὶ ἐκδεδιητημένον βίον, ἀπήντησε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατα· «Ζῶ ἐλευθερίως, ἑταίραν ἔχω τὴν καλλίστην, ἀδικῶ οὐδένα, πίνω αἶνον Χίον, καὶ ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλίσκω προσόδων, οὐχὶ δ' ὡς ὑμῶν ἔνιοι, δεκαζόμενος ζῶ καὶ μοιχεύων». Τοσοῦτον δ' ἠγάπα καὶ ἐσέβετο τὴν κορινθίαν, ὥστε τελουμένων ποτὲ τῶν Παθηναίων ἔστησε τῇ Ἀρισταγόρᾳ ἐπίτιμον ἱκρίωμα ἐγγὺς τῶν Ἑρμῶν, μείζον τούτων τὸ μέγεθος, ὡς ἄλλοτε ἐν Ἐλευσίνι κατὰ τὴν πομπὴν τῶν μυστηρίων ἔθηκεν αὐτῇ θρόνον παρὰ τὸ ἀνάκτορον. Φίλιππος ὁ Μακεδὼν καταθελχθεὶς ἐκ τοῦ κάλλους Φιλίνης τῆς ὀρχηστρίδος, συνεβίωσεν ἐπὶ μακρὸν μετ' αὐτῆς, ἐξ ἧς ἔτεκε τὸν Ἀριδαῖον. Ὁ Ἀντίγονος ἐλάτρευε παραφόρως τὴν Δημῶν, ἡ δὲ μεγαλοφυΐα Πύρρου, τοῦ τῆς Ἡπείρου βασιλέως, ἔκλινε παρὰ τὰ γόνατα τῆς περικαλλοῦς ἑταίρας Τιγρίδος τῆς Λευκαδίας. Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ὁ μεταξὺ τῆς μέθης πολέμων καὶ τῆς μέθης τῶν ἐρώτων ἀναλώσας τὸν βίον ἠράσθη τῆς Δημοῦς, τῆς Λεαίνης, τῆς Μανίας καὶ ἄλλων, ἀπεθέωσε δὲ διὰ τοῦ σφοδροῦ αὐτοῦ ἔρωτος τὴν διάσημον Λάμιαν, αὐτὸς ὁ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀποθρευθεὶς, ἐπιλαθόμενος τῆς φωτοβόλου δόξης εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς γοήτιδος ἑταίρας. Ἡ Ἀγαθόκλεια ἐξήσκει τοιαύτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Φιλοπάτορος Πτολεμαίου, ὥστε κοινῶς ἐπιστεύετο ὅτι εἰς ταύτην ὠφείλετο ἡ ἀνατροπὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ὁ μετὰ τὸν Πτολεμαῖον βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Φιλάδελφος πλείστας ἔσχεν ἑταίρας, ἐν αἷς καὶ τὴν Ἀγαθόκλειαν καὶ τὴν Στρατονίκην, ἧς πλούσιον ἠγείρετο μνημεῖον ἐγγὺς τῆς πρὸς τὴν Ἐλευσίνα διηκούσης παρακτίου ὁδοῦ. Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Φιλάδελφου ἔσχεν ἑταίρην τὴν καλλίσφυρον Εἰρήνην, ἧς, ὅτε οὗτος ἐν Ἐφέσῳ ἐπιβουλεύμενος κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν Θρακῶν, συγκατέφυγεν εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ συναπέθανεν ἠρωϊκῶς μετ' αὐτοῦ. Ἀληθῶς δὲ, οὐ μόνον παρὰ ταῖς ἑταίραις τῆς ὑψηλῆς κοινωνικῆς περιωπῆς, ταῖς ἐπὶ ἀριστοκρατικῷ πνεύματι καὶ ἤθους διαπρεπούσαις, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐταῖς ἔτι ταῖς μισθούσαις τὸ ἐαυτῶν κάλλος

ἀνεύρισκέ τις ἠρωϊσμὸν ψυχῆς ἀσυνήθη καὶ λεπτότητα ἠθικοῦ αἰσθηματος, οἶαν ἴσως μάτην ἤθελεν ἐπιζητήσει τις καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔτι χρόνοις τοῦ καυχησιολόγου πολιτισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς προσόδου. Ἄλλ' οὐδ' ἦτο ἄπορον, ὅτι ἀπὸ τῶν ἐμμίσθων αὐτῶν χειλέων, ἃ ἐμόλυνον τὰ ἀγοραῖα τοῦ ὄχλου φιλήματα, ἐξήρχοντο συνήθως λόγοι θαυμάσιοι, ὑπὸ δὲ τὰ τρυφηλὰ στήθη, δι' ὧν διήρχετο τὸ πλῆθος ἐκθακχευόμενον, ἔπαλλον οἱ ἀγιώτεροι παλμοὶ, ἀφοῦ ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια, οὐχὶ δ' ἡ τέχνη καὶ ὁ ψευδῆς βίος, ὑπῆρχεν ὁ κάλλιστος σύμβουλος τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἔργων των. Μυρτώ ἡ Φωκαῖς, ἡ προσφιλὴς ἑταίρα τοῦ Κύρου, ὃν συνηκολούθει εἰς τὰς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐκστρατείας, ἠρυσία ἐξ αἰδοῦς ἐπὶ τῇ θεῇ τῶν ἀσέμνων θέσεων, ἃς εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐλάμβανον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως αἱ παλλακίδες τοῦ γυναικωνίτου ὅπως καταστῶσιν ἐπαγωγότεραι καὶ μᾶλλον ἀξιέραστοι εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ. Τοσοῦτον δ' ἐπὶ κάλλει καὶ σοφίᾳ ἐκλείζετο, ὥστε ὁ Κύρος μετωνόμασεν αὐτὴν ἐπαξίως Ἀσπασίαν πρὸς τιμὴν τῆς ἐξόχου ὁμωνύμου ἑταίρας τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Αἰλιανὸς ἐν τῇ *Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ* (1) αὐτοῦ ἀφιερῶι ὀλοκλήρους σελίδας εἰκονίζων ἐνθουσιωδῶς τὴν ἀπαράμιλλον εὐμέλειαν τοῦ σώματος, τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ χάριν τοῦ ἤθους καὶ τὴν πνευματικὴν διαύγειαν τῆς Φωκαίδος Μυρτοῦς.

* *

Οὕτωςε λοιπὸν λεληθότως καὶ ὑπὸ τὴν μοιραίαν φορὰν τῶν ἀναπορεύτων βαθμηδὸν κοινωνικῶν παραλλαγῶν, οἱ ὅροι τῆς δημοσίας ἠθικῆς μετετέθησαν ἐναλλάξ, ἢ—ἀκριθέστερον εἰπεῖν—ὑπέστησαν σύγχυσιν ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῷ πνεύματι τοῦ πλήθους, ὅπερ ἀπεθαύμαζε καὶ ἐτίμα τὰς ἐλευθερίους γυναῖκας καὶ ἐπεπόθει τὴν μετ' αὐτῶν συναναστροφὴν πλειότερον ἢ ὅσον τὴν τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς οικογενειακῆς τιμῆς καταδεδικασμένων εἰς τὴν ἀφάνειαν τοῦ οἴκου. Τὸ ἐκ συνήθης κοινωνικῆς ὑπολαμβάνομενον αἶσχος ἡμνηστεύετο ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐπισήμων ἐν τε τοῖς γράμμασι καὶ τῇ πολιτείᾳ ἀνδρῶν, τιμῶντων ἄλλως τε διὰ τῆς φιλίας, τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἀπροκαλύπτου συμβιώσεως τὰς ἑταίρας, ὧν συμμετείχον τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀκολασίας. Ἐὰν δὲ ἠρνοῦντο νὰ νομιμοποιήσωσι διὰ τοῦ γάμου τὸν μετὰ τῶν ἐλευθερίων γυναικῶν στενὸν αὐτῶν σύνδεσμον, τοῦτο ἀποδοτέον οὐχὶ εἰς εὐγενεστέραν ἠθικὴν κίτιαν, ἀλλ' εἰς ἑτέραν τοῦ νόμου καὶ τῆς

(1) Ποικ. Ἱστορ. IB', 117.

πολιτείας ἀπαίτησιν, καθ' ἣν ἡ παιδοποιία, ὡς ἐρρήθη ἐν ἀρχῇ, ἔδει νὰ ᾗ γνησίαι καὶ ἡ πατρότης τῶν τέκνων νομίμως ἀνεγνωρισμένη. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν κυρίως ἀφώρρα ἡ ἀυστηρὰ ἐπαγρύπνησις ἐπὶ τῆς συζυγικῆς ἐστίας καὶ αἱ δρακόντειοι περὶ μοιχείας διατάξεις τῆς πολιτείας. Ὁ Αἰλιανός^(*) διηγεῖται ὅτι ἐν Θεσπιαῖς μοιχὸς τις συλληφθεὶς ἤχθη δεδεμένος διὰ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τὴν περιφρόνησιν καὶ τοὺς ἐμπυσημοὺς τοῦ πλήθους, ἐπίσης δ' ἕτερος ἀπεβλήθη ὡς ἄτιμος ἐκ Γορτύνης ἐπὶ τῇ αὐτῇ πράξει. Ὁ Αἰσχίνης ἀναφέρει^(*) ὅτι ἀνὴρ τις εὐρὼν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα οὐ καλῶς διαφυλαξασαν τὴν ἡλικίαν μέχρι γάμου, ἐγκαταφοδόμησεν αὐτὴν ζῶσαν εἰς ἔρημον οἰκίαν. Καὶ ὅμως βαθμηθὸν αἱ διατάξεις αὗται ἀπέμειναν ψιλὸν γράμμα τοῦ νόμου καὶ ἄνευ πρακτικῆς σημασίας ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, ἀφοῦ ὁ Τιμόθεος, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, ἐκαυχᾶτο ὅτι, εἰ μὴ ὁ πατὴρ αὐτοῦ συνήρχετο ἑταίρῳ, δὲν θὰ ἦτο υἱὸς τοῦ Κόνωνος. Ἀλλὰ μῆτοι ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἦτο τέκνον τῆς ἑταίρας Ἀβρότονος καὶ ὁ Ἀριστοφῶν ὁ ῥήτωρ τῆς Χορηγίδος; Οὐ μόνον λοιπὸν ἠνείχοντο τὴν κοινωνικὴν θέσιν τῶν ἐλευθεριαζουσῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπεθαύμαζον καὶ ἐτίμων διὰ τῆς ἀδικλείπτου πρὸς αὐτὰς συναναστροφῆς τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν καὶ δι' ἄλλων μυρίων τρόπων. Μνημεῖα πολυτελῆ ἠγείροντο αὐταῖς καὶ τρίποδες καὶ εἰκόνες ἐκ χαλκοῦ, καὶ ἱκριώματα ἐπίτιμα ἐν ταῖς πομπαῖς ἀφιερῶντο, βασιλείων δὲ τιμῶν ἠξιοῦντο αὗται εἰς τὰς αὐτὰς τῶν βασιλείων καὶ ἡγεμόνων τῆς Ἀσίας. Πολλοὶ ποιηταὶ ἐπέγραψαν τὰ δρχήματα αὐτῶν δι' ὀνομάτων γνωστῶν ἑταιρῶν, ὡς ἡ *Θαῖς* τοῦ Μενάνδρου, πρὸς τιμὴν τῆς ὁμωνύμου ἑταίρας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ *Κοριαντῶ* τοῦ Φερεκύδου καὶ ἄλλα ἄλλως.

* *

Ἄλλως τε οἱ ἀρχαῖοι ἐλάτρευον τὸ κάλλος ἐν ὅλῃ τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως ὡς ἀπὸ τῶν θεῶν καταγόμενον. Ἐν Ἡλιδί ἐτελεῖτο ἀγὼν περὶ κάλλους καὶ βραβεῖα ἐτίθεντο τοῖς ἀριστεύουσιν. Ἐν Σπάρτῃ ἔθειποιον τὸ κάλλος, διότι μόνον ἐκ τοῦ γάμου ὠραίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀπεξεδέχοντο καὶ τέκνα ῥωμαλέα, γενναῖα καὶ μεγαλόφρονα, διότι ἐπίστευον ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ καλοῦ συνεπήγετο καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν ἔννοιαν. Ὅτε δὲ ὁ Ἀρχέδαμος προεῖλετο ἀντὶ ὠραίας γυναικὸς πλουσίαν δυσειδῆ, οἱ Σπαρτιαῖται κατηγόρουσαν αὐτοῦ, ὅτι διὰ

(*) Ποικ. Ἰστ. ΙΑ'. 6, 14.— (**) Αἰσχ. κατὰ Τιμάρχου, 182.—

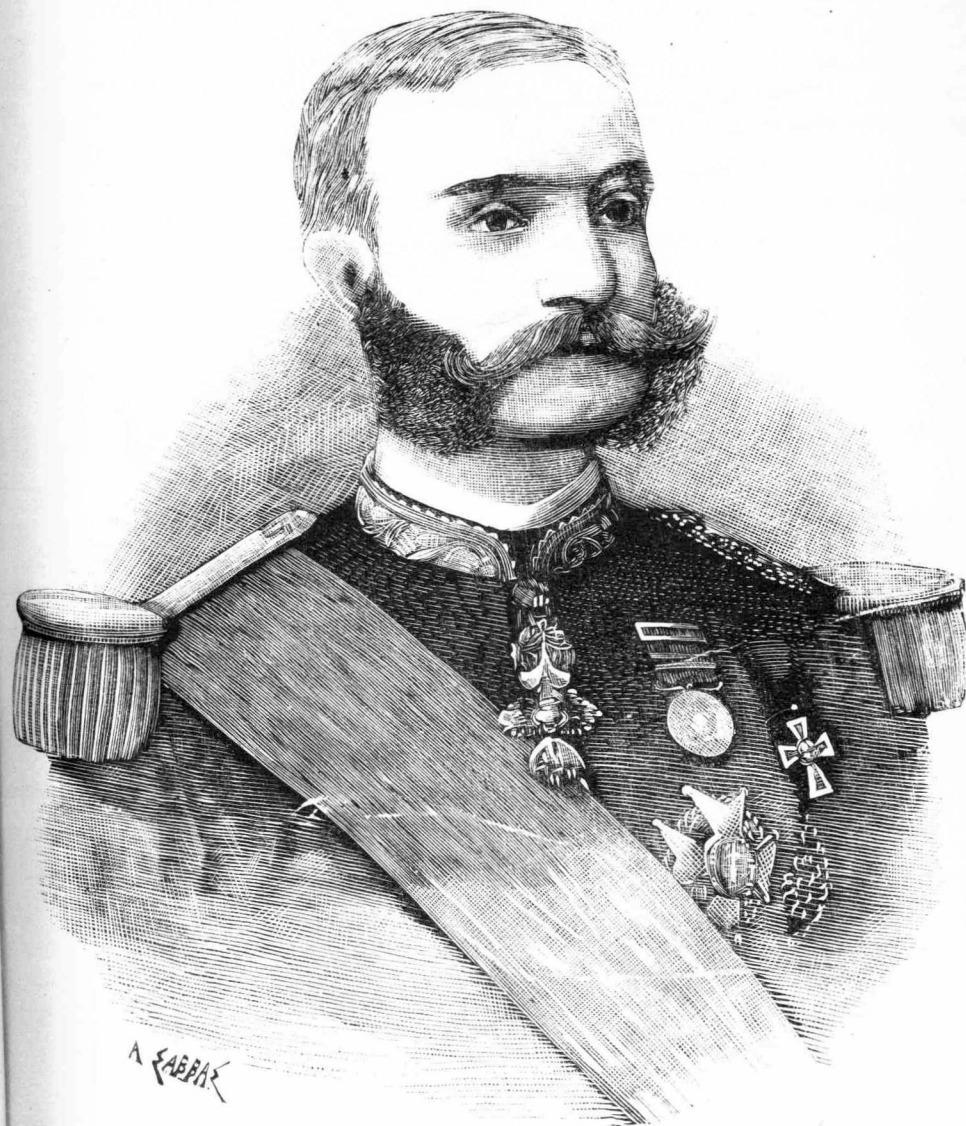
πλούτον ἐμελλε νὰ γεννήσῃ βασιλίσκουσ καὶ ὄχι βασιλεῖς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὅμηρος πλάττει ὠραίους τοὺς ἥρωας αὐτοῦ, διότι ἔκτοτε ἐπίσταντο ὅτι τὸ κάλλος μετεῖχεν ἀθανασίας. Καὶ ἀληθῶς εἶνε ἀκαταμάχητος δύναμις τὸ κάλλος, ὑφ' οὗ ἠττωνται θεοὶ τε καὶ ἄνθρωποι κατὰ τὴν βαθεῖαν ἔννοιαν τῶν ἐξαισιῶν παρ' ἀρχαίους σχετικῶν μυθοπλαστιῶν. Ὅτε ἡ Φρόνη ἢ περικαλεστέρα τῶν Ἀθηνῶν ἑταίρα, ἐδικάζετο ποτε ὑπὸ τῶν δικαστῶν τῇ ἐγκλήσει τοῦ Εὐθείου ἐτοίμων νὰ καταγνώσων αὐτῆς θάνατον, ὁ ῥήτωρ Ὑπερίδης συντηγορῶν καὶ ἐξαντλήσας πάντα τῆς ὑπερασπίσεως τὰ στοιχεῖα, ἐν τέλει περιρρήξας αὐτῆς τοὺς χιτωνίσκουσ καὶ γυμνώσας τὰ ἀλαβάστρινα καὶ εὐγράμμα στέρνα κατέπληξε διὰ τοῦ ἐξαισιῶν κάλλους τοὺς δικαστὰς, οἵτινες ἠθώσαν αὐτὴν. Ἀλλ' οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ ἀφαιρέσων τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ σφριγῶν ἐκεῖνο καὶ ζῶν ἀριστοτέχημα τῆς φύσεως, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἰδὼν ποτε κατάγυμνον τὴν Φρόνην καὶ λυσίμομον ἐμβαίνουσαν τῇ θαλάττῃ, ἐνεπνεύσθη τὴν ἀμίμητον «Ἀναδυομένην Ἀφροδίτην» του, ὡς ὁ Ραφαήλ ἐκ τῆς Φορναρίνας τὴν ἀπαράμιλλον *Paragiar* του.

Ἄλλ' οὐ μόνον ὁ ἄφρωνος ἐκεῖνος θαυμασμὸς ὄν ἐνέπνεεν ἐπιβάλλουσα καὶ κατακτώσα ἢ καλλονὴ τῶν διασῆμων ἑταιρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἠθικὸν καὶ ψυχικὸν κάλλος, τὸ διαλάμπον ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου μετώπου τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν. Ἰσχυσε νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐταῖς ὑπέροχον ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν. Ἡ προσήθεια τοῦ ἤθους καὶ ἡ εὐστροφία τοῦ πνεύματος περιέβαλλον διὰ μείζονος αἴγλης τὸ θεσπέσιον αὐτῶν κάλλος. Ἡ Γνάθαινα κατέπληττε διὰ τῶν εὐφροεστάτων ἀπαντήσεων, ἃς ἐπιμελῶς ἐσταχυολόγησεν ὁ Ἀθήναιος ἐκ τῶν προγενεστέρων χρονογράφων. Μέλιττα δὲ ἡ ἑταίρα τοσοῦτον ἦν ἐπαγωγὸς ἐν τε τῇ συμπεριφορᾷ καὶ τοῖς λόγοις, κατὰ δὲ τὰ παννύχια συμπόσια τοσοῦτον κατεργόητευσεν τοὺς ἐραστὰς καὶ συνδαιτυμόνας διὰ τῆς λεπτότητος τῶν σκωμμάτων καὶ τῆς ἀνεξαντλήτου χαριτολογίας περὶ τε τοὺς ψόγους καὶ τοὺς ἐπαίνους, ὥστε ἀπεκλήθη Μανία, διότι οἱ διαλεγόμενοι μονοῦ ἐπεμαίνοντο τῷ ἔρωτι αὐτῆς. Ἦν ἡ βασιλεῖς τῶν συμποσίων καὶ ἡ ψυχὴ τῶν συνδιαλέξεων, πολλοὶ δὲ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς ὁ Μάχων καὶ ὁ Λυγκεύς, εἶχον ἀποθησαυρίσει ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτῶν πλεῖστα αὐτῆς χαριτολογήματα. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφημίζοντο ὡς συγγραφεῖς, πλεῖστα ἐγκυκλοπαιδικὰ συγγράμματα ἐκπονήσασαι. Ἐλέγετο ὅτι τὸ περὶ Ὀψολογίας καὶ Γαστρονομίας πολυθρύλητον σύγγραμμα τοῦ Ἀργεστράτου ἦν ἔργον τῆς πο-

λυμνηθῶς Φιλαίνιδος τῆς ἑταίρας, μεθ' ἧς κείποτε συνεχρωτίζετο. Εἰς ταύτην ἀκόμη ἀπεδίδετο καὶ ἑτέρα περιεργότατη συγγραφή περὶ Ἐφροδισίων, ἧς εὖφημον ἐποίησε μνεῖαν ὁ Θαυμασίος Χρῦσιππος, ὁ τῆς Στοᾶς ἡγεμῶν, ἐν τῇ περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς περισπουδάστῳ αὐτοῦ μελέτῃ. Ἐπεμελοῦντο ὅθεν οὐ μόνον τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ τοῦ ἥθους καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν, διὰ τῆς ἐρεῦνης καὶ ἀκροάσεως τῶν φιλοσοφικῶν διδαγμάτων. Ἡ ἐξ Ἀρκαδίας ἑταίρα Λασθένεια ἐφιλοσόφει εὐδοκίμως καὶ συνειργάζετο μετὰ τοῦ συγγενοῦς καὶ διαδόχου τῆς Σχολῆς τοῦ Πλάτωνος, οὗ ἠκροάσθη μετὰ θαυμασίου ζήλου καὶ φιλομαθείας.

Ἰπὸ τὰ ἀβρὰ στήθη ἐνίων—ἵνα μὴ εἶπω τῶν πλείστων—ἐξ αὐτῶν δὲν ἔπαλλον μόνον παλμοὶ ἔρωτος καὶ ἠδυπαθείας καὶ μέθης. Ἡ φιλοδοξία, ἡ ἐρωτοπάθεια καὶ ἡ ματαιοφροσύνη τῆς τρυφῆς, δὲν ἦσαν τὰ μόνα αἰσθητά, ὧν ἐνεπνέοντο. Πολλάκις εὗρισκον θέσιν ἐν ἑαυταῖς τὰ εὐγενέστερα τῶν αἰσθημάτων καὶ ἡ μέχρις ἡρωϊσμοῦ καὶ ἐθελουσίας ἔφεισι πρὸς γενναίας καὶ πατριωτικὰς πράξεις. Θέλετε μείζονα ἡρωϊσμὸν τῆς Λεαίνης, ἣτις ἔπεσεν ὀλοκτύτωμα τοῦ πρὸς τὸν Ἀριστογείτονα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος ἔρωτος; Ὅταν ὁ Ἰππίας⁽⁴⁾ συλλαβῶν τὴν Λεαίαν ὑπέβαλεν εἰς φρικώδεις βασάνους, ὅπως ἐξαναγκάσῃ αὐτὴν εἰς ὁμολογίαν τῶν συμμετασχόντων τῆς κατὰ τῶν τυράννων ἐπιθέσεως, αὕτη ἐν ἀρχῇ μὲν ὑφίστατο ἡρωϊκῶς τὸ μαρτύριον, ἀλλ' εἶτα φοβηθεῖσα μὴ διὰ τῶν ἀπανθρώπων βασανιστηρίων τῇ ἀποσπάσωσιν ἀκουσίως τὴν ἐλαχίστην λέξιν, ἀπέκοψεν ἡ ἴδια δῆξασα τὴν γλῶσσαν. Καὶ δικαίως ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ἀθηναίων ἔστησεν εἰς τιμὴν τῆς ἡρώιδος ἑταίρας *Λεαίαν ἀγλαῶτον* ἐκ χαλκοῦ ἐν τοῖς προπυλαίοις τῆς Ἀκροπόλεως. Ὅμοιον ἡρωϊσμὸν τῷ τῆς ἑλληνίδος ἐπεδείξατο καὶ ἡ ῥωμαία Ἐπίχαρις ἡ ἑταίρα τοῦ Μέλαντος, ἀδελφοῦ τοῦ Σενέκα ὅστις μετὰ τοῦ Πείσωνος εἶχε συνομήσει κατὰ τοῦ Νέρωνος. Ταύτην ἐζήτηε ὁ τύραννος νὰ ἐξαναγκάσῃ διὰ βασάνων εἰς τὴν κατάδοσιν τῶν ἀπορρήτων τῆς συνομοσίας, ἀλλ' ἡ Ἐπίχαρις, ἀγριμένη ἐντὸς ἀμαξίης ἐνώπιον τοῦ Νέρωνος πρὸς νέας βασάνους, ἀπεβρόχισεν ἑαυτὴν διὰ τῆς ἰδίας ζώνης, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὸ μυστήριον ὑπὸ τὴν σκοτίαν τοῦ τάφου. Ὁ Νέρων ἐφρύαξεν ἐκ λύσεως ὅτι ἠττήθη ἡ σιδηρᾶ ἰσχὺς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἀδυναμίας μιᾶς ἑταίρας.

(4) Πολυαίνου βιβλ. 8, 520.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΑΛΦΟΝΣΟΣ

Ἐγεννήθη τῇ 28ῃ Νοεμβρίου τοῦ 1857. Ἀνγγορεῦθη Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας τῇ 30 Δεκεμβρίου 1874. Ἀπέθανε τῇ 25 Νοεμβρίου 1909.

Ἄλλὰ μήπως ἡ Τιμάνδρα τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπεδειξάτο ἡσσονα ἠρωϊσμόν; Ὁ Πλούταρχος⁽¹⁾ διηγεῖται ὅτι ἡ μεγαλόψυχος ἑταίρα προέταξεν ἑαυτὴν εἰς τὰς φλόγας καὶ τὰ βέλη τῶν ἐπιβούλων ἐμπρηστῶν τοῦ Φαρναβάζου, οἵτινες ἐπυρπόλησαν τὸν οἶκον, ἐν ᾧ διητᾶτο ἀνύποπτος ἐν Φρυγίᾳ ὁ Ἀλκιβιάδης, ζητοῦσα νὰ σώσῃ ἀντὶ τῆς ἰδίας ζωῆς ἐκείνην τοῦ προσφιλοῦς ἑταίρου. Καὶ ὅταν οὗτος διαφυγὼν τὸ πῦρ ἐπιπτεν ὑπὸ τὴν βολὴν τοξέυματος, ἡ Τιμάνδρα ἐθρήνησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν πολύτιμον νεκρὸν ὃν ἀπολοφυρομένη ἐκίθησε μετὰ καταπληκτικῆς μεγαλοπρεπείας.

Ἡ αὐλητρὶς Λάμια, ἡ τοῦ Ἀθηναίου Κλεάνορος θυγάτηρ, ἡ δαιμονία καὶ πολυτάλαντος ἑταίρα, ἡ τοσοῦτον φημισθεῖσα οὐ μόνον διὰ τὴν ἔκθαμβον καλλονὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βασιλείου μεγαλοπρέπειαν τοῦ βίου, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸ εὐστροφον καὶ σαρκαστικὸν πνεῦμα ἐν ταῖς συνδιαλέξεσιν αὐτῆς, ἴδρυσεν ἰδίοις ἀναλώμασι τὴν ἐν Σικυῶνι ποικίλην στοάν⁽²⁾. Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς, ὁ ἐξυμνηθεὶς ὡς ἰσόθεος ἐν τῷ ναῶ τοῦ Παρθενῶνος ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐλευθερωθεισῶν Ἀθηνῶν, ὁ οἰστρήλατος δορυκότητω τόσων πόλεων, ἠττήθη ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς θεσπεσίας καλλονῆς τῆς διαβοήτου Λαμίας, ἧς ἐκμανῶς ἠράσθη, καίπερ λατρευθεὶς παράφορος ὑπὸ πατρῶν τῶν ἐν Ἀθήναις ἑταίρων. Ὅτε δὲ ἐκδεδιτημένος ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ τῆς ἀκολασίας διετέλει αἰχμάλωτος ἐν Συρίᾳ παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Σελεύκου, μόνῃ ἡ Λάμια, καταλιποῦσα τοὺς περιφανεῖς αὐτῆς ἑρώτας, ἔδραμε παρ' αὐτῷ καὶ ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας τὴν ὑστάτην πνοὴν τοῦ θνήσκοντος βασιλέως. Παρηκολούθησεν ἐπὶ ἰδίας νηὸς τὸν εἰς Ἑλλάδα κομιζόμενον νεκρὸν καὶ ἐθρήνησεν ἀποδυρομένη ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἐκπτώτου ἐκείνης μεγαλειότητος.

Ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὑποκύψας ἐν τέλει καὶ οὗτος εἰς τὴν τρυφὴν ἀκολάστων ἐρώτων, ἐπανηγύριζεν ἐν μίθῃ καὶ κώμοις καὶ ἑταιρικαῖς παιδιαῖς τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ εἰς Σοῦσα εἰσέλασιν, ἐστιώμενος μετ' ἐπιπνικίους θυσίας τοὺς φίλους καὶ στρατηγούς, Θαῖς ἡ ἐξ Ἀπτικῆς ὠραία ἑταίρα, διενόηθη νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ὑπὸ τοῦ Ξεῖρου πυρπόλησιν τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τοῦτο, καθ' ὃν χρόνον ἠκκίζετο ἐν ἐρωτικαῖς παιγνίοις μετὰ τοῦ μεγαλοφυοῦς κατακτητοῦ, ἐζήτησάτο παρ' αὐτοῦ ὅπως θέσῃ πῶρ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως. Ἡ πρότασις ἐπεκροτήθη μετὰ

(1) Πλουτ. Ἀλκιβ. XXXIX, 25, 417. (2) Ἀθῆν. τόμ. III.

Κόρινθον. Ἐν Κορίνθῳ ἐπεκράτει ἀκόμη ἔθος, καθ' ὃ, ὅσάκις ἡ πόλις ἠύχετο περὶ μεγάλων τῇ Ἀφροδίτῃ, συμπαραλαμβάναν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ὡς οἶόν τε πλείστας ἑταίρας, ὅπως αὐταὶ προσευχηθῶσι τῇ πολιούχῳ θεᾷ πρὸ τῆς ἐπισήμου τῶν ἱερῶν τελέσεως. Ὄταν ὁ Ξέρξης ἐπέδραμεν εἰσβάλλον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ, πρῶται αἱ Κορίνθιοι ἑταῖραι προσελθοῦσαι εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἀφροδίτης προσήϋξαντο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἑλλήνων, διὸ καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀνεγράφησαν ἐπὶ περιθεάτου τιμητικοῦ πίνακος. Πολλὰκις δὲ ἰδιῶται ἐπικαλούμενοι τὴν θεὰν κατηύχοντο ὅτι, εἴ ποτε εἰσακουσθῆ ἡ δέησις αὐτῶν, ἀφιερῶσσι τακτὰς ἑταίρας εἰς τὸ ἱερόν. Καὶ ἡ πόλις δ' ἤγεν ἰδίαν ἑορτὴν Ἀφροδίσεια καλουμένην, καθ' ἣν πάντες οἱ πολῖται ἐκώμαζον ἐλευθέρως ἑταίραις συγχρωτιζόμενοι.

Ἐπερὰν τοῦ καταπλήττοντος ἐκείνου μεγαλείου τοῦ πλούτου, τῆς τρυφῆς, τοῦ κάλλους καὶ τῶν ἐρώτων, ἀπαστράπτει ἡ ἔξοχος Λαΐς, ἡ ἑταίρα, ἀκτινοβολοῦσα διὰ τῆς καλλονῆς καὶ τοῦ πνεύματος καὶ ὑποτάσσουσα ὑπὸ τὸ διάδημα τῆς γοητείας αὐτῆς θαυμαστάς καὶ λάτρας τοὺς διασημοτέρους τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν φιλοσόφων ἀπὸ τοῦ Ἀριστίππου καὶ τοῦ Δημοσθένους μέχρι τοῦ κυνικοῦ Διογένης, οὓς εἶλκυε πρὸς αὐτὴν ἢ ἀνά τὰς πόλεις καὶ τὰς αὐλὰς τῆς Ἀνατολῆς διαδιδόμενη ταχύπτερος φήμη. Παρθένον ἔτι οὖσαν ἐθαύμασε τὴν Λαΐδα ὁ Ἀπελλῆς, οἱ δὲ κράτιστοι τῆς ἐποχῆς ζωγράφοι ἀπεμιμῶντο ἐν ταῖς ἑαυτῶν γραφαῖς τὴν θαυμασίαν εὐμέλειαν τοῦ ἐμφύχου ἐκείνου ἀριστουργήματος τῆς Κορίνθου. Εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς Λαΐδος συμπόσια ἐθάμιζον οἱ παρεπιδημῶντες ἐπίσημοι ξένοι καὶ οἱ ἐπιφανέστεροι εὐπατρίδαι τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἄλλ' ὅτι ἤγειρε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Κορινθιακοῦ λαοῦ καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ κόσμου ἦν τὸ βαθέως ἐρριζωμένον αὐτῇ αἶσθημα τῆς ἀγαθοεργίας. Ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου αὐτῆς ἔδαπανα μέγιστα ποσά, περιθάλλουσα τοὺς πένητας, ἐξαγοράζουσα καὶ ἀπελευθεροῦσα ἀνδράποδα, προστατεύουσα δαψιλῶς ἀπωφρατισμένας οἰκογενείας, πραιοδοτοῦσα πτωχὰς κόρας καὶ ἐν γένει φιλανθρώπως προσφερομένη ὑπὲρ τῶν πασχόντων. Τὸν θάνατον δὲ τῆς ἐκτάκτου ταύτης σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ὠραιότητος, ἦν κατὰ τὸν Δημοσθένη διημιφισθῆτον αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Κορινθιακοῦ ἴσθμου δύο θάλασσαι, ἐθρήνησεν ἐν βαθεῖ πένθει ἄπαρ ὁ λαὸς τῆς Κορίνθου, ἦν αὕτη κατηύγασε διὰ θάμβους ἀσυνήθους, ἀνήγειρε δὲ εὐγνωμονῶν πολῦτιμον τάφον παριστῶντα μαρμαρίνην λέαιναν, κρα-

τοῦσαν κριὸν ἐν τοῖς ὄνυσιν αὐτῆς, σωζόμενον δὲ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πausανίου⁽¹⁾. Λέγεται δ' ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἰδρύθη ἕτερος τάφος ὑπὸ τοῦ ἐκμανῶς ἐρασθέντος αὐτῆς Ἰπποκράτους⁽²⁾, πρὸς δὲ καὶ μετὰλλιον ἐκόπη ἐν Κορίνθῳ πρὸς τιμὴν τῆς ἐξόχου Λαΐδος.

* *

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἀθανάτου Ἀσπασίας, τῆς ἐκ Μιλήτου, τῆς ἐξαίρετου καὶ ἀληθῶς προνομιοῦχου ἐκείνης γυναικείας φύσεως, ἣτις ὑπῆρξεν ὄχι πλέον τὸ ἀμίμητον ἀγλαίσμα τῶν ἐπισήμων ἑταιρῶν, ἀλλ' ὁ ἐντελέστερος τῆς γυναικὸς τύπος, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ κάλλους, τοῦ ἀστραπηθόλου πνεύματος, τοῦ ὕψους τοῦ φρονήματος, τῆς ῥητορικῆς δεινότητος καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἐμβριθείας, καὶ ἥς τὸ ὄνομα ἀπθανάτισθη μετὰ τῆς δόξης τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Περικλέους, ὄνομα πλήρες ἔρωτος, ποιήσεως, μυστηρίου, αἴγλης, καταπλήξεως; Ἀληθῶς ἡ φύσις ὑπῆρξεν ἀφειδῆς, ἀριστοτεχνήσασα τὴν ἔξοχον ταύτην γυναῖκα, ἐν ἣ συνεδύασε πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ κάλλους, ὡσεὶ ἤθελε νὰ καταπλήξῃ παραδίδουσα εἰς τὴν ἀποθέωσιν τῶν αἰώνων τὸ ἔωτον τῆς γυναικείας τελειότητος. Ὁ Σωκράτης ἠκροᾶτο ἐν προσηλώσει τῆς διδασκαλίας τῆς περιωνύμου ἑταίρας, ὁ Φειδίας ἐνεπνέετο ὑπὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς τὴν χρυσελεφάντινον Ἀθηνᾶν τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τίς οἶδεν ἂν ὁ Περικλῆς ἤθελε στήσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ περιόπτου βράχου τῶν Ἀθηνῶν τὸν Παρθενῶνα, ἐὰν μὴ ἐδιδάσκετο καὶ ἐνεπνέετο τὰς περὶ καλοῦ καὶ τέχνης θεωρίας παρὰ τῆς Ἀσπασίας. Μαθητρία τοῦ Ἀναξαγόρου εἶχεν ἤδη ἑνωρὶς ἐφελκύσει τὸν θαυμασμόν τοῦ μεγάλου διδασκάλου, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τὰς στοὰς τῶν κήπων αὐτῆς ἐδίδασκεν εὐδοκίμως τὴν φιλοσοφίαν εἰς ἐπήκοον καὶ αὐτῶν τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, ὀδηγούντων πρὸς ἀκρόασιν καὶ τὰς ἰδίας ἀκόμη γυναῖκας, εἰ καὶ διέτρεχε θρύλος ὅτι διέτρεφε παρ' ἑαυτῆ παιδίσκας ἑταιροῦσας. Ἡ σοφία καὶ ἡ πολιτικὴ σύνεσις τοῦ Περικλέους ὠφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ γόητρον, ὅπερ ἐξήσκει ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἔρως τῆς Ἀσπασίας, ἥς χάριν ἐπεχείρησε, κατὰ τὸν Πλούταρχον⁽³⁾, καὶ τὸν πρὸς τοὺς Σαμίους πόλεμον, ὦν καὶ τὰ τεῖχη καθεῖλε καὶ τὰς ναῦς ἐάλω καὶ χρήμασι πολλοῖς ἐζημίωσεν. Ἡ δὲ περὶ τὴν ῥητορικὴν ἄσκησις τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηνῶν πολίτου ὠφείλετο εἰς τὰς μετ' αὐτῆς ὑψηλὰς

(1) Πausan. Κορινθ. Vol. I, 2, 2, 1. (2) Ὁρα Πaus. αὐτόθι. (3) Πλουτ. βίος Περικλ. XXIV, σελ. 323.

διαλέξεις και συζητήσεις⁽¹⁾, ὧν θέμα ἦν ἡ πολιτικὴ, ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλοσοφία. Ὁ Ἀριστοφάνης ἀποφαίνεται ὅτι ἡ Ἀσπασία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὃν ὑπεδαύλισεν ὁ Περικλῆς ἐκδικούμενος τὴν ὑπὸ τῶν Μεγαρέων γενομένην αὐτῇ ὕβριν, οἵτινες, προσβληθέντες διότι νεανίαι τινὲς μεθυσκοτάβοι ἐξ Ἀθηνῶν μεταβάντες εἰς Μέγαρα ἀπήγαγον κοινόν τι γύναιον τὴν Σιμαίθαν, ἀντεξέκλειψαν δύο τῶν οἰκοσίων τῆς Ἀσπασίας γυναικῶν. Ἦθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ ἐξεικονίσωμεν διὰ τῶν ἀτελῶν ὧδε γραμμῶν τὸ ἐξοχον πρόσωπον, ὅπερ διεδραμάτισεν ἡ Ἀσπασία, καὶ ἧς ἐφάμιλλον δὲν ἔχει ἴσως νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἱστορία ἄλλην, εἰ μὴ ἴσως τὴν περιώνυμον ἐπὶ κάλλει καὶ παιδείᾳ Μαιντωνίαν, τὴν χήραν τοῦ ποιητοῦ Σκαρών, τὴν χρηματίσασαν ἑταίραν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἢ τὴν Πομπαδούρ, τὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', εἰς ἣν οὗτος ἀπένειμε τὸν τίτλον τῆς μαρκησίας, καὶ ἧτις τοσαύτην δύναμιν ἤσκει εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον, ὥστε ἡ Μαρία Θηρεσία ἠναγκάζετο νὰ κολακεύῃ ἰδιαιτέρως αὐτήν, ἧς ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἠπειλεῖτο νὰ ματαιωθῇ ὁ μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' ἐπιδικώμενος γάμος τῆς Μαρίας Ἀντωνέττας. Τὸ δὲ τοῦ Αἰσχύνου ἰσχυρισθέντος ὅτι ἡ Ἀσπασία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους συνῆλθε μετὰ τοῦ ἀγενοῦς προβατοκαπήλου Λυσικλέους, φαίνεται μᾶλλον κακεντρέχης ἐπινόημα πρὸς κατασυκοφάντησιν τῆς ἀπαραιμίλλου ἑταίρας, καθ' ἧς ὁ ἐκ τῆς δόξης φθόνος δὲν ἠδύνατο εἰμὴ ν' ἀκονίσῃ τὴν φιλοκέρτομον γλῶσσαν τῶν μοχθηρῶν καὶ νὰ παράσχῃ ὕλην εἰς τοὺς κωμωδιοποιούς καὶ γελωτοποιούς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

* *

Τοιαύτη ἐν συνόψει ὑπῆρξεν ἡ κοινωνικὴ θέσις, ὁ βίος, ἡ τελειότης, καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἑταίρων ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος. Τὸ θαμβοῦν αὐτῶν κάλλος, ἀπαστρέπτον ἐτι μᾶλλον διὰ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἦν ὡς τὸ ἰσχυρὸν φῶς, ὅπερ φωτίζει ἅμα καὶ ἀποτυφλοῖ. Αἱ κραταιαὶ φύσεις, ὡς ἡ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐφωταγωγοῦντο ἐνισχυόμεναι ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτῶν, ἐν ᾧ τοῦναντίον αἱ χυδαῖαι καὶ θηλυπρεπεῖς ἀπεπνίγοντο ἐν τῇ ἀκολασίᾳ. Ἄν ὁ Περικλῆς ὤφειλεν εἰς τὴν Ἀσπασίαν φύλλα τινὰ ἐκ τῶν δαφνῶν τῆς δόξης αὐτοῦ, ὁ υἱὸς ὁμῶς τούτου Ξάνθιππος ἐχρεώσεται τὴν ἠθικὴν

(1) Φιλοστράτου Ἐπιστ. Η', σγ'. «... Λέγεται δὲ καὶ Ἀσπασία ἢ Μιλησία τὴν τοῦ Περικλέους γλῶτταν κατὰ τὸν Γοργίαν θῆξαι».

αὐτοῦ καταστροφὴν καὶ ἀθλιότητα εἰς τὴν πολυδάπανον θυγατέρα τοῦ Λυσάνδρου, μεθ' ἧς συνεβίον ἐν ἐσχάτῃ ἐκδικαιτήσῃ. (1) Οἱ φιλήθονοι καὶ ἠδυπαθεῖς, οἱ μόνον τὴν ἐκ τῶν αἰσθήσεων τρυφὴν ἐπιζητοῦντες, κατέστρεψαν οἰκτρῶς τὰ πλούτη, τὸ ἦθος, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ἑταίρων. Τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἀποπειραθέντες ἀπλῆν σκιαγράφῃσιν τοῦ βίου τῶν ἐλευθερίων παρ' ἀρχαίαις γυναικῶν, δὲν ἀξιοῦμεν ὅτι ἐπετύχομεν πλήρη ψυχολογικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν ἐπ' αὐτῶν μελέτην. Ὅποσα ὁμῶς διδάγματα ὑψηλῆς ἠθικῆς ἠδύνατο νὰ προσπορισθῶσιν ἀληθῶς οἱ παρ' ἡμῖν ἠθικολόγοι, οἱ συγκρίνοντες τὰς σελίδας ταύτας τοῦ ἀρχαίου ἰδιωτικοῦ βίου πρὸς τὰ ἐκάστοτε ἠθικὰ φαινόμενα τοῦ παρ' ἡμῖν πεπολιτισμένου!

Ἀθῆναι, Ὀκτώβριος, 1885

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΜΗ ΠΤΑΙΩ;

Τί μ' ἐρωτᾷς, πῶς σ' ἀγαπῶ;
Πῶς μ' ἐρωτᾷς τί ἔχω
καὶ μένω ὅπου μένεις σὺ
καὶ ὅπου τρέχεις τρέχω;!

Μὴ βλάπτει ἂν σ' ἠγάπησα;
κι' ἂν σ' ἀγαπῶ μὴ βλάπτει,
τὰ στήθη σου, ἂν, ἀληθῶς,
ὁ ἔρωσ δὲν ἀνάπτει;

Τί δὲ ἂν ἐγὼ καίωμαι,
ἄφ' οὗ ἐσὲ δὲν καίω;
Τί, πρὸς ἐσέ; Καὶ τί ζητεῖς
τὸν πταίοντα; Μὴ πταίω;

1885

ΕΥΓ. ΛΑΝΤΣ.

(1) Πλουτ. Βίος Περικλ.

ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΕΡΩΣ

Τήν ἀγαπῶ· ἀλλὰ αὐτὴ δὲν θέλω νὰ γνωρίζῃ
 Πῶς ἡ ματιὰ τῆς ἢ γλυκειά τὰ στήθη μου φλογίζει.
 "Ὅ,τι γι' αὐτὴν αἰσθάνομαι ποτὲ δὲν θὰ τὸ μάθῃ...
 Φυλάττω τὴν ἀγάπη μου μέσ' στῆς καρδιάς τὰ βάρθη,
 Καθὼς κρατοῦν τὰ δειληνὰ στὰ φύλλα των κρυμμένη
 Τὴν εὐωδιά, ἔταν ἰδοῦν τὸν ἥλιο νὰ προδαίνει.
 Κ' ἐγὼ σὰν νυχτολούλουδο, ὁπότεν σκοτινιάζῃ
 Κ' ἡ ταραχὴ τὰς σκέψεις μου καθόλου δὲν ταραίζει,
 Κλειστός μέσα στοὺς τέσσαρας τῆς κάμαράς μου τοίχους,
 Γράφω κρυφὰ τὸν πόνο μου καὶ ζευγαρόνω στίχους.

Ἄλλοτε πάλι μοναχὸς αὐτὴν σὰν ἔχω ἔνοια
 Κι' ἀκούω στὴν ἀκρογιαλιά τὰ κύματ' ἀσημένια,
 Νὰ σδύνουνε σὰν στεναγμοὶ καρδιάς ποῦ ἀγαπάει,
 Κ' ἡ μουσικὴ τους ἢ γλυκειά μὲ τέρπει μὲ μεθάει,
 Μέσα στὴ μέθη μου αὐτῆ, κρυφτὴ σ' ὁμίχλης σκέπη,
 Ἡ κόρη ὅπου λαχταρῶ νομίζω πῶς μὲ βλέπει
 Κ' ἐγὼ δὲν θέλω δὲν ποθῶ ἐκείνη νὰ γνωρίζῃ
 Πῶς ἡ ματιὰ τῆς ἢ γλυκειά τὰ στήθη μου φλογίζει.

Χθὲς σὲ μεγάλο εἴμαστε κ' οἱ δύο μας σαλόνι...
 Τῆς μουσικῆς οἱ χαρῶποι καὶ οἱ θλιμμένοι τόνοι
 Ποτ' ἔφερναν χαμόγελο καὶ ποτ' ἔδιναν δάκρυ.
 Ἐγὼ μονάχος ἔμενα κρυμμένος σὲ μιὰ ἄκρη
 Καὶ τὴν ἐκύταζα δειλά· στὸ τρυφερό της στόμα
 Γλυκὸ σὰν πρῶτο φίλημα, χαμόγελο ἀνθοῦσε
 Κ' ἐνῶ γλυκὰ ἢ μουσικὴ ἐσήμαινε ἀκόμα
 Ἐνόμισα τὸν πόνο μου πῶς τῆς ἐκελαδοῦσε.
 Καὶ μέσα εἰς τοὺς ρεμβασμοὺς μου ἐφάνη τὸ σαλόνι
 Πῶς ἀδίασε κ' ἐμείναμεν ἐμεῖς οἱ δύο μόνοι,
 Κι' ἔτι σιμὰ μου ἐσίμωσε κ' εἶδα στὰ βλέφαρά της.
 Σὰν διαμαντάκια ποῦσταζαν θερμὰ τὰ δάκρυά της
 Ἐσίμωσα μὲ φίλημα τὰ δάκρυα νὰ σφουγγίσω
 Ποῦ ἔσταζαν γιὰ μένανε· μὰ πρὶν νὰ τὰ φιλήσω
 Συνηλθα κ' εἶδ' ἀπὸ μακρὰ τὸ ἴδιο χαμογέλιο
 Ποῦ ἔπαιζε στὰ χεῖλη της τοῦ πόνου μου περγέλιο.

Ἔτσι κανεὶς στὸν ὕπνον του τοὺς πόνους του ξεχνάει
 Κ' ἐνῶ ματώνει ἢ καρδιά τὸ στόμα του γελάει.

Κάθε ἡμέρα ποῦ διαβῶ ἀπ' τὸ παράθυρό της
 Τὴ βλέπω καὶ συλλογιστὴ σκύφτει τὸ μέτωπό της
 Καὶ σὰν νὰ φαίνεται ἄλλοῦ ὁ νοῦς της ταξειδεύει,
 Τὸ ἀεράκι τὰ μαλλιά τὰ μαῦρα της χαϊδεύει
 Καὶ σὰν ζηλιάρης ἐραστής τρελλὰ 'τανακατόνει
 Τὴν βλέπω, τὸ κεφάλι της τότε ἀνασηκώνει
 Καὶ τὰ γλυκὰ τὰ μάτια της ποῦ τὰ φιλεῖ ἢ αὔρα
 Ποῦ σὰν τὸν ἥλιο λάμπουνε κ' εἶνε σὰν νύχτα μαῦρα
 Μοῦ φαίνεται πῶς λάμπουνε στὰ δάκρυα λουσιμένα.
 Ἴσως λέγω τὰ δάκρυα νὰ στάζουνε γιὰ μένα
 Καὶ τὸ ποθῶ γιὰ μιὰ στιγμή, γιὰ λίγο τὸ πιστεύω
 Καὶ μοῦρχεται νὰ τῆς τὸ πῶ ὅτι τὴν λαντρεύω
 Μὰ λίγο ἔταν μακρυνθῶ μοῦ φεύγει αὐτὴ ἢ σκέψη
 Ποῦ ἔρχετ' ἀπ' τὰ χεῖλη μου τὸ μυστικὸ νὰ κλέψη.

(1885)

ΘΕΟΔ. Α. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΟΝΕΙΡΑ

Πέες μου τί ἔχω 'αὐτὴν καρδιά ὅταν σὲ 'δῶ σιμὰ μου;
 Πέες μου τί λέν τὰ μάτια σου 'αὐτὰ μάτια τὰ 'δικά μου;
 Πέες μου γιατί μερόνυκτα θυμοῦμαι μόνη ἐσένα;
 Πέες μου γιατί νὰ σὲ κυτῶ μὲ μάτια βουρκωμένα;
 Πέες μου γιατί σὰν μοῦ μιλεῖς, πέες μου γιατί νὰ λαχταρῶ;
 Πέες μου γιατί χωρὶς ἐσὲ νὰ ζήσω πλέον δὲν ἔμπορῶ;

Πῶς τῆς ἀρέσει κάποτε σκληρὰ νὰ μὲ πειράζῃ!
 Μοῦ κάνει τάχα πῶς πονεῖ καὶ πῶς ἀναστενάζει·
 γεμίζουσε οἱ στεναγμοὶ τὰ θλιθερά μου στήθια,
 κ' ἐνῶ πονεῖ 'αὐτὰ ψέμματα ἐγὼ πονῶ 'αὐτ' ἀλήθεια.

1885.

I. K. Π.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εάν οι δημόσιοι γραφείς ἐν Νεαπόλει, ὡς ἀνέγνωμέν που, καὶ δὲν γνωρίζομεν ποία ἄλλη τάξις ἰανθρώπων ἀποχειροβιώτων ἐν τῷ Οὐρανίῳ Κράτει, φέρουσι πάντες διακεκριμένον τινὰ τύπον, ὃν παρέχει αὐτοῖς ἡ σύμπτωσης ἀηδῶν τινων χαρακτηρῶν ἐν τῇ ἐκφράσει, τῇ ἀναβολῇ, τῷ βαδίσματι ἢ ἡ κοινωνικῇ αὐτῶν θέσει, ἢ δημιουργουμένη ὑπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος των, ἐν Ἑλλάδι δυνάμεθα ἀπταιστώσ νὰ εἰπώμεν ὅτι πρὸς τὰς τάξεις ταύτας ἀντιστοιχεῖ ἡ τάξις τῶν ὑποκριτῶν, ἢ ἠθοποιῶν, κατὰ τὴν ὠμιλημένην ἐκφρασιν, τάξις αὐτόχθων διὰ τὴν Ἑλλάδα, δημιουργηθεῖσα ἀπ' ἐαυτῆς, ἀναφυσῖσα ὡς οἱ ἀμυγνῖται ἐν τῇ λιπαρότητι τοῦ παρ' ἡμῖν αἰσθητικῷ ἐδάφους καὶ ζωογονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους ἀνατέλλοντος Ἡλίου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας. Δὲν θέλομεν νὰ μεμφθῶμεν τοὺς Ἑλληνας ὑποκριτὰς οὐδὲ νὰ κατεριωνευθῶμεν τῆς ἀθλιότητος τῶν πλῶνδιων τούτων ὄντων, τῶν νομαδῶν τῆς Ἑλληνικῆς Σκηνῆς, τῶν φρεσικῶν τούτων πλασματῶν, τῶν μεταφερόντων μεθ' ἐαυτῶν ὡς τὰ ὀστρακοδερμα τὰς οἰκίας των, τῶν ἀτυχῶν ὑπάρξεων, τῶν ὁποίων ἐστρέβλωσε μὲν τὴν φύσιν ἢ πονηρὰ ἐπιείκεια τοῦ Τύπου καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἔδωκε τὸν τύπον τῆς ἀθλιότητος ἢ ἀστοργίας τῆς ἀμορφώτου ἐτι Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἐξ ἐναντίου οἰκτείρομεν τοὺς συγχρόνους Ἑλληνας ὑποκριτὰς καὶ θλιβόμεθα ἐπὶ τῇ θέσει αὐτῶν, τῶν ὁποίων ἢ μὲν αὐστηρότης τοῦ τύπου θὰ ἠδύνατο νὰ καλλιεργήσῃ τὸ πλῆλντον καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἢ στοργῇ τῆς κοινωνίας θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἀξιοπεπεστέραν θέσιν. Ὡστε βλέπετε, ὅτι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν μεμρόμεθα, φωτογραφουμένη δὲ ψυχρῶς τὴν κατάστασιν, τὴν νοσολογικὴν μᾶλλον εἰκόνα, ἣν παρουσιάζει τὸ ἄρρωστον σῶμα τῆς Ἑλληνικῆς Ὑποκριτικῆς. Καὶ δὲν ἀδικούμεν νομίζομεν οὐδένα οὕτω. Ἐν κόσμῳ ἥκιστα θεατρικῷ, ἐν κοινωνίᾳ ἀπωλεσάσῃ πᾶν ἴγνος αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ, ὑπὸ μακροχρόνιον δουλείαν, καὶ θαμβωθείσῃ πρὸ τῆς αἰγλήσ τῆς πολυωνύμου

προόδου τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, κοινωνίᾳ μόλις περιαιληφῆσαι τὸν τύπον Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἥτις κατ' οὐσίαν ἐτι διατηρεῖ τοσαῦτα ἄγρια ἐνστικτα καὶ τόσση παχυλότητα νοῦ ἐν τῇ ἀντιλήψει καὶ αἰσθήσει τοῦ καλοῦ, δὲν ἠδύνατο βεβαίως ν' ἀναπτυχθῇ ἢ κατ' ἐξοχὴν λεπτὴ τέχνη τοῦ Ὑποκριτοῦ, τέχνη, ἐφ' ἣ ἐσεμνύνθησαν οἱ γίγαντες τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου δράματος, οἱ Σοφοκλεῖς, οἱ Εὐριπίδαι, οἱ Σαίικσπειρ καὶ οἱ Μολιέροι, τέχνη, τὴν ὁποίαν διὰ σοφῶν ἰσχυρισμῶν ὁ μέγας Lessing ἠθέλησε νὰ κατατάξῃ μεταξύ τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ τῆς ὁποίας τόσῳ σοφῶς ὑπεραπολογεῖται κατόπιν τῶν ἰσχυροτέρων ἐπιχειρημάτων ἐν τῇ σοφῇ του περὶ τούτου μελέτη. Καὶ σημειώσατε, ὅτι ἀρκούντως ἀριστοκράται ὑπῆρχον ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης, ὥστε νὰ μὴ ἀποφασίσωσι νὰ κατέλθωσι μέχρι τῆς σανίδος τῆς Σκηνῆς, ἀν τοῦτο ἐθεωρεῖτο ἐπαίσχυντον— οὐδ' ὁ Μολιέρος πρὸς τοὺς τόσους ἄλλοις, οὐδ' ὁ Σαίξσπηρ, ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει, θὰ ἐμιμοῦντο ἐκείνους, ἀνθρωποὶ οὐ μικρᾶς κοινωνικῆς τάξεως, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐξῆσεν ἐν τῇ χλιδῇ τῆς Αὐλῆς Λουδοβίκου XIV, ὁ δὲ δεύτερος κατεῖχεν οὐ μικρὰν περιουσίαν καὶ κτήματα, τυγχάνων πρὸς πᾶσι τούτοις καὶ ἀνταποκριτικῆς βασιλείως, κατὰ τὸν Σλέγγελ. Οὐδὲ δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ τὸ μεγαλεῖον Τέχνης, πρὸς τοὺς ἐργάτας τῆς ὁποίας παρέσχε τὰς ἐξοχωτέρας τιμὰς ὁ Αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου XIV, καὶ τοὺς ὁποίους τόσῳ ἐτίμησεν ἐτι πρότερον ἐν Γαλλίᾳ Λουδοβίκος ὁ XIII διὰ τῆς περιφήμου ἐκείνης ὑπὸ χρονολογίαν 18 Ἀπριλίου 1641 declaration αὐτοῦ, Τέχνης ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ δὲν ἀπηξίωσαν νὰ σεμνύνωνται μεγάλοι ποιηταὶ καὶ μεγιστᾶνες, ὁ πολὺς Καλδερῶν τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ φιλόμουσος αὐτοῦ ἡγεμῶν Φίλιππος ὁ Γ'. Τέχνης ἐπὶ τέλους, ἥτις προῦθίβασεν ἐν τῇ ἀνεπτυγμένῃ Εὐρώπῃ τοὺς ἐξόχους αὐτῆς ἀκολούθους μέχρι τῶν μεγάλων ποιητῶν, ὧν τὰ ἔργα ἐδίδαξαν, ἥτις ἀναβιβάξει ἕνα Ρόσσην καὶ ἕνα Σαλθίνην μέχρις ἐνὸς Σλέγγελ, ἥτοι ἕνα ὑποκριτὴν Σαίικσπειρίων δραμάτων μέχρι τοῦ σοφωτέρου σχολιαστοῦ τοῦ Σαίικσπειρου. Κατόπιν τούτων δὲν πιστεύομεν νὰ θεωρηθῇ δύσκολος ἢ ἐξεύρεσις τοῦ αἰτίου, τοῦ δημιουργησαντος τὴν ἀθλιότητα τῆς τάξεως τῶν παρ' ἡμῖν ὑποκριτῶν, οὐδὲ ν' ἀμφισβητηθῇ πρὸ μυριάδος συγχρόνων πικρῶν παραδειγμάτων ὁμοίας φύσεως, ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀτιμωσφαιρα ἀναπτύσσει τὸ ἐν πυρῆνι πλῆλντον τῶν καλλιτεχνῶν καὶ ἀναδεικνύει κατόπιν τοὺς καλλιτέγας— ἀλήθεια αἰσθητικῆ σαφῆς καὶ ἀναπτυχθεῖσα θλυμασίως ὑπὸ τῶν μεγαλειτέρων κριτικῶν καὶ τὴν ὁποίαν ἔθηκε ὑπὸ ἀμφισβήτησιν διὰ τῆς σκοτεινωτέ-

ρας περιπλοκῆς τοῦ σαφοῦς ὡς ἡ ἀλήθεια ζητήματος μόνον ἢ παρ' ἡμῶν σύγχρονος Κριτική.

Ποία ἐν τούτοις εἶνε ἡ ἱστορία τῆς παρ' ἡμῶν Ὑποκριτικῆς; Ἐν τῷ μικρῷ ἔτι παρελθόντι ἡ Ὑποκριτικὴ ἀτυχῶς ἔχει τοὺς προἰστορικοὺς αὐτῆς χρόνους, οὓς φωτίζουν μόνον ἀμυδρὰ παραδόσεις καὶ σκοτεινὰι legendes. Δὲν λέγομεν ὑπερβολὴν. Ἡ αὐτόχθων παρ' ἡμῶν Ὑποκριτικὴ, ἡ ἀναδῶσασα μίαν ἡμέραν ἀκολούθους τινας, ὡς κοχλίας κατόπιν φθινοπωρινῆς βροχῆς, δὲν ἀριθμεῖ οὔτε ἀρχὴν συγκεκριμένην, οὔτε περιόδους ἀναπτύξεως χαρακτηριστικὰς. Οἱ πρῶτοι ἐν τούτοις φαίνεται ὑποκριταὶ ἐν τῇ νεωτέρῃ Ἑλλάδι ὑπῆρξαν ἐρασιτέχναι. Ἐν τῇ παχυλῇ ἀμαθείᾳ καὶ ταῖς ἀπὸ τῆς θρησκείας προλήψεσι, ταῖς κατεχούσαις τὴν νεότευκτον ἡμῶν κοινωνίαν, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν, μόνον ἄνθρωποι ἔχοντες ἰδέαν τινα περὶ Θεάτρου καὶ Ὑποκρισεως ὑπῆρχον ὀλίγοι λόγιοι, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ σπουδασταί, αἱ δὲ πρῶται παραστάσεις ὑπῆρξαν ἢ παρ' αὐτῶν διδασχὴ ἐν μεταφράσει ἀρχαίων τραγωδιῶν καὶ ἐξελληνισμένων τινων ξένων ἔργων, οἷα τραγωδίαι τινες τοῦ Ἀλφίερη, ὁ Ἀριστόδημος τοῦ Μόντη καὶ τὰ ὅμοια. Ἐκ τῶν ἐρασιτεχνῶν τούτων τινὲς παρέμειναν εἰς τὴν σκηνήν· τούτοις προσετέθησαν ἄλλοι φιλότιμοι νέοι, ὅπως οὖν ἐγγράμματοι, καὶ οὕτως ἀπηρετίστησαν οἱ πρῶτοι θίασοι, ἀριθμοῦντες πολλὰς μὲν ἐπιδειξάντα οὐχὶ καταφρονητὴν ἰδιοφυίαν. Σημειωτέον ὅτι ἡ Ὑποκριτικὴ τότε δὲν εἶχε καὶ πολλὰς ἀπαιτήσεις παρ' ἡμῶν ἔντονος ὀλίγον ἀπαγγελία, ἐζητημένη τις δραματικὴ στάσις καὶ μονότονοι χειρονομίαι, ἔθεωροῦντο ἀρκετὰ προσόντα διὰ τὸν ὑποκρινόμενον τὸν Ἀριστόδημον ἢ τὸν μαινόμενον Αἶαντα. Μετὰ ταῦτα χρονολογεῖται ἡ σύστασις τῶν πρώτων ἐταιριῶν, τῶν ἀριθμοῦσῶν τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος ὑποκριτὰς, ἐταιριῶν ὅποια αἱ σήμερον, διατρέχουσαι τὰ πέρατα τῆς δούλης καὶ ἐλευθέρης Ἑλλάδος. Αἱ ἐταιρίαι αὗται ἠριθμησαν καὶ αὐτοσχεδίους τινας δοκίμους καλλιτέχνας, διαφεύγοντας τὴν μονότονον καὶ διδασκαλικὴν ὑπόκρισιν, οἱ τοιοῦτοι δὲ νοεῖται ἦσαν πάντοτε ὀλίγοι, περὶ τοὺς ὁποίους συνεκεντροῦτο πλῆθος ἀπροσδιονύσων ὑποκριτῶν, ἄλλων ἄλλως ἀνάβάντων τὴν σκηνίδα τῆς σκηνῆς, τῶν μὲν μὴ ἀπεγοητευμένων ἐκ τῆς στρεβλότητος καὶ τῆς ἀνεπιδεκτικότητος τῆς φύσεως αὐτῶν, τῶν δὲ ἀδιορθώτως ἐμμενόντων εἰς τὰς τεχνικὰς αὐτῶν — ἅς τὰς ὀνομάσωμεν ἰδιοτροπίας. Ἡ αὐτὴ ἱστορία ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον. Ἴδου ἐν συνόψει ἡ βιογραφία τοῦ Νεωτέρου Θεάτρου — ἔρημον φυτόν ἀνε-

φύη τοῦτο ἐν μέσῳ τῶν βάτων καὶ τῶν τριβόλων τῆς ἐρήμου, ὑπὸ τὰ καύματα τοῦ θερινοῦ μεσουρανήματος τοῦ Ἥλιου καὶ τὴν παγερότητα τῶν χειμερινῶν νυκτῶν. Πῶς ἀνεπτύχθη εἶνε θαῦμα, προκαλοῦν αὐτοδικαίως τὴν ἐπιεικείαν τοῦ κριτοῦ τοῦ παρ' ἡμῶν θεάτρου.

Ὅποιοι εἶνε σήμερον οἱ ὑποκριταί; Τοὺς γνωρίζομεν πάντες. Ναυαγοὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου οἱ πλεῖστοι, οἱ ἀποτυχόντες ἐν τῇ ἐνασχῆσει πάντων τῶν ἐπαγγελημάτων, οἱ λιποτακτήσαντες ἀπὸ τῆς πατρικῆς οἰκίας νέοι, τὰ ἄθλια θύματα καλῆς τινος ἠθοποιῦ καὶ κενόδοξοί τινες ἄεργοι, ἰδοὺ οἱ αὐτομολοῦντες εἰς τὰς τάξεις τῶν ὑποκριτῶν. Ναυαγοὶ σχεδὸν πάντοτε τοῦ κοινωνικοῦ βίου, προσκολλῶνται ἐπὶ τῆς μῆδς καὶ τῆς ἄλλης σκνίδος, αἵτινες ἀποκαλοῦνται Ἑλληνικοὶ θίασοι. Οἱ πεινῶντες ἄρτον εὐρίσκουσι ἐν αὐτοῖς τοιοῦτον καὶ οἱ διψῶντες χειροκροτήματα εὐρίσκουσι ταῦτα μετὰ τῶν ἐπιεικῶν τάξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ δημοσίου. Οἱ μὲν κλείουσι τὰ ὄμματά μετὰ πλήρη τὸν στόμαχον καὶ οἱ δὲ μετὰ πλήρη τὴν κεφαλὴν καπνῶν κενοδοξίας. Τὸν παράτονον τοῦτον καὶ ἥμιστα φυσιολογικὸν ὄργανον διαδέχεται φυσικῶς ἡ ἀπογοητευσίς, ἡ δημιουργοῦσα γνωστοὺς τινας τύπους ἀπογοητευθέντων καὶ ἀνεπιδέκτων προόδου ὑποκριτῶν, οἷοι οἱ πλεῖστοι τῶν μεταπηδῶντων ἀπὸ ἐταιρίας εἰς ἐταιρίαν, μετὰ νέων ἐλπίδων, καὶ τῶν ὁποίων τὸ καλλιτεχνικὸν ἰδανικὸν συμπύπτει μετὰ τοῦ ἀθλίου αὐτῶν statu quo, ἐν τῷ ὅποιῳ προσκολλῶνται ὡς τὰ ὄστρακὸδερμα. Τὸ ἐλεεινὸν τοῦτο θέαμα, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν τάξιν ταύτην τῶν ἀνθρώπων, τοὺς μὲν ὀλίγους φιλοτίμους καλλιτέχνας, τοὺς μὴ ἐπαισχύνοντας τὸ ὄνομα τοῦ ὑποκριτοῦ ἀπογοητεῖ, ὅτι καταριθμοῦνται μετὰ τὸ κύκλου τοσοῦτον ἀθλίων καὶ ποταπῶν ὑπάρξεων, εἰς δὲ τοὺς ἔξω τῆς σκηνῆς, τοὺς ἔχοντας τάλαντον ὑποκριτικὸν καὶ δυναμένους ν' ἀνέλθωσι καὶ διακριθῶσιν ἐπ' αὐτῆς, ἐμπνέει τὸν φόβον καὶ τὴν ἀποτροπίαν, οὕτω δὲ διατηρεῖται μὲν τὸ βδελυρὸν statu quo, ἐλάχιστα δ' εἰσέρχονται προσδευτικὰ στοιχεῖα. Δὲν πιστεύομεν νὰ θεωρηθῶμεν ἀδικούντες· ἄλλως ἔχομεν τοιαύτας διηγήσεις, γενομένας ἡμῶν παρ' ἀξιοπερῶν ὑποκριτῶν, περὶ τῆς ἠθικῆς πλέον — οὐχὶ τῆς πασιφανοῦς τεχνικῆς — ἀθλιότητος τῶν συναδελφῶν των, ὥστε νομίζομεν μάλιστα ὅτι ἐπιεικέστεροι τοῦ δέοντος φαινόμεθα. Ἀγνοοῦμεν ἂν μόνη ἡ ἀθλιότης τινῶν ἐκ τῶν παρ' ἡμῶν ὑποκριτῶν ἐδημιούργησε τὴν ταπεινὴν ἰδέαν, ἣν ἔχει περὶ αὐτῶν τὸ Ἑλληνικὸν δῆμος, ἢ πρὸς ταύτην καὶ αἱ προλήψεις τῆς ἀμαθοῦς παρ' ἡμῶν κοινωνίας. Ὅπως δὲ

ποτε ἢ περὶ αὐτῶν ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοῦ δὲν εἶνε τόσῳ κολακευτική. Καὶ παρὰ πᾶσι μὲν τοῖς ἔθνεσι τάξις ἀνθρώπων ἠθέλησε νὰ ἐξευτελισθῇ τὸν κλάδον τῶν ὑποκριτῶν, παριστώσα τούτους ὡς ἀναίσθητα ὄντα ἐκ συνθήκης καὶ ἐπαγγέλματος συγκινούμενα, ἀσταθῆ ἐκ τῆς συνθητικῆς τὸν χαρακτήρα, καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς ἐπεχείρησαν ν' ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς δημοσιότητος τὰ ἐν τῷ παραδύστῳ τῶν παρασκηνίων παραδράματα καὶ ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ περιφήμου Τάλμα ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς double vue τῶν ἠθοποιῶν—ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐπὶ τέλους οὐδ' ἐξευτελιστικὰ εἶνε καὶ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης ἐπίδρασιν ἀναφέρονται μᾶλλον. Ἀλλὰ τῆς παρ' ἡμῖν ὑπολήψεως τῶν ὑποκριτῶν δεῖγμα ἔστω τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον, ὅπερ ἀφηγήθη ἡμῖν αὐτὸς ὁ παθὼν, ὑποκριτῆς ἀξιοπρεπέστατος καὶ καλὸς οἰκογενειάρχης. Διεπραγματεύετο ποτε οὗτος τὴν ἐνοικίαν οἰκίαν τινος καὶ εἶχον ἤδη περατωθῆ αἱ συμφωνίαι, ὅτε συνεκροτήθη μετὰ τοῦ ἰδιοκτῆτου καὶ τοῦ ὑποκριτοῦ ὁ χαρακτηριστικώτατος οὗτος διάλογος.

— Καὶ τί δουλειὰ κάνετε; Βέβαια κάνένα ἐμπόριο. . . .

— Ὅχι· εἶμαι. . . ἠθοποιός.

— Δηλαδή;

— Ἦλθαμε νὰ δώσωμε μερικὰς παραστάσεις.

— Σὰν νὰ λέμε εἶσαι θεατρῖνος. Θεατρῖνος αἶ; Πήγαινε 'ς τὸ καλὸ, παιδί μου. Θεατρῖνος ἐγὼ δὲ βάζω 'ς τὸ σπίτι μου, νὰ τὸ κατοικήσω κι' ἔπρεπε νὰ μοῦ τὸ πῆς προτιότερα. Πήγαινε 'ς τὸ καλὸ.

Ὁ ἰδιοκτῆτης σχίζει ἐν ταραχῇ τὸ συμφωνητικὸν καὶ ὁ ἀτυχῆς ὑποκριτῆς τρέπεται εἰς φυγὴν, βλασφημῶν τὴν ὄραν καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐπάτησε τὴν κατηραμένην στανίδα τῆς σκηνῆς.

Σήμερον ἢ θέσις τῶν ὑποκριτῶν ἐβελτιώθη πως, χάρις εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων ἐξ αὐτῶν, οἵτινες δι' ἐκλεκτῶν σχέσεων καλλιεργοῦσι τὴν περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν φήμην, τὴν ὅποιαν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ὡς οἱ ἀνθρακῆς τοῦ μύθου, κηλιδουῦσιν οἱ ἄθλιοι αὐτῶν συνάδελφοι. Ἀλλὰ φύγωμεν τὸν βόρβορον τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν παρ' ἡμῖν ὑποκριτῶν. Ὅποιαν ἀρὰ γε παρουσιάζουσιν οὗτοι εἰκόνα ἐν τοῖς καλλιτεχνικοῖς προσώποις; Σημειώσωμεν ὅτι ἐπεισερχόμενοι εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ποιοῦ τῶν παρ' ἡμῖν ὑποκριτῶν οὐδὲ κἄν ὑπαινιχτόμεθα τὰς ἀπροσδιονύσσους ἐκείνας φύσεις, τὰς ἀνεπιδέκτους πάσης προσόδου, τὰ ὄντα τὰ ἐστερη-

μένα παντὸς φυσικοῦ προσόντος, τὰ ἐπιεικῶς ἀνεκτὰ ἐν τῇ σκηνῇ, τὰ χειρονομοῦντα ὑστερικῶς, τὰ πεφουσημένα, ὡς ἰνδικαὶ ὄρνιθες, καὶ ἐκρηγνύμενα εἰς φωνὰς, οἰκείας εἰς δημοσίους μόνον κήρυκας, τὰ ψυχρὰ νευρόσπαστα τὰ κινούμενα ὡς δι' ἐλατηρίου ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τ' ἀποβάλλοντα πᾶν ἀνθρώπινον, πᾶν φυσιολογικὸν καὶ κατὰ φύσιν, καὶ τῶν ὁποίων ἢ ὑποκριτικὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν φρικωδεστέρων παθολογικῶν συμπτωμάτων. Ἄλις τοιούτων ὑποκριτῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ σκηνῇ καὶ πᾶς λόγος περὶ αὐτῶν ματαιοσχολία, διότι νομίζομεν ὅτι δὲν ἀπατεῖται ἐξησηκήμενος ὀφθαλμὸς οὐδ' αἰσθητικὴ μὲρφοσις μεγάλη πρὸς ἀντίληψιν τῆς παχυλῆς ἀπειροστεχνίας τῶν ὄντων τούτων. Πρόκειται μόνον περὶ τῶν ἐξανθρωπισθέντων ἐκείνων ὑποκριτῶν, τῶν ἐγκυπτόντων κατὰ δύναμιν εἰς τὴν μελέτην τῶν χαρακτήρων, οὓς ὑποδύονται, τῶν ἀποβαλόντων κατὰ τὸ ἐνὸν τὰ τερατώδη σκηρικὰ καὶ τοὺς ἐκλαρυγμισμοὺς ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, τῶν ἰδόντων ξένους καλλιτέχνους καὶ προθυμοποιουμένων εἰς μίμησιν, τῶν εὐπροσώπως ἐπὶ τέλους παρουσιαζομένων ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Οἱ τοιοῦτοι, ἀτυχῶς ὀλίγοι, παρουσιάζουσιν εὐπροσώπων πὼς καλλιτεχνικὴν εἰκόνα. Ὑποκρίνονται φυσικῶς, χειρονομοῦσι μετρίως, λαλοῦσιν ὡς ἄνθρωποι, ἀπεξεδύθησάν πὼς τὴν ἀπαισίαν μονοτονίαν ἐν τῇ ἐκφράσει, καταγίνονται περὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν χαρακτήρων οὓς ὑποδύονται καὶ, μὰ τὴν αὐστηρότητα ἡμῶν, ἐν δράμασί τισι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑποκρίνονται ὡς τέλει τεχνῖται, μεθ' ὅλην τὴν ἀνισοροπίαν ἣν παρέχει ἡ ἀδεξιότης τῶν συνυποκρινόμενων. Ἀλλ' ἀτυχῶς τοῦτ' αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἰδίων καὶ γενικῶς. Ἡ ἔλλειψις ἀρκετῶν καλῶν ὑποκριτῶν ἀναγκάζει τοὺς κρείττους νὰ ὑποδύωνται τοὺς ποικιλωτέρους καὶ μᾶλλον ἀντιθέτους χαρακτήρας, οὕτω δὲ βλέπομεν αἴφνης καλὸν ὑποκριτὴν, ἀδεξιότατα ὑποκρινόμενον ἐν τισι δράμασι καὶ ἀδυνατοῦντα ἐξ ἄλλου νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἰδιοφυίαν αὐτοῦ. Ἐνθυμούμεθα καλλίστην ὑποκρίτριαν, ἀναδεικνυμένην εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς λεπτῆς κωμωδίας ἐνάμιλλον ξένων αὐτῆς συναδελφῶν, χαριστάτην καὶ φυσικωτάτην ὡς κόρη καὶ ἐρωμένη ἐν τῇ κωμωδίᾳ, ἀλλ' ἦτις, μᾶλλον πάρεργον θεωροῦσα τὴν ἐν τῇ κωμωδίᾳ ὑπόκρισιν, καὶ παραβλέπουσα τὴν ἰδιοφυίαν αὐτῆς ἐπίστευεν ἑαυτὴν μᾶλλον διαπρέπουσαν ἐν τῷ δράματι. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει παρ' ἅπανσι τοῖς Ἑλλήσιν ὑποκριταῖς. Ἐξ ἐνός ἢ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀνάγκη, ἀφ' ἑτέρου δ' ἢ παραγνώρισις καὶ ἀμέλεια τῆς ἰδιοφυίας καὶ ἢ παροιμιώδης, καθαρῶς ἑλληνικῆς ἀξιώσεως τῆς γενικῆς εἰδικότητος, εἶνε πρόσκομμα παρεντιθέ-

μενον πάντοτε εἰς τὴν πρόοδον τῶν Ἑλλήνων ὑποκριτῶν. Οὐσιώδεις ἐλάττωμα ἀναγνωρίζομεν ἔτι παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ὑποκριταῖς τὴν ἔλλειψιν λεπτότητος· τοῦτο δ' ἐπικυροῖ καὶ τὸ ὅτι εἰς μὲν τοὺς χονδροὺς καὶ ὀρμητικὸς χαρακτῆρας, ἐν τοῖς ὁποίοις ἄδρὸν ἐγκρατεῖται καὶ ἐκφάνεται τὸ πάθος, διαπρέπουσι μᾶλλον οἱ Ἑλληνες ὑποκριταὶ ἢ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοὺς λεπτοὺς κατ' ἐξοχὴν, ἐνθα ἀπαιτεῖται ἡ λεπτότης ἐν τῇ ἐκφράσει, τῇ κινήσει, τῇ φυσιογνωμίᾳ, τῇ φωνῇ. Ὅπως δὲ ἴσως δηλαδὴ δὲν κατώρθωσαν ν' ἀπαλλοτριωθῶσιν ὅπως οἱ Ἑλληνες ὑποκριταὶ τῆς μαστιζούσης αὐτοὺς μονοτονίας. Ἐκ τούτου ἤκιστα καλλιέργουσι τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, τοὺς λεπτοὺς μορφασμοὺς, τὴν ἔντεχον καὶ φυσικὴν κίνησιν τῶν ὀφθαλμῶν, τὴν ἁρμονίαν τῶν καθ' ὅλου σωματικῶν κινήσεων, τὰς ἐλαφρὰς κυμάνσεις τῆς φωνῆς, τὴν ποικιλίαν περὶ τὸν τόνον αὐτῆς, τὴν ὁμαλὴν μετάθεσιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ τραχέος εἰς τὸ θωπευτικόν, τὸ νοσητικόν, τὸ κλαυθμῶδες, τὸ ἄρρενωπὸν καὶ τὴν λοιπὴν ποικιλίαν τῶν χρωματισμῶν τῆς φωνῆς. Ἡ προσοχὴ αὐτῶν συγκεντροῦται ὡς εἴπομεν περὶ τὰς γενικὰς καὶ ἄδρὰς κινήσεις, τὰς τῶν σκελῶν τουτέστι, τοῦ σώματος, τῆς κεφαλῆς. Αἱ κινήσεις τῶν δακτύλων, ἡ ποικιλία τοῦ βαδίσματος, ἡ στάσις, ἡ τῆς ἀναβολῆς διευθέτησις θεωροῦνται παρ' αὐτῶν ὡς τὰ πολλὰ πάρεργα. Καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι ἐλλείπει ἀπ' αὐτῶν ἡ λεπτότης, τὴν ὁποίαν μόνις διαθλέπομεν ἀναπτυχθεῖσαν εἰς εὐάρεστον βαθμὸν παρ' ἐνὶ καὶ μόνῳ τῶν διακρινόμενων συγχρόνων ὑποκριτῶν, ὃν ἀποφεύγομεν νὰ ὀνομάσωμεν διὰ τὸ γενικὸν τῆς διατριβῆς ἡμῶν. Ἐπειτα ἄλλη πάλιν οὐσιώδης ἔλλειψις εἶνε ἡ ἄγνοια τῶν κρατούντων τύπων ἐν ταῖς ἀνωτέροις ἀριστοκρατικαῖς τάξεσι καὶ ἡ ἱστορικὴ πάλιν ἄγνοια τῶν τύπων τῆς συμπεριφορᾶς ἐν τοῖς διαφόροις χρόνοις, ὅπου δὲ πάρεστιν ἡ ἀνάγκη νὰ ὑποδυθῶσιν οἱ ὑποκριταὶ ἡμῶν τοιοῦτους χαρακτῆρας, πολλὰ τὰ γελοῖα παρουσιάζονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ πολλαὶ χυδαῖότητες ἐν τῇ συμπεριφορᾷ καὶ παρατυπίαι ἀνεπίσσοι αἰφνης ἐπὶ σκηνῆς ἐν τοῖς ἀριστοκρατικωτέροις σαλοῖσι καὶ παρὰ τῶν ἱπποτικωτέρων χαρακτῆρων. Τὰς γενικὰς ταύτας ἐλλείψεις μόνις εἰς ἀπόγευσιν παρέσχομεν, διότι τεχνικαὶ λεπτομέρειαι καὶ ἀναρχαὶ θ' ἀπέβαινον εἰς τοὺς ἀμύητους ἐν τοῖς λεπτοῖς κανόσι τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἰδίαν ὅπως διατριβὴν θ' ἀπῆτουν, ἥτις γενήσεται ἐν ἄλλῃ ἡμῶν μελέτῃ εἰδικωτέρᾳ.

Ἡ λυπηρὰ εἰκὼν, ἣν παρέσχομεν, τῆς παρ' ἡμῖν ὑποκριτικῆς, οὐδὲ θ' ἀπελπίσει νομίζομεν, οὐδὲ θ' ἀπογοητεύσει, οὐδὲ τὴν εἰρωνεῖαν θὰ κινήσει

ἐπὶ τὴν πτωχὴν κεφαλὴν τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ὑποκριτῶν. Ἐξ ἐναντίου ἡμεῖς ἐκλιπαροῦμεν τὴν μεσολάβησιν τῶν δυναμένων εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν παρουσιαζόντων εὐελπί μὲλλον Ἑλλήνων ὑποκριτῶν καὶ τὴν μόρφωσιν τῆς καλαισθησίας τοῦ κοινοῦ, τούτους πρὸ πάντων, διότι ὡς εἶπεν ὁ πολὺς Subrer «Former et épurer le goût est une grande affaire nationale».

Ἰουλίῳ 1885.

ΠΕΤΡΟΣ Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

ΑΠ' Τ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ

Μέσ' ἀπ' τοῦ Κόρφου τὴν καρδιὰ θωρῶ ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
 Φουρτοῦνα μαύρη πῶρχεται, κακὸ κι' ἀνεμοζάλη·
 Τρέχουν γοργὰ τὰ κύματα, φουσκώνουνε, βογκοῦνε,
 Προφθάνονται, τσουγκρίζονται καὶ στὴν κορφή ἀσπρίζουν,
 Λιγάκι μουρμουρίζουν,
 Γκρεμίζονται στὴν ἀέουσο καὶ χάνονται καὶ σοοῦνε.
 Κι' ἀμέσως μέσ' τὰ στήθῃ μου φόδος κρυφὸς γεννεῖεται:
 Κάποιος προχθὲς μοῦ ἔλεγε πῶς ὅποιος ἀγαπιέται
 Ὅπως τὸ κύμα θεὸ νὰ ἰδῇ κι' ἡ ἀγάπη του νὰ σβύνῃ·
 Γιατὶ ἡ ἀγάπη ὅστιν καρδιὰ κάθε γυναίκακ μοιάζει
 Μὲ κύμα ποῦ χαράζει
 Εἰς τὴν κορφή κι' ὀπίσω του λίγο ἀφρὸ ἀφίνει.

Πῶς ὅστιν καρδιὰ τῆς γυναικὸς ὅ,τι ἀφρὸς ἀν μείνη
 Ἀπ' τὴν ἀγάπῃ τὴν παλῆα καινούργια τότε πίνῃ.
 Πῶς ἡ ἀγάπαις μοιάζουνε μὲ κύμα ὅπου σβύεται
 Ἀπ' ἄλλο κύμα π' ἄγρια τὸ σπάζει καὶ τὸ σβύνει,
 Γι' αὐτὸ τὴν ὥρα ἐκεῖνη
 Ἀμέσως μέσ' τὰ στήθῃ μου φόδος κρυφὸς γεννεῖεται.

(1885)

Π. Γ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΥΝΗ ΕΝ ΤΩ ΔΙΚΑΙΩ

Ὁ θέμα, ἐφ' οὗ βραχεῖαν μελέτην μου τολμῶ νὰ δημοσιεύσω εἰς τὴν φίλην *Ποικίλην Στοᾶν*, τυγχάνει βεβαίως πολλῶ ἀνώτερον τῶν ἐμῶν δυνάμεων, καὶ διότι οὐδεὶς παρ' ἡμῖν ἔτι, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γινώσκω, εἰδικῶς περὶ τούτου ἐπραγματεύθη καὶ διότι ἡ σπουδὴ αὐτοῦ δεῖται ἐρευνητοῦ, δυναμένου νὰ διέρχηται εὐχερῶς καὶ τὰς μᾶλλον πεπλαιωμένας καὶ ἀσαφεῖς τοῦ δικαίου σελίδας καὶ συνάγη ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα θετικὰ καὶ ἀσφαλῆ.

Νομίζω ὅμως, ὅτι ἀναγνωρίζων τὴν ἀδυναμίαν μου καὶ ὁμολογῶν πρῶτος ἐγὼ τὸ ἀτελές τοῦ ἔργου μου, δικαιούμαι νὰ συστήσω αὐτὸ εἰς τὴν ὅσον ἔνεστιν ἐπιεικῆ κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν μου. Ὑπάρχουσιν ἐργάται ἀπλοῖ, ὑπάρχουσι καὶ ἀριστοτέχναι· κατατάσσων ἑμαυτὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν πρώτων, ἀναμένω νὰ διδαχθῶ ἀπὸ τὴν τελειότητα τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, ἐχόντων τὸ εὐτύχημα ν' ἀνήκωσιν εἰς τὴν ἀραιὰν τάξιν τῶν δευτέρων.

Ἡ γυνὴ ἐθεωρήθη ὡς ἠθικῶς ἄνισον πρὸς τὸν ἄνδρα. Ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ παρὰ παντὶ λαῶ ἡ κατάστασις αὐτῆς ὑπῆρξεν ἄλλοια τῆς τοῦ ἀνδρός. Καὶ ὅτε μὲν αὕτη ἀποτελεῖ μέρος τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, ὡς οἱ δούλοι καὶ τὰ κτήνη, ὅτε δὲ παρίσταται σύντροφος τούτου καὶ βοηθὸς ἐν τῷ οἴκῳ, ὑποκειμένη εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἢ τὴν κηδεμονίαν.

Τὸ φύλον, τὸ ὅποιον, κολακεύοντες τὴν ἰσχυροτέραν αὐτοῦ φιλοδοξίαν, ἀποκαλοῦμεν ὠραῖον, ἀνεγνώρισαν πάντες οἱ αἰῶνες, ὅποιαδήποτε ἂν ὑπῆρξεν ἡ μορφή καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς κοινωνίας, ὡς τὸ ἀσθενές φύλον, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοιαύτης πεποιθήσεως ὁ νόμος καθώριζε τὰ δικαιώματα αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη διαφορὰ εἶνε πραγματικῆ· Ἡ γυνὴ εἶνε δημιουργημὰ ἀτελέστερον τοῦ ἀνδρός ἢ ὁ ἀνὴρ, τυχὼν ἐκ φύσεως τοῦ προνο-

μίου τῆς ἰσχύος, ἐπεβλήθη εἰς τὸν ἀσθενέσιον καὶ ἐξῆθμισε κατὰ τὸ ἴδιον συμφέρον τὰ τῆς τύχης τούτου;

Ἄν δύναται τις νὰ παράσχη πίστιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὁ Θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἄνδρα ἐπλασεν. Ἡ γυνὴ εἶνε προῖον μεταγενεστέρας πείρας, δῶρον ἀλεξιτήριον τῆς πλήξεως, τὴν ὅποιαν ὁ πρῶτος ἀνὴρ ἠσθάνθη μὲσω τῆς ἀφώνου φύσεως, προσφερθὲν αὐτῷ διὰ μικρᾶς τινοῦ τῶν πλευρῶν του τροπολογίας. Οὕτως ἡ γυνὴ ἐπλάσθη διὰ τὸν ἄνδρα, ὅπως χρησιμεύη εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, ὅπως διασκεδάξῃ τὴν μελαγχολίαν του, ὑπηρετῇ τὰς ὀρέξεις του καὶ συνεπῶς ὑπόκηται τῇ ἐξουσίᾳ του. Ἄλλ' ὀλίγων βεβαίως ἢ εὐλάβεια ἐξικνεῖται σήμερον μέχρι τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ ἤθελον ἴσως εὖρει πολλῶ πλείονας δίδοντας πίστιν εἰς τὰ πορίσματα τῆς φυσιολογίας καὶ ἀνατομίας. Οἱ περὶ τοὺς δύο τούτους τῆς ἐπιστήμης κλάδους εἰδικοί, εὐρίσκουσιν ἐν πολλοῖς ἀνόμοιον τὸν σωματικὸν τῆς γυναικὸς ὄργανισμὸν πρὸς τὸν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρὸ παντὸς δύναται νὰ κριθῇ προσοχῆς ἄξιον εἶνε, ὅτι ἡ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνδρός ποσότης τυγχάνει κατὰ τι ὑπερτέρα ἐκείνης τὴν ὅποιαν ἡ τῆς γυναικὸς κεφαλὴ ἐγκλείει. Εἰ καὶ δὲν ἀνήκει ἐμοὶ νὰ ἐξετάσω κατὰ πόσον τὸ μέτρον τῆς διανοητικῆς ἰσχύος ἔχει σχέσιν τινα πρὸς τὸ μέτρον τοῦ ἐγκεφάλου, ὅπως δὴποτε ὅμως τὸ φαινόμενον τοῦτο ἄγει τινα καὶ ἄκοντα εἰς τὸ νὰ παραδεχθῇ τοιαύτην ὑπόθεσιν ὡς μὴ ὅλως ἀνυπόστατον, ὅποταν μάλιστα ἀνολογισθῇ, ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν σωφρονιστῆρων δδόντων στερεῖται ἡ γυνή.

Ἐν τούτοις ἐγὼ οὐδὲως ἤθελον διαστάσει νὰ παραδεχθῶ ἀπόλυτον μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἰσότητα, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἠθικὰς αὐτῶν δυνάμεις, ἂν μὴ ἐκινδύνευον νὰ θεωρηθῶ εἰς ἄκρον φανατικὸς τῶν ἀδυνατῶν προστάτης. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ μὲ ὅποιονδήποτε κίνδυνον, τολμῶ νὰ μὴ ἀποκρύψω, ὅτι λόγον τῆς ὑπαρχούσης διαφορᾶς, ἂν ὑπάρχη, δὲν δύναμαι ν' ἀνεύρω ἕτερον, εἰμὴ, ὅτι καὶ ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ἐν τῷ κόσμῳ τυγχάνει ὅλως διάφορος ἐκείνου, τὸν ὅποιον ἡ γυνὴ κέκληται νὰ ἐκπληρώσῃ. Νομίζω δὲ, ὅτι καὶ ὁ νόμος, εἴτε γραπτὸς εἴτε ἄγραφος, ἐπὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ ἴδιου ἐκάστου τῶν φύλων προορισμοῦ ἐρείδεται μᾶλλον, διάκρισιν ποιούμενος μεταξὺ δικαιωμάτων τοῦ ἀνδρός καὶ δικαιωμάτων τῆς γυναικὸς ἢ μὴ θεωρῶν ταύτην πρόσωπον, ἀλλὰ πρᾶγμα.

Ὑπῆρξεν ἐποχὴ, καθ' ἣν οὐδεὶς κανὼν, οὐδεμία σύμβασις ἐξῆθμιζε

τάς μεταξύ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σχέσεις, καθ' ἣν ὁ τύπος τῆς οἰκογενείας ἠγνοεῖτο, καὶ ἡ συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων πρὸς οὐδένα ἠθικὸν ἀφώρα σκοπὸν, ἀλλ' ὁ ὀδηγῶν ἕκαστον νόμος ἦσαν τὰ ἴδια αὐτοῦ ἔμφυτα καὶ αἱ ἴδιαι ὁρμαί. Αἱ γυναικες ἀπετέλουν κοινὸν πάντων κτῆμα καὶ τὰ τέκνα τῶν ἐκείνων ὡς ἴδιον ἀνεγνώριζον πατέρα, πρὸς ὃν ἐτύγχανον μᾶλλον ὁμοιάζοντα.

Κατὰ τὴν προϊστορικὴν ταύτην ἐποχὴν, ἡ τῆς γυναικῶν κατάστασις μικρὸν πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρῶν παραλλάσσει. Ἀπηλλαγμένη ἡ γυνὴ πάσης ἀνωτέρας βουλήσεως, κτῆμα ἀλλὰ καὶ κυρία πάντων τῶν περὶ αὐτὴν ἀνδρῶν, συμβουλευέται αὐτοῖς περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ μετέχει τῶν ἔργων τῶν, οὐδὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας ἀπολειπομένη τούτων.

Τὴν κτηνώδη ταύτην τῆς κοινωνίας περίοδον διαδέχεται ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ οἰκογένεια μορφοῦται καὶ ὁ ἀνὴρ ἀποβαίνει κύριος ἐν αὐτῇ. Οὐδενὸς πολιτικοῦ θεσμοῦ ὑφισταμένου, ἐκάστη οἰκογένεια ὑπὸ ἰδίου διέπεται νόμων. Εἰς χεῖρας τοῦ ἀνδρῶς πᾶσα περιέρχεται ἐξουσία. Οὗτος καθίσταται νομοθέτης, δικαστής, ἱερεὺς, ἄρχων· ἐνώπιον τῆς παντοδυναμίας του ἡ τῆς γυναικῶν προσωπικότης ἐκλείπει, καὶ ἡ σύζυγος, τὰ τέκνα, οἱ δούλοι εἰσὶν ἐξ ἴσου στοιχεῖα τῆς τοῦ συζύγου, πατρὸς καὶ κυρίου περιουσίας. Ὁ γάμος φέρει χαρακτῆρα συναλλάγματος ἀγοραπωλησίας, τοῦ ἀνδρῶς καταβάλλοντος τὸ τίμημα εἰς τὸν πατέρα τῆς κόρης, ἥτις μέλλει νὰ συζευχθῇ αὐτῷ. Οὐδόλως δὲ στερεῖται ὁ ἀγοραστής τοῦ δικαιώματος τῆς μεταπωλήσεως, ἀλλ' ἐν πάσῃ στιγμή δύνανται νὰ ἐκποιήσῃ τὴν ἀγορασθεῖσαν ὅπως τῷ χρησιμεύσῃ ὡς σύζυγος, μεθ' ὅσης εὐκολίας ἀπαλλάσσεται ἡμιφθαρέντος σκεύους, ἅμα τύχη εὐτελοῦς τινοῦ τιμήματος. Ἡ γυνὴ θεωρεῖται μηχανὴ πρὸς τεκνοποιεῖν καὶ ὡς γνώμων τοῦ πλοῦτου ἐκάστου ἀνδρῶς χρησιμεύει ἢ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ποσότης τοιούτων μηχανῶν. Ἐν τούτοις μεταξύ τῶν πολλῶν μία θεωρεῖται σύζυγος νόμιμος καὶ ταύτη αἱ λοιπὴ καθῆκον ἔχουσι νὰ ὑπηρετῶσι καὶ ὑπακούωσιν, εἰς τὸν κύκλον δὲ τῶν ὀφειλομένων ὑπηρεσιῶν ἀνήκει καὶ τὸ μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς τεκνοποιεῖν, θεωρουμένης μητρὸς ὅλων τῶν προϊόντων τῆς πολυτίμου ταύτης ὑπηρεσίας. Μὴ ἔχουσα προσωπικότητα ἡ γυνὴ, οὐδὲν ν' ἀποκτήσῃ δύναται, ἀλλὰ τούναντίον περιέρχεται μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ ἀνδρῶς κτημάτων τοῖς κληρονομοῖς αὐτοῦ.

Κατόπιν ἀθροίσματτα οἰκογενειῶν συνιστῶσι τὰς φυλάς καὶ ὁ κυβερ-

νῶν τὴν οἰκογένειαν θεσμὸς χρησιμεύει ὡς τύπος πολιτεύματος διέποντος ἐκάστην φυλὴν. Τότε ἡ τῆς γυναικῶν κατάστασις μεταβάλλεται ἐπὶ τὰ βελτίω. Ἄνωθεν πάσης ἐπιγείου ἐξουσίας, ἴστανται οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ. Ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς θρησκείας περιέχεται τὸ δίκαιον, ἐν αὐτοῖς κανονίζονται αἱ ἰδιωτικαὶ καὶ δημόσιαι τῶν ἀτόμων σχέσεις καὶ ἀναγράφεται τὸ σύστημα τῆς κατὰ τοῦ ἐγκληματίου ποινῆς. Ὁ πατὴρ τῆς οἰκογενείας ἀπόλλυσι τὴν ὑπερτάτην ἐν αὐτῇ ἐξουσίαν εἰς ἀνωτέραν ὑποτασσόμενος βούλησιν, ἥτις εἶναι ἡ τοῦ πατρὸς τῆς φυλῆς, τοῦ μονάρχου. Ὅτι ὁ πατὴρ ἦτο ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἀποβαίνει ὁ μονάρχης ἐν τῇ φυλῇ, πᾶσαν συγκεντρῶν ἐν ἑαυτῷ ἐξουσίαν καὶ ἀνευθύτως τὴν δικαιοσύνην διαχειριζόμενος. Ἡ γυνὴ ἀποσεῖε τὸ ἀπόλυτον τοῦ πατρὸς καὶ συζύγου κράτος, ὁ δὲ νόμος ὀρίζει καθήκοντα πρὸς αὐτὴν, ὧν ὁ παραβάτης ἐπισύρει τῶν Θεῶν τὴν ἄράν. Ὁ γάμος, καὶ τοὶ σύμβασις ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως ἔτι διακείμεν, προσλαμβάνει ἠθικὸν τι κύρος, προστατευόμενος ὑπὸ τῶν θείων κανόνων, οἵτινες καὶ περὶ τῶν μᾶλλον ἀποκρύφων μεταξύ τῶν συζύγων σχέσεων περιλαμβάνουσιν. Ὁ ἀνὴρ ὀφείλει πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῇ ἰδίᾳ γυναικί, ἀλλὰ τὰ καθήκοντα ταῦτα οὐδόλως ἔχουσιν, ἢν σήμερον ἔνοιαν. Τὸ ὠραῖον παρίσταται ὑπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐν τῷ προσώπῳ τῆς γυναικῶς ὄψεις, ὁ δὲ ἀνθρώπινος νόμος ἀποφεύγων νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν νόμον τῆς φύσεως, παρέχει τῷ ἀνδρὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἵνα μεθ' ὅσων δήποτε γυναικῶν ἀπολαμβάνει τὰς ἡδύτητας τῆς ἐρωτικῆς ἐξάψεως, ἀρκεῖ νὰ ἀγαπᾷ, σέβηται καὶ τιμᾷ τὴν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον καὶ μὴ ἀποστερῇ ταύτην παντὸς ὅτι ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου τῇ ἐπιτρέπει νὰ ἀπαιτῇ.

Λυομένου τοῦ γάμου, θανάτῳ τοῦ ἀνδρῶς, ἡ χήρα προστατεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου, μὴ παρέχοντος τὴν ἀπόκτησιν τῆς κληρονομίας εἰς τοὺς ἄρρενας κληρονόμους τοῦ ἐκλιπόντος, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς περιθάλψεως καὶ προστασίας τῆς ἐπιζώσης συζύγου αὐτοῦ, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον προβαίνων ὁ νόμος ἐπιτρέπει εἰς τὴν γυναῖκα τὴν κτῆσιν ἰδίας περιουσίας, τὴν ὁποῖαν πειρᾶται ν' ἀσφαλίσῃ κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἀπωλείας ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ συζύγου, ἐπέρχεται δὲ χρόνος, καθ' ὃν καὶ μερίδα ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ θανόντος δικαιούται ν' ἀπαιτῇ ἡ χήρα αὐτοῦ, ὁ δὲ γάμος τύπῳ μόνον εἶναι ἀγοραπωλησία.

Οὕτω, τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων, ἡ γυνὴ χειραφετουμένη, τείνει νὰ τύχῃ ἴσων τῷ ἀνδρὶ δικαιωμάτων ἐν τοῖς κειμένοις τοῦ ἀστυκοῦ δικαίου. Ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἔτι χρόνων, ἡ γυνὴ κατέχει

βαθμίδα πολλῶ ἀνωτέραν ἐκείνης, ἐφ' ἧς παρὰ τοῖς λοιποῖς τῆς Ἀνατολῆς λαοῖς ἴσταται. Ὁ ἀνὴρ τιμᾶ καὶ σέβεται αὐτήν· διαμφισβητῶν μιᾶς ὠραίας γυναικὸς τὴν κατοχὴν, βίπτεται μετὰ λύσσης εἰς τὸν χαλεπότερον τῶν ἀγῶνων καὶ ὑφίσταται τὰς ἐσχάτας τῶν θυσῶν. Ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου παρίσταται μὲν ὡς ἀγοραπωλησία καὶ αἱ παρθένοι καλοῦνται ἀλφεσίβοιαι, ὡς προσπορίζουσαι εἰς τοὺς πατέρας αὐτῶν βόας, τίμημα τῆς παρθενείας των, οὐχ' ἦττον ὅμως ἢ καθιέρωσις τῆς μονογαμίας προσδίδει ἠθικὴν ἰσχὺν οὐ μικρὰν εἰς τὸν θεσμόν τῆς οἰκογενείας, ἐν τῇ ὁποῖα ἡ γυνὴ ἀποβαίνει ἀντικείμενον στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως. Ὁ Ἀχιλλεὺς θεωρεῖ ἄφρονα τὸν ἄνδρα ἐκείνον, ὅστις δὲν τιμᾶ τὴν ἰδίαν γυναικίκα, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς οὐδὲν εὐρίσκει πολυτιμώτερον τῆς ἐν γάμῳ ἐνώσεως, ὁπότεν παρακολουθῶσιν αὐτῇ ὁμόνοια καὶ ἔρωσ ἀμοιβαῖος.

Ἐν Ἀθήναις δύο τάξεις γυναικῶν ὑπάρχουσιν. Αἱ γυναῖκες τοῦ οἴκου καὶ αἱ ἐταῖραι. Ἐκεῖναι μὲν εἰς διαρκῆ ὑπόκεινται κηδεμονίαν, εἴτε τοῦ πατρὸς εἴτε τοῦ συζύγου, εἰς πᾶν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ὄριον, ἀνήλικοι ὑπὸ τοῦ νόμου λογιζόμεναι, αὐταὶ δὲ ἴσης πρὸς τοὺς ἄνδρας τυγχάνουσιν ἐλευθερίας καὶ μετ' αὐτῶν διέρχονται τὸν βίον, συμμετέχουσαι τῶν πνευματικῶν ἀσχολιῶν καὶ ἡδονῶν των.

Ἡ γυνὴ τῆς οἰκίας, ἡ σύζυγος, ἡ πολιτίς βιοῖ κατάκλειστος ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τοῦ οἴκου ἀπασχολουμένη καὶ τεκνοποιούσα· οὕτω δ' ἐκπληροῖ πληρέστατα τὸν προορισμὸν αὐτῆς καὶ τὸ πρὸς τὴν πόλιν καθήκον. Τὸν σύζυγον σὺρει ἐκτὸς τοῦ οἴκου ἢ πολιτικῆ, ἢ οἰκογένεια οὐδὲν τῷ παρουσιάζει θέλητρον, ὁ γάμος θεωρεῖται καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ καθήκον λίαν βαρὺ. Ἡ πόλις ἔχει ἀνάγκη πολιτῶν, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀσφαλέστερον τοῦ νομίμου γάμου μέσον πρὸς αὐξήσιν καὶ συντήρησιν τοῦ πλήθους αὐτῶν, διὰ τοῦτο ὁ νόμος ἐπιβάλλει τὸν γάμον καὶ θεωρεῖ προσβολέα τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τὸν ἄγαμον, ὅσον ἀφ' ἐτέρου τιμᾶ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐγγάμου, ὀρίζων ταύτην προσὸν πρὸς κατοχὴν τῶν ἀνωτάτων ἀξιομάτων. Ἀλλὰ τίς ἢ ἠθικὴ ἐπιβρόχῃ τῆς ἀναγκαστικῆς ταύτης πρὸς τὸν γάμον ὠθήσεως ἐπὶ τῆς τύχης τῆς γυναικὸς; Ἀναγνωρίζεται ταύτη ἢ μεγάλη ὑπερησία, τὴν ὅποιαν προσφέρει τῇ πολιτείᾳ τεκνοποιούσα, ἐπιτάσσεται ἢ μόρφωσις καὶ βελτίωσις αὐτῆς, ὅπως φθάσῃ εἰς σημεῖον ἀναπτύξεως ἴσης πρὸς τὴν τοῦ ἰδίου συζύγου; Οὐχί! Ἡ σύζυγος οὐδεμίαν ἠθικὴν ἡδονὴν παρέχει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, βιοῦσα ἐν τῇ μονώσει καὶ τῇ σιγῇ τοῦ

γυναικωνίτου, ὃν δὲν καταλείπει εἰμὴ ὅπως πορευθῆ εἰς ἱεράν τινα τελετήν, πρὸς τοὺς ἐγγυτάτους μόνον τῶν συγγενῶν τῆς ἀναστρεφομένη καὶ πάσης ἐστερημένη μαθήσεως, ἀπομένει ὄργανον ὠραῖον τάξεως ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἰσχυροποιήσεως τῆς πολιτείας.

Ὅ,τι ἐν τῷ συζύγῳ δὲν δύναται ν' ἀνεύρῃ ὁ ἀνὴρ, παρέχει εἰς αὐτὸν ἡ ἐταῖρα, ἡ μέτοικος ἢ δούλη ἐκείνη, ἧτις ποικίλων γνώσεων μεταλαβοῦσα καὶ ἐν ἀπολύτῳ ἐθισθεῖσα ἐλευθεριότητι, κατέχει τὴν δύναμιν νὰ τέρπῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὡς ἡδύνει τὰς ἐξάψεις τοῦ σώματός του. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐταῖραν ὁ νόμος οὐδεμίαν παρέχει προστασίαν ἢ ἀσφάλειαν, ἐνῷ τὸν ἀντίον προνοεῖ περὶ ἐξασφαλίσσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς συζύγου, τὴν ὁποῖαν θεωρεῖ φύσει ἀνίσχυρον, ὅπως ἀφ' ἐαυτῆς τὰ προστατεύσῃ. Ἡ διαρκὴς κηδεμονία, εἰς ἣν ὑπόκειται, δὲν τῇ ἀφαιρεῖ τὴν προσωπικότητα, ἀλλὰ φέρει χαρακτηριστὰ προνομίου ἀσφαλιστικοῦ τῶν συμφερόντων τῆς. Ἐχει μερίδα ἐν τῇ πατρικῇ κληρονομίᾳ καὶ πλήρη κυριότητα ἐπὶ τῶν ἔδνων, τῆς προικὸς δηλονότι, ἧτις ὑπὸ τοῦ συζύγου διδομένη περιέρχεται αὐτῇ.

Κατὰ τὴν σπαρτιατικὴν νομοθεσίαν, ἡ τῆς γυναικὸς ἀνατροφή εἰς τὴν σωματικὴν αὐτῆς ἐνίσχυσιν μᾶλλον ἀφορώσα κατ' ὀλίγον διαφέρει ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ὁ ἀνὴρ λαμβάνει. Ἡ γυνὴ ἀνδρικόν φέρι ἐνδυμα μέχρι τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ συζύγου εἰσόδου καὶ τσαούτης τυγχάνει ἐλευθεριότητος, ὥστε ἡ αἰδώς, ἡ αἰωνία αὕτη τῆς γυναικὸς προστάτις, διατελεῖ ἄγνωστος ἐν τῇ πρωτοτύπῳ τῆς Σπάρτης κοινωνίᾳ. Ἐν τούτοις ὁ γάμος ἐπιβάλλεται ὡς σχέσις ἱερὰ, κατηγορία δ' ἐπὶ ἐγκλήματι ἀπαγγέλλεται κατὰ τοῦ μὴ ἐγκαίρως εἰς γάμον ἐρχομένου.

Ὁ βίος εἶνε δημόσιος· ὁ ἀνὴρ ἐκτὸς τοῦ οἴκου εὐρίσκει πᾶν ὅ,τι αἱ εἴεις καὶ ἡ φιλοδοξία του ἀπαιτοῦσιν, ἡ δὲ γυνὴ καίτοι μὴ ἐνεργῶς τῶν κοινῶν μετέχουσα, πλείω ὑπ' αὐτῶν ἀπασχολεῖται ἢ ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν οἰκογένειαν καθηκόντων καὶ αἰσθημάτων τῆς.

Τοιαύτη περίπου ἡ ἐν Ἑλλάδι κατάστασις τῆς γυναικὸς. Αὕτη μακρὰν τῆς πολιτείας διατελοῦσα, κατέχει ἐν τῷ οἴκῳ θέσιν ἐπιμελητοῦ καὶ ὀδηγοῦ, καὶ ἴσταται παρὰ τὸν ἄνδρα, ὑποκειμένη μὲν αὐτῷ, οὐχ' ἦττον ὅμως τηροῦσα πλήρη καὶ σεβαστὴν τὴν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ ἱκανῶν ἀπολαμβάνουσα δικαιωμάτων. Ἡ μονογαμία πρὸς δὲ καὶ ἡ προῖξ μαρτυροῦσι τρανῶς ὅποιαν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κόσμῳ βελτίωσιν ὑπέστη ἡ θέσις αὐτῆς.

Τῇ Πρώμῃ ἀπέκειτο ἡ τιμὴ νὰ γίνῃ ἡ πατὴρ τῆς ἐντελεστέρας νο-

μοθεσίας, ἣτις σήμερον ἔτι οὐκ ὀλίγα τῶν ἔθνων διέπει καὶ ὡς βάσις καὶ τύπος εἰς τοὺς νεωτέρους κώδικας ἐχρησίμεισε. Πολλὰς περιόδους ἐν τῷ καταρτισμῷ ταύτης δύναται τις νὰ διακρίνη, καθ' ἃς ἐπίσης διαφόρως ἢ τῆς γυναικὸς κατάστασις ὀρίζεται, ἀλλ' ἢ τοσοῦτον λεπτομερῆς κατάταξις καὶ ἔρευνα μόνον ἐν τῷ ὄγκῳ δύναντο νὰ ἐπιτευχθῆ. Γράφων ἐπὶ τῇ ὑπερβολικῇ ἐλπίδι νὰ συγκρατήσω τὴν εὐμενῆ τῶν ἀναγνωστῶν μου προσοχὴν ἐπὶ βραχὺ χρόνου διάστημα, εἰς τὰ κύρια θέλω ἵστασθαι, παρερχόμενος τὰς ἀπείρους ἐκείνας λεπτομερείας καὶ μεταβολὰς τῶν εἰς τὴν γυναικᾶ ἀφορωσῶν ῥωμαϊκῶν διατάξεων.

Ἡ ἀρχαία Ῥωμαία εἰς ταπεινότεραν τῆς Ἑλληνίδος διατελεῖ ἐν τῷ οἴκῳ θέσιν, προσφιλῆ αὐτῇ ἔχουσα ἔργα τὸ νῆθαι καὶ ὑφαίνειν τὰ τῆς οἰκογενείας χρεῖώδη, καθῆκον δὲ ἱερὸν τὸ παρέχειν τῇ πατρίδι στρατιώτας. Ὡραίων εἰκόνα Ῥωμαίας οἰκοδεσποίνης δίδει ὁ Ὅβιδιος ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν μεταμορφώσεων, παριστῶν τὴν Λουκρητίαν μέσῳ κύκλου θεραπαινίδων, ὑφαίνουσαν τῇ συνεργασίᾳ τούτων τὸν στρατιωτικὸν τοῦ συζύγου τῆς μανθῦν εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ῥουτούλων ἀποδημῶντος.

Ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἀπολύτως καὶ ἀνευθύτως ἄρχει ὁ πατήρ, κτήτωρ τῆς τε περιουσίας καὶ τῆς ζωῆς τῶν συνιστῶντων αὐτὴν μελῶν. *Pater familias appellatur, qui in domo dominium habet*, λέγει ὁ Οὐλπιανός. Ἡ γυνὴ ὑπόκειται εἰς κηδεμονίαν διαρκῆ καὶ τοσοῦτον αὐστηρὰν, ὥστε ἡ προσωπικότης αὐτῆς ἐκλείπει. Ἄγαμος οὖσα θέλησιν ἔχει τοῦ πατρὸς τὴν θέλησιν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ συζύγου κατόπιν μεταβαίνουσα δι' ἐκείνου ἐκπροσωπεῖται. Οὐδὲ νὰ συναλλαχθῆ, οὐδὲ νὰ ὑποχρεωθῆ, οὐδὲ νὰ ἀποκτήσῃ, οὐδὲ νὰ διαθεσῆ ἐπιτρέπεται αὐτῇ, ἀνευ τῆς ἀπαραιτήτου τοῦ κηδεμόνος συναίνεσεως. Μόναι αἱ Ἐστιάδες ἐξαιροῦνται τοῦ βαρέως τῆς κηδεμονίας ζυγοῦ.

Ὁ πατήρ δὲν ἀποβάλλει τὴν ἐπὶ τῆς θυγατρὸς ἐξουσίαν εἰμῆρητῶς ταύτης παραιτούμενος, εἴτε διὰ χειραφεσίας εἴτε διὰ μεταβιβάσεως εἰς τὸν σύζυγον τῆς ὑπεξουσίας. Ἐν ἡ περιπτώσει τοιαύτη μεταβιβάσις δὲν λάβῃ χώραν, ὁ πατήρ ἔχει τὸ παράγγελμα *de liberis*, δι' οὗ ἐν πάσῃ σιγητῇ δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῆς θυγατρὸς παρὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς. Τοῦ πατρὸς δὲ καὶ τοῦ συζύγου ἐκλιπόντων, ἡ γυνὴ περιέρχεται ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐξ ἀρρένογονίας συγγενῶν. Ἀλλὰ τὴν ὑπερμετρον ταύτην τοῦ νόμου αὐστηρότητα τείνουσι νὰ μετριάζωσι τὰ ἔθιμα,

σὺν τῷ χρόνῳ δὲ παραλλήλως τῷ αὐστηρῷ δικαίῳ μορφοῦται τὸ δίκαιον τῶν Πραιτώρων.

Κατὰ τὴν δωδεκάδελτον ὁ πατήρ διατίθησιν αὐτοβούλως πρὸς οὐδὲν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ὑποχρεούμενος νὰ καταλίπη τι. Ἄλλ' ὁ Πραιτώρ ἐξάνισταται κατὰ τοῦ ὄγκου τῆς ἀστοργου ταύτης αὐθαιρέσις καὶ θεωρῶν, ὅτι ὁ δεσμὸς τοῦ αἵματος ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις ἱερὰς, ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς ῥητὴν τοῦ τέκνου ἀποκλήρωσιν καὶ χορηγεῖ εἰς τὴν θυγατέρα, ἀλόγως παραλειφθεῖσαν, τὴν *contra fabulas* καὶ τὸ παράγγελμα *quorum bonorum*. Συνάμα δὲ καταργεῖ πᾶσαν μεταξὺ ὑπεξουσίαν καὶ χειραφετῶν ἢ ὑπάνδρων θυγατέρων διάκρισιν ἐν τῇ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίᾳ τοῦ πατρὸς, ἀφ' ἧς τὸ αὐστηρὸν δίκαιον ἀπέκλειε τὰς ἐξελευσάσας τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, μέχρις οὗ διὰ τῆς 118ης Νεαρᾶς ἀποκαθίσταται τελείως ἡ δύναμις ἐξ αἵματος συγγενείας διαδοχῆ, βάσειως ταύτης θεωρουμένης τῆς γεννήσεως.

Ὁ γάμος δὲν ἐπιφέρει ταῦτ' ἀπάντοτε ἀποτελέσματα. Ὅτε μὲν μεταξὺ τοῦ πατρὸς τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ συζύγου συνάπτεται ἡ *conventium manus*, αὕτη ὑπεισέρχεται εἰς τὴν ἀπόλυτον τοῦ συζύγου ἐξουσίαν, θυγάτηρ τούτου θεωρουμένη καὶ ἀδελφὴ τοῦ τέκνου τῆς, οὕτω δ' ἐν συνεχείᾳ τῆς πρώτης ὑπὸ τὸν πατέρα μηδαμινότητος, ἐξακολουθεῖ στερουμένη ἰδίας προσωπικότητος καὶ πρὸς ἐπιχειρήσιν οὐδεμιᾶς νομικῆς πράξεως ἰκανὴ οὔσα. Συνεπῶς οὐδὲ περιουσίαν ἰδίαν νὰ ἔχῃ δύναται, οὐδ' ἐπὶ τῆς προικὸς τῆς δικαίωμα τι· ὁ ἀνὴρ ἀποκτᾷ πᾶν ὅ,τι αὐτῇ φυσικῶς ἀνήκει. Ὅτε δὲ ἡ τοιαύτη σύμβασις ἐκχωρήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἰς τὸν σύζυγον δὲν συνάπτεται, πᾶν ἐπὶ τῆς προικὸς καὶ λοιπῆς τῆς γυναικὸς περιουσίας δικαίωμα διαμένει εἰς τὸν πατέρα.

Ἡ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου διατελοῦσα γυνὴ, κληρονομεῖ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ κληρονομεῖται ὑπὸ τούτων ὡς ἀδελφὴ, μὴ ἔχουσα κατιόντας, ἀλλ' ἐκ πλαγίου συγγενεῖς μόνον καὶ ἀποκλειομένη παρ' ὄλων τῶν ἐξ ἀρρένογονίας συγγενῶν, οὕτινος δήποτε βαθμοῦ. Ἄλλ' ἢ βάρβαρος αὕτη διάταξις, ἡ ἐξευτελιζουσα καὶ ὡς μηδὲν λογιζομένη τὴν ἱεράν τῆς μητρὸς πρὸς τὸ τέκνον σχέσιν, ἣτις ἐν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ ὑπῆρξε σεβαστή, εἶδει νὰ καταπέσῃ. Ὁ Ῥωμαῖος, αὐτὸς ὁ ἄγιος πολεμιστῆς περιεφρόνει τὴν γυναικᾶ, ἀλλ' ἐσέβετο καὶ ἡγάπα τὴν μητέρα. Κατέπεσε λοιπὸν ἡ ἀστοργος διάταξις ἀκυρωθεῖσα διὰ τοῦ Τερτυλλιανοῦ δόγματος, καθ' ὃ ἡ μήτηρ προηγεῖται παντὸς ἐξ ἀρρέ-

νογονίας συγγενοῦς ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν τέκνων τῆς. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τούτου τὸ Ὀρλιτιανὸν δόγμα προτιμᾷ τὰ τέκνα ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς μητρὸς ἀπὸ πάντας τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς αὐτῆς. Κατόπιν δὲ ὁ μέγας τῶν γυναικῶν προστάτης, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἴσῃ τοῖς ἀδελφοῖς παρέχει εἰς τὴν μητέρα μερίδα ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ θνήσκοντος τέκνου, ἐν συνδρομῇ δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς τὸ ἥμισυ.

Ἡ γυνὴ ὑπαχθεῖσα εἰς τοῦ συζύγου τὴν ἐξουσίαν, κληρονομεῖ τοῦτον ὡς θυγάτηρ, μείνασα ὅμως ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πατρὸς, οὐδεμιᾶς δικαιοῦται μοίρας ἐν τῇ τοῦ συζύγου κληρονομίᾳ. Ὁ Πραιτὼρ ζητήσας νὰ ἐπιφέρει τροποποιήσιν τινα ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον τῆς διατάξεως ταύτης προτιμᾷ τὴν σύζυγον ἀπὸ τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ὡσάκις ὁ ἀνὴρ ἀποθνήσκει ἀδιάθετος καὶ ἄνευ νομίμων κληρονόμων. Διὰ τῆς 117ης δὲ Νεαρᾶς χορηγεῖται εἰς τὴν ἐνδεῆ καὶ ἄπροικον χήραν προνομιοῦχος μοῖρα ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ θνήσκοντος συζύγου, μεθ' ὁποῖωνδήποτε ἂν συντρέχη συγγενῶν, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ δύναται ν' ἀπολέσῃ ταύτην.

Οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ ἢ ἐπὶ τῆς γυναικὸς ἀπόλυτος τοῦ πατρὸς καὶ συζύγου ἐξουσία ἐξασθενεῖ, ὁ δὲ νόμος ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μεγάλης τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίας, ἀναγνωρίζει τῇ γυναικὶ ἰδίαν προσωπικότητα καὶ πάντα τὰ ταύτη παρομαρτοῦντα δικαιώματα. Ὁ Ἰουλιος καὶ ὁ Πάπιος Ποππαῖος νόμος καταργοῦσι τὴν τοῦ συζύγου κηδεμονίαν ἐπὶ τῆς αὐτόχθονος μητρὸς τριῶν τέκνων καὶ τῆς ἀπελευθέρου, μητρὸς τεσσάρων, παρέχεται δ' οὕτω αὐταῖς τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωσιν ἰδίαν περιουσίαν καὶ νὰ διαθέτῃσι ταύτην αὐτοβούλως εἴτε ζωῇ εἴτε θανάτῳ. Ἐντελῶς δὲ καὶ ἄνευ ὄρου τινος ἢ ἐπὶ τῆς γυναικὸς κηδεμονία τοῦ συζύγου καταργεῖται ἐπὶ Κλαυδίου.

Ἡ νόμιμος ἔνωσις, στοιχεῖον ἀπαραίτητον ἔχει τὴν προῖκα καὶ διὰ ταύτης διακρίνεται ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ νόμῳ ἀπὸ τῆς παλακείας. Ἐπὶ δημοκρατίας, ἢ τῆς προικὸς κυριότης, συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἀνήκει εἰς τὸν σύζυγον, δυνάμενον νὰ διαθέτῃ ταύτην καὶ τοσοῦτον ἰσχυρὸν ἀποβαίνει τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὥστε ἔχει κατὰ τῆς συζύγου ἀγωγὴν ἐν ἣ περιπτώσει αὕτη ἀφαιρέσῃ τι τῶν προικῶν. Ἐπὶ βασιλείας τοῦ Αὐγούστου ὅμως ὁ Ἰούλιος νόμος τίθησιν ὄριον εἰς τὸ ἀπόλυτον τοῦτο τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς προικὸς δικαίωμα καὶ ἀπαγορεύει τὴν διαθέσιν προικῶν ἀκινήτου, ἄνευ ῥητῆς τῆς συζύγου συναινέσεως. Ὁ Ἰουστινιανὸς δὲ ἀκόμη περαιτέρω προβαίνων ἐν τῇ ἐξασφαλίσει τῆς προικῶς

περιουσίας, οὐδὲ τὴν συναίνεσιν τῆς συζύγου ἀποδέχεται πρὸς ἐγκυρον προικῶν ἐδάφους ἐκποίησιν, ἀλλὰ γενικῶς ἀπαγορεύει ταύτην, χορηγεῖ δὲ προσέτι ὑποθήκην προνομιοῦχον ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τοῦ ἀνδρὸς, πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ κινητοῦ τῆς προικὸς μέρους. — Ἄλλ' ἡ γυνὴ πλὴν τῆς προικῶς περιουσίας κέκτηται καὶ ἰδίαν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα παρὰφερνα, ἐφ' ἧς πλήρη ἔχει κυριότητα, δυναμένη κατὰ βούλησιν νὰ διαθέτῃ αὐτήν. Ἐπὶ αὐτοκρατορίας εἰς τοσοῦτον φθάνει ἢ μεταξὺ τῶν συζύγων διάκρισις περιουσιῶν, ὥστε δίδεται εἰς τὸν ἄνδρα ἢ ἐκ τοῦ Ἀκουιλίου νόμου ἀγωγή διὰ βλάβην, ἣν ἡ σύζυγός του ἐπήνεγκεν εἰς κοσμήματα αὐτοῦ δανεισθέντα ταύτη πρὸς χρῆσιν.

Ἡ γάμφ ἔνωσις, μεθ' ὧν καὶ ἂν περιβληθῇ ἐγγυήσεων, σπανίως ἀποδεικνύει ἀληθεῖς τὰς προσδοκίας τῶν συζύγων. Μάτην ὁ ἀνὴρ ὑπισχνεῖται, ὅτι εἰς σάρκα μίαν ἔσται μετὰ τῆς ἰδίας γυναικὸς καὶ ὁ θεὸς τοῦ Ἰησοῦ λόγος προδίδει τὸν εὐγενέστατον καὶ ἱερότερον χαρακτῆρα εἰς τοῦ γάμου τὸ συνάλλαγμα. Οἱ συνάπτοντες αὐτὸ εἰσὶ διακεκριμένοι τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχὴν, οὐδεὶς δὲ νόμος ἢ συμβόλαιον δύναται νὰ τοὺς ὑποχρῶσῃ εἰς πραγματικὴν ἐνότητα. Ὅθεν ἐπέρχεται πολλάκις σημεῖον χρόνου, καθ' ὃ ἀναπόφευκτος καὶ σωτηρία καθίσταται ἢ διάλυσις τῆς πρὸς συμβίωσιν καὶ κοινωνίαν θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπινου δικαίου συμβάσεως, τοιοῦτον δὲ δικαίωμα, κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Ῥώμης χρόνους, τῷ ἀνδρὶ μόνῳ παρέχει ὁ νόμος. Οὗτος δύναται ν' ἀποπέμπῃ τὴν σύζυγόν του, ὅπταν τυχὸν ἀπαρέσκη αὐτῷ ἢ περαιτέρω μετ' αὐτῆς συμβίωσις ἢ καθίσταται αὕτη ἔνοχος ὠρισμένων τινῶν ἐγκλημάτων. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη μονομερὴς παραχώρησις μέσου ἀπολυτρώσεως ἐκ δεσμοῦ ἀτυχῶς καὶ ἄλογος καὶ ἄδικος ἦτο. Πολλῷ μᾶλλον τῇ γυναικὶ ἀρμόζει τὸ τοιοῦτον προνόμιον, λέγει ὁ Montesquieu, καθότι ὁ ἀνὴρ, κύριος ἐν τῷ οἴκῳ, ἔχει ἄπειρα μέσα ὅπως ὀδηγῇ καὶ συγκρατῇ τὴν γυναῖκα εἰς τὰ ἐαυτῆς καθήκοντα, ἐνῶ ἡ γυνὴ τί δύναται ἀπέναντι συζύγου βαρβάρου καὶ παραβάτου πασῶν τῶν πρὸς αὐτήν ὑποχρῶσεων;

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην συνειδῶς ὁ νομοθέτης, περὶ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας, χορηγεῖ εἰς τὴν γυναῖκα ἐπίσης τὸ δικαίωμα τοῦ αἰτεῖν διάζευξιν. Ὁ Ἰουστινιανὸς δὲ, συμπληρῶν διὰ τῆς 117ης Νεαρᾶς τὸν Θεοδοσίον κώδικα, ἀναφέρει ῥητοῦς διαζεύξεως λόγους, ὧν μὴ ὑφισταμένων ἀπαγορεύει ταύτην.

Ἄλλ' ἡ τῶν ἡθῶν ἀξάνουσα ἀκολασία καὶ ἡ διάδοσις καὶ ἐπίτασις

τοῦ βδελυροῦ τῆς μοιχείας ἐγλήματος, καθιστῶσι τὸ διαζύγιον τοσοῦτον κακὸν φάρμακον, ὥστε ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος θεωρεῖται ἢ μὴ χρῆσις αὐτοῦ. Οὕτω παρίσταται εἰς τὸν νομοθέτην ἢ ἀνάγκη, ὅπως λάβῃ πρόνοιαν περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς προικὸς ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου διαζυγίῳ, καὶ δίδει εἰς τὸν προικοδότην ἢ τὴν συζύγον τὴν ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγὴν, οἷαν κατὰ τὸν τύπον αὐτῆς ἐγένετο ἢ περὶ προικὸς συμφωνία, ἄλλως χορηγεῖ τὴν *actio rei uxoriae*. Διὰ τῶν ἀγωγῶν τούτων ἐπιδιώκεται ἢ ἀπόδοσις τῆς προικὸς, ἐν ᾗ καταστᾶσει παρελήφθη.

Ὁ Ῥωμαϊκὸς νόμος ἀρνεῖται κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν γυναῖκα τὸ δικαίωμα τῆς υἰοθεσίας, διότι αὕτη θεωρεῖται ἀπομίμησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, τὴν ὅποιαν ἐπίσης ἀδυνατεῖ νὰ ἐξασκήσῃ ἡ γυνή. Ἄλλ' ἐν ἔτει 291 ἐπιτρέπεται εἰς τὴν ἀπολέσασαν τὰ φυσικὰ αὐτῆς τέκνα μητέρα ἢ υἰοθεσία τέκνων ξένων, ὡς μέσον παραμυθίας. Ὁ Λέων δὲ μεταξέφυθμισας τὴν διάταξιν ταύτην, χορηγεῖ ἀπόλυτον πρὸς υἰοθεσίαν δικαίωμα εἰς πᾶσαν γυναῖκα, εἴτε ὕπανδρον εἴτε μὴ.

Ἐπίσης μέχρι τοῦ 390 μ. Χ. ὁ Ῥωμαϊκὸς νόμος στερεῖ τὴν μητέρα τοῦ δικαίωματος τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρφανου πατρὸς τέκνου τῆς ἐπιτροπείας, ἀντιπράττων οὕτως εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως, ὅστις δὲν εὔρε πιστότερον τοῦ τέκνου φύλακα καὶ προστάτην ἕτερον τῆς μητρὸς. Διάταξις τις ἀφορῶσα τὴν χήραν, ἣτις προβαίνει εἰς τὴν σύναψιν νέου γάμου, φαίνεται μοι ἐξ ἴσου περιέργως ὅσον ἄδικος. Ἡ διάταξις αὕτη ἀπαγορεύει τῇ χήρᾳ, ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας πάσης σχεδὸν τῆς περιουσίας αὐτῆς, παρούσης καὶ ἐλπίζομένης, νὰ συνάψῃ γάμον ἐντὸς τοῦ πρώτου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου ἔτους. Λόγοι δὲ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης προβάλλονται, ἀφ' ἐνὸς μὲν, ἢ πρόληψις συγχύσεως τῆς γονῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ, ἢ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος συμβίου ὀφειλομένη εὐλάβεια. Ἄλλ' οὐδὲ ὁ εἰς οὐδὲ ὁ ἕτερος τῶν λόγων τούτων δύναται νὰ κριθῇ ἄρκετὰ σπουδαῖος, τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον τὸ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος συζύγου σέβας ἔτεται πολλῶ γνησιώτερον ὑπὸ τὰς ἐγγυήσεις τοῦ νομίμου γάμου. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ὑφίσταται ἔτι παρ' ἡμῖν σήμερον ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητός τοῦ γάμου, καταργηθεισῶν διὰ τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου τῶν χρηματικῶν ποινῶν. Φρονῶ, ὅτι πλείστων ἀβρῶν χρηρῶν τὴν μυχιαιτᾶτην ἐκφράζω εὐχὴν, κηρυττόμενος ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς ὑπερβολικῶς αὐστηρᾶς ταύτης διατάξεως, τῆς ἀποστερούσης τοῦ μόνου παραμυθίας μέσου τὴν νέαν γυναῖκα, καθ' ἣν

στιγμὴν ἀκριβῶς, ἢ καρδία αὐτῆς ὑπὸ τῆς θλίψεως καὶ τοῦ πόνου τοσοῦτον εὐαίσθητος καθίσταται, ὥστε μόνον ἢ ταχίστη τοῦ ἀπολεσθέντος ἀναπλήρωσις δύναται νὰ διαλύσῃ τὸ ἐν τῷ ὄριζοντι τῆς εὐτυχίας τῆς ἐπελθόν σκοτός.

Ἡ ἐπικρατοῦσα πεποιθήσις, ὅτι ἡ γυνὴ ἀσθενῆ καὶ εὐάλωτον ἔχει τὴν βούλησιν, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἔτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐκδοσιν πολλῶν δογμάτων, δι' ὧν θωρακίζεται ἡ περιουσία αὐτῆς κατὰ πάσης τοῦ συζύγου ἐπιθέσεως, θεωρουμένης ἀκύρου τῆς ὑπὲρ τοῦτου ἀναδοχῆς οἰουδήποτε χρέους. Ἐπὶ Κλαυδίου δὲ διὰ τοῦ Βελ-*Λειανείου* δόγματος, ἡ ἀκυρότης ἐπεκτείνεται εἰς πᾶσαν ὑπὸ γυναικὸς ἀλλοτρίου χρέους ἀναδοχὴν. Οὕτω δὲ μόνον δι' ἰδίας ὑποχρεώσεως θεωρεῖται νομίμως ἐνεχομένη ἡ γυνή.

Τοιαύτη ἢ ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ νόμῳ βαθμιαία τῆς γυναικὸς πρόοδος ἐν τῇ ἀποκτήσει ἀστυκῶν δικαιωμάτων. Οὗτος παύει νὰ θεωρῆ μόνον αὐτῆς προορισμὸν τὸ ἐνισχύειν τὴν πολιτείαν διὰ τῆς τεκνοποιήσεως, ἀναγνωρίζει αὐτῇ ἰκανὴν διανοητικὴν δύναμιν, ὅπως τῇ παράσχῃ ἐλευθερίαν ἐνεργείας εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὸ πρόσωπον καὶ τὴν περιουσίαν τῆς ἀφορῶσαν σχέσιν, τοῦ γάμου βᾶσις ὀρίζεται ἠθικοῦ τινος σκοποῦ ἢ ἐκπλήρωσις μᾶλλον ἢ τοῦ εἶδους ἢ διαιώνησις, καὶ ἡ σύζυγος δὲν ἔχει καθήκοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαιώματα, μετέχουσα ὅλων τοῦ ἀνδρὸς τῶν τιμῶν καὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἀκολουθοῦσα. Ἡ νέα τοῦ Χριστοῦ θρησκεία παρίσταται διώκτης ἀμείλικτος πάσης τῆς ἰσότητος προσβολῆς. Οὐκ ἔν, ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ μέγας τῆς ἀνθρωπότητος ἀναμορφωτῆς καὶ διδάσκαλος κηρύσσει πλήρη μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἰσότητα καὶ καταδικάζει τὸν νομικὸν τῆς γυναικὸς θάνατον· μεγίστη δὲ ὑπῆρξεν ἢ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ νόμου ἐπιρροή τῶν θείων αὐτοῦ διδαγμάτων.

Οὐχ' ἤττον ὁμοῦ αὐτὸς ὁ Χριστιανισμὸς δίδει ἀφορμὴν εἰς νέον πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ παντὸς ὁμοίου τῆς λαϊκᾶργου ἀμαρτωλῆς, ἣτις τῇ συμβουλῇ τοῦ εὐφροῦς, ἀλλ' ἔρποντος τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς ἐχθροῦ πεισθεῖσα, κατεβρόχθισε τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν. Οἱ πλείστοι τῶν ἁγίων πατέρων τὰ δόγματα τοῦ διδασκάλου τῶν παρερμηνεύοντες θεωροῦσι τὴν γυναῖκα ὄργανον πειρασμοῦ, τὴν παρουσίαν αὐτῆς τὰ πάντα μολύνουσαν, καὶ ζητοῦσι τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀσκητισμοῦ, ἵνα μὴ ἔρημος κατοίκων ἀπομείνῃ ὁ κήπος τοῦ παραδείσου καὶ πληρωθῇ ἢ ἄβυσσος τῆς κολάσεως.

Εἰς πολλὰ τοῦ κανονικοῦ δικαίου κείμενα, ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς γυναικὸς ὑπεροχὴ μετὰ θαυμαστῆς ὑποστηρίζεται δυνάμει, εἰς τοιοῦτον δὲ ὑπερβολῆς σημεῖον φθάνει τὸ κατὰ τῆς γυναικὸς μῖσος, τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, ὥστε ἐν τινι συνόδῳ τῆς Γαλλίας μετὰ σοβαρότητος ἐρευνᾶται τὸ μέγα ζήτημα ἂν αἱ ἀπόγονοι τῆς Εὐας ἔχουσι ψυχὴν. Ἄγνωστος ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ συμπέρασμα τῆς ἐργασίας τῶν ἀγίων ἐκείνων συνοδικῶν, ἀλλὰ τότε βεβαίως μόνον ἡ λογικὴ αὐτῶν ἀριότης δύναται νὰ σωθῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἂν ἐπὶ τέλους ἀνεγνώρισαν τὴν ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν, ὅτι ὁ φανατισμὸς, ὅσῳ εὐγενῆς ἂν ᾖ ἡ ἐμπνεύουσα αὐτὸν ἰδέα, ἔχει πάντοτε εἰς παραφορὰς καὶ ὑπερβολὰς παραλόγους. Ἄλλ' ἀγὼν τοσοῦτω ξένος πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πνεύματος τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, οὐδὲν νὰ παρεμβάλλῃ πρόσκομμα ἠδυνήθη εἰς τὴν εὐρυσίαν καὶ συμπλήρωσιν τῆς νομικῆς τῆς γυναικὸς ἀπελευθερώσεως.

Πλὴν τῆς ἐμφανίσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας, γεγονὸς τὰ μάλιστα εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς συντελέσαν εἶνε ἡ εἰσβολὴ τῶν γερμανικῶν μελῶν, ὧν τὰ ἔθιμα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς νέας θρησκείας συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ ἀπετέλεσαν οὕτω τὸ Γερμανορωμαϊκὸν δίκαιον, διαδεχθὲν τὸ Ῥωμαϊκόν.

Παρὰ Γερμανοῖς τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς θεωρεῖται ἱερόν· ἐνώπιον αὐτῆς κλίνει μετ' εὐλαθείας ὁ ἀνὴρ, ἔχων ὡς ἀξίωμα, ὅτι ἄνευ τῆς ὠραίας ταύτης συντροφίου, ὁ βίος ἤθελεν εἶσθαι ποιητὴ δυσφόρητος. Τιμὴ εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰς γυναῖκας, εἶνε τὸ ἐμπνέον σύμβολον ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν καὶ τῶν πανηγύρεων. Ἡ πρὸς τὸ ἀσθενὲς ὅσῳ εὐγενὲς φύλον εὐνοία τῶν Γερμανῶν, σημεῖον μεγίστης ἠθικῆς ἀναπτύξεως, ἀποτελεῖ κατόπιν ἐν τῶν κυριωτέρων τοῦ Γερμανορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ στοιχείων.

Κατὰ τὰ γερμανικὰ ἔθιμα, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄλω ἀνάρμοστον αὐτοῖς ὄνομα: *nōmi barbarōn*, ἡ γυνὴ ἔχει *sui juris*, εἰς δὲ τὸν κηδεμόνα αὐτῆς ἐπιβάλλεται τὸ καθήκον νὰ τῇ παρέχῃ προστασίαν καὶ τὴν ἀντιπροσωπεύσῃ εἰς ὠρισμένας τινὰς πράξεις, δι' ἃς δὲν τῷ ἐπιτρέπεται νὰ παρίσταται αὐτοπροσώπως. Ὁ Λομβαρδικὸς νόμος διατάσσει, ἵνα πᾶσα γυνὴ ἔχῃ κηδεμόνα, ἐλλείψει δὲ πατρὸς, συζύγου ἢ συγγενῶν ἐξ ἀξίονογονίας κηδεμῶν αὐτῆς θεωρεῖται ὁ βασιλεὺς. Ὁ κανὼν οὗτος καθ' ὅλον τὸν μέσον αἰῶνα ἐτηρήθη ἐν Εὐρώπῃ, ἂν δὲν ἀπατώμαι δὲ ὑφίσταται ἔτι ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη κηδεμονία, ἡ ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενη, οὐδόλω ἐξαλείφει τὴν προσωπικότητα τῆς γυναικὸς ὡς παρὰ Ῥωμαίοις, τὸναντίον μάλιστα καθιεροῦται πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ πληρεστέραν ἐνάσκησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς. Τοσοῦτω δὲ βέβαιον εἶνε, ὅτι τοιαύτην ὁ νόμος εἰς τὴν κηδεμονίαν τῆς γυναικὸς ἀπέδιδεν ἐνοιαν, ὥστε, τοῦ χρόνου προϊόντος, αὕτη καταντᾷ ἀπλῆ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἀντιπροσωπεία, παρέχεται δὲ εἰς τὴν ὑπὸ κηδεμονίαν δικαίωμα ἐκλογῆς τοῦ κηδεμόνος μεταξὺ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τῆς.

Τὰ γερμανικὰ ἔθιμα δὲν ὑποχρεοῦσι τὸν πατέρα εἰς προίκισιν τῆς θυγατρὸς, τὸναντίον οὗτος δέχεται παρὰ τοῦ νυμφίου δῶρον, ἀντίτιμον τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν τῷ μεταβιβάζει. Ὁ σαξωνικὸς νόμος ὀρίζει καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἀντιτίμου τούτου. Παρὰ πολλαῖς ὅμως τῶν γερμανικῶν φυλῶν ἡ τῆς θυγατρὸς πώλησις ἀπαγορεύεται, παρεχόμενου εἰς ταύτην τοῦ ἀντιτίμου τοῦ *Wündium*, ἧτοι τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἐπ' αὐτῆς κτᾶται ὁ σύζυγος.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως μὴ υποθέσητε, ὅτι ὁ πτωχὸς μνηστὴρ ὤφειλε νὰ σκεφθῇ τότε περὶ ἐξευρέσεως χρυσοῦ ὅπως ἀποκτήσῃ τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας του. Ὅτι πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῆς τῷ ἀπητεῖτο ἦτο ἵππος, ὀλίγοι βόες, πέλιτη, τόξον καὶ ξίφος. Εὐδαίμων ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ κόρη οὐδὲ διὰ τὸν πατέρα οὐδὲ διὰ τὸν σύζυγον ἦτο λόγος χρεωκοπίας.

Ἄλλ' ὅπου τὸ Ῥωμαϊκὸν πνεῦμα ἐπικρατεῖ, ὁ θεσμὸς τῆς προικὸς εἰσάγεται διαφόρως κατὰ τὰς διαφόρους φυλὰς διατυπούμενος. Κατὰ τὸν Λομβαρδικὸν νόμον, ἡ προῖξ θεωρεῖται ὡς ἡ μόνη εἰς τὴν θυγατέρα ἀνήκουσα μερὶς ἐν τῇ πατρικῇ περιουσίᾳ, ἀποκλειομένην πάσης διαδοχῆς. Ὁ Σαλικὸς ὅμως νόμος κατὰ ὄλω ἀντίθετον πνεῦμα ὀρίζων τὴν προίκα, χαρακτηρίζει ταύτην ὡς ἐξαιρετικὴν καὶ οὐδένα ἐπιτρέπει ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τῆς λοιπῆς τοῦ πατρὸς περιουσίας.

Θανούσης τῆς συζύγου ἡ προῖξ αὐτῆς περιέρχεται εἰς τοὺς ἰδίους κατιόντας, ἐλλείψει δὲ τοιούτων ἐπανέρχεται εἰς τὸν προικοδότην, οὐ μὴ ὑπάρχοντος πλέον, ἀνήκει τῷ δημοσίῳ θησαυρῷ.

Συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἡ ἐπὶ τῆς γυναικὸς ἐξουσία τοῦ συζύγου, ἧτοι τὸ *Wündium*, ἀπέριως διαφέρει τῆς *manus* τοῦ Ῥωμ. νόμου, καθόσον ἐκείνη μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ συμφέρον τῆς γυναικὸς μᾶλλον, ἐνῶ αὕτη εἰς τὸ τοῦ συζύγου. Ὁ ἀνὴρ διοικεῖ καὶ καρποῦται τὴν προικῶν περιου-

σίαν, θεωρούμενος κηδεμών, ἄνευ τῆς κύθηντίας τοῦ ὁποίου οὐδεμία ἀπαλλοτριώσις προικίφου ὑπὸ τῆς συζύγου εἶνε ἔγκυρος.

Ἐν τῇ γερμανικῇ οἰκογενείᾳ πᾶν δικαίωμα ἀπορῆξει ἀπὸ τῆς ταυτότητος τοῦ αἵματος, ἐν τούτοις ὑπάρχει ἕτερόν τι στοιχεῖον, πρόξενον διακρίσεων ἐν αὐτῷ. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶνε ἡ οἰκογενειακὴ ἄμυνα. Ἐκαστον τῆς οἰκογενείας μέλος, καθήκον ἔχει ν' ἀμύνηται ὑπὲρ τῶν λοιπῶν, τὴν καθ' ἑνὸς ὕβριν πάντα ὀφείλουσι νὰ τιμωρήσωσι. Ἡ οἰκογενειακὴ ἄμυνα εἶνε ὁ λόγος, ἐφ' οὗ βασιζέται ἡ διαδοχὴ καὶ συνεπῶς ὁ ἰσχυρότερος, ὁ φέρων τὸ ξίφος, ὁ ἄρῆν προτιμᾶται ἐν τῇ τάξει αὐτῆς. Οὐχ' ἦττον ἡ κληρονομία δὲν θεωρεῖται ἀποτελοῦσα ἐν ὄλον, ὡς κατὰ τὸν Ῥωμ. νόμον, παριστῶν τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκλιπόντος, ἀλλ' ἐπιτρέπεται ἡ εἰς δύο κατηγορίας διαίρεσις αὐτῆς. Οὕτω, μὴ ὑπάρχοντος ἄρῆνος κατιόντος, τὰ μὲν ἀκίνητα τῆς πατρικῆς κληρονομίας μεταβαίνουνσι τῷ πλησιεστέρω συγγενεῖ, τὰ κινητὰ ὅμως καὶ οἱ δούλοι περιέρχονται εἰς τὴν θυγατέρα. Ἡ τῆς μητρὸς δὲ περιουσία πάντοτε διαίρεται μεταξὺ ἀρῆνων καὶ θηλέων τέκνων τῆς, καὶ εἰς ἐκείνα μὲν ἀνήκουσι τὰ χρήματα καὶ οἱ δούλοι, εἰς ταῦτα δὲ τὰ κοσμήματα καὶ ἐνδύματα. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη τῶν φύλων διάκρισις ἐν τῇ κληρονομίᾳ, ἐπὶ τῆς ιδέας τῆς οἰκογενειακῆς ἀμύνης ἐρειδομένη, δὲν εἶνε γενικὴ. Κατὰ τὸν Βαυαρικὸν καὶ Σαξωνικὸν νόμον, ἀρῆνων τέκνων μὴ ὑπαρχόντων, οὐδεὶς τοῦ πατρὸς συγγενῆς προτιμᾶται τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἐν τῇ κληρονομικῇ ἀποκτήσει τῶν ἀκινήτων, παρά τισι δὲ φυλαῖς οὐδεμία ἀπαντᾶ προνομία πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀρῆνων, ἀλλ' ἴσων πάντες οἱ κατιόντες, ἄνευ διακρίσεως φύλου, δικαιωμάτων ἀπολαμβάνουσι ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν γονέων αὐτῶν. Ὅτε δὲ κατόπιν τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ῥωμ. πνεύματος γίνεται ἀποδεκτὸς ὁ τῆς διαθήκης θεσμὸς, ἄγνωστος παρὰ Γερμανοῖς, παρέχεται εἰς τὸν πατέρα τὸ μέσον, ὅπως εἰς ἴσας μερίδας ἐγκαθιστᾶ πάντα τὰ τέκνα αὐτοῦ, κατὰ παράθεσιν τοῦ περὶ διαδοχικῆς ἐξ ἀδιαθέτου τάξεως νόμου, ὅστις, μὴ ὦν δημοσίου συμφέροντος, καταργεῖται οὕτω σιωπηρῶς. Τοῦ θεσμοῦ δὲ τῆς διαθήκης ἐπωφελεῖται καὶ ὁ σύζυγος, ὅπως ἐξασφαλίσῃ μέρος τῆς περιουσίας του εἰς τὴν προσφιλεῖ συμβίαν, ἧτις ἴσως οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάπτυσιν αὐτῆς συνετέλεσεν.

Παρά τισι τῶν γερμανικῶν φύλων ἡ πρὸς τὴν χήραν εὐνοια τοῦ νόμου εἶνε μεγίστη. Ὁ Βαυαρικὸς θεωρεῖ ταύτην εἰς μερίδα κατιόντος δικαιουμένην ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ συζύγου, ἐλλείψει δὲ κατιόντων

τῷ παρέχει τὸ ἡμισυ αὐτῆς κατ' ἐπιχαρπίαν. Εἰς τὰ ἀγγλοσαξωνικὰ δὲ ἔθιμα ἀπαντᾶ ἡ ἐν πάσῃ περιπτώσει μεταβίθασις τῇ χήρᾳ τοῦ ἡμίσεως τῆς τοῦ συζύγου περιουσίας.

Ὅσο ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ τῶν ὄρφανῶν πατρὸς τέκνων ἐπιτροπείαν τῆς μητρὸς, αὕτη ἐν τοῖς πλείστοις τῶν γερμανικῶν ἐθίμων ἀνευρίσκεται ὅποια εἰς τοὺς νεωτέρους κώδικας ἀπαντᾶ. Εἰς τὴν μητέρα ἀνατίθεται ἡ ἀνατροφή καὶ ἐπιμέλεια τοῦ ὄρφανου, μόνον δὲ διὰ τῆς συνάψεως νέου γάμου ἀπόλλυσιν αὐτάς.

Ἀληθὲς εἶνε ὅτι τὰ ἔθιμα τῶν διαφόρων γερμανικῶν φύλων ἐν πολλοῖς διίστανται εἰς τὸν κανονισμὸν τῶν ἀστυκῶν τῆς γυναικὸς δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, τὰ μὲν αὐστηρότερα τῶν δὲ δεικνύμενα. Οὐχ' ἦττον ὅμως ἐν πᾶσι τούτοις τὸ αὐτὸ διήκει πνεῦμα ἠπιότητος καὶ προστασίας πρὸς τὸ φύλον, τὸ ὁποῖον μόνη ἡ συμπάθεια καὶ εὐνοια ἐπιμέλεια δύνανται νὰ καταστήσωσι ἱκανὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀληθῶς μεγάλου προορισμοῦ του.

Ἡ νομοθεσία τῶν γερμανικῶν φύλων, ἧτις μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς συγχωνευθεῖσα ἀπετέλεσε τι σχεδὸν τέλειον, ὠραῖον παρέχει ἐντρύφημα εἰς τὸν διερχόμενον τὰ ἄπειρα καὶ ἐν πολλοῖς ἀσφαλῆ αὐτῆς κείμενα. Πιθανῶς εἰς προσεχῆς μέλλον θέλω ἐκτενέστερον καὶ πληρέστερον ἐρευνῆσαι τὰ κατ' αὐτὴν ἐν εἰδικῇ ἐτέρᾳ μελέτῃ.

Ἦδη μεταβαίνω, ἀλλ' ὅπως ἐπ' ἐλάχιστον διαμείνω, εἰς τὴν παράδοξον ἐκείνην ἐποχὴν, καθ' ἣν νόμου τόπον ἐπέχει ἡ τοῦ ἰδιοκτητοῦ τοῦ τιμαρίου θέλησις, πάσας τὰς τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ σχέσεις κανονίζουσα. Ὑπὸ τὸ φεουδικὸν σύστημα, ἡ τῆς γυναικὸς κατάστασις δύναται νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον βελτιωθεῖσα, διότι ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐξουσία τοῦ ἀνδρὸς καταφαίνεται ἔτι ἀσθενεστέρα ἢ κατὰ τὴν παρωχημένην ἐποχὴν, τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος καὶ ἐν τῇ κληρονομικῇ διαδοχῇ ἴσων σχεδὸν πρὸς αὐτὸν μετέχει δικαιωμάτων.

Κατ' ἀρχὰς ὁ κύριος τοῦ τιμαρίου, τὴν ἀπόλυτον ἔχει ἐξουσίαν ν' ἀποκλείῃ ἢ ἀποδέχῃται ἐν τῇ κληρονομίᾳ τὴν θυγατέρα, νὰ θεωρῇ τὸ ἔδαφος δικαίρετον μεταξὺ τῶν θηλέων τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἢ νὰ τὸ κηρύσῃ ἀδικαίρετον καὶ τὸ παραχωρῇ τῇ πρωτοτόκῃ ἢ οἰκδήποτε βούλεται. Μόνον τοῦ τιμαρίου τὴν διαδοχὴν κανονίζει ἕτερός τις λόγος, ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. Ἀλλὰ καὶ τὸ τιμᾶριον τοῦ χρόνου προϊόντος καθίσταται διαίρετον καὶ μεταλαμβάνουσι τούτου ἐξ ἴσου τὰ θήλεα, ὡς κληρονόμοι.

Ἡ ἐπὶ τοῦ τιμαρίου κληρονομικὸν δικαίωμα ἔχουσα, δεόν νὰ λάβῃ τοῦ κυρίου τούτου τὴν συναίνεσιν, ὅπως συνάψῃ γάμον, δύναται δ' ἀφ' ἐτέρου καὶ ν' ἀναγκασθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως καταλίπη τὸν ἄγαμον βίον ἅμα συμπληροῦσα τὸ 12^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐπίσης ἐπιβάλλεται τῇ χήρᾳ ἢ ὑποχρέωσις νὰ συνάπτῃ νέον γάμον, μόνον δὲ αἱ ἐξήκοντα Ἀπριλίων τὰ ῥόδα ὁσφρανθεῖσαι, ἀπαλλάσσονται τοῦ μὴ ἡδέος πλέον αὐταῖς καθήκοντος τούτου.

Ἡ γυνὴ θεωρουμένη ἀνήλικος, ὑπόκειται εἰς τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἰδίου συζύγου, οὐχ ἥττον ὅμως τηρεῖ τὴν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ αὐτοβουλίαν. Κατὰ τὰ γερμανικὰ καὶ γαλλικὰ ἔθιμα, ὁ σύζυγος ἀνευθύνως διαχειρίζεται τὴν προῖκα, ἢ τὴν ἐπικαρπίαν ὁ νόμος τῷ παρέχει πρὸς ἀνακούφισιν ἐκ τῶν γαμικῶν βαρῶν, δὲν δύναται ὅμως ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὰ προικῶα ἀκίνητα, ἄνευ συναίνεσεως τῆς συζύγου, ὡς οὐδὲ αὕτη ἄνευ τῆς ἐκείνου συγκαταθέσεως. Ὁ ἀγγλικὸς νόμος φαίνεται αὐστηρότερον ῥυθμίζων τὰ περὶ τούτου. Ἐκλαμβάνει ὡς ἐν ἀποτελοῦντας πρόσωπον τοὺς δύο συζύγους, ἀλλὰ κυρίως τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶνε ὁ ἀνὴρ. Δύναται οὗτος νὰ ἐκποιῇ ἄνευ συναίνεσεως τῆς συζύγου τὰ προικῶα ἀκίνητα, δεόν δὲ νὰ παρᾶσχῃ τὴν συναίνεσιν του, ἵνα ὁποιαδήποτε διαθήσεις περιουσίας ἐκ μέρους τῆς συζύγου του ἔχῃ νόμιμον κύρος. Ὡς τοῦ ἀνωτέρω δὲ νομικοῦ πλάσματος συνέπεια πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ νὰ καταλίπη τι διὰ διαθήκης εἰς τὸν ἑαυτῆς σύζυγον ἢ γυνή, διότι ὑποτίθεται, ὅτι τὸ αὐτὸ πρόσωπον δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης διατάξεως ἐξαιρεῖται μόνη ἡ βασιλίτσα τῆς Ἀγγλίας, δυναμένη ἐλευθέρως νὰ διαθέτῃ ὡς βούλεται.

Ἄλλὰ βαθμηδὸν τὸ ἀληθὲς φεουδικὸν πνεῦμα ἄρχεται ἐκλείπειν ἀπὸ τῆς νομοθεσίας καὶ σύστημα ἀριστοκρατικῆς λεληθότους διαδέχεται αὐτό. Τὰ τιμαρῖα καθιστάμενα κληρονομικὰ δημιουργοῦσι τὴν ἀριστοκρατίαν ταύτην καὶ δίδουσι ἀφορμὴν εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ δικαίωματος τῆς πρωτοταξίας, τὴν προτίμησιν τῶν ἀρρένων καὶ τὸν παντελῆ ἀπὸ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς ἀποκλεισμὸν τῶν γυναικῶν.

Τοιαύτη ἐν ἀμυδρᾷ εἰκόνι, ἢ τῆς γυναικὸς κατὰστασις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς μεγάλης τῶν Γάλλων ἐπαναστάσεως, ἥτις, ἐκ θεμελίων πάντα νόμον ἐπὶ καταχρήσεως τῆς ἰσχύος στηριζόμενον ἀνατρέψασα, ἐκήρυξε τὴν πλήρη τῶν δύο φύλων ἰσότητα ἐνώπιον τοῦ ἀστυκῆς νόμου. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἀγῶν τῆς ἀληθείας κατὰ

τοῦ ψεύδους οὔσα, διὰ τῆς νίκης αὐτῆς, μετέβαλε τῆς ὅλης Εὐρώπης τὸν κοινωνικὸν βίον, καὶ τὰ δόγματά της κατέλαβον ἐν ταῖς πλείσταῖς τῶν συγχρόνων νομοθεσιῶν θέσιν δικταξέων θεμελιωδῶν. Ἐκτοτε ἡ γυνὴ ἐλευθέρως δύναται νὰ συναλλάσσῃται, ὁ νόμος ἐξ ἴσου προστατεύει τὰς ἀστυκὰς καὶ ἐμπορικὰς αὐτῆς πράξεις καὶ οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ ἀνδρός, ὅσῃ ἀφορᾷ τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα τὰ ἐκ τῆς οἰκογενείας ἀπορρέοντα. Ἀληθῶς μὲν ἀπέμειναν ἔτι ἔνια διατάξεις, ἀπαγορεύουσαι εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἀναδοχὴν ὠρισμένων τινῶν ὑποχρεώσεων, ἀλλ' αὐταὶ ἀφορῶσιν εἰς τὸ πραγματικὸν αὐτῆς συμφέρον μᾶλλον.

Ἄλλ' ἐν ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῆς Δύσεως, τοιαύτας ἐπέφερον ὁ προβαίνων πολιτισμὸς τροποποιήσεις ὑπὲρ τῆς γυναικὸς καὶ ἀνεγνώρισε ταύτην ἐν τῇ κοινωνίᾳ πρόσωπον ἴσον καὶ ὅμοιον τῷ ἀνδρὶ, ἐν Ἀνατολῇ ἢ γυνὴ διακρίνεται ἔτι ἐν ταπεινῇ καὶ οἰκτρᾷ καταστάσει. Ὁ μέγας Προφήτης δὲν ᾔκνησε νὰ φωτίσῃ τοὺς πιστοὺς του περὶ τῆς εὐτελοῦς ἀξίας τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας ἐν τούτοις αὐτὸς πολὺ ἠγάπησεν. *Οἱ ἄνδρες ὑπερέχουσι τῶν γυναικῶν*, διδάσκει τὸ Κοράνιον, *οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ φέρουσι τὰ πρᾶτεία*. Ὁ Θεὸς εἰς τὸ ἐν τῶν φύλων ἀπένειμεν ἰδιότητα, ὧν ἐστέρησε τὸ ἕτερον. Καὶ ἔχει μὲν ψυχὴν ἢ γυνή, ἀλλὰ τοιαύτης ποιότητος, ὥστε ἀπαγορευθήσεται αὕτη ἢ ἐν τῇ Παραδείσῳ εἴσοδος καὶ διὰ τοῦτο δὲν τῇ ἐπιτρέπεται οὐδὲ τοῦ Κορανίου ἢ ἀνάγνωσις, ὄντος τούτου εἰσητηρίου ἐν τῷ καταφύτῳ ἐστιατορίῳ τῆς μελλούσης ζωῆς.

Ἡ πολυγαμία πᾶσαν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀρμονίαν παραλύουσα, καταστρέφει τὸν ἠθικὸν τοῦ γάμου σκοπὸν καὶ ματαιοῖ τὰ πολύτιμα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὅλης κοινωνίας ἀποτελέσματα. Οἱ πιστοὶ παραγγέλλονται νὰ μὴ λαμβάνωσι πλείονας τῶν τεσσάρων νομίμων συζύγων, νὰ παρέχωσι δὲ ταύταις, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διακρίσεως, ἐνδύματα, τροφήν, καὶ ἔρωτα. Φοβερὰ δὲ, ὑπὸ καλκισθητικῆν ἐποψίν, κρέμαται ἐπὶ τοῦ δεικνύοντος προτιμήσεις μεταξὺ τῶν συζύγων του ποινὴ, ὅτι ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῆς δευτέρας παρουσίας στιγμῇ, θέλει παραστῆ ἐνώπιον τοῦ Προφήτου μὲ γλουτοὺς ἀνίσους. Ἄλλ' ὅπως πᾶς διδάσκαλος οὐδέποτε τηρεῖ ὅ,τι διδάσκει, καὶ ὁ Μωάμεθ ὑπὲρ τὰς δώδεκα ἐγγημεν ὁμοῦ συζύγους καὶ ὅλως ἰδιαιτέραν πρὸς τινὰς τούτων ἀφοσίωσιν ἐπεδείξατο. Αἱ παραβάσεις αὐταὶ ὅμως τῶν ἰδίων διδαγμάτων δηλοῦσιν ἀκριβῶς ὅσον ἐναντίοι τῆς φύσεως ὑπῆρξαν οἱ νόμοι του. Λέγουσιν, ὅτι εἶνε ἀπεί-

ρως δύσκολον νὰ συγκρατήσῃ τις ἀμετάβλητον τὴν πρὸς μίαν σύζυγον ἀγάπην του, πῶς λοιπὸν θέλει κατορθώσει ὁ ἀτυχὴς πιστὸς τῷ Κοράνιῳ νὰ ἐπαρέσῃ ἄνευ ἀναπαύλας ἀγαπῶν τέσσαρας ἢ δώδεκα συζύγους συγχρόνως;

Σκοπὸς τοῦ γάμου εἶνε ἡ αὔξησις τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν. Ὁ ἀνὴρ ὡς ἀπόλυτος τῆς γυναικὸς κύριος ἔχει παρὰ τοῦ ἱεροῦ νόμου τὸ ῥητὸν δικαίωμα νὰ βραδύζῃ τὴν παρακούουσαν σύζυγον καὶ τὴν ἐξορίζῃ εἰς ἰδιαιτέραν κλίνην.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων τεκμηρίων, δύναται τις νὰ συλλάβῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς κτηνώδους καταστάσεως, εἰς ἣν διὰ παντὸς τόσα ἑκατομμύρια γυναικῶν κατεδίδασκε τὸ Κοράνιον.

Ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ ἡ γυνὴ οὐδέποτε σχεδὸν καθεῖξε θέσιν. Ὁ νόμος ἀρνούμενος νὰ δεχθῇ ταύτην ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ τῇ ἐμπιστευθῇ τὴν διαχείρισιν ὁποιασδήποτε δημοσίας ἐξουσίας, δὲν εἰσίδεται πιθανῶς ἐπὶ τῆς δικαιοκρατίας αὐτῆς ἀτελείας τόσον, ὅσον ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ἡ ἀναδοχὴ καθηκόντων τοιούτων ἐστὶν ἐναντία εἰς τε τὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῆς γυναικός.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδόξαζεν, ὅτι, ὡς, ἵνα ἀποτελεσθῇ ἡ οἰκογένεια δέον νὰ συμπράξωσιν ἀμφοτέρω τὰ φύλα, οὕτω καὶ τὴν πολιτείαν μόνη ἢ συνυπαρξίς αὐτῶν δύναται νὰ καταστήσῃ ἀρτίαν. Ὁ δὲ Πλάτων, ὑπὸ πλείονος κατεχόμενος ἐνθουσιασμοῦ, δι' οὐδὲν τῶν ἐπιτηδευμάτων θεωρεῖ ἀνίκανον τὴν γυναικᾶ, ποθῶν ὅπως καὶ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας μὴ ἀπαλλάσσεται αὕτη μετὰ ὠρισμένον ἡλικίας ὄριον, καθ' ὃ ἡ παραγωγὸς αὐτῆς δύναμις ἀπόλλυται. Οἱ μεγάλοι οὗτοι νόες ὅμως, οὐχὶ μόνον τῆς ἰδίας προέτρεχον ἐποχῆς, ἀλλὰ πολλῶν μετ' αὐτῶν αἰώνων, ὧν ὁ ἀριθμὸς δὲν δύναται εἶτι ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὀρισθῇ. Διότι εὐτυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, οὐδὲ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀτελοῦς τῆς πολιτείας ἐκλήθη ποτε ἡ γυνή, οὐδὲ παρέστη λαοῦ τινος γενεὰ πρὸ τοῦ παραδόξου θεάματος τῆς ὑπὸ τοῦ Ἄρεως στρατολογίας τῶν ἀπομάχων τῆς Ἀφροδίτης.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ σοφῇ Ἑλλάδι οὐδεμία συμμετοχὴ τῆς γυναικός ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀπαντᾷ. Ἐπέδρων πιθανῶς αἱ ἑταῖραι ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων πολιτευτῶν, ἀλλ' ἐπέδρων μόνον, ἴσως ἴσως δὲ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὅλως ἄσχετον πρὸς τὰ ἐπελθόντα δεινά.

Ἡ Ῥώμη ἀπηξίου νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνάμιξιν γυναικὸς εἰς τὰ δημοσία αὐτῆς πράγματα, καὶ ὅτε ὁ ἐπὶ κραιπάλῃ γνωστὸς ἐκεῖνος αὐτο-

κράτωρ Ἀλισγάβαλος ἐτόλμησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν σύγκλητον τὴν μητέρα αὐτοῦ, τὸ τοιοῦτον τοσοῦτον ἐπαίσχυντος τῶν πολιτικῶν θεσμῶν βεβήλωσις ἐθεωρήθη, ὥστε δὲν ἐξευρέθη ἠπιωτέρα τοῦ θανάτου ποινὴ διὰ τὴν βέβηλον. Ἐπὶ τοῦ θρόνου δὲ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κράτους δὲν ἀνῆλθε γυνή, εἰμὴ ἅμα τῇ μεταφορᾷ του ἐν Ἀνατολῇ, τόπῳ ἔνθα ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἦτο γνωστὴ ὡς ἀξίωμα κληρονομικόν.

Παρὰ Γερμανοῖς, τοῦ βασιλέως στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ θεωρουμένου, φυσικῶς ἡ γυνὴ ἀπεκλείετο τῆς ἀρχῆς, μέχρις οὗ, ἐπικρατήσαντος τοῦ φεουδικοῦ συστήματος, ἐγένοντο δεκταὶ αἱ γυναῖκες ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ τιμαρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἦνοῦτο ἡ τε ἀρχὴ καὶ ἰδιοκτησία. Οὕτως ὁ πρὸς τὸ κληρονομικὸν δίκαιον καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν σεβασμὸς ἐπέτρεψεν εἰς τὴν γυναικᾶ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἄχρι τότε ἡ Δύσις τὸ εἶχεν ἀρνηθῆ.

Ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύθη πάντοτε ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνοδος, τὴν αὐστηρότητα δὲ ταύτην ἀποδίδουσί τινες εἰς τὴν κρατοῦσαν δόξαν, ὅτι ἀδύνατον τῇ γυναικὶ νὰ παραφυλάττῃ τι μυστικόν καὶ ὅτι συνεπῶς αὐτῆς ἀρχούσης τὰ μυστήρια τοῦ κράτους θὰ κατεπροδίδοντο. Ἄλλ' εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν πλείονα τοῦ ἐνὸς παραδείγματα δύναται τις ν' ἀνεύρῃ γυναικῶν καταλαβουσῶν τὴν ἀρχήν. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ὁ βασιλεὺς βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ, ἐλαχίστη ἐδόθη προσοχὴ ἂν ἡ μηχανὴ αὕτη, ἡ μόνη λειτουργίαν ἔχουσα τὸ οὐδόλως λειτουργεῖν, θὰ ἦτο θήλειος ἢ ἄρρενος γένους. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ βασίλεια τοῦ βορρᾶ, τὴν Ρωσσίαν, τὴν Πολωνίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, ἐκυβερνήθησαν ὑπὸ βασιλισσῶν, ὧν ἡ ἐποχὴ μὴ ἐστερημένη δόξης καὶ μεγαλείου, δίδει ἀφορμὴν νὰ πιστεῦσῃ τις, ὅτι, κατ' ἐξαιρέσιν σπανίως παρουσιαζομένην, δύναται γυνὴ ν' ἀναδειχθῇ συνετὴ ἐν τῇ Ἀρχῇ.

Πρὸ μακροῦ ἤδη χρόνου τὸ περὶ συμπράξεως τῶν δύο φύλων ἐν τῇ πολιτείᾳ ζήτημα ἀνεκινήθη μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐξεταζόμενον, καὶ διὰ θερμῶν ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου φύλου ἐνεργειῶν ὑποστηρίζόμενον, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ ἰδίως. Σοφοὶ πολιτειολόγοι ἐν ἀκραδάντῳ πεποιθήσει ὑποστηρίζουσι, ὅτι ὁ ἀπὸ τῆς πολιτείας ἀποκλεισμὸς τῶν γυναικῶν τὰ μάλα εἰς τε τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν ἐπιζήμιος καθίσταται. Πρὸς ἐνάσκησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, εἶνε τόσον ἀσήμαντος ἡ διαφορὰ τοῦ φύλου, λέγει ὁ Μίλλ, ὅσον ἡ διαφορὰ τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ χρώματος τῶν τριχῶν τοῦ ἀνθρώπου. Διατὶ τάχα ἀποκλείετε τὴν γυναικᾶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἀφοῦ δὲν τὴν ἀπαλλάσσετε τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ φορολογεῖσθαι; Πάντα τὰ

ἀνθρώπινα ὄντα ἐξ ἴσου δέονται κυβερνήσεως διὰ τὸ εἶναι αὐτῶν καὶ ἔχουσι ἀνάγκην τοῦ δικαίωματος νὰ συντελῶσιν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς κυβερνήσεως ταύτης.

Δὲν τολμᾷ τις βεβαίως ν' ἀνταπεξέλθῃ μετὰ θάρρους κατὰ τοσοῦτον μεγάλου συνηγόρου καὶ ἤθελον παντελῶς σιωπήσει, ἂν δὲν ἦτο ἀλήθεια, ὅτι πολλάκις αἱ θεωρίαι, ὅσφ' ἰσημαίνων ἂν ἦ ὁ κῆρυξ αὐτῶν, ἐκλείπουσι πρὸ τοῦ κατόπτρου τῆς πραγματικότητος.

Ὅντως ἐκ πρώτης ἀπόψεως ἡ τοῦ Μίλλ γνῶμη φαίνεται ὀρθή, λίαν δὲ ἄδικος ὁ ὑπὸ τοῦ δημοσίου δικαίου ἀφορισμὸς τῆς γυναικός. Ἄλλ' ὅταν τις ἐγγύτερον ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα καὶ μετ' ἀσθενεστέρου ὑπὲρ τῆς ὠραίας ἀδικουμένης ἐνθουσιασμοῦ, θέλει ἀντιπροτείνει ἕτερα ἅτινα ἐρωτήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ μόνη λογικὴ ἀπάντησις ἀμέσως θὰ καταδείξῃ πόσον σφαλερὰ καὶ ξένη πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ συμφέρον τῆς γυναικός εἶνε, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁποίων καταστροφῶν πρόξενος γενήσεται τῇ κοινωνίᾳ, ἡ κατὰ τοῦ καθεστῶτος ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας ὁ Μίλλ συνηγορεῖ.

Ἐὰν καλέσητε τὴν γυναῖκα νὰ συναναμιχθῇ τῷ πλήθει τῶν ἐκλεξιμῶν, ἂν ἀφαιρέσητε πᾶν πρόσκομμα ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς πολιτικῆς φιλοδοξίας της, ἂν τῇ παραχωρήσητε τὸ δικαίωμα νὰ φθάσῃ ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου τοῦ κυβερνήτου ὑμῶν, τίνα θέλετε καταλείπει εἰς τὸν οἶκον, τίνα θέλετε ἐμπιστευθῇ τὴν ἠθικὴν τῆς οικογενείας μόρφωσιν καὶ πῶς θέλετε ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐν αὐτῇ ἁρμονίαν; Ἄναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ἡ οικογένεια ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς κοινωνίας καὶ ὅτι ἐκείνης ἡ ἠθικὴ ἀποσύνθεσις ἐπιφέρει τὰ χεῖρα τῆς κατὰπτωσιν. Ποῖον λοιπὸν τὸ μέγα εὐεργέτημα, τὸ ὁποῖον ἡ ἐν τῇ πολιτικῇ ἐνεργεῖα συμμετοχὴ τῆς μητρὸς καὶ συζύγου θέλει παράσχει εἰς τὴν κοινωνίαν, ὅταν ἀποτελέσῃ ταύτης ἄμεσον ἔσεται ἡ ἐγκατάλειψις τῆς οικογενείας καὶ ἡ ἀπώλεια τοῦ τρυφεροῦ καὶ πολυτίμου ὑπὲρ αὐτῆς αἰσθημάτων, ὅπερ μόνη τῇ γυναικὶ τυγχάνει ἔμφυτον;

Ἡ ἐμπορευομένη ἢ ἕτερον τι ἐπιτήδευμα μετερχομένη γυνὴ καὶ συνεπῶς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς φορολογίας ὑποκειμένη, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἔχῃ ἕτερα συμφέροντα ἐκείνων, τὰ ὁποία οἱ τοῦ ἀντιθέτου φύλου συνάδελφοί της ἔχουσι. Ὅταν λοιπὸν ὁ νόμος ἴσα τὰ δύο φύλα ἐνώπιόν του θεωρῇ, τὸ δὲ συμφέρον αὐτῶν εἶνε κοινόν, δὲν ἀρκεῖ ἡ τῶν ἀνδρῶν ψῆφος ὅπως προστατεύσῃ αὐτό;

Ἡ φύσις ἐπλασε τὴν γυναικᾶ μητέρα, τὰ δὲ καθήκοντα τῆς μητρὸς

εἰς ἄμεσον πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ πολίτου ἔρχονται σύγκρουσιν. Φαντάσθητε, παρακαλῶ, τί ἐνδιαφέρον δύναται νὰ ἔχῃ τὸ θέαμα ἐκλογέως εἰς τὴν μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν κατάστασιν εὐρισκομένης, ἢ λάβετε τὸν κόπον νὰ προβῆτε ἔτι περαιτέρω, μέχρι τοῦ κοινοβουλίου, καθ' ἣν στιγμὴν αἰμύλη ρήτωρ κρατεῖ τὴν προσοχὴν τῶν γονέων πλέον, οὐχὶ πατέρων μόνον τοῦ ἔθνους. Ὅποια ἀληθῆς ἐξυπηρέτησις τῶν συμφερόντων τῆς γυναικός, ἂν ἐν τῇ θερμότητι τῆς ῥήτορος ἀποστροφῇ ἀκούσῃτε τὴν σπαρακτικὴν κραυγὴν τῆς πρώτης ὠδίνος. Δὲν παραλείπω οὐδὲ τὴν κωμικὴν αὐτῆν τοῦ θέματος παράστασιν, διότι νομίζω, ὅτι οὕτω ἐναργέστερον καὶ μᾶλλον καταληπτῶς καθορᾶται πόσον ματαία καὶ ἄσκοπος τυγχάνει ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἐμμονὴ καὶ σοβαρὰ συζήτησις. Ἄλλὰ κέκτηται τούλαχιστον ἡ γυνὴ τὰς ἀπαραιτήτους ἐκείνας ιδιότητας, αἵτινες τὰ κύρια τοῦ κυβερνήτου προσόντα ἀποτελοῦσι; Δύναται ἡ γυνὴ, πᾶσαν τῆς καρδίας αἰσθησιν καταστέλλουσα, ν' ἀκολουθήσῃ τῆς διανοίας τὰς ὑπαγορεύσεις; Δύναται ἡ γυνὴ καὶ μίαν μόνην ἐν τῷ βίῳ στιγμὴν νὰ ἐπιτύχῃ ἀμερολήπτου ἐνεργείας, καὶ ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος τὸ ἴδιον παρορῶσα, νὰ ἐργασθῇ; Πόσον πλανῶνται ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τοσοῦτον ἀνυποστάτους ὑποθέσεις. Ἐν τῇ γυναικὶ ἡ καρδία δεσπόζει τῆς διανοίας καὶ ἡ φαντασία τῆς κρίσεως. Πρὸ τῶν ὕψων ὀφθαλμῶν τοῦ τυχόντος βλακός, ἡ ἐξουσία πίπτει τῶν χειρῶν της καὶ τὸ συμφέρον τῶν ὠραίων αὐτῶν ὀφθαλμῶν γίνεται συμφέρον τοῦ κράτους.

Πλείστα ὅσα παραδείγματα ἡδυνάμην ν' ἀναφέρω ὑμῖν ἐκ τῆς ἱστορίας τὴν ἀλήθειαν ταύτην τρανῶς μαρτυροῦντα. Ἡ γυνὴ αἰσθάνεται καὶ ὅστις αἰσθάνεται δὲν κυβερνᾷ.

Ἄρετε αὐτὴν ἐν τῇ οικογενείᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ φύσις τῇ παρέσχε τὴν βασιλείαν, πᾶσα ἐκτὸς αὐτῆς ἐξουσία δὲν τῇ ἀρμόζει. Ἡ ἀσθένεια τοῦ ὀργανισμοῦ της, τὸ πνεῦμά της, ἡ ἐκπαίδευσίς της, ἡ χάρις της αὐτῆ, τῇ ἀπαγορεύουσι νὰ ῥίπτηται εἰς τὰς ἐπικινδύνους τῆς πολιτικῆς θυέλλας.

Ἴσως ποτὲ οἱ ὄροι τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως τοσοῦτον οὐσιωδῶς μεταβληθῶσιν, ὥστε ἡ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξίσωσις τῶν δύο φύλων ἔσεται ἐφικτὴ, σήμερον ὅμως, ὅφ' οἷας συνθήκας ἡ κοινωνία ὑπάρχει, δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ προείπῃ τὴν πτώσιν καὶ συντριβὴν τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὅστις εἰς τοσοῦτον βαθλὸν μωρίας ἤθελε φθάσει, ὥστε νὰ παράσχη εἰς τὴν γυναῖκα τὸ δικαίωμα νὰ συμμετέχῃ τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας καὶ δύναται νὰ ὑψωθῇ εἰς κυβερνήτην καὶ ὀδηγὸν αὐτοῦ.

(1885)

Δ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

ΠΑΙΔΙΚΑΙ ΣΤΡΟΦΑΙ

I.

Τῆ μητρὶ μου.

Ποθῶ τὸ βῆμα μου ποθῶ νὰ ἀναπαύσω τέλος
εἰς τὴν ὥραιαν κορυφὴν τοῦ προσφιλοῦς χωρίου,
ὅπου ἐκρότει εὐθυμος ὁ βρεφικός μου γέλως...
εἰς τὸ χλοάζον σκῆνωμα τοῦ παιδικοῦ μου βίου.
"Ω! νοσταλγῶ πολὺ πολὺ, θέλω μητρὸς ἀγκάλην,
θέλω μητρὸς φιλήματα, καὶ... τῆς μητρὸς μου πάλιν.

Παῖς ἤμην ἀφελῆς, μικρὸς, βρέφος σχεδὸν εἰσέτι,
Μὲ τὴν ποικίλην ἔπαιζα ἀκόμη χρυσαλίδα.
— "Α ἦσαν εὐθυμα πολὺ τὰ παιδικά μου ἔτη —
"Ὅτε αὐγὴν τινα μ' ὑγρά τὰ ὄμματά μου εἶδα,
καὶ εἶδα: "Ἄλλος οὐρανὸς νάνοιγεται ἐμπρὸς μου,
"Ὡραῖος ἦτο καὶ αὐτὸς ἀλλ' ὄχι ἰδικός μου!

Καὶ δάκρυ ἐκυλίετο θερμὸν ἐκ τῶν ὀμμάτων,
καὶ τότε εἶδον στεναγμὸς καὶ δάκρυ τί καλεῖται.
Καὶ πρὶν ἔχυνα δάκρυα, ἀλλ' ἄλλο τῶνομά των.
"Ὡ ἦσαν τέκνα τῆς χαρᾶς ἐκεῖν' οἱ μαργαρίται.
Καὶ ἔκλαια, καὶ ἔκλαια... κί' ἐγγύς μου δὲν ἐφάνη
ἢ μήτηρ μου μὲ ἀσπασμὸν τὸ δάκρυ νὰ ξηράνη.

Πολὺ μακρὰν τῆς ἐφυγα, μακρὰν τῶν ἀδελφῶν μου,
μακρὰν τῆς γῆς τῶν πόθων μου τῶν παιδικῶν ὀνείρων,
ἀφῆκα τὸν λειψῶνα μου, τᾶνθη, τὸν οὐρανὸν μου,
ὅπου ζωὴν ἀνέφελον ἐπέρων μέσῳ μύρων,
κ' ἠθέλησα νὰ ὑψωθῆ, νὰ βυθισθῆ τὸ φῶς μου
εἰς ὕψη ἄλλα, ἀγνωστα, εἰς βᾶθη ἄλλου κόσμου.

II.

"Ω! βῆμα νὰ μὴ ἔκαμνον· τυφλὸς ἄς ἤμην μᾶλλον
κί' ἀπλοῦς ἀγρότης· εὐσεβὴς θὰ ἤμην κἄν κί' εὐδαίμων.
Τί ὄφελος τὸ πνεῦμα μου ἂν εἶδε κόσμον ἄλλον,
καὶ πάσχει ἢ καρδίᾳ μου καὶ δέρετ' ὑπ' ἀνέμων.

"Α! ἢ καρδίᾳ ἢ ἀγνῇ ποῦ εἶνε τοῦ παιδίου,
ἦν εἶχεν ὅτε ἀφελὸς εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐδίου;

Μειδίᾳμα τὸν βίον μου ἐκόσμει τότε ὄλον
καὶ πᾶς τοῦ στήθους μου παλμὸς ἐτόνιζε τὰ χεῖλη,
Πᾶν ἔπος, πᾶν μειδίᾳμα ἦν ἄσμα μυροδόλον,
κ' ἦν προσευχὴ πᾶν ἄσμα μου καὶ προσευχὴ ποικίλη.
'Ηγνόουν τ' ἦτο ὁ Θεός· ἀλλ' ἐθεώμην μόνα
Τὸν ρύακα, τὰ ἄνθη τοῦ ἀγνᾶ, τὴν ἀηδόνα.

'Ἐκεῖ τὰ ὕψη τοῦρανοῦ ἦσαν πολὺ πλησίον
διὰ τὸν ἀφελῆ μικρὸν· εἰς τοῦ παιδὸς τὸ ὄμμα
ὀλόκληρον τὸν οὐρανὸν κατεῖχε τὸ χωρίον
βαστάζον εἰς τοὺς λόφους τοῦ τὸ γαλανὸν τοῦ δῶμα.
"Α πόσον εἶσθε θελκτικαὶ καλαὶ μου ἀναμνήσεις.
Κ' ὑμᾶς ὡς τὴν μητέρα μου ἐπόθησα ἐπίσης

"Ὡ τόσα μ' ἐνθυμιζήτε τάχρῳ τοῦ μου κόσμου,
τόσα ὥραϊα ὄνειρα καὶ μὲ παλμὸν ὄποιον!
Σεῖς μανάζήτε πρὸς στιγμὴν καὶ φέρετε ἐμπρὸς μου
ἐκείνην τὴν εἰκόνα μου, ἐκεῖνον μου τὸν βίον.
'Ἐὰν τὰ στήθη μου ποτὲ ἀφίνουσι τὸν στόνον
ὦ τοῦτο τοῦτο γίνεται εἰς ἀναμνήσεις μόνον.

Τὸ πᾶν μὲ σάβανον ὠχρὸν ἐντὸς μου ἐνεδύθη.
Πόσας γλυκεῖας προσευχὰς ἐτόνιζ' ἢ ψυχὴ μου
ὅτε νεκρὸν προσέβλεπον! πῶς ἔπασχον τὰ στήθη...
κ' εἰπόμην εἰς τὸ φέρετρον μετὰ μορφῆς πενθίμου.
Καὶ βλέπων ἄνω ἐκλίνα εἰς τοῦ νεκροῦ τὸ χῶμα
κί' ἐλάλει εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸ παιδικὸν μου ὄμμα.

Τώρα;... προχθὲς διήρχετο ἐμπρὸς μου ἔν φορεῖον
ἐγκλειτὸν εἰς τὰ στέρνα τοῦ λευχείμονα παρθένου,
πρὶν αὐτῆ, τῆς καρδίας τῆς ἐκλέξη τὸν νυμφίον
ὁ οὐρανὸς τῆ ἔστειλε νυμφίον μνήμα χαίτων,
καὶ τὴν παρθένον ἐκλαίεν ἐπόμενον τὸ πλήθος,
'Ἀλλ' ἔμεινεν ἀνόληγτον τὸ ἰδικόν μου στήθος

'Ἐμάρανε τὰ στήθη μου ἢ μόνωσις, ἢ λύπη.
Εἰς ἔένην γῆν ἄνευ μητρὸς καὶ πάντῃ πάντῃ μόνος,
κανεῖς θωπεῖαν τρυφερὰν δὲν ἤκουσα νὰ μεῖπη
καὶ τῶν παλμῶν μου ἐγίνεν ὁ κόσμος δολοφόνος
ψυχρὰ καὶ ἀδιάφορος μ' ἐράνη ἢ κοινωνία,
καὶ ἐδυθίσθη εἰς παγετὸν ἢ νέα μου καρδίᾳ.

III.

Καί ὅμως ἔρχονται στιγμαί — ἀλλόκοτος εὐδαί! —
ὅποτε τῆς καρδίας μου τοὺς πάγους ἀναλύει
ἀκτίς ἀγία, ἀγνωστος, καὶ πλημμυρεῖ ἡ καρδία,
κι' ἐκ τῶν βλεφάρων μου θερμόν τὸ δάκρυ ἀναβρούει.
Καὶ τότε μ' εἶνε προσφιλῆ τὰ πάντα, κ' ἡ ἀγκάλη,
τὸ γένος πᾶν ἀδελφικῶς ποθεῖ νὰ περιβάλλῃ.

Καί τότε... ἔχω τοῦ παιδὸς τοὺς πόθους καὶ τὰ στήθη,
θρηνῶ καὶ διὰ τὰ χλωμά τοῦ φθινοπώρου φύλλα.
"Ὁ ἴσως ἡ καρδία μου πολὺ δὲν μετεβλήθη,
καὶ ὅταν εἰς τὸ φύλλωμα στενάξῃ ἡ Φιλομήλα
καὶ ἀναπνεύσω διαυγῆ τὴν αὔραν τῶν ἀγρῶν μου
ὦ! ἴσως πάλιν αἰσθανθῶ τὸν παιδικὸν παλμὸν μου.

(1883)

Γ. Α. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΣΜΟΝΕΙ ΜΕ!

Δησιμόνει με! Ποθῶ, ποθῶ νὰ ζήσω ἐν τῇ λήθῃ...
νὰ μὴ κινή ἡ μνήμη μου παλμούς εἰς ἄλλα στήθη...
Ἐπόθησα ἀτάραχος ἡ δύστηνος νὰ λήξω,
πάντα δεσμὸν κρατοῦντά με ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ῥήξω,
καὶ ἔρημος νὰ κοιτασθῶ ἔς τὴν αἰωνίαν κλίνην
χωρὶς γαλήνην.

Δησιμόνει με! μὴ ἐνθυμοῦ ποσῶς τὸ παρελθὸν μας,
ἀφοῦ νὰ δύση εἶδομεν τὸ μόνον ὄνειρόν μας.
Ἄρες νεκρὰ ἡ μνήμη μου νὰ μένῃ αἰωνίως,
ἀφοῦ ἀψίνθου κύληκα μᾶς ἔδωκεν ὁ βίος...
Ποθῶ, ποθῶ ν' ἀποσβέσθῶ ὡς ἄστρον σιγῆ δύον
ἄνευ δακρύων.

Δησιμόνει με! τί σ' ὠφελεῖ νὰ ἐνθυμησῶι χαίρων
τὸ εὐτυχές μας παρελθὸν ἀφοῦ ἀπέπτη πλέον;
Μὴ ἐνθυμοῦ! ἀλλ' ἄφροντις σὺ ζήθι γηθοσύνας...
ἄς μὴ σέ ψάψῃ στεναγμός, ἄς μὴ σέ πλήττῃ θρήνος!
Σὺ ζήθι, τρύφα εὐχαρὶς εἰς χαρωπὰς θαλάσας
μετ' εὐτυχίας.

Δησιμόνει με! εἰν' ἔτοιμον τὸ πῶμα τῆς πικρίας,
θὰ τὸ ροφήσω ἀμυστὶ με ἦθος κάρτερίας...
Κλίν' ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ γῇ ὠχρὰ, νεναρκωμένη,
τὸ σῶμα πρὸς τὴν κλίνην του τὴν αἰωνίαν βραίνει...
Εἰς σέ τὸ νέκταρ ἄς κινῶ, με ἄνθη ἄς σέ βραίνῃ
ἡ Εἰμαρμένη.

1885

BIRGINIA Π. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΝΑΝΟΙ

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιότητος, συχνάκις ἀπαντῶμεν περι-
γραφὰς νάνων ὀλοκλήρων λαῶν, οἵτινες κατὰ τοὺς μὲν κατῶ-
κον πέραν τῆς ἐρήμου τῆς Λυβίας, κατὰ τοὺς δὲ εἰς τὴν
Ἰνδίαν, κατ' ἄλλους εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς διαφόρους ἄλλους τόπους.
Ἄλλὰ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἦτο ζήτημα, ἂν ἀληθῶς ὑπῆρξαν
ποτε νάνοι λαοὶ καὶ ἂν εἰσέτι ὑπάρχουσι. Μάλιστα, ὑπῆρξαν εἰς τὴν
ἀρχαιότητα νάνοι λαοὶ—καὶ τοῦτο ἀποδεικνύουσιν οἱ ἀρχαῖοι συγγρα-
φεῖς—μάλιστα, ὑπάρχουν εἰσέτι νάνοι λαοὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ὡς αἱ νεώ-
τεραι ἀνακαλύψεις διαφόρων περιηγητῶν ἀπέδειξαν.

Ἄλλ' εἰς ὅσα καὶ ἂν ἐγράφησαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα περὶ νάνων
λαῶν ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἰνδίᾳ, οὐδεμίαν πίστιν ἔδωκαν οἱ κατὰ τὸν μέσον
αἰῶνα περιηγηταὶ καὶ συγγραφεῖς, καὶ, εἰ καὶ πλεῖστοι τολμηροὶ ἐρευνη-
ταὶ ἐπεβεβίαιον ὅτι εἶδον εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς ἀνθρωπίσκους,
οἵτινες ἀπετέλουν μέρος ὀλοκλήρου λαοῦ νάνων, οἱ συγγραφεῖς τοῦ ΙΣΤ'
καὶ ΙΖ' αἰῶνος ἠρνήθησαν πάντοτε τὴν ὑπαρξίν τοιούτων λαῶν. Ἄλλὰ
κατὰ τὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις τοῦ αἰῶνος τούτου ὑπὸ διαφόρων πε-
ριηγητῶν, ἀπεδείχθη ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀφρικῇ λαοὶ τινες, οὓς
ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀκριβῶς νάνους, διότι τὸ ἀνάστη-
μά των εἶνε ὕψους μεταξὺ τοῦ κατωτέρου μὲν τοῦ ἡμετέρου, ἀνωτέρου
δὲ τῶν νάνων ἄλλως τε αἱ φυλαὶ αὐταὶ τῶν νάνων τούτων ἐκλείπου-
σιν ὅσημέραι.

Ἄλλὰ τῶν νάνων τούτων τὸ μικρὸν ἀνάστημα εἶναι φυσικὸν καὶ
προέρχεται ἐξ ἰδιαίτερου φυσιολογικοῦ σχηματισμοῦ, οὐδεμίαν ἀνωμα-
λίαν παρουσιάζοντος εἰς τὸ σῶμά των, ἀφ' οὗ σχηματίζουσιν ὀλοκλήρους
ὁμοίας φυλάς. Δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχει παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς, καὶ εἰς
ἀπάσας τὰς φυλάς ἕτερον εἶδος *νατισμοῦ*, προερχομένου ἀπὸ παθο-
λογικῆς αἰτίας, μὴ καθορισθείσης ἐτι ὑπὸ τῶν εἰδημόνων. Τὰ ὑπὸ τῆς
φύσεως ἡδικημένα ταῦτα πλάσματα, παρουσιάζουσιν ἀρκούντως ἀξιο-
παρατηρήτους φυσικὰς καὶ ἠθικὰς λεπτομερείας, τινὰ μάλιστα διε-

δραματίσαν εις τὴν ἱστορίαν τῶν ἡθῶν ἀρκούντως σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Τὸ μικρὸν δὲ τοῦ ἀναστήματος τῶν νάνων φαίνεται εἰς τοὺς μὲν ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἰδιαίτερα καὶ γενικῶς ἀπροσδιόριστα αἷτια πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν, καὶ εἰς τοὺς δὲ ἐκ τῆς ἀσθενείας ἐκείνης τῆς ὑπὸ ποικίλα σχήματα παρουσιαζομένης καὶ ἦν οἱ ἰατροὶ καλοῦσι βραχίτιν. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς αὐτοὺς ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ μικρὸν τοῦ ἀναστήματος τῶν, διότι γηράσκουσι ταχέως καὶ ἀποθνήσκουσι νέοι. "Ὅταν εἰσὶν ὑγιέστατοι, εἶναι ζῶηροί, θορυβοποιοί, ἀνεγνωρισμένον δ' εἶναι ὅτι οἱ κοντοὶ εἶναι ὄξυθυμότεροι τῶν ὑψηλῶν. Ὁ Ὁράτιος, ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ ἦναι νάνος, ἦτο ὅμως κοντὸς καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Αὐγουστος ἐκάλει *lepidissimum humunciolum* (πολὺ εὐάρεστον κοντὸν), ὠμολόγησεν ὁ ἴδιος, ὅτι ἦτο ὄξύθυμος, ἀλλ' ὅτι καὶ εὐκόλως ἡ ὀργή του κατέπαυεν:

Corporis exiguū, praecanum, solibus aptum,
Irasci celerem tamen ut placabilis essem.

Καίπερ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς συχνάκις ὠμίλησαν περὶ τῶν νάνων καὶ ἂν καὶ τὰ ἀτυχῆ ταῦτα κοντὰ ὄντα, πάντοτε διήγειρον τὴν δημοσίαν περιεργίαν καὶ τὸ τῶν σοφῶν ἐνδιαφέρον, ἐν τούτοις κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ πρὸ πάντων αἰῶνος, ἐγένοντο ἐν τε τῇ Γαλίᾳ καὶ τῇ Ἀγγλίᾳ ἔρευναι καὶ παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν, οὐχὶ διότι οἱ νάνοι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἦσαν πολυπληθέστεροι, ἀλλὰ διότι ἡ προσοχὴ εἶχε διεγερθῆ εἰδικώτερον, ἐνεκα διακοινώσεων πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν διὰ τὸν *Νικόλαον Φερρύ*, τὸν γνωστότατον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Bebé*, νάνον τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας *Στανισλάου*, οὗτινος ὁ σκελετὸς φυλάσσεται εἰσέτι εἰς τὰς ἀνατομικὰς συλλογὰς τοῦ Μουσείου τῆς φυσικῆς ἱστορίας.

Ὁ *Bebé* οὗτος ἐγεννήθη τὸ 1741 ἐν *Vosges*, οἱ δὲ γονεῖς του οὐδὲν φυσικὸν ἐλάττωμα εἶχον. Τὴν ἡμέραν τῆς βαπτίσεώς του τὸν ἔφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐντὸς πινακίου, ἐστολισμένον μὲ λινάριον, ζύλινον δὲ ὑπόδημα πλήρες τριχῶν τῷ ἐχρησίμευσεν ὡς λίκνον. Τοσοῦτον μικρὸν στόμα εἶχεν, ὥστε οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ θηλάσῃ τὴν μητέρα του, αἷξ δὲ τῷ ἐχρησίμευσεν ὡς τροφός. ἤρξατο νὰ ὀμιλῇ ὅτε ἦτο δεκαοκτὼ μηνῶν, πενταετῆς δ' ἐζυγίσθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ τῆς δουκίσσης τῆς Λωραίνης καὶ εὗρέθη ὢν βάρους 9 λιτρῶν καὶ 7 οὔγκιων ἂν καὶ ἐφαίνετο ὡς εἰκοσαετής. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός του ἦσαν καλῶς ἐσχηματισμένα, ἦτο

δὲ καὶ εὐειδῆς πρὸς τούτοις μνήμην εἶχε κατωτέραν τῶν συνομιλικιωτῶν του, ἀλλ' εἶχε πολλὰ πάθη καὶ πρὸ πάντων ἦτο λίαν ὄξύθυμος. Ἠγάπα τὸν χορὸν καὶ τὴν μουσικὴν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἤκουσε νὰ ὀμιλῶσι περὶ αὐτοῦ καὶ ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἴδῃ. Ὁδηγηθεὶς ἐκεῖ, διέμεινεν ἔκτοτε εἰς τὰ ἀνάκτορά του, διότι ὁ *Bebé* ἠγάπησε τὸν βασιλέα, ὅστις τὸν ἀντηγάπησεν ἐπίσης. Δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του, συμβάντος ἐν ἡλικίᾳ 23 ἐτῶν, ἐνυμφεῦθη μετὰ τινος κυρίας νάνου, εἶχε δὲ ὕψος τότε 33 δακτύλων. Εἶχεν ὑποστῆ πρόωρον γῆρας, πρὸ πάντων κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ θανάτου του, ἐφαίνετο λίαν καταβεβλημένος. Ὁ βασιλεὺς *Στανισλάος* λίαν ἐλυπήθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ του, καὶ τῷ ἀνήγειρε μνημεῖον.

Ἡ σύζυγος τοῦ *Bebé*, *Θηρεσία Σουβραῖ*, τὴν ὁποίαν ἀναφέρουσιν ὡς παράδειγμα μακροβιότητος μετὰ τῶν νάνων, εἶχε μνηστευθῆ μετὰ τοῦ *Bebé* κατὰ τὸ 1761, ἀλλ' ἂν καὶ ὁ *Bebé* ἀπέθανε πρὶν τελεσθῆ ὁ γάμος, ἐν τούτοις ἐξηκολούθει νὰ καλῆται *Κυρία Bebé*. Εἰς ἐργολάβος θεάτρου συνεβλήθη μετ' αὐτῆς, ἵνα τὴν ἐπιδεικνύη, καὶ οὕτω παρουσιάσθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸ κοινὸν κατὰ τὸ 1819, ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα τριῶν ἐτῶν. Μετ' αὐτῆς εἶχε τὴν ἀδελφὴν τῆς *Βαρβάραν*, κατὰ δύο ἔτη μεγαλειτέραν καὶ ὀλίγον ὑψηλοτέραν αὐτῆς. Καίτοι ἀμφοτέραι ἐφθασαν εἰς μεγάλην ἡλικίαν, ἐν τούτοις διετήρησαν τὴν ζωηρότητα καὶ εὐθυμίαν τῆς νεανικῆς τῶν ἡλικίας.

Νάνος διάσημος ὑπῆρξε καὶ ὁ *Ἰωσήφ Borulawski*, κόμης Πολωνός, γεννηθεὶς παρὰ τὸ *Chaliez* ἐν τῇ Ῥωσικῇ Πολωνίᾳ τὸ 1739. Κατέιχε πολλὰ καὶ ποικίλα προτερήματα, ἔγραψε δὲ ἀγγλιστὶ τὰ *Ἀπομνημονεύματά* του, ἅτινα εὐθὺς μετεφράσθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ ἐξεδόθησαν τὸ 1788. Ἐπειδὴ ἡ οἰκογένειά του ἦτο πτωχὴ, τὸν παρέλαβε παρ' αὐτῆς ἡ κόμισσα *Ταρνόου*, δώσασα εἰς αὐτὸν ἀρίστην ἀνατροφήν καὶ παιδείαν, τόσον μᾶλλον ὅσον ὁ *Borulawski* ἦτο ἀγγλινοῦστατος. Μετέπειτα ἐνεκα οἰκογενειακῶν ὑποχρεώσεων, τὸν παρέλαβεν ἡ κόμισσα *Οὐμίσκα*, ἥτις δεκαπενταετῆ τὸν παρουσίασεν εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν *Μαρίαν Θηρεσίαν*. Τόσον ἤρρεσεν εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν, ὥστε τὸν ἔλαβεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς, ὡσανεὶ ἦτο βρέφος καὶ τὸν ἠρώτησε τί ἀξιοπεριεργὸν εἶδεν ἐν Βιέννῃ. Ὁ *Borulawski* εὐφυῶς ἀπεκρίνατο, ὅτι εἶδε πολλὰ ἀξιοπαρατήρητα πράγματα, ἀλλ' ὅτι τῷ ἐφαίνετο ἔτι μᾶλλον ἐκπληκτικώτερον, ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐβλεπε. «Καὶ ποῖον λοιπὸν εἶναι; Τὸν ἠρώτη-

σεν ἡ Αὐτοκράτειρα. Τὸ νὰ βλέπω ἓνα ἀνθρωπίσκον ὡσὰν ἐμέ, ἀπεκρίθη ὁ Borulawski, νὰ κάθεται ἐπὶ τῶν γονάτων μιᾶς τόσοσ μεγάλης κυρίας.» Ἡ Αὐτοκράτειρα λίαν ηὐχαριστήθη ἐκ τῆς ἀπαντήσεως καὶ ὕταν

ἀνεχώρησε τῷ ἐδώρησεν ἀδαμάντινον δακτύλιον. Ὑστερον ἡ κόμησσα Οὐμιέσκα μετὰ τοῦ Borulawski μετέβη εἰς Λουνεβίλλην, ἔνθα ὁ βασιλεὺς Στανίσλαος, συγγενὴς τῆς, τῇ προσέφερε φιλοξενίαν, ὡς καὶ εἰς τὸν

νάνον αὐτῆς, εἰς τὰ ἀνάκτορά του, εἰς τὰ ὁποῖα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν κατῴκει καὶ ὁ ὀλίγον ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Bebé, ὅστις ἦτο ὀλίγον ὑψηλότερος τοῦ Borulawski. Τότε ὁ Borulawski ἦτο εἴκοσι καὶ ἐνὸς ἔτους. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μὲ τὸν Bebé, ὅστις ὅμως βραδύτερον τὸν ἐζηλοῦται καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὸν ἐμίσησε μάλιστα ὅτε τὸν εἶδεν ἐπιζητοῦντα τὴν συναναστροφὴν τῶν εὐφροστέρων αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς τὸν προετίμα ἀπ' αὐτόν. Ἡμέραν τινα, καθ' ἣν ἀμφοτέροι εὐρίσκοντο εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ βασιλέως, οὗτος ἠρώτησε τὸν Borulawski περὶ πλείστων πραγμάτων εἰς ἅτινα ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο ὀρθῶς καὶ εὐφρῶς. «Ἰδὲ, Bebé, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὁποῖα διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ σας. Ὁ Borulawski εἶναι ἀξιαγάπητος, εὐθυμος, εὐχάριστος καὶ πεπαιδευμένος, ἐν ᾧ σὺ μόνον μία μικρὰ μηχανὴ εἶσαι.» Ὁ Bebé δὲν ἀπεκρίνατο εἰς τὴν προσβολὴν ταύτην, ἀλλ' ὠρίσθη καθ' ἑαυτὸν νὰ ἐκδικηθῇ. Ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθε τοῦ δωματίου, οὗτος ἐπλησίασε σιγῇ τὸν Borulawski καὶ λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς μέσης τοῦ σώματος ἠθέλησε νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὴν πυράν. Ἀλλ' ὁ Borulawski ὄν ἰσχυρότερος, ὑπερησπίσθη ἑαυτὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγένετο θορυβώδης πάλη, ἐλκύσασα τὸν Στανίσλαον, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐχώρισε καὶ διέταξε τὸν Bebé νὰ μὴ φανῇ πλέον ἔμπροσθέν του. Καὶ συνεχώρησε μὲν ὁ βασιλεὺς μετὰ τινα καρὸν τὸν Bebé, ἀλλὰ μὲ τὴν συμφωνίαν ὅτι θὰ ἐζήτει ἀπὸ τοῦ Borulawski δημοσίᾳ συγγνώμην. Ἡ λύπη δὲ, ἣν ἐδοκίμασεν ἐκ τῆς ταπεινώσεως ταύτης συνέταμε τὸν βίον του.

Ὁ Borulawski ἐξηκολούθει μετὰ τῆς κομῆσεως νὰ περιέρχεται τὰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς πόλεις, ἔνθα μεγάλως εἰλκύετο ἡ προσοχὴ πάντων. Μετὰ τινα καιρὸν ἐνυμφεῦθη μετὰ τινος δεσποσύνης, γαλλίδος τὸ γένος, ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς κομῆσεως Οὐμιέσκα, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο τέκνα. Ἀπέβιωσε δ' ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1837 ἐν ἡλικίᾳ 98 ἐτῶν. Κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ παραδόξως τὸ ἀνάστημά του ἀνεπτύχθη ὀλίγον.

Ἐτερος νάνος, ἐπίσης γνωστός, εἶναι καὶ ὁ Jeffrey Hudson, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1616. Ἐκ τῆς οἰκογενείας του μόνος αὐτὸς ἐγεννήθη τοιοῦτος! Ὀκταετῆ ὄντα, ὁ πατὴρ του τὸν παρουσίασεν εἰς τὴν δούκισσαν Βούκιγγαμ, εἰς ἣν ποσοῦτον ἤρρεσεν, ὥστε τὸν ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ πατρὸς του. Ὁ πατὴρ τοῦ Jeffrey πτωχὸς ὢν, δὲν ἐδυσκολεῖσθη νὰ τῇ τὸν παραχωρήσῃ καὶ οὕτως ὁ μικρὸς Jeffrey ἀντήλλαξε τὰ πτωχικὰ ἐν-

δύματά του με μεγαλοπρεπή μεταξίνα ένδύματα και ἔλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τῆς δουκίσσης δύο ὑπηρέτας. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσιν, ὅτε ἦτο μεράκιον ἔτι, ἀνέκδοτόν τι ἀρκούντως εὐχάριστον, τὸ ἐξῆς: Ἄστειός τις μαθῶν ὅτι μία γείτων του, οὐσα γραῖα φλύαρος, εἶχε προσκαλέσῃ μυστικᾶ μερικὰς φίλας τῆς εἰς οἰκογενειακὴν συναναστροφὴν, καθ' ἣν θὰ ἐκακολόγουν τὸν πλησίον των, ἔλαβε κρυφίως τὴν γαλῆν τῆς, ἣν ἐκείνη ἐκάλει *Ῥούτερκεν*, τὴν ἐφόνουσε, τὴν ἐξέδαρε καὶ ἐκάλυψε διὰ τοῦ δέρματός τῆς τὸν μικρὸν Jeffrey, συνένοχον τῆς πανουργίας ταύτης, τὸν ὅποιον ἔθηκεν εἰς τινα γωνίαν τοῦ δωματίου ἐν ᾧ θὰ συνήρχοντο αἱ προσκεκλημέναι. Ὅτε δὲ τὸ δεῖπνον εὕρισκετο περὶ τὸ τέλος, μία τῶν προσκεκλημένων ἰδοῦσα τὴν γαλῆν, τῇ ἔτεινε τεμάχιον τυροῦ. «Εὐχарιστῶ, εἶπεν ὁ Jeffrey ἐντὸς τοῦ δέρματος τῆς γαλῆς, ὅταν ὁ Ῥούτερκεν πεινᾷ πέρνει μόνος του καὶ τρώγει.» Συγχρόνως δ' ἐπήδησεν ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης. Αἱ δυστυχεῖς ἠγέθησαν ἐτρομαγμέναι καὶ ἔφυγον, βάλλουσαι φοβερὰς κρυγὰς. «Αὐτὴ εἶνε μάγισσα! ἔλεγον, εἶναι μάγισσα! ἔχει γάτα 'πού 'μιλεῖ!» Καὶ ἔτρεχον φωνάζουσαι ὡς μαινόμεναι. Καὶ ἀνεκαλύφθη μὲν μετ' ὀλίγον τὸ μυστικόν, ἀλλ' ἡ ταλαίπωρος ἐκείνη γραῖα οἰκοδέσποινα ἦτο ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς εὐνοουμένης γαλῆς αὐτῆς. Καίτοι τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον, δεικνύει ὅμως ἡμῖν τὴν σμικρότητα τοῦ Jeffrey.

Ὅλιγον καιρὸν μετὰ τοὺς γάμους του, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Κάρολος Α' περιηγεῖτο τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῆς νεαρᾶς συζύγου του Ἐρζικέτης Μαρίας καὶ ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς Βούκιγγαμ, ὅστις πρὸς τιμὴν του ἔδωκε πολλὰς μεγαλοπρεπεῖς ἐορτὰς καὶ συμπόσια. Εἷς τι τῶν συμποσίων τούτων εἶδον τὸν Jeffrey, πρὸς μεγίστην ἀπάντων ἐκπληξιν, ἐξερχόμενον ἐκ τινος ζυμариоῦ καὶ ὠπλισμένον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ὡς ἰππότην. Ἦρσε πολὺ εἰς τὴν βασιλίссαν, εἰς ἣν προσεφέρθη ὑπὸ τῆς δουκίσσης καὶ συνεκατελέχθη ὡς ἀκόλουθος παρ' αὐτῇ. Ἡμέραν δὲ τινα, ἀφ' οὗ οἱ βασιλεῖς ἐπέστρεψαν πλέον εἰς Λονδίνον, προεχειρίσθη ἰππότης ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐν εὐθυμίᾳ εὕρισκομένου καὶ δι' ἀστειότητα πράξαντος τοῦτο. Ἄλλ' ὁ νάνος οὗτος καθυπερηφανεύθη ἐκ τῆς βασιλικῆς ταύτης εὐνείας, καὶ πιστεύων ἑαυτὸν σπουδαῖον ὑποκείμενον, δὲν ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ πλέον τὸν πατέρα του, ἵνα μὴ φαίνεται ὅτι καταγέται ἐκ ποταπῶν. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς μαθὼν τοῦτο, σκληρῶς τὸν ἐτιμώρησεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ὅτε ἐγένετο τριακονταετής, τὸ ἀνάστημά του ἀνεπτύχθη, ὅπως, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, συνέβη καὶ εἰς τὸν Borulawski, μέχρι 3 ποδῶν καὶ 9 δακτύλων. Ποιητὴς τις, Οὐίλλιαμ Δαθενὰν ὀνόματι, συνέθεσε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τραγικοκωμικὸν ποίημα, ἐπιγραφόμενον, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ νάνου, «Jeffreidos», καὶ ὅπερ κάλλιστα γεγραμμένον, ἐγένετο πολὺροτον. Ἐν αὐτῷ ὁ ποιητὴς, μεταξὺ ἄλλων ἀνδραγαθημάτων τοῦ Jeffrey, ἀναφέρει καὶ νίκην τινὰ, ἣν αἰσιῶς διεξήγαγεν ἐν τινι μετ' ὄρνιθος μονομαχίᾳ. Βραδύτερον κατὰ τὸ 1644, ὅτε μετὰ τὴν ἀγγλικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν καρατόμησιν Καρόλου τοῦ Α', ἡ βασίλισσα Ἐδβίκεττ Μαρία κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν, ὁ Jeffrey, πιστὸς τῆς ὡς πάντοτε ἀκόλουθος, τὴν ἠκολούθησε. Καθ' ὁδὸν ὅμως προσεκάλεσεν εἰς μονομαχίαν εὐγενῆ τινα, Crofts καλούμενον, ὅστις μυριοτρόπως καθ' ἅπαν τὸ ταξείδιον τὸν ἠνώγει διὰ προσβολῶν καὶ ἐμπαιγμῶν. Τοῦ Crofts δεχθέντος τὴν μονομαχίαν, ὁ Jeffrey ἔχων ἀνὰ χεῖρας βεβόλθερ ἀνέβη ἐφ' ἵππου, ἐπυροβόλησε καὶ ἐφόνευσε τὸν Crofts, πρὸς μεγίστην τῶν παρισταμένων ἐκπληξιν.

Ὁ Jeffrey ἀπεβίωσεν ἐν Λονδίῳ τὸ 1682 ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα τριῶν ἐτῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Οὐεστμίνστερ, ἔνθα εἶχε τεθῆ ὡς συν-ένοχος συνομωσίας τινὸς κατὰ τοῦ Πάπα.

Περίεργος ἐπίσης νάνος μὲ δύναμιν Ἑρακλέους ἔζη ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1735. Κατήγετο ἐξ Ἰρλανδίας καὶ ὀνομάζετο Ὁθεν Φάρελ, ἐκ ποταπῆς δὲ καταγωγῆς. Εἶχε μεταβῆ εἰς Δουβλίνον, ἵνα εἰσέλθῃ παρὰ τινι ἀξιοματικῷ ὡς ὑπηρέτης. Ἐν τούτοις εἶχεν ἑκτακτὸν ἰσχύον διὰ τὸ ἀνάστημά του (τριῶν ποδῶν καὶ ἐννέα δακτύλων ὕψους), διότι ἡμέραν τινὰ, πρὸς μεγίστην τῶν παρισταμένων ἐκπληξιν, ἐσήκωσε τέσσαρας ἀνδρας, δύο ἐφ' ἑκατέρου τῶν βραχιόνων του. Τὸν συνεβούλευσαν νὰ ἐπιδεικνύηται εἰς τὰς πόλεις, ὡς τι περίεργον, τὴν δὲ συμβουλὴν ταύτην ἠκολούθησε, καὶ ἐπὶ τινι ἔτη ἐδείκνυτο ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς εἰς τινὰς πόλεις. Μετὰ τινὰ καιρὸν ἐπανήλθεν εἰς Λονδίνον, ἔνθα, ἐπειδὴ ἦτο λίαν ὀκνηρὸς, ἔζησεν ἀθλιῶς, ἐπαιτῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς. Ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1742. Ἔτη

τινά πρὸ τοῦ θανάτου του, εἶχε πωλήσῃ τὸ σῶμά του ἀντὶ μικρῆς συντάξεως εἰς τινὰ χειροῦργον.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Β'. τῆς Ἀγγλίας, ἀφίκετο εἰς Λονδῖνον νάνος, Ἰωάννης Βορμβέρ καλούμενος, ἡλικίας τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν

καὶ ἔχων ἀνάστημα δύο ποδῶν καὶ ἑπτὰ δακτύλων. Οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχον ἴδη τοσοῦτον μικρὸν νάνον· ἔφερε μακρὰν γενειάδα καὶ ἔψαλλε λίαν καλῶς. Κατήγετο ἐξ Ἑλβετίας καὶ ἀλληλοδιαδόχως παρέστη ἐνώπιον πολλῶν βασιλέων καὶ τέλος εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας.

Ὅταν ἐταξείδευεν εἶχε πάντοτε μικρὸν κιβώτιον, ἐν ᾧ εἰσῆρχετο, ἵνα μὴ οἱ περίεργοι τὸν βλέπωσιν. Ἀπέθανε δὲ θάνατον οἰκτρὸν, πνιγείς μετὰ τοῦ κιβωτίου του κατὰ τὸ 1695.

Ἐν τῷ γυναικείῳ φύλῳ ἀναφέρεται ὡς ἡ μᾶλλον κοντὴ νάνος, ἡ Λικατερίνη Ἑλένη Στόμπερεν, ἐν Νυρεμβέργῃ γεννηθεῖσα, καὶ τὴν ὁποίαν ἕνεκα τῆς σμικρότητος τοῦ σώματός της, ὕπερ ἄλλως τε οὐ-

δὲν ἐλάττωμα εἶχεν, ἐκάλουν παίγνιον τῆς φύσεως. Δυστυχῶς δὲν εἶναι γνωστὰ τὰ τοῦ βίου τῆς νάνου ταύτης.

Γνωστότατος νάνος εἶναι καὶ ὁ Στρατηγὸς Τὸμ Ρουσε παρουσιασθεὶς εἰς ἀπάσας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ σχηματίσας ὡς ἐκ τούτου κολοσσαίαν περιουσίαν. Τὴν περιουσίαν του δὲ ταύτην καὶ τὴν φήμην του ὀφείλει εἰς τὸν διάσημον Βάρνουμ, τὸν ἐργολάβον τῶν παραστάσεων του καὶ τὸν βασιλέα τῆς νεωτέρας ρεκλάμας. Οὐδὲν ἀληθῶς τὸ ἐξαιρετικὸν ἔχει τῶν ἄλλων ὁμοίων του, ἀλλὰ τὴν φήμην ταύτην τὴν ὀφείλει εἰς τὰς ἐπιδειξίους εἰδοποιήσεις τὰς ὁποίας ὁ Βάρνουμ ἐποίησε περὶ αὐτοῦ.

Τὸ ἀληθές αὐτοῦ ὄνομα ἦτο Κάρολος Στράττων, τὴν δ' ἔπωνυ-

μίαν Στρατηγὸς Τὸμ Ρουσε (rouce = μέτρον: δάκτυλος) τῷ τὴν ἐκόλλησεν ὁ Βάρνουμ. Ἐγενήθη τὴν 11 Ἰανουαρίου 1832 ἐν τινὶ πόλει τῆς Ἀμερικῆς, ὡς ἔλεγεν ὁ Βάρνουμ, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι διὰ τὴν ἐλκυσὴν τὴν κοινὴν περιεργίαν, ὁ Βάρνουμ τῷ εἶχε προσθήσῃ πολλὰ ἔτη. Κατ' ἀρχὰς ἐνεφανίσθη ἐν Νέξ Ὑόρκη ὑπὸ τοῦ Βάρνουμ. δαπανήσαντος μυθώδη ποσὰ εἰς ἀγγελίας (reclames), εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ἵνα ἐλκυσὴν τὸ κοινόν. Καὶ τῷ ὄντι κατὰ χιλιάδας συνέβρον οἱ θεαταί, διὰ τὴν ἰδῶσαι τὸ μεγαλειότερον μέχρι τοῦδε περιεργόν ὄν, ὅπερ (ἔλεγεν ὁ Βάρνουμ ἐν τῇ *ρεκλάμα* του) ὅσοι δὲν ἴδωσι θὰ λυπῶνται καθ' ὅλον τὸν βίον των». Ἀφ' οὗ περιῆλθε τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, συνάζων πανταχοῦ εἰς τὸ θέατρόν του πλῆθος ἀνθρώπων καὶ... πᾶμπολλα χρήματα εἰς τὰ θυλάκιά του, ἐπεβιβάσθη τέλος εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐπὶ τινος πλοίου, «ἵνα μεταβῆ εἰς ἐπίσκεψιν τῆς βασιλείας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἀγγλῶν εὐγενῶν» ὡς εἶχε προκηρύξει. Πλέον τῶν δέκα χιλιάδων τὸν συνώδευσαν μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου, αἱ ὁδοὶ αὖς διήλθεν ἐπληροῦντο ὑπὸ περιέργου πλήθους καὶ ὅτε ὁ μικρὸς θριαμβευτὴς διήλθεν ἐπ' ἀνοικτῆς ἀμάξης, τὰ λευκὰ μανδήλια ἐσεῖοντο ὡς σημεῖον ἀποχαιρετισμοῦ ἀπ' ὄλων τῶν παραθῦρων, συγκινηθέντες δὲ οὗτος ἐχαιρέτα πάντας ἐπιχαρίτως.

Κατὰ πρῶτον παρουσιάσθη εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ κοινὸν ἐπὶ τοῦ Ἡγεμονικοῦ Θεάτρου, παριστῶν τὸν Ναπολέοντα Α' καὶ ἄλλους ἐπισήμους τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρας· τὸσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπιτυχία του, ὥστε μυριάδες θεατῶν ἐπλήρουν τὸ θέατρον καθ' ἐκάστην ἐσπέραν χειροκροτοῦντες αὐτόν. Μετὰ τινὰ καιρὸν παρουσιάσθη πρὸς τὴν Βασίλισσαν καὶ πρὸς τὴν Βασιλικὴν οἰκογένειαν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας παρέστησεν ὅπως εἰς τὸ θέατρον. Ἡ Βασίλισσα εὐχαριστηθεῖσα τῷ ἔκαμε πλεῖστα δῶρα. Ὑστερον μετέβη εἰς Παρισίους ἔνθα εὗρε τὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν καὶ ὅπου ἐπίσης παρουσιάσθη εἰς τὴν Βασιλικὴν οἰκογένειαν.

Καίπερ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ὁ Τὸμ Ρουσε παρουσιάζετο εἰς τὸ θέατρον, ἐδέχετο ὅμως καὶ κατ' οἶκον. Κατόφκει ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἐν τῇ καὶ ὁ διάσημος αἰσιδὸς Λαμπλάς, ὅστις τὸναντίον εἶχεν ἀνάστημα γίγαντος σχεδόν. Πρῶταν τινὰ Ἀγγλοὶ περιηγηταί, ἐκ περιεργίας, ἵνα ἴδωσι τὸν τόσον εἰς τοὺς συμπατριώτας των διεγείραντα ἐνθουσιασμὸν νάνον, ἀνέρχοντα εἰς τὴν οἰκίαν· ἀλλ' ἀπατηθέντες ὡς πρὸς τὸ πάτωμα κρούουσι τὴν θύραν τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐνδυσομένου Λαμπλάς, ὅστις ἀνοίγει τὴν θύραν, περιβεβλημένος τὸν κοιτωνίτην του.

— Ποῖον ζητεῖτε; ἐρωτᾷ.

— Τὸν στρατηγὸν Τὸμ Ρουσε.

— Ἐγὼ εἶμαι, ἀπαντᾷ ψυχρῶς ὁ Λαμπλάς.

Βαθεῖα ἐκπληξίς κατέλαβε τοὺς ξένους, θεωροῦντας αὐτὸν μετὰ περιδεοῦς ὕφους.

— Ἐνωῶ τὴν ἐκπληξίν σας, ἀπαντᾷ ὁ κολοσσός... Ἄλλ' ὅταν δὲν περιμένω κἀνένα, τότε λαμβάνω, τὸ σύνθημα ἀνάστημά μου.

Ὁ στρατηγὸς Τὸμ Ρουσε περιηγήθη τὰς πλείστας Εὐρωπαϊκὰς πόλεις ἐπιδεικνυόμενος καὶ διεγείρων πανταχοῦ τὸν θαυμασμόν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐνυμφεῖθη νάνον τινὰ, Λαθινίαν Οὐάβρεμ καλουμένην, ἣν ἠγάπα, ἀλλ' ἦντινα ταχέως ἐστερήθη. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1876 ἐνυμφεῖθη ἐκ νέου χαρίεσαν νεάνίδα, ἣτις φιλοστοργότατα τὸν περιποιήθη ἄχρι τοῦ πέρατος τῆς ζωῆς του, συμβάντος τὸν Ἰούλιον τοῦ 1883 ἐν Ἀμερικῇ. Ὁ θάνατός του διεφημίσθη πανταχοῦ, ἅπασαι δὲ αἱ ἐφημερίδες καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ σπουδαῖαι ἐγραψαν ἐκτεταμένας νεκρολογίας περὶ αὐτοῦ.

Περιεργὸς νάνος ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀρέμας, ἐπικληθεὶς *Ναύαρχος Βάρ Τρόμπ*. Ἦτο κατὰ τρεῖς δακτύλους μικρότερος τοῦ Τὸμ Ρουσε, ζωηρότατος, ἀγγλίνους καὶ ὑγιῶς κράσεως. Ἐγνώριζε λαμπρὰ χορὸν, ἔβαλλεν ἐπίσης ὠραῖα, ἐγνώριζε σπαθασκίαν, ἔπαιζε χαρτιά, καὶ κατεσκεύαζεν ὁ ἴδιος μικρὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἐδῶρει ὡς ἐνθύμια εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης παρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς Βασίλισσας τῆς Ἀγγλίας, ἔζη δὲ τῇ συνδρομῇ τοῦ Βασιλέως τῆς Ὀλλανδίας.

Τὴν δημοσίαν πρὸ πάντων περιεργίαν ζωηρῶς ἐκίνησαν οἱ δύο νάνοι ἐσχάτως ἐν Παρισίοις, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1885. Εἰσὶν Ἀμερικανοὶ καὶ ὁ μὲν καλεῖται Στρατηγὸς *Mite* (mite εἰς τὸ ἀγγλικὸν σημαίνει

τίποτε· ὄθεν στρατηγὸς Οὐτίς) ἢ δὲ *Mis Milla* "Εδουαρ. Ὁ πρῶτος εἶναι εἰκοσαέτης, ὕψους ὀκτώ ποδῶν καὶ ζυγίζει ἐννέα λίτρας, ἢ δὲ δεκαοκταέτης, ἔχει ὕψους δεκαοκτῶ ποδῶν καὶ βάρους ἐπτὰ λιτρῶν.

Ὁ στρατηγὸς Οὐτίς παρουσιάσθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸ δημόσιον ἐν Νέξ Γόρκη, μετέπειτα δὲ εἰς Λονδίνον. Μεταθὰς πάλιν εἰς Ἀμερικὴν ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν διπλοῦς ἤδη, μετὰ τῆς ἀνωτέρω μνημονεύθεισας συντρόφου του. Ἐν Λονδίῳ παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τῆς Βασιλείσσης Βικτωρίας ἐπὶ τραπέζης, ἡ δὲ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας τοὺς ἐδέχθη τρίς πρὸς μεγάλην τῶν πριγκηπισσῶν χαρὰν.

Ὁ στρατηγὸς Οὐτίς εἶναι ξανθὸς καὶ καλοκαυωμένος, ὁμοιάζει δὲ καταπληκτικῶς τοῦ ὁμοίου του *Behé*. Εἶναι λίαν ἀγγίλους, ζωηρότατος καὶ εὐθυμώτατος, προσέτι ἐπιδεδξιώτατος μῆμος καὶ ὑποκρίνεται πολλὰς μιμητικὰς σκηνὰς, μεταξύ ἄλλων μέθυσον Ἀμερικανὸν, ὃν θαυμασιῶς ἐπιτυγχάνει. Τὰ δύο ταῦτα ἀνθρωπάκια, ἀφ' οὗ μετέβησαν εἰς Βερολίνον, Μόναχον καὶ εἰς ἄλλους τόπους, ἐσχάτως τὸν Μάϊον τοῦ 188ῷ ἐνουμφεύθησαν ἐν Μάγχεστερ, τῆς τελετῆς γενομένης ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ἐγγραφῆς τῶν γάμων.

Ἐν τούτοις οἱ νάνοι ἦσαν συρμὸς κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, διότι οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας πολὺ τοὺς ἠγάπων, καὶ εἶχον ἀρκετοὺς εἰς τὰ ἀνάκτορά των· οἱ βασιλεῖς μάλιστα τῆς Ἰσπανίας ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος νὰ ἔχωσιν εἰς τὰς αὐλὰς των πολυαριθμοὺς νάνους.

Ἡ ἀγάπη αὕτη τῶν μεγιστάνων πρὸς τοὺς νάνους, ἔσχε πλείστους ὀπαδοὺς καὶ πᾶς τις ἐπεθύμει νὰ ἔχη νάνον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἀδύ-

νατον νὰ ἐπαρκέσωσιν οἱ ὑπάρχοντες, διὰ τοῦτο ἐπεχείρησαν νὰ κατασκευάσωσιν τοιοῦτους. Πολλοὶ πτωχοὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τῶν τέκνων των ἤλειπον τὸ νωτιαῖον αὐτῶν ὅσπουν καὶ τὰς κλει-

δώσεις διὰ τινος ἀλειφῆς πλειστάκις, μέχρις ὅτου ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἐξηραίνετο καὶ οὕτως ἠμποδίζετο ἡ ἀνάπτυξις. Ταιουτοτρόπως τὰ παιδιὰ ἔμενον νάνοι καὶ οἱ γονεῖς των τὰ ἐπώλουν ἀντὶ μεγά-

λης τιμῆς εἰς τοὺς μιμουμένους τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν πλουσίους.

Ἵπῆρξαν καὶ ἄλλοι νάνοι ἄρβενες καὶ θήλειαι, οὐδὲν ὅμως μᾶλλον ἀξιοπεριέργον τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων παρουσιάζοντες. Ἐτεροὶ ἐπίσης, δὲν εὐρέθησαν εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην νὰ ἐπιδεικνύωνται δημοσίᾳ, ὅπως πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀλλὰ γεννηθέντες ἐν ἀνεξαρτήτῳ θέσει, ἔζησαν ἐλευθέρως εἴτε ὡς ζωγράφοι εἴτε ὡς ἰδιῶται. Περαιῶν δὲ ταύτην τὴν μικρὰν πραγματείαν πρέπει ν' ἀναφέρω καὶ τινὰ νάνον περὶ οὗ ἐγένετο λόγος κατὰ τοὺς περὶ Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἰταλίας πολέμους. Ὅταν ὁ Γαριβάλδης εὐρίσκετο ἐν Σικελίᾳ μὲ τοὺς ἐθειλοντάς του, παρουσιάσθη πρὸς αὐτὸν ἡμέραν τινὰ ἀληθῆς νάνος, οὐτινος ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, ζητῶν ἐπιμόνως, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, νὰ τὸν στρατολογήσῃ. Μετὰ τὴν πρώτην συμπλοκὴν, ἣν ὁ Γαριβάλδης συνῆψε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὁ αὐτὸς νάνος παρουσιάσθη ἐκ νέου πρὸς τὸν στρατηγὸν φωνάζων: «Στρατηγέ, δὲν μὲ ἠθελήσατε, ἀλλ' ἐγὼ σᾶς ἠκολούθησα καὶ ἐπολέμησα μὲ σᾶς· εἶμαι μάλιστα πληγωμένος!» «Εὐγε! λέγει ὁ Γαριβάλδης, ἀναγνωρίσας αὐτὸν. καὶ ποῦ ἐπληγώθης;» Μετὰ τινὰ ἐνδοιασμὸν ὁ νάνος τῷ ἔδειξε μικρὰν ἐπὶ τοῦ ὤμου πληγὴν. «ὦ! ὦ! εἰς τὴν ῥάχην πληγὴν! Ποτὲ δὲν θὰ γίνης καλὸς στρατιώτης!» Καὶ ὁ δύστηνος κοντὸς ἐθειλοντῆς ἀπεσύρθη συγκεχυμένος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐμπικτικῶν γελώτων τῶν παρισταμένων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀκόλουθον μάχην, παρουσιάσθη ἐκ νέου, βαδίζων ὅμως μετὰ κόπου. «Στρατηγέ, λέγει, ἐπληγώθην ἄλιν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην εἰς τὸ στήθος!» Καὶ δεικνύων τὸ διάτρητον ἐκ τῶν σφαιρῶν στήθους του, ἔπεσε νεκρὸς πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Γαριβάλδη, ὄντος λίαν συγκεκινημένου, διότι ἔβλεπε τοσαύτην ἐνεργητικότητα καὶ τοσοῦτον θαρῆρος ἐντὸς τόσοσιν μικροῦ σώματος.

Ἐν Ἀθήναις, Ἰούλιος 1885.

Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΙΖΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ὁ ἐπιφανὴς ἡμῶν συνεργάτης ἐγεννήθη τῷ 1810 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξ οἰκογενείας ἀρχῆθεν διακρινομένης ἐν τε τῇ ποιήσει καὶ τῇ φι-

λογογίᾳ. Τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδὰς διήνυσεν ὑπὸ τοὺς ἀειμνηστους διδασκάλους τοῦ Γένους Βαρδαλάχου καὶ Γεννάδιου, εἶτα δ' ἀπεπεράτωσε ταύτας ἐν τῇ στρατιωτικῇ Σχολῇ καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ

Μονάρχου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐχορημάτισε κατ' ἀρχῆς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ μετέπειτα σύμβουλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τέλος Πρεσβευτὴς παρὰ διαφόροις Εὐρωπαϊκαῖς Αὐλαῖς.

Ἀλλὰ τὸ στάδιον, ἐν ᾧ ὑπὲρ πάντα ἄλλον διέπρεψεν ὁ γεγραμμένος καὶ ἔξοχος ἀνὴρ, καὶ ἐν ᾧ αἰετοῦτε τ' ὄνομά του θὰ μένη ἀθάνατον καὶ κορωνίς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, εἶναι τὸ συγγραφικόν ἀκολουθῶν τὰς ἱεράς τρίβους τοῦ πατρὸς του Ἰακώβου Ραγκαβῆ καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ Νερουλοῦ, κατέγινε καὶ διεκρίθη ἐν τῇ Ποιήσει, τῇ Ἀρχαιολογίᾳ καὶ τῇ Φιλολογίᾳ, ἔλαφρον καὶ μὴ, καὶ ἀνεδείχθη τοσοῦτον πολυγράφος, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος συγγραφεὺς, συγγράψας τοσαῦτα ἔργα, ὧν ἄλλως ἕκαστον θὰ ἤρκει, ὅπως προσπορίσῃ τῇ φίλῃ Πατρίδι ἀνά ἕνα ἐπίδοξον συγγραφεῖα.

Ὡς ποιητὴς ὁ κ. Ραγκαβῆς διέπρεψεν ἐν ἑκάστῳ εἶδει τῆς ποιήσεως, ἐν τε τῇ Λυρικῇ, τῇ Ἐπικῇ καὶ τῇ Δραματικῇ, ποιήσας πλείστα ἔξοχα ποιήματα, ἐν οἷς ἐπανθεῖ ἡ χάρις καὶ τὸ γλαφυρόν τοῦ λόγου, μετ' αἰσθηματικῆς σκέψεως συνδιαζόμενα, καὶ πλείστας ὅσας τραγωδίας καὶ κωμωδίας, μεταφράσεις ἐμμέτρους ἀρχαίων δραμάτων κλπ., ἀξίας νὰ κατατάξωσιν αὐτὸν μεταξύ τῶν μεγαλειτέρων Βάρδων τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου κόσμου. Ἐν ταύτῳ τὸ Πολιτικόν στάδιον τοῦ διαπρεποῦς ἀνδρὸς δὲν μένει ἄμυρον δαφνῶν. Ἀπειράκις ὁ σοφὸς ἀνὴρ καὶ διαπρεπὴς ποιητὴς, προήσπισε τῆς Πατρίδος αὐτοῦ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, διὰ σειρᾶς περρωτισμένης ἐνεργείας καὶ ἐξόχου ἐργασίας, κατέδειξε δὲ ὅτι μέγα χαίρει δικαίωμα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Πανελληνίου.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνικῳ ἡμερολογίῳ αἰετοῦτε προσέφερε τὴν ἐπιφανῆ αὐτοῦ συνεργασίαν καὶ ἐστόλισε τὴν «Ποικίλην Στοᾶν» ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, δι' ἔργων διακεκριμένων καὶ πολυτίμων.

Ἐν Βερολίῳ 13 Ἰουνίου 1885.

Φίλτατε Κύριε,

Ἡμέρας μόνον τινὰς ἄφ' οὗ ἔλαθον τὴν ὑμετέραν ἀξιόλογον ἐπιστολήν, μοὶ περιῆλθε καὶ ἡ δημοσίευσίς τοῦ 1885 τῆς λαμπρᾶς «Ποικίλης Στοᾶς», δι' ἣν ἐκ καρδίας σᾶς συγχαίρω. Δεσπομερῆ τῶν περιεχομένων κρίσιν, καὶ ἄφ' οὗ τ' ἀναγνώσω ἐπισταμένως, ἔσεται καὶ ἀδύνατον καὶ μάταιον νὰ ἐκέρω. Ἄρκει ἡ ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγνωστῶν γενησομένη βεβαίως γενικὴ ἀναγνώρισις, ὅτι ἡ αὐθουωτάτη καὶ λίαν ἐκλεκτὴ ὕλη τοῦ βιβλίου ἐστὶ πάσης ἐπιδοκιμασίας ἀξία διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς ποικιλίαν, διὰ τοῦ τερπνοῦ εἰς τὸ ὠφέλιμον ὁδηγοῦσα, καὶ εἰς τὴν ζῆλον πρὸς ἀνάγνωσιν προετρύνουσα.

Ἄνταποκρινόμενος εἰς ἣν ἔχετε καλωσύνην τοῦ νὰ ἐπιμένητε νὰ λάθητέ τι ὑπ' ἐμοῦ ὑπογεγραμμένον, πέμπω ὑμῖν διὰ τὸ 1886 τὸ ἐπισυνημμένον ἀνέκδοτον ποίημα, ἐπιφυλασσόμενος πάλιν, ἐὰν ἐξέλθῃ τι τοῦ καλίμου μου, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἔτους τοῦ 1886, δ' ἐγὼ αὐτὸς νὰ μὴ κρίνω ἐντελῶς ἀνάξιον τῆς Π Στοᾶς καὶ τῶν Συνεργατῶν αὐτῆς, νὰ πέμψω ὑμῖν προθύμως.

Μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ φιλόκαλον ἀντίτυπον τοῦ ὑμετέρου λαμπροῦ ἡμερολογίου καὶ μετὰ πάσης ὑπολήψεως.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΒΟΤΣΑΡΗΣ

(Ἐγρᾶφη ἕνα μουσουργηθῆ εἰς Cantate ὑπὸ τινος ἐπισήμου μελοποιοῦ).

Αναστάσεως ἡμέρα!
Φῶς ἐκλάμπ' εἰς τὸν αἰθέρα,
φλὸξ εἰς ἄκρας ὕψηλας,
Ἄνηγέρθη ἐλευθέρα
ἡ πολύδοξος Ἑλλάς.

Πάλλει τῶν μαχῶν τὸ δόρυ.
Σείονται κοιλάδες, ἔρη
καὶ ἀκταὶ μετὰ βοῆς.
Χαίρε, κ' ἐν θριάμβοις χώρει
ἡ ἀρχαία ἡρώϊς.

Ἐξ ἄσιανῶν τελεμάτων
ἐπὶ σὲ, ὦ γῆ θαυμάτων
ἐπνευσεν ἡ καταίγις,
καὶ ἐσέσθης, ὡς διάττων
ἄστρον, ὁ φωστήρ τῆς γῆς.

Ἐκ τῶν βάρων τὴν γῆν σείων,
ἔστρωσε δι' ἐρειπίων
ὁ ἀνιλεῖς τυφῶν
τὴν πατρίδα τῶν ἀνδρείων,
τὴν ἐστίαν τῶν σοφῶν.

Κ' εἰς δεσμά σκληρᾶς δουλείας
κεῖτ' ἐκτάδην τραυματίας
τῆς Ἑλλάδος ὁ λαός,
τῆς μεγάλης ἱστορίας
ὁ πρωτότακος υἱός.

Δειλή κ' ἔντρομος ἀγέλη
 σύρει δέσμια τὰ μέλη,
 κ' εἰς νυκτὸς σκοτίαν βόσκει,
 Πλήν, τί τοῦτο;.. Ὑποφώσκει!
 Ἐνατέλλει! Ἐνατέλλει!

Ἡ αὐγή χαράζει μόλις,
 Πᾶσα χώρα, πᾶσα πόλις
 ἐξυπνᾷ, ὑποκινεῖται,
 καὶ τὰ ὄρη
 δαφνηφόροι
 διατρέχουσιν ἐπλῖται.

Τίς ὁ προχωρῶν ἀψήφως
 τῶν φαλάγγων μεταῦ;
 Εἶν' ὁ εὖ αὐτοῦ τὸ εἶφος
 καὶ τὸ βλέμμα του εὖ.

Εἶν' ὁ Βότσαρης. Τὸ Σούλι
 ἔχει φωλεάν ὁ λέων,
 ὅπου λόχ' ἠρώων νέων
 νεκροὶ πίπτουν, ὄχι δοῦλοι.

Ἄμα ἤκουσε τὸν κρότον
 τῶν πολεμικῶν σαλπίγγων,
 ἢ πατρὶς τὸν εἶδε πρῶτον
 δι' αἱμάτων καὶ ἰδρώτων
 νὰ ρίφθῃ, τὴν σπάθην σφίγγων.

Ὅπου πλήττει τὰ ἐδάφη
 ὁ ἀγέρωχός του ποῦς
 μαχητὰς ἐμοῦσ' οἱ τάφοι,
 καὶ τυράννων αἷμα βάρει
 τῶν βουνῶν τὰς ἀτραπούς,

Πάλῃ αἶρεται ἀγρία,
 Τὰ Ὑρκανικὰ θηρία
 ὠρμησαν αἰμοχαρῆ,
 κ' αἶμι' ἀχνίζον τὰ πεδία
 τῆς Ἑλλάδος πλημμυρεῖ.

Μετὰ ρονικῶν ὀργίων
 πᾶσαν πόλιν καὶ χωρίον
 νέμεται πυρκαϊά,
 καὶ τὸ αἷμα τῶν σφαγίων
 δι' ἐκδίκησιν βοᾷ.

Εἰς τὰ ὕψ', ἰδοῦ, ἐφάνη
 καὶ εἰρήρης σπεύδει, φθάνει
 ἄγγελος ἐκδικητής.
 Λόχος μαχητῶν βλαστάνει,
 Βότσαρη, ὅπου πατεῖς.

Πρὸς τὸ Μεσολόγγι βαίνεις, καὶ ἡ θαλασσία πόλις,
 τῶν ἠρώων φωλεά,
 φρικτᾷ,
 καὶ ἀστράπτουν τὰ πλευρά της, κ' ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὄλης
 διὰ σιδηρῶν στομάτων τὴν ἀνάστασιν βοᾷ.

Ἄλλ' ἰδοῦ, ὀφθαλμοῦς ὅπου βλέπει,
 τὸν ὀρίζοντα πέριξ καλύπτει
 μελανή καὶ διάφλογος σκέπη,
 Δάση, ὄρη, τὴν γῆν πᾶσαν κρύπτει.

Εἶναι φόνου πυκνούμενα κύματα,
 εἶν' ἐχθρῶν μυριάδες λυσσῶσαι.
 Αἷμα ρέ' εἰς τ' ἀνήμερα βήματα,
 καὶ φλογῶν ἀναθρώσκουσι γλώσσαι.

Ἐγερθῆτ', ἐγερθῆτε
 τῆς πατρίδος οἱ θύται.
 Ὁ βωμός σας ἐστήθη.
 Εἰς τὴν χεῖρα τὸ εἶφος!
 Ἄνὰ εἰς πρὸς ἕν στίφος!

Δέν μετροῦνται αἱ χεῖρες, μετροῦνται τὰ στήθη.

Θὰ σφαγῆτ' ἐπ' ἐνδόξου πεδίου,
 ἀπινεῖς θὰ σὰς σχίσωσι λύκοι·
 Καὶ ὁ θάνατος πλήν τοῦ ἀνδρείου,
 καὶ αὐτὸς εἶναι νίκη.

Εἰς τῶν τάφων σας τὰ χεῖλη
 φωταυγῆς ἄς ἀνατείλῃ
 τῆς ἐλπίδος ὁ ἀστήρ.
 Περιπτύεσθε ἀλλήλους,
 γονεῖς τέκνα, φίλοι φίλους,
 τὴν μνηστὴν ὁ μνηστῆρ.

Ἐν ᾧ δ' οὕτω συνελθούσιν
 τὴν ψυχὴν ἢ ψυχῆ,
 ἐξ αὐτῶν ἄς ἀναδύσῃ
 ἢ θερμὴ προσευχή:

« Σὲ τὸν Θεὸν ἐν οὐρανοῖς
κράζ' ἢ ψυχὴ μας ἔσσει.
Πίπτουν κ' ἐγείρονται λαοί
ἅμα τὴν χεῖρά σου κινεῖς.

Τὰ ὅπλα τῆς ὀργῆς σου
ἐγέρθητι κ' ἐνδύσου!
Τὴν τυραννίαν πάταξον!
Δὸς θάνατον γενναῖον,
καὶ εἰς σκηνὰς δικαίων
τὰ θύματα κατὰταξον! »

—
Σύγκρουσις ξιφῶν!
Φοδερὸς τυφῶν!
Μαίνονται τὰ πυροβόλα.
Πανταχοῦ σφαγὴ!
Ἐρυθρὰ ἢ γῆ,
ἐρυθρὰ εἶν' ὅλα.

Τὰ δεσμὰ καθημαγμένα
ἐπισείουν μυριάδες.
Κλίναι', Ἐλληνας, αὐχένα,
ἢ σκορπίσθητε φυγάδες.

Ὅχι! Ἐλλην πρὶν τραπῆ
καὶ εἰς τὸν ζυγὸν πρὶν κλίνει,
τὸν ἀρπάζ' ἢ ἀστραπή
τοῦ θανάτου ἢ πυρίνη.

—
Ἴδου, ὁ δαυλὸς εἰς πυρίτιν προσήχθη.
Ἡ γῆ συνετρίθη, ὁ ἄδης ἠνοιχθη,
Λίθοι, ἔυλα, χύματα,
μέλη, σάρκες, πτώματα
πίπτουσιν εἰς στρώματα,
κ' εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ πόλις τῆς καταστροφῆς
ὅτι αἶρεται νομίζεις ἀκτινοστεφής.

—
Οὕτω, παντεπόπτα, κρίνεις
εἰς τὰς θελας σου βουλὰς; —
Ἐπεσας, καὶ θενά μείνης
ἄπνους, ἐνδεής ἀμύνης,
ἀνεκδίκητος, Ἐλλάς;

Ἄνεκδίκητος; Οὐδόλως!
Ὅφισ εἰς τὸ σκότος ἔρπει;
Εἶν' ὁ Βότσαρης. Τὸν τέρπει
συμμιγῆς ἀνδρείας δόλος.

Μόνος κατὰ μυριάδων
εἰς ἐχθρῶν σκηνὰς ἐμβαίνει
μάχαιραν δὲν κρύπτ' εἰς κλάδον
εἰς τὸ στήθος τὴν θερμαίνει.

Εἰς τὸ αἶμα τοῦ φονέως
τῆς πατρίδος του τὴν νίπτει.
Τὸν Σατράπην νεκρὸν ρίπτει
ὅμως καὶ αὐτὸς πληγείς,

« Πατρίς, » κράζει, « νίκη, κλέος
εἰς τὰ ὅπλα σου! » καὶ πίπτει
κατὰ γῆς,
κ' ἐκ τοῦ αἵματός του νέος
θαλλὸς δάφνης ἀνακύπτει.

Φύλλ' ἀθάνατα μυρία,
ποτισθεὶς εἰς αἶμα, τρέζει
πᾶς πολυδοξὸς τῆς κλάδος.
Καταβάσα δὲ εἰς νέφη
ἢ θεὰ Ἐλευθερία,
δρέπει ἐξ αὐτῶν, καὶ στέφει
τοὺς κροτάφους τῆς Ἑλλάδος.

—
Χαῖρε, εἰς αἰῶνας χαῖρε,
τῶν λαῶν σεπτὴ τροφός.
Εὐκλεεῖς σου αἱ ἡμέραι!
Ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος γέρε
τὸ ἀθάνατόν σου φῶς.

Ἰούνιος 1885.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἀξιότιμε Κύριε I. Ἀρσένη,

Ἐλαβον τὴν περισπούδαστον ἀπὸ 21 Αὐγούστου λήξαντος ὑμετέραν ἐπιστολὴν καὶ τὸ σῶμα τῆς «*Ποικίλης Στοᾶς*», τὸ ὁποῖον εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἀποστείλητε.

Χαίρων ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ἣτις μοὶ δίδεται ἵνα μεθ' ὑμῶν γνωρισθῶ, ἐπαφελοῦμαι αὐτῆς, ὅπως εὐλικρινῶς συγχαρῶ ὑμᾶς ἐπὶ τῷ λαμπρῷ καὶ ἐθνωφελεῖ ἔργῳ, τὸ ὁποῖον, χάρις εἰς τὴν φιλομουσίαν καὶ τοὺς ἀτρύτους ὑμῶν κόπους, τιμᾷ τὴν πτωχὴν τῆς Πατριδος φιλολογίαν.

Τῷ Κερδῶ Ἐρμῇ ἀφιερωμένος, σπανίας ὥρας σχολάζων, ἀφιερῶ τῷ Λογίῳ τοιαύτης σχολῆς τὰ προΐοντα οὐδέποτε ἤξιωσα νὰ ἴδω τεταγμένα παρὰ τὰ ἔργα τῶν παρ' ἡμῖν λογίων, ἀλλ' ἡ Ὑμέτέρα πρόσκλησις, τόσον ἀβρὰ καὶ φιλική, με πείθει νὰ ὑποσχεθῶ ὑμῖν τὴν ἔγκαιρον πρὸς δημοσίευσιν ἀποστολὴν ἀνεκδότου τινος νέου διηγηματίου μου.

Ἴδού ἐν μικρὸν καί τιτι δυνάμενον νὰ ὀνομασθῇ καὶ διήγημα. Εἶναι μία ψυχολογικὴ ἐξέλιξις· ἐμιμήθη τὸν παρ' Ἴταλοῖς τρόπον τοῦ γράφειν τὰ τοιαῦτα ὑπὸ καλαισθητικὴν ἔποψιν πιθανὸν νὰ μὴ εὐχαριστήσῃ τινὰς, πολλοὺς μάλιστα· ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἀκόμη ἐν τῇ ἐλαφρᾷ ἡμῶν φιλολογίᾳ οὐδὲν τὸ ἐθνικῶς πρωτότυπον καὶ πρέπει ἀκόμη ἐπὶ τινα καιρὸν νὰ εὐχαριστούμεθα μεθ' ἡμᾶς *δοκίμια*. Τοιοῦτο θεωρῶ τὸ *Φίλημα*.

Ἐκφράζω καὶ πάλιν ὑμῖν τὴν εὐχαριστήσιν μου ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ φιλίᾳ καὶ σᾶς παρακαλῶ, Κύριε Ἀρσένη, ν' ἀποδεχθῆτε τὰς διαθεβαιώσεις τῆς βιβλίου μου ὑπολήψεως.

Ὑγιάνετε· ἀντὶ πάσης ἄλλης ὑπὲρ ὑμῶν εὐχῆς, ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι τὰ βέλτιστα ἐπεύχομαι τῇ Πατρίδι. Τοῦτο ἀνταποκρίνεται πληρέστερον εἰς τοὺς Ὑμετέρους πόθους.

Σᾶς ἀσπάζομαι φιλικώτατα

Ὑμέτερος

ΑΓΓΕΙΛΑΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Βάριον 6)18 Σεπτεμβρίου 1885

ΕΝ ΦΙΛΗΜΑ

Εν ἀνυπόφορος ὁ καύσων τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἡ ὥρα ἀπελείπετο πολὺ τῆς μεσημέρας, ἀλλ' ὁ ἥλιος πλημμυρῶν διὰ τῆς φλογερᾶς τοῦ λάμπειω τὴν εὐρείαν λεωφόρον σπεύδοντος δι' αὐτῆς ἤλαυνε τοὺς σπανίους διαβάτας. Καὶ αὐτὸς ἀδημονῶν, ἐν ἰδρωτί περιβρεθέμενος, διεπορεύετο σπεύδοντι βήματι τὴν μακρὰν ὁδόν, ἣτις λευκὴ καὶ ἀντανακλώσα τὸ ἥλιακόν φῶς καὶ τὴν θερμότητα, εὐθεῖα, οἶονεὶ ἀτελεύτητος, ἀνιαρὰ, κατεπόνει τὰ ἐπ' αὐτῆς προσηλούμενα ὄμματα καὶ ἐζάλιζε τὴν ἕρπιν. Ἀμφοτέρωθεν τῆς ὁδοῦ σιωπηραὶ, οὐδὲ σημεῖον ζωῆς διδοῦσαι, ὄρθουνο αἱ οἰκίαι, ἐδῶ μὲν ἐπὶ βραχεῖα σειρᾷ συνεχόμεναι, ποῦ δὲ μεμο-

ΣΟΥΛΤΑΝΙΤΣΑ Ν. ΚΩΣΤΗ
(Κατὰ νεωτέραν φωτογραφίαν)

νωμένα και ὑπὸ κήπων περιβαλλόμενοι, ἤρεμοι πάσαι, μὲ τὰς πύλας και τὰ παράθυρα κεκλεισμένα, ὡς εἰ ἐν τῷ θερμῷ ἐκείνῳ και βαρεῖ ἀέρι ἀποκαμοῦσαι και ἐξαλισμένοι ἐκλείον τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀκίνητοι. Καὶ τὴν αὐτὴν κεκμηκυῖαν, ἀκίνητον, ὑπναλέαν ὄψιν ἐπεδείκνυε πᾶν ἀντικείμενον, πᾶν πρᾶγμα ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ ὁ ἀήρ βαρὺς ἐπέζεε τὴν ζωὴν και τὸν νοῦν.

Καὶ αὐτὸς, ἀργῶν τὴν διάνοιαν, τὴν αὐτὴν τῆς ἀτμοσφαιρας ἐπήρειαν ὕφιστάμενος, μηχανικῶς ὤδευεν.

Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς καθ' ἣν διήρχετο πρὸ τῆς οἰκίας ἐκείνης, παρὰ τὴν πύλην ἐπέστη ἐν ὄχημα· ἀπὸ τῆς θυρίδος, ἣν ἤνοιξεν ὁ ἐν σπουδῇ ἀπὸ τοῦ ἐδωλίου του κατελθὼν ἠνίοχος, μικρὸς και κομψῶς ὑποδεδεμένος ποῦς προετάθη και πρὶν τὸ βλέμμα δυνηθῆ νὰ συλλάβῃ ἄλλο ἢ τὸ χρῶμα μόνον ἐλαφρᾶς κιτρινωπῆς περικνημίδος, αὐτὴ κατῆλθε, ταχεῖα και λιγυρά· τὰ βλέμματα τῶν συνηνητήθησαν, δι' ἑκατοστὴν ἴσως φορὰν ἤδη· τὴν ἐγαιρέτισεν· ἐκκλινεν αὐτὴ τὴν κεφαλὴν μειδιῶσα, και καθ' ἣν στιγμὴν ὑπερέδαινε τὴν ἀνοίγεισαν πύλην ἐστράφη και πάλιν, και τὸ αὐτὸ μειδίαμα ἀνῆλθεν ἐπὶ τὰ χεῖλη τῆς.

Ἐκυψε τὴν κεφαλὴν και ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του διὰ τοῦ αὐτοῦ βήματος· ἀλλ' ἤδη ὁ πρὸ στιγμῆς νυστάζων σχεδὸν και ἐν τῷ κενῷ αἰωρούμενος νοῦς του ἐγρηγόρει· και ἐν τῷ κενῷ ἐκείνῳ διεγράφετο διὰ λαμπρῶν χρωμάτων ἢ μορφῆ, ἧς ἡ αἴφνηδία ὄψις εἶχεν ἐντείνει τὰ νεῦρά του πάντα και ἀποδιώξει τὴν νάρκην ἀπὸ τῶν αἰσθήσεών του.

Ἠρέσκετο καθ' ἑαυτὸν μετ' ἐπιμονῆς ἐπαναδιέλεπων τὴν μορφὴν αὐτὴν οἶα ἐν μιᾷ στιγμῇ εἶχεν ἐντυπωθῆ ἐν τῷ πνεύματί του· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς οἱ μαῦροι ἤστραπτον· ἐμειδία πάντοτε τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο· ἐπὶ τὸ ἄνω χεῖλος σταγόνες ἀδρόταται ἰδρωτὸς ἐπέτελλον ὑγραίνουσαι αὐτό· ὁ πλατὺς γύρος τοῦ ἀπλῶς κεκοσμημένου ψιαθίνου πίλου τῆς ἦν κάτωθι δεδιπλωμένος δι' ἐρυθροῦ ἐπτυγμένου σειρικοῦ ὑφάσματος και τὸ ἀπ' αὐτοῦ ἀντανακλῶμενον φῶς ἐπέχεεν ἐπὶ τὴν λευκὴν τῆς ὄψιν ἐλαφροτάτην ἐρυθρὰν χροιάν, ἐκτάκτως αὐτὴν ζωογονοῦσαν, και ἐν ἀρρήτῳ ἀρμονίᾳ ἐκλάμπουσαν πρὸς τὸ μέλαν τῆς ὑγρᾶς τῆς κόμης και τὸ κατάλευκον τῆς ἀναβολῆς τῆς· ὑπὸ τὸ διαφανὲς ταύτης ὕφασμα ὁ λαιμὸς τῆς και τὸ ἦμισυ τοῦ στήθους και οἱ βραχίονες δλόκληροι διεφαινοντο λευκότατοι, και σὺν τῇ ὄρασει αἱ αἰσθήσεις πάσαι ἐμάντευον, οὕτως εἶπεῖν, τὴν σάρκα ἐκείνην σφριγῶσαν ἐκ τῆς πλημμυροῦσης αὐτὴν ζωῆς, ἀναδιδοῦσαι ἰδεῶδες τι ἄρωμα πόθων, ἡδυπαθείας και μέθης.

Και τότε ἡ ὄρασις του ἐθαμβοῦτο· ἐν νέφρῳ διήρχετο πρὸ τῶν ὀμμάτων του και ἐπὶ στιγμὴν ἢ αὐτὴ ἀτονία κατελάμβανε τὰ νεῦρά του, ἢ αὐτὴ ἀπὸ τῆς βαρείας και θερμῆς ἀτμοσφαιρας κόπωσης· ἀλλὰ παρήρχετο εὐθύς και

πάλιν· επέσπευδε τὸ βῆμα, ἀνώρθωνε τὴν κεφαλὴν ἵνα ἀναμετρήσῃ τὴν ὁδὸν, τῷ ἐπήρχετο αἰφνης ἢ ἰδέα νὰ στραφῇ ἵνα ἐπανίδῃ τὴν οἰκίαν της, τὸ μέρος ἐνθα πρὸ μικροῦ τὴν εἶδεν, ἴσως... μήπως... ὄχι, καὶ ἐξηκολούθει πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἀτενίζων καὶ ἐν τῷ νῷ του ἀνακυκῶν μυρικούς συλλογισμούς καὶ εἰκόνας.

— Ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ λουτροῦ, βεβαίως· μόνη· ἦτο τόσον ὀροσερὰ, σφριγηλὴ, ὠραία!... Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ στραφῇ ἐλάμβανεν ἐντασιν ἐπιθυμίας... δὲν ἀνθίστατο· ἐστρέφετο, ἀύχηρὰ καὶ ἔρημος ἐξετείνετο ὀπίσω ἢ ἔδῃς ἢ εἶχε διαδράμει.

— Τῷ νῷ, ἦτο ὠραία· ἦτο ὠραία ἢ γυνὴ αὐτή. Ὑπὸ τὴν λεπτοφυᾶ ἀδράν ἐκείνην περιδολῆν, ὑπὸ τὴν σχεδὸν ἀέριον ἐκείνην ἐσθῆτα, τεθολωμένα ὑπὸ ἀρβύτων πόθων τῆς φαντασίας του τὰ ὄμματα διέδλεπον τὸ ζῶν ἀγαλμα θεᾶς τινος Ὀλυμπίας· καὶ ἐνταυτῷ αἰσθημὰ τι τὸ ὁποῖον δὲν ἐπειρᾶτο νὰ ἐξηγήσῃ εἰς ἑαυτὸν περιέβαλλε τὴν καλλονὴν ἐκείνην διὰ μυστηριώδους θελήτηρου ἀποπνέοντος ἡδυπάθειαν, μέθην... ἔρωτα...

Ἄ! ἔρωτα! Ἡ ὁδὸς ἐξετείνετο ἀκόμη μακρὰν· ἦν ἀνυπόφορος ὁ καύσων τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Παρήλθον ἡμέραι τινές. Δὲν εἶχε ζητήσει νὰ τὴν ἐπανίδῃ· διατὶ νὰ τὴν ἐπανίδῃ; Ἄλλ' ἢ εἰκὼν της συνεχῶς ἐπανήρχετο ἐν τῇ φαντασίᾳ του, μειδίῳσα πάντοτε· παράδοξον τὸ μειδίαμα αὐτό! Δὲν εἶχε πειραθῆ εἰσέτι νὰ τὸ ἐξηγήσῃ.

Τὴν Κυρίαν αὐτὴν, ὡς καὶ τὸν σύζυγόν της, ἐγνώριζεν ἀπὸ καιροῦ· συγνὰ συνηντᾶτο μετ' αὐτῶν παρὰ οἰκογενεῖα τινι, φίλη κοινῇ. Ἐγίνωσκε πολλάς ἱστορίας ὑποψιθυριζόμενας ἀνά τὴν πόλιν καὶ ἐξηγούσας τὴν αἰφνηδίαν ἐμφάνισιν καὶ τὴν ταχεῖαν αὐξήσιν τῆς περιουσίας τοῦ καταγεύοντος στωϊκωτάτου συζύγου. Πασίγνωστος ἐτύγχανεν ἡ χυδαία φιλαρέσκεια τῆς Κυρίας, καὶ ἀνερέροντο τὰ ὀνόματα δύο ἢ τριῶν θυμάτων ἡκιστα πλατωνικῶν, καθ' ἃ ἔμαρτύρει ἢ χρεωκοπία ἐνὸς τούτων.

Τὴν ἐγνώριζε τὴν γυναῖκα αὐτὴν καὶ τὴν... ἀπεστρέφετο· ὅταν μάλιστα τὴν ἔδλεπε παρὰ τὸν ἑαυτῆς σύζυγον, αἰσθημα ἀπεχθείας ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ συνέστελλε τοῦ προσώπου του τὰς ἴνας εἰς μορφασμόν· ὅταν τῆς συναναστροφῆς αἱ ἀπαιτήσεις ἠνάγκαζον αὐτὸν νὰ μὴ ἀποσύρῃ τὴν χεῖρά του ἀπὸ τῆς τεινομένης πρὸς χαιρετισμόν τοῦ ἀθλίου ἐκείνου ἀνθρώπου, εἰς τὴν ψαύσιν τῆς χειρὸς ταύτης, ῥίγος βδελυγμοῦ διέτρεχε τὸ σῶμά του.

Πρὸς τὴν σύζυγον εἶχεν ὑπάρξει καὶ προσενεχθῆ πάντοτε ἀδιάφορος· ἄ! ὄχι, τὴν ἀπεστρέφετο ἦτο μίᾳ ἐκ τῶν γυναικῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἑαυτῶν καλλονῆς, συνειδυῖται τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, χρῶνται αὐτῶν ὡς ἢ τίγρις τῆς ἰδίας αὐτῆς ἰσχύος· ὅπως ἀρπάσσει καὶ καταστρέψουσιν

ἵνα εὐχαριστήσῃ καὶ κορέσῃσιν ἐνοστικτὰ κτηνώδη, ἐπιθυμίας ἀπεχθείς. Ἡ φιλαρέσκεια παρὰ ταῖς γυναιεῖ ταύταις εἶναι τρομερὰ, βλεθρία· ἔχει πάντοτε ἕνα σκοπόν.

Καὶ ἦτο ὠραία· τῷ νῷ ὠραία· ἀλλὰ τὴν ἀπεστρέφετο· ἐν τῇ περικαλλεῖ μορφῇ της αὐτὸς ἀπεκάλυπτεν ἔκφρασιν τινὰ δηλοῦσαν τὸ κτήνος, τὸ θηρίον· οἱ ὀφθαλμοὶ της εἶχον ἀστραπὰς ἐμπνεούσας φόβον καὶ ἀκτίνας θωπευούσας, ἠπίως· τὰ χεῖλη της, λεπτὰ καὶ καταπόρφυρα μέχρι τῶν ἄκρων πτυχῶν, κατὰ στιγμὰς ἐφαίνοντο ὡς αἰμάσσοντα. ἦτο ὑψηλὴ καὶ εὐρωστος ἀλλ' οὐχὶ εὖσαρκος· ὁ ὀργανισμὸς της κατεφαίνετο νευρικός· εἶχε στήθη ἀγάλματος Ἦρας, ὀσφὺν λεπτοφυᾶ, κατὰ τὴν σημερινὴν καλαισθησίαν, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος ἐντονον, γλαφυρὸν ὑποφαινόμενον διὰ τῶν καμπύλων, αἵτινες προκλητικῶς διέγραφον τὸ λιγυρὸν της ἀνάστημα· ἢ τοιαύτη εὐκαμψία ὑπεμαρτύρει ἐν τῇ γυναικὶ αὐτῇ τὸν θῆρα μᾶλλον ἢ τὸν ἄνθρωπον.

Εἶχε μυκτηρίσει ποτὲ φίλον του ὅστις τῷ ἐφαίνετο ἐμπεσῶν ἐν ταῖς πλεκτάναις τῆς Σειρήνος «Εἶσαι παιδί» τῷ εἶχεν εἶπει· «πρόσεχε!»

Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην σφριγῶσα ὄλη, ὑγρά ἐν τῇ φλογερᾷ λάμπει τοῦ ἡλίου, ἀντανακλώσα ἐν τῇ μορφῇ της ἀόρατους φλόγας νεότητος ὀργῶσης, δυνάμειως, πάθους, ἡδονῆς, μειδίῳσα τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο, τῷ εἶχε φανῆ ὑπὲρ ποτε ὠραία. Εἶχε ταραχθῆ διὰ πρώτην φοράν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς αὐτῆς καὶ ἔκτοτε τὴν ἀνεπόλει καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καθ' ἐκάστην ὥραν. Τὸ χεῖλος της ἐκεῖνο τὸ διαστελλόμενον ἐν τῷ μειδίῳματι καὶ ἐξ ἰδρωτός ὑγρὸν, τὸ ἐπανεἶλεπε φρῖσσον, ὡς ἂν πρὸ στιγμῆς ἀπεγνωσμένον φίλημα ἐπ' αὐτοῦ νὰ εἶχε διέλθει, ὅπως ἢ χορδὴ ἢ ἐκπέμψασα τὸν ἦχον φρῖσσει εἰσέτι σιγαλομένη· καὶ τὰ χεῖλη τοῦ ἢ αὐτῆ φρικίας συνέστελλεν, ὡς ἂν νὰ τὰ ἔψαυεν ἢ ἀόρατος πτέρυξ πόθου ἀκρατήτου.

Τὴν ἐπανεἶδε· καὶ τῷ ἐφάνη ὅτι ἢ συνάντησις των τὴν φοράν αὐτὴν ὑπερέβαλλεν ἀνεπαισθήτως τοὺς φραγμούς, οὓς ἢ ἀδιαφορία ἐτίθει πρότερον μεταξύ των. Ὡς εἰ ἐκεῖνη ἀνεγίνωσκεν ἐν τῇ διανοίᾳ του, ὡς εἰ εἶχε καταλάβει ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὰς αἰσθήσεις του ταρρασομένας εἰς τὴν ἀνάμνησίν της. Τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν πολλάκις καὶ ἐπὶ μακρὸν, καὶ σιγηλῶς ἐνόησαν ἀλλήλους. «Εἶσαι ὠραία· με νικᾷς», εἶπον τὰ βλέμματά του. Εἶμαι ὠραία· σὲ νικῶ, ἔλεγον τὰ βλέμματα ἐκείνης.

Τὸ φῶς τῶν λαμπτήρων ἐπλημμύρει τὴν αἴθουσαν, ἐν ἣ ἀνά μικρὰ συμπλέγματα ἀνεκινεῖτο καὶ ἐτύρβαζεν ἢ πληθὺς τῶν προσκεκλημένων. Βαρὺς ὁ ἄηρ καὶ σύμμικτος πρὸς τοσαύτας ἀναπνοὰς καὶ ἀρώματα συνέτεινεν ἐπιμᾶλλον εἰς τὴν ζάλην τῶν αἰσθήσεων, ἐξημμένων ἤδη ἀπὸ τοῦ πρὸ μικροῦ

περατωθέντος δειπνίου. Αὐτή, ἐν τῷ μέσῳ εὐθύμου ὀμίλου νεανιῶν μετὰ τῆς οἰκοδεσποίνης ἐγέλα, ἐχαριεντίζετο, ἤστραπεν ἐκ πνεύματος καὶ καλλονῆς. Ἡ εἰς τετράπλευρον ἀνοιγομένη ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ἐσθῆς ἄφινε νὰ διαφραίνεται ἡ ἀρχὴ μόλις τοῦ κόλπου καὶ ὀλόκληρος ὁ λευκοτάτος γλαφυρὸς λαιμὸς, ὄν λευκοτάτη ἐρυθρὰ ταινία περιέστρεφεν ὡς αἱματηρὸν σῆμα. Μεμονωμένος, ἀπὸ ἄκρας τινὸς τῆς αἰθούσης τὴν ἐδῆλεπε. Τὰ βλέμματα τοῦ προσηλωμένα ἀτενῶς ἐπὶ τοῦ σήματος ἐκείνου ἠκολούθουν τὰς κινήσεις τῆς.

Ἦτο ὠραία τῶντι ἡ γυνὴ αὐτῆ· τὸ ἐπανελάμβανεν εἰς ἑαυτὸν ὡς εἰ ἐπειρᾶτο νὰ κατασιγάσῃ ἑτέραν μυχίαν φωνὴν βεδοιοῦσαν τὸ ἐναντίον. Ἦτο ὠραία ὑψίστατο ἀπολύτως τὸ κράτος τῆς καλλονῆς αὐτῆς, ἀφ' ἧς στιγμῆς τὰ βλέμματα τοῦ εἶχον ἐπιστῆ τεταραγμένα, ἀποθαυμάζοντα ἐν τῷ ὄντι τούτῳ τὴν γυναῖκα μόνον· τὸ ὠμολόγει εἰς ἑαυτὸν· καὶ ἠσθάνετο τὴν εἰκοσιπενταετιδὰ νεότητά του οἶονεὶ ἀνανήφουσαν, ἀναζωογονουμένην, φρικῶσαν αἴφνης ἐν τῇ πλημμύρᾳ τῆς νέας ταύτης ζωῆς καὶ μεθύουσαν πρὸ τοῦ ἐνώπιόν του ἀνακινουμένου ὠραίου ἐκείνου πλάσματος.

Τὰ ὄμματα τοῦ ἐθαμβοῦντο· ἴσως ἐκ τῆς λευκότητος τοῦ διὰ μέσου τῆς τετραπλευρῶς διανοιγμένης ἐσθῆτος ἀστράπτοντος στήθους τῆς· ἴσως ἐκ τοῦ ἀοράτου νέφους τῆς ἠδυπαθείας, ἧτις ἐκεῖθεν ἀφίπτατο. Ἐν φίλημα ἐπὶ τὸ στήθος ἐκεῖνο!... Μεθῶν κατενόει πῶς ἐν φίλημα δύναται ν' ἀέλκῃ μίαν ζωὴν.

Ἦν ἔρως αὐτός; Ἄλλ' ἔως τότε οὐδέποτε εἶχεν ἐννοήσει οὕτω τὸν ἔρωτα. Τὸ αἶσθημα τοῦτο οὐδέποτε ἔως τότε εἶχε λάβει ἐν αὐτῷ τὴν ἐντασιν κυριεύοντος πάθους. Εἶχεν ἰδέας ἰδικὰς του περὶ ἔρωτος, μορφῶσας αὐτὰς ἐν τῷ ἀγῶνι, ὄν ἐνωρὶς λίαν εἶχεν ἀρχίσει πρὸς τὸν βίον. Διέδῆλεπε μακρόσε ἀκόμη ἐν τῷ μέλλοντι, ἀόριστον, ἀδιάγραπτον ἔτι μορφὴν γυναικίαν περιδαλλομένην ἐξ ἀπαυγάσματος ἡρέμου τινὸς γλυκυτάτου αἰσθήματος, καὶ ἔλεγεν εἰς ἑαυτὸν ὅτι τὸ ἀγνωστον ἔτι τοῦτο ὄν θὰ ἐγίνετο ἡ σύντροφος τοῦ μέλλοντός του. Ἡ μήτηρ του δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκτὸς τῆς ἀναμνήσεως ταύτης, τῆς θρησκευτικῆς, τῆς μητρὸς του, καὶ τοῦ προαισθήματος ἐκείνου τῆς μελλούσης συντρόφου, πᾶσαι αἱ ἄλλαι γυναῖκες δι' αὐτὸν συναπετέλουν τὴν γυναῖκα.

Καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρὸς προσωμοίαζε πρὸς ἀνθῶνα, ἐν ᾧ μία γυνὴ εἶνε ἐν ἄνθος, πρὸς ὤκεανδον, οὗ μία γυνὴ εἶναι ἐν κύμα, πρὸς παννουχίδα ἔρωτος, ἐν ἧ μία γυνὴ εἶναι ἐν φίλημα.

Διατί τῶρα ἐνώπιον τῆς γυναικὸς αὐτῆς, αὐτῆς ἀκριδῶς, αἱ ἰδέαι του, τὰ αἰσθήματά του, ἡ ψυχὴ του ὅλη καταγιζομένη ὑπ' ἀκρατήτων τινῶν δυνάμεων, ἐφέσεων ἢ πόθων, εἰκῆ καὶ τὸ πρῶτον ἤδη ἐξεχειρομένων ἐν αὐτῷ, ἔπασχεν, ἠλλοιοῦτο, παρεφέρετο καὶ μικροῦ δεῖν ἐμαίνετο ἐν ἀπογνώσει... Καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐννοεῖ ὅτι εἰς τὸν ἀνθῶνα τοῦ βίου του ἐν ἄνθος μόνον ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὸ ἔαρ, ἐκείνη ἠσθάνετο ὅτι ἐπὶ τὸν ὤκεανδον

τῆς ζωῆς του ἡ θύελλα δεινὴ καὶ πολυκέραυνος ἠδύνατο νὰ ἐνσκήψῃ ἀπὸ ἐνὸς βλέμματος ἐκείνης, καὶ ἡ γαλήνη ν' ἀπλωθῇ εἰς ἐν τῆς μειδίμας, ἐπόθει, ἠθέλεν ἡ ζωὴ του ὅλη ὡς μία παννουχίς ἐπὶ τὰ χεῖλη ἐκείνης εἰς ἐν φίλημα μακρὸν νὰ ἐκρέυση.

Ἦσθάνετο παραφρονῶν· τὴν νύκτα ἐκείνην τὸ πάθος ὑφέρπον ἀπὸ τοῦ σώματος εἶχεν εἰσδύσει ἐν τῇ ψυχῇ του δεσπόζον αὐτοῦ ἀπολύτως. Ὡς εἰ ὑπὸ ὄνειρου στυγνοῦ βασανιζόμενοι καὶ πάσχοντες ἐννοοῦσι πολλάκις καθ' ὕπνον ὅτι δὲν εἶναι πραγματικότης ὁ ὄνειρωγμὸς καὶ τὸν ἐφιάλτην ἀγωνιῶσι ν' ἀποδιώξωσι, οὕτω καὶ αὐτὸς ἠγωνία ν' ἀποσεισῇ τὸ πῆζον τὴν μυσλὸν του ἀφόρητον βᾶρος, ν' ἀπαλλάξῃ τὸ στήθος του ἀπὸ τῆς ἀοράτου πυγμῆς, ἧτις συσφίγγουσα αὐτὸ βαρεῖα καὶ ἀδυσώπητος, ὀδυνηρῶς τὴν ἀναπνοὴν του συνεῖχεν.

Ἄλλὰ μάτην. Τὴν αὐτὴν νύκτα, αὐτομάτως κινούμενος, ὡς εἰ αἱ φρένες του κλονισθεῖσαι καὶ ἡ θέλησίς του συντετριμμένη ὑπήκουον εἰκῆ εἰς τὴν πνοὴν, ἧτις ἠπειλεῖ νὰ σῶσῃ τὴν ψυχὴν του, διὰ πρώτην φορὰν, ἀποχωρῶν μετὰ τῶν δύο συζύγων, συνώδευσεν αὐτοὺς μέχρι τῆς ἑαυτῶν κατοικίας, προσενεγκὼν τῇ Κυρίᾳ τὸν βραχίονα.

Ἦπῆρεν ἡ πρώτη ἠδονὴ, ἧς ἀπελάμβανεν ἀπὸ τῆς γυναικὸς ταύτης· καὶ ἀπήλαυσεν αὐτῆς ὡς εἰκοσαετῆς ἐραστῆς αἰσθανόμενος διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τὸν βραχίονά του τὸ βᾶρος τῆς χειρὸς τῆς παρθένου ἦν ἀγαπᾶ. Ἐμέθευ· καὶ εἶπε τὴν μέθην του δι' ὀλίγων συγκεκομμένων, ἀνοήτων, παραλόγων λέξεων, ἀκαταλήπτων παντὶ ἄλλῳ ἐκτὸς τῆς γυναικὸς πρὸς ἣν ἀπευθύνονται.

Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατέστη ἐκ τῶν οἰκειοτέρων παρ' αὐτῆ. Εἰς τὸς περὶ τοῦτου παρατηρήσεις τῶν φίλων του ἀπήντα, ἐφευρίσκων τὸς κοινοτέρας καὶ ἀτυχεστέρας τῶν ἐξηγήσεων. Ἦναγκάζετο ἐνίοτε ν' ἀπαντήσῃ καὶ εἰς ἑαυτὸν· ὡς ἀπ' ὄνειρωγμοῦ ἀνανήφων τότε ἠρώτα καὶ πάλιν ἂν ἦν ἀληθὲς ὅτι τὴν γυναῖκα ἐκείνην τὴν ἠγάπα· ἂν ἦτο ἔρως αὐτός. Συναίσθημά τι μύχιον, ὡς ἀμυδρὰ ἀνάμνησις, ἐλάλει εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του, τὴν γυναῖκα αὐτὴν τὴν ἀπεστρέφετο· ἦτο κακούργως φιλάρεσκος καὶ χυδαία τὴν ψυχὴν· ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ἐφαίνετο... ἦσαν ὠραῖοι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, ὠραῖα τὰ αἱματόχροα χεῖλη τῆς, ἦτο ὠραία, καί... «Τὴν θέλω τὴν γυναῖκα αὐτὴν!» Ἰδοῦ τί ἀπήντα εἰς ἑαυτὸν καὶ κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς καθήρχετο μίαν ἔτι βαθεῖα τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως, ἐν ἧ ἀνεπαισθήτως ἠκολούθει τὸ ὄν ἐκεῖνο.

Αὐτῆ, μετὰ τέχνης ὑπερτάτης, μεμετρημένοις βήμασιν ὑποχωροῦσα, ὑπερησιζέτο ἐν πρὸς ἐν τὰ χαρακώματα τῆς προσπεποιημένης ἀντιστάσεως· τοῦτο ἐπέτεινεν ἐν ἐκείνῳ τὸ πάθος, τὴν μανίαν μᾶλλον· ἄλλως τε ἀμφοτέρω ἐμάντευον ἀλλήλους· αὐτὴ ὠμοίαζε πρὸς τὰ φρούρια ἐκεῖνα, ὧν αἱ ἐξω-

τερικαί τάφροι καὶ τὰ προχώματα ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς μεγίστης ὑπερασπίσεως· διότι τὰ τείχη, ἡμιηρειπωμένα καὶ σαθρά, πίπτουσιν εἰς πρώτην ἔφοδον. Μακρὰ βλέμματα, βραχεῖς πυρετώδεις λόγοι κρυφίως καὶ ἐν σπουδῇ ἀνταλλασσόμενοι, βιαταὶ ἢ γλυκεῖα θλίψεις τῆς χειρός, αὐτὰ μόνον ὑπῆρξαν ἐπὶ μακρὸν οἱ ἐπιπόνως κατακτώμενοι σταθμοὶ ἐπὶ τὴν ὁδόν, εἰς τῆς ὁδοῦ τὸ τέρμα τῷ προσεμεῖδα ἀκατάληπτος, δνειρώδης ἔτι δι' αὐτὸν ἢ εὐτυχία.

«Τὴν γυναῖκα αὐτὴν τὴν θέλω» ἐπανελάμβανεν εἰς ἑαυτὸν· καὶ ἠδυνάτε, νὰ ἐννοήσῃ, ἠδυνάτε ν' ἀνακαλύψῃ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἄν ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις ἐνείχετο ἢ εὐτυχία ἢ ἐπεδίωκε, ἂν αὐτὴ ἦν ἢ ἐκπλήρωσις ἐνός πόθου ἢ ἐνός σκοποῦ παραλόγου· ἂν ἡ δύναμις ἢ ἀκρατής ἐλαύνουσα αὐτὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐφ' ἧς ἐκρημνίζετο μᾶλλον ἢ ἐχῶρει ἦν ἔρωσ εὐέλπις καὶ ἀκόθεκτος ἢ μανία θλιδερά καὶ ἀπόγνωσις.

Ἄλλα αὐτὰ τὰ αἰσθήματα συνεχέοντο ἐν τῇ καταιγιζομένῃ ψυχῇ τοῦ ἠγάπα, περιεφρόνει, ἐπόθει, ἀπεστρέφετο τὴν γυναῖκα ἐκείνην.

Τί λοιπὸν ἠλπίζεν ἀπ' αὐτῆς, τί ἐζήτει, τί ἐπεδίωκε, τί ἐπεθύμει; Τὸ ὠραῖον τῆς σώμας; Ὅχι· μόνῃ ἢ κτηνώδῃ αὐτῇ ἐπιθυμία δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ἐπὶ τοσοῦτον νὰ κρατήσῃ τῆς ψυχῆς του, ὥστε νὰ νικήσῃ καὶ συντρίψῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν ἑαυτῷ· ἄλλως τε γυναῖκα ἐπίσης καὶ μᾶλλον ὠραίας εἶχε γνωρίσῃ καὶ ἄλλας. Μὴ τῆς ψυχῆς τῆς τὸν ἔρωτα; Αἶ! τὴν περιφρόνησιν μόνον ἠδύνάτο νὰ ἐπισύρῃ ψυχὴ ὡς ἡ ἐκείνης, ἢ ἐν μυρίαῖς περιστάσεσιν εἶχε καταγνώσει χυδαῖαν, μικρὰν χαμερπῆ. Ἄλλὰ τί λοιπὸν τὸν ἐδέσμευε παρὰ τῇ γυναικὶ ταύτῃ;

Δὲν ἐτόλμα νὰ τὸ ὁμολογήσῃ εἰς ἑαυτὸν ἀλλὰ τὸ ἠσθάνετο· ὅτι ἠγάπα ἐν ἐκείνῃ δὲν ἦν τὸ σῶμά της μόνον τὸ ὠραῖον ἢ ἡ ἀθλία ψυχῆς της· ἀλλ' ἀμφοτέρω· ὁλόκληρον τὸ ὄν αὐτὸ ἠγάπα τὸ ὠραῖον καὶ ἀπεχθές.

Νόσος τῆς ψυχῆς καὶ τῶν αἰσθήσεων, ἣτις χαρακτηρίζει τὴν κατὰπτωσιν ἐνός γηράσαντος ἠθικοῦ κόσμου. Ἡ ψυχὴ πάσχει· ὁ ὀρίζων τῶν πόθων περὶ αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἠδυνάθη, ὥστε ἡ ἀτμοσφαῖρα αὐτῇ κατήντησε χάος· ἀγνωστὴ πλέον ἢ ψυχὴ τί ἐπιθυμεῖ, τί θέλει· τὰ δνειρά της, ὡς πτηνὰ ἐπὶ ἀτέρμονος πελάγους διὰ τοῦ ἀέρος διαπορευόμενα, αἰσθάνονται ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις των, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ζωὴν, καὶ πίπτουσι καὶ ἀπόλλυνται χωρὶς τὸ βλέμμα των νὰ δυνῆθῃ ν' ἀνακαλύψῃ ἐν τῷ πῆριξ ἀπειρῶ ἐν τῆς πραγματικότητος σημεῖον. Τὸ δνειρον, τὸ ἀόριστον, τὸ ἀγνωστον, ἰδοὺ ὁ πόθος, ἢ διψα, ἢ νόσος τῆς ψυχῆς. Καὶ οὕτω νοσοῦσα αὐτῇ, ὡς ὁ ὀργανισμὸς τῶν ὑστερικῶν γυναικῶν, ἔχει στιγμὰς μανίας, ἐφέσεις ἀκατάληπτου, ἰδιοτροπίας τερατώδεις. Νομίζει ἐνίοτε ὅτι ἀνακαλύπτει ἐκεῖνο τὸ ὄπισθον ἐπιθυμεῖ ὑπὸ τὴν μᾶλλον παράλογον μορφήν, ἐν τῇ τερατωδεστέρῃ ἀντιθέσει, ἐν τῇ πραγματικῇ ἀρνίσει μιᾶς χιμαίρας, ἐν τῷ σχήματι δι' οὗ λαμβάνει ὑπόστασιν ἢ ὄπτασίαν παραφρονοῦντος.

Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα, τὸ ὠραῖον καὶ τὸ δυσει-

δές, ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ἄδης συγκαίονται πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς οὕτω νοσοῦσης ψυχῆς καὶ ἀκατασχέτως, ὡς τυφλὴν, αὐτὴν ἐλκύνουσιν, ἐξαρπάζουσι, μεθύσκουσι καὶ κρημνίζουσι ἐν τῇ σκοτοδίνῃ ἐν ἧ ἢ ἠδονῇ εἶνε πόνος, ἢ ἀπόλαυσις θάνατος, ἢ ζωὴ ὀδύνη.

Τῷ ἠρνεῖτο ἐπιμόνωσ τὴν πρώτην μυστικὴν συνέντευξιν. Ἡμέραν τινὰ τῷ εἶπε:

— Γράψε μου.

Τῇ ἔγραψε· καὶ ἔγραψε ὅτι ὁ νοσῶν νοσῶν τοῦ τῷ ὑπηγόρευσε· λήρον πυρετώδη, τρελλόν, ἀκαταλόγιστον· εἶχε μεταβληθῆ εἰς παῖδα κατὰ πρῶτον ἔρῳντα. Ἐν ὄλῃ τοῦ τῇ ἐπιστολῇ, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἠγωνία ἐπαναλαμβάνων ὅτι αὐτὴ τὸν ἔρωτά του δὲν ἠδύνάτο νὰ τὸν ἐννοήσῃ, τὸν ἔρωτά του, ὃν οὐδ' αὐτὸς ἐννοεῖ καὶ μάτην ἀνέστρεφε καὶ ἐξετύλισεν ἐν ταῖς φράσεσιν ἐκείναις ἐν αἷς ἢ μωρία, ἢ τρέλλα, ἢ ὀδύνη, ἢ ἀπόγνωσις ἀλλοκότως ἐμείναντο, ἐγέλων ἢ ἐκλαιον. Ὁ ἔρωσ τοῦ ἐξεφράζετο διὰ λόγων μίσους, οἱ τρυφερώτεροι θωπεῖται διὰ βλασφημιῶν, οἱ ὀδυνηρότεροι παραφοραὶ δι' ἐνός στόνου ἢ ἐνός δακρύου.

Φαίνεται ὅτι διὰ πρώτην φοράν ἐκείνη ἀνέγνω τοιαύτην ἐπιστολήν· ὁ σεσηπὸς ῥωμαντισμὸς δὲν ἀπέπνεε βεβαίως τῇ ἐνεποίησιν ἐντύπων τινῶν, διότι ἐκτοτε οἱ πρὸς αὐτὸν τρόποι τῆς ἐγένοντο περιπαθέστεροι, μελαγχολικώτεροι, τρυφερώτεροι. Ἐνίοτε, ἀτενίζουσα αὐτὸν ἐστέναζεν· αἱ βραχεῖαι καὶ λαθραῖαι ἐνώπιον πολλῶν συναντήσεις των ἐγένοντο συχνότεραι· τὰ βλέμματα καθίσταντο μᾶλλον ἐπιμόνα, μακρότερα, αἱ θλίψεις τῆς χειρός πυρετώδεις.

— Γράψε μου.» Τῷ ἐπανελάμβανε πολλάκις, διὰ τόνου οἰνοῦ ἰκετευτικοῦ. Ἐπεθύμει τὸς ἐπιστολάς του, ἀλλ' αὐτὴ οὐδέποτε ἀπήντα εἰς αὐτάς. Καὶ ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε γράφων.

Ἡμέραν τινὰ ἐπέστη καθ' ἑαυτὸν τεταραγμένος.

— «Ἡ κωμωδία αὐτῇ παρατείνεται ἐπὶ πολὺ», ἐσκέφθη. Τὴν ἀπεκάλει καθ' ἑαυτὸν κωμωδία ν. Διατί κωμωδία ν;— Οὐδέποτε εἶχεν ἀμφιβάλλει ὅτι ἠπάτων ἀλλήλους· ὅτι ἀμφοτέρω ὑπεκρίνοντο ἐν μέρος τοῦ ὀπίου ἢ προσωπίς ἦτο γελοῖα· γελοῖος αὐτὸς, ἐκλέεας τὸν περιπαθῆ, παράφορον αἰσθηματισμόν, ἵνα φθάσῃ μέχρι γυναικῶν τοιαύτης· γελοῖα ἐκείνη, διότι, ὡς φαίνεται, ἐπίστευεν εἰς τὴν τρέλλαν του καὶ συνεμορροῦτο πρὸς αὐτὴν ἀπεκδεχομένη τὰς αἰσθηματικὰς του διαχύσεις.— Ἀλλὰ τῶντι λοιπὸν αὐτὸς ὑπεκρίνετο ὅταν ἀφίετο παραφερόμενος ὑπὸ τοῦ ἀκατασχέτου λήρου, ὃν ἐξήλισεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του; Ἐγραψε μυστιόρημα ἢ ἔπασχεν ὅτι ἠθελε νὰ ἐκφράσῃ; Τὸ ἠγνοεῖ καὶ αὐτὸς. Δὲν τὴν ἠγάπα λοιπὸν; Ὅχι· ἀλλ' ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν ἰδῇ. «Τὴν θέλω τὴν γυναῖκα αὐτὴν».

Αι λέξεις αὗται ἀνευ οὐδενὸς αἰτίου, οὐδενὸς διαιτί; οὐδεμιᾶς ἐξηγήσεως, ἐνεῖχον τὸ πάθος του, τὸν ἔρωτα, τὴν τρέλλαν.

Καὶ ἔπασχε· παρημέλει τῶν ἐργασιῶν του· οἱ συνήθεις του φίλοι τὴν ἐβλεπον σπανιώτερον. Πάντες ἐγνώριζον τοὺς λόγους, ἐγνώριζον τὴν ἀσθενειάν του καὶ ἐφαντάζοντο τὰς μετ' ἐκείνης σχέσεις του ἀπλῶς καὶ κυνικώτατα οἷας γυνὴ τοιαύτη δύναται νὰ ἔχη μετὰ νεανίου συρομένου ὀπισθεν τῆς ἐσθῆτός της. «Εἶνε ἢ σειρά του· θὰ περάσῃ» ἔλεγον.

Ἡμέραν τινὰ διὰ πρώτην φοράν ἠρώτησε καθ' ἑαυτὸν «ὅποια ἡ ἡλικία της;» Καὶ ἐξεπλήσσετο πῶς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε σκεφθῆ περι τούτου. Ἄλλὰ πρὸς τί; Αἱ τοιαῦται γυναῖκες, ἀπῆντα εἰς ἑαυτὸν, ἡλικίαν δὲν ἔχουσιν. Ἦτο αὐτὴ ἡ γυνὴ, εἰκοσαέτις ἢ τριακοντοῦτις, ἀδιάφορον ἢ γυνὴ ἢς τὸ παρελθὸν ἐνεῖχεν ὡς τι μυστήριον τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τῆς ὅποιας τὰ βάρη ἢ νοσοῦσα ψυχὴ του ἐπόθει νὰ εἰσδύσῃ ἐτάζουσα καὶ ἐντροφῶσα ἐν τῷ σκότει ὡς ἐντροφᾶ ὁ μέθυσος ἀναμετρῶν ἐκ τῶν προτέρων τὸ τυφλὸν χάος τῆς μέθης εἰς ἣν κρημνίζει τὸν νοῦν του. Καὶ τότε ἤρξατο ἀποκαλύπτω εἰς ἑαυτὸν καὶ πάλιν ὅτι ἀπὸ καιροῦ ἐγνώριζε καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τρέλλας του ἐφαίνετο λησμονῶν. Ἦν ἀπεχθής ἢ ἱστορία τῆς γυναικὸς αὐτῆς· εἶχεν ὑπάρξει τι χειρὸν ἢ γυνὴ κοινή... ἔφριττεν εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, καὶ ἤσθάνετο ἔτι μᾶλλον ἐλκυόμενος πρὸς αὐτήν.

— «Γράψε μου τοῦλάχιστον καὶ σύ». Τῇ εἶπε· καὶ ἐπέμεινεν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἐσπέραν.

— «Ἀῦριον, ναι,» τῷ ἀπήντησεν ἐκείνη.

Τὴν ἐπαύριον τῶντι μικρὸν γραμματίον διωλίσθησε λαθραίως εἰς τὴν χειρὰ του. Ὑπόστη ἐπὶ τινα λεπτὰ τῆς ὥρας τὴν πυρετώδη ἀνυπομονήσαν τοῦ τὴν πρώτην ἐπιστολὴν παρὰ τῆς πρώτης ἐρωμένης του λαμβάνοντος νεανίου. Ὅταν ἤθυσῆ, ἀνέγνωσε. «Ὅδοσ... ἀριθ... Α. Β.» καὶ οὐδὲν πλέον· ἦν αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ ἕλη· μία διεύθυνσις.

Εἶχεν ἤδη ἐννοήσει· καὶ ὅμως ἠρώτα ἀκόμη ἑαυτὸν. — Εἶνε συνέντευξις αὐτῆ;

Καὶ τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ἀπηύθη μετ' ὀλίγον καὶ εἰς ἐκείνην διὰ τῶν ὀμμάτων. «Ἀῦριον τὸ πρωί!» Προσέθηκεν ἐκείνη χαμηλοφώνως, παρερρομένη ἐνώπιόν του.

— Τέλος πάντων!... Ναι, ἀλλὰ πόσος καιρὸς παρήλθεν; Διατί γυνὴ τοιαύτη τῷ εἶχει ἐπὶ τοσοῦτον ἀντιστῆ; Τώρα, ἀναμετρῶν τὸν χρόνον, ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης καθ' ἣν τὸ πρῶτον τῇ εἶχεν ὀμιλήσει περὶ ἔρωτος, ἐβλεπεν ὅτι πολὺς εἶχε παρέλθει, καὶ ὅμως ἡ ἀνυπομονήσα του οὐδέποτε εἶχε κορυφωθῆ, ὅπως ὁ ἴδιος ἤσθάνετο ὅτι ἔπρεπε νὰ συμῆ· εἶχε

παρέλθει ὁ καιρὸς αὐτὸς χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Περιέργον καὶ τοῦτο!... Ἄλλὰ τί πάθος ἦτο λοιπὸν αὐτό;

Ὅταν, ἀνελθὼν τὴν κλίμακα ἔκρουσε τὴν ὑποδειχθεῖσαν αὐτῷ θύραν, γυνὴ μέσης ἡλικίας προσῆλθε δι' αὐτῆς διανοίγεισης, καὶ μετ' οἰκειότητος μειδιῶσα, ὡς παλαιὰ γνωριμία, τὸν προσεκάλεσε νὰ εἰσέλθῃ. Ἐκείνη τὸν ἀνέμενεν ἤδη. Εἰσῆλθον ἀμφότεροι εἰς μικρὰν οἴθουσαν, ἐν ἣ ἡ καθάριος λιτότης τῶν ἐπίπλων ἐμαρτύρει τὸ ἐπιμελὲς καὶ ἔκτακτον τῆς οἰκοδοσοῦνης. Μάλιστα ἐπὶ στιγμὴν τὰ βλέμματά του προσηλώθησαν ἐπὶ ὥραιας, ἄροσερᾶς ἀνοδοέσης, ἣτις ἐντὸς ποτηρίου, ἐπὶ μικροῦ κομψοῦ τραπέζιου, ἀντενεκλατο ἐν τῷ κατόπτρῳ ὅπερ ἐπὶ τούτου ἠρεῖδετο. Αἰσθητὰ τι ἀλλόκοτον ἐξηγέρθη ἐν τῇ καρδίᾳ του εἰς τὴν ὄψιν τῶν ἀνθέων αὐτῶν· τῷ ἐφάνη ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἐν ἣ διὰ πρώτην εἰσῆρχετο φοράν, καὶ ἐν ἣ εὕρισκετο μόνος μετὰ τῶν δύο γυναικῶν αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν μὲν ἐγνώριζε, τὴν δὲ ἐν τῇ διανοίᾳ του εἶχεν ἤδη ἀποκαλέσει μαστροπὸν, τῷ ἐφάνη ὅτι τὰ ἀνθη ἐκεῖνα τῷ ἐμειδίωσαν ὡς φίλος· ἀλλ' ὑπῆρξε στιγμιαία ἢ ἐντύπωσις αὐτῆ καὶ ἐγέλασεν εὐθὺς διὰ τὴν ἀπλότητά του.

Ἦσαν μόνον· ἡ θύρα εἶχε μείνει ἡμιάνοικτος. Τὴν ἠρώτησε διὰ τοῦ βλέμματός· ἐκείνη ἐμειδίασε κύπτουσα τὴν κεφαλὴν· αὐτὸς ἔκλεισε τὴν θύραν ἐκαθέστησαν εἶτα ἐγγὺς ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εὐρέος ἀνακλίντρου.

Περιβάλλον αὐτὴν διὰ τοῦ δεξιῦ βραχίονος, διὰ τῆς ἐλευθέρας χειρὸς του ἐπαίξε μὲ τὰ πυκνὰ τρίχαπα ἀπὸ μέσον τῶν ὁποίων προέκυπτεν ὁ λευκώτατος λαιμὸς της· ἀνέπνεεν ἀπλήστως τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀναδιδόμενον δξύ ἄρωμα, μεθυσκόμενος ὑπ' αὐτοῦ· τὸ ἄρωμα ἐκεῖνο τὸ ἰδιαίτερον, οὐτινος αὐτὴ μόνη ἔχρατο, τὸ ἰδικόν της, ὅπερ πάντοτε, ἀφ' οὗ εἶχεν ἐπιθυμήσει τὴν γυναῖκα αὐτὴν, ἤσθάνετο καὶ ἐπεζήτει πανταχοῦ, διότι αὐτὸ τὸ ἄρωμα ἀπέπνεον ἕκτοτε οἱ πόθοι του πάντες, τὰ ὄνειρά του, ὁ πυρετὸς του, ἡ μανία του. Τὰ ὀμμάτα του προσηλῶν ἐντὸς τῶν ὀμμάτων της, εἶχε πλησιάζει τὸ πρόσωπόν του εἰς τὸ πρόσωπόν της, ἐγγύτατα· ἐπὶ τὰ σπαίροντα χεῖλη του ἐπλανῶντο λόγοι παράφρονος καὶ μειδιάματα ἡλίθιου. Τί τῇ ἔλεγεν;...

Τὰ χεῖλη τῶν ἠνώθησαν εἰς ἓν σπασμῶδες, μακρὸν, τρελλὸν φίλημα· ἦτο τὸ πρῶτον.

Ἦσθάνθη τὸ σῶμά της καμπτόμενον ὑπὸ τὸν βραχίονά του· ὁ τράχηλός της ἐπὶ στιγμὴν ἐλιγύσθη, ἡ κεφαλὴ της αἴφνης ἀνετράπη πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐνῶ αἱ χεῖρές της ἀσθενῶς τὸν ἔσυρον πρὸς ἑαυτήν· εἶχε κλείσει τοὺς ὀφθαλμοὺς. Παράφορος ὑπὸ μυρίων ἐπιθυμιῶν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐλησιμῶνει τὰ πάντα, καὶ ἤσθάνετο τὴν εὐτυχίαν, τὸν ἔρωτα, τὴν ἀνέκφραστον ἐκείνην μέθην ἢ ζάλην ἐν ἣ ἡ ζωὴ σταματᾶ, ὁ νοῦς ὡς σπινθηρὸν κεραύνιος φεύγει, ἀγνωστον ποῦ, ἡ καρδία παραλύεται καὶ σιγᾶ.

Αίφνης φωνή παιδιού και κατεσπευσμένα βήματα ήκούσθησαν εν τῷ ἔσω θαλάμῳ.

— Ἡ κόρη μου!...

Ἄνεκραξεν ἡ ώραία παραδομένη και ανεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἀνακλίντρου ὡς ἰθσοποιός, τὴν λειπόθυμον προσποιουμένη, εἰς τὴν κραυγὴν «πυρκαϊά!»

Αὐτὸς ἐπὶ στιγμὴν ἔμεινεν ἀναυδός και μειδίαμα ἀγανακτήσεως και ἀδημονίας διέστειλε τὰ χεῖλη του.

— Ἄ! ἀλήθεια ἔχεις και κόρην...

Και ὅμως ἐν τῇ οἰκίᾳ της καθ' ἐκάστην ἔδλεπε τὸ μικρὸν κοράσιον, ὅπερ ἡ μήτηρ του περιέβαλλε διὰ μυρίων θωπειῶν και φροντιδῶν· ἀλλ' οὐδὲν προσεῖχεν εἰς αὐτὸ· ἀντιπάθειά τις μάλιστα, ἀνεξήγητος, τὸν ἀπεμάκρυνεν φείποτε ἀπὸ τῆς μικρᾶς κόρης, ἢ τῆς πατρικῆς οἰκίας οἱ συνήθειαι φίλοι ἐπεδαψίλευον συναμιλλώμενοι θωπειᾶς εὐπροσδέκτους τῇ μητρὶ.

Φαίνεται ὅτι ἡ ἐνίζουσα αὐτοὺς τὴν στιγμὴν ἐκείνην γυνὴ ἦν φίλη οἰκογενειακή, ἦν συχνὰ ἐπεσκέπτετο ἡ μικρά. Ἐν τούτοις, ἔσω ήκούοντο αἱ συνομιλίας τῶν δύο αὐτῶν και ἐτέρας γυναικός, τῆς παιδαγωγοῦ· μετὰ βραχὺ αἱ φωναὶ ἀπεμακρύνθησαν γενόμεναι ἀσθενέστεραι· εἶχον εἰσέλθει εἰς ἄλλο δωμάτιον ἢ ἀπέλθει. Ἐκείνη ἀνέμενεν ὄρθια, τείνουσα τὸ οὖς· αὐτὸς εἶχε καθεσθῆ και πάλιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου και τὴν προσέδλεπεν ἀλλοκότως μειδιῶν.

— Εἶναι μήτηρ· ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτὸν· εἶχε σχεδὸν πέσει· ἡ φωνὴ τοῦ τέκνου της τὴν ἔσωσε... τὴν φορὰν αὐτὴν· ὅποια σύμπτωσις! Ἄλλ' ὄντως, καρδία μητρὸς ἐλάνθανε λοιπὸν ὑπὸ τὸ στήθος τῆς γυναικὸς αὐτῆς; και ἡ καρδία αὕτη ἐξύπνησεν αἴφνης, τὴν στιγμὴν ἐκείνην;

Προσεπάθει νὰ διακρίνη ἐν αὐτῇ μεταβολῇν τινα· τῷ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἔρωμένη του ἐξέλειπε· και ἐζήτει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν μητέρα· και, ὡς μήτηρ, ἠσθάνετο ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη παράδοξόν τινα μαγεῖαν ἐξήκει ἐπὶ τῶν αἰσθησεῶν του· ἐν νέφος διῆλθε πρὸ τῶν ὀμμάτων του· ἡ κεφαλή του περιεστρέφετο, ἐζαλιζέτο· ἤθελε νὰ ὀρμήσῃ, νὰ ριφθῆ γονυκλινῆς πρὸ τῶν ποδῶν της, νὰ καλύψῃ τὰς χεῖράς της διὰ φιλημάτων... τὴν ἔδλεπε μεγαλινομένην πρὸ τῶν τεθολωμένων ὀμμάτων του· δὲν ἦτο πλέον ἡ γυνὴ ἢ πρὸ μικροῦ ἀριεμένη ἐντὸς τῆς ἀγκάλῃς του, ὡς εἶχεν ἀρεθῆ ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῶσων ἄλλων... ἦτο μήτηρ...

Αἴφνης ἡ θύρα διανοίγει ἀφορητῆ και ἡ μορφή της οἰκοδεσποίνης προέκυψε μειδιῶσα πάντοτε.

— «Ὅποια σύμπτωσις!» εἶπε χαμηλοφώνως· «ἀλλὰ μὴ σας μέλη...» και ποιοῦσα διὰ τῆς κεφαλῆς εὐγλωττον νεῦμα ἀπεσύρθη κλείουσα τὴν θύραν.

Ἐκείνη τότε προσῆλθε και πάλιν πρὸ αὐτῷ και ἐκαθέσθη σχεδὸν ἐπὶ τῶν

γονάτων του· οἱ βραχιόνες της περιέβαλον τὸν λαιμὸν του· μειδιῶσα προσήγγιζε τὰ χεῖλη της εἰς τὸ στόμα του. Αὐτὸς ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν... Ἔτιος ἀπεχθείας συνέστειλε τὰ νεῦρά του· τὸ φίλημα ἐκεῖνο τῆς χείρονος ἐταίρας τὸν ἔκαμε νὰ φρικιάσῃ ὡς ἀπειλή· ἀπωθήσασ αὐτὴν ἠγέρεθ.

— «Τί κάμνεις;»...

— «Ἀπέρχομαι.» Ἦτο ὠχρὸς και τὸ βλέμμα του ἐβυθίζετο ὀξύ και ἀμειλικτον ὡς μάχαιρα ἐν τῇ μισσαρᾷ ἀναισθησίᾳ της· ὠχρίασε και αὐτὴ· ἀλλ' ἐκ λύσσης· μόνῃ ἢ φιλάρεσκος ἠσθάνθη ἐν αὐτῇ τὴν ἐσχάτην ὕβριν.

Φθάσας διὰ βεδιασμένων βημάτων πρὸ τῆς θύρας, πρὶν ἢ ἀνοίξῃ αὐτὴν ἐπέστη και τὴν ἠτένισε και πάλιν. Ἰστατο ἐκεῖ, ὄρθια, μετὰ τὸ σῶμα κεκλιμένον ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ τῆς ἀριστερᾶς χεῖρός ἐρειδομένη εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, διὰ τῆς δεξιᾶς βιαίως συνεσπασμένης συμπτῆσσοσα τὰ ἐπὶ τοῦ στήθους της τρίχαπτα, ἀκίνητος, γενομένη αἴφνης κατέρυθρος, τὸ βλέμμα της βυθίζουσα και αὐτὴ εἰς τὸ βλέμμα του, προκλητικῆ, ώραία.

Ἦτο αὐτὴ ἡ γυνὴ ἦν εἶχεν ἐπιθυμήσει, ἡ γυνὴ ἦν εἶχεν ἀγαπήσει, ἐκείνη ἦτις τὸν καθίστα τρελλόν· ἦτο αὐτὴ ἐν ἔλῃ της τῇ καλλονῇ, περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου σκότους ὅπερ ἐμέθυσκε τὴν ψυχὴν του, προκαλοῦσα διὰ τῶν ἀστραπτόντων ὀμμάτων της και τῶν αἰμασσόντων χειλέων, ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἑαυτῆς ἀτιμίας, ὀλόκληρον τὴν μωρὰν κοινωνίαν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ νόσος του τὸν ἐκυρτευσεν ἔλον ἀκατασχέτως παρεφρόνει, ἀπάλλετο· ὠρμησε πρὸς αὐτὴν ὡς θῆρ πληγείς· διὰ τῶν βραχιόνων του περιέβαλε τὸ σῶμά της σφιγκτὰ, ὡς θέλων νὰ τὴν συντριψῇ ἐπὶ τοῦ στήθους του... δὲν ἔδλεπε πλέον, και τὰ χεῖλη του ἀσπαίροντα, μαυιδῶς, ἐζήτησαν τὰ χεῖλη της.

Ἐλιγύσθη ἐκείνη ἐπὶ στιγμὴν ἐν τῇ βιαιᾷ περιπτύξει, ἀλλ' ἀναλαμβάνουσα αἴφνης τὰς δυνάμεις της και ταυνοῦσα τὰ νεῦρα, ἠγωνίσθη ν' ἀποσπασθῆ, νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ ἐκείνου· ἀπέστρεψε βιαίως τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν ζητούντων τὸ φίλημά της χειλέων του, και διολισθαίνουσα αἴφνης ἀπὸ τῆς ἀγκάλῃς του, ἀπεμακρύνθη ἀνορθοῦσα ὑπερηφάνως τὴν κεφαλὴν.

Ἀσθμαίνουσα, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν θύραν και διὰ σταθερᾶς φωνῆς·

— «Φύγε!» τῷ εἶπε.

Αὐτὸς ἠσθάνετο τὴν ἡττάν του· ἠθέλησε νὰ μειδιάσῃ· ἀλλὰ μορρασιμὸς μόνον διέστειλε τὰ χεῖλη του, ἐρηρὰ και φλεγόμενα ἐτι ὑπὸ τῆς προσδοκίας τοῦ φιλήματος.

Ἐκλινε τὴν κεφαλὴν και ἐξῆλθεν.

Δὲν ἐτανεῖδον πλέον ἀλλήλους.

ΜΗΝ ΑΓΑΠΑΕΙ ΕΜΕΝΑ;

Γιὰ 'πὲς μου λουλουδάκι μου ποῖς σ' ἔστειλε 'σ' ἐμένα
 Μεσ' 'στὸ χειμῶνα τῆς καρδιάς ἀνοίει νὰ χαρίσης;
 Καὶ ποιά χεῖλη σ' ὀρμήνεψαν πολυαγαπημένα
 'Στὰ μαραμένα χεῖλη μου ζωὴ νάρθης νὰ χύσης;
 Μὴν εἶσαι ἀπ' τὴν ἀγάπη μου; μὴ σ' ἔστειλε ἡ καρδιά τῆς
 Κ' ἤρθες κρυφὰ 'στὰ στήθη μου νὰ εἰπῆς τὰ μυστικά τῆς;
 Τὴν παρθενιά ποῦ κρύβουνε τὰ φύλλα σου κλεισμένη,
 Μὴν εἶνε ἀπ' τὴν παρθενιά τοῦ κόλπου τῆς κλεισμένη;
 Μὴ 'φύτρωσες 'στὸ φιλῆμα ποῦ στείλνε μὲ τ' ἀέρι
 Καὶ εἶνε αὐτὸ ἡ μυρουδιά ποῦ ἡ καρδιά σου φέρει;
 Γιὰ 'πὲς μου πρὶν 'στὸ κόρφο μου σὲ βάλω φυλαχτάρι
 Μὴ σοῦστρωσε προτιήτερα τὸ στήθος τῆς κλινάρι
 Καὶ σὲ νανούρισε ἡ καρδιά μὲ τὸ γλυκὸ παλμό τῆς
 Καὶ τώρα σ' ἔστειλε 'σ' ἐμέ μ' ἐν' ἀναστεναγμὸ τῆς;
 Καὶ μὴ μεσ' 'στὰ φιλήματα καὶ τὰ στεναγματὰ τῆς
 Τῆς ἔφυγε τὸ μυστικὸ ποῦ κρύβει 'στὴν καρδιά τῆς;
 Μὴν εἶπε κἀνα ὄνομα; πῶς ἀγαπάει κἀμένα;
 Μὴ τὸνομά μου 'πρόφερε; μὴν ἀγαπάει ἐμένα;

1885

Ψ. . . .

ΟΝΕΙΡΑ

Εἶδα τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ ποῦ τρέμανε λαχταριστὰ
 καὶ μέσ' 'ς τὸ χάος ἐλαμπαν τῶν' ἀπὸ τᾶλλο χωριστὰ.
 Ἐθαύμασα τὴ λάμψη των, ἔθαύμασα τὸ φῶς των
 καὶ ἤθελα γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ἦμουν ἀδελφός των.
 μὰ εἶδα τὰ ματάκια σου καὶ εἶπα μυστικά:
 τᾶστρα τῆς γῆς φωτίζουνε καὶ λάμπουν πειρὸ γλυκά.
 "Αχ! πόσα φέρνει μιὰ στιγμή. μιὰ ὥρα πόσα φέρνει! .
 Χωρὶς νὰ θέλῃ κἀποτε τὴν κεφαλή τῆς γέρνει,
 καὶ δίχως νὰ τὸ στοχασθῇ τυχαίνει νὰ γλιστρήσουν
 τὰ δόλοχρυσά τῆς τὰ μαλλιά καὶ 'λίγο ν' ἀκουμπίσουν
 'ς τὸ μάγουλό μου ἄκακα — Σηκόνει τὸ κεφάλι
 καὶ φεύγει καὶ ξανάρχεται καὶ ξαναφεύγει πάλι.
 περνάει ὥρα ὕστερα, τὴν χάνω ἀπ' τὸ πλευρὸ μου.
 μὰ τὰ μαλλιά τῆς πάντοτε νοιώθω 'ς τὸ μάγουλό μου.

1885

Γ.Κ.Π.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΑΡΕΣΚΕΙΝ

Ανακρινουῖσα θαρραλέως ἀξιώματί τι, ὅπερ εἶνε ὁ καρπὸς καὶ ἡ
 περίληψις μακρῶν σκέψεων, γνωρίζω ὅτι κατ' ἀρχὰς θέλω
 συνταράξει καὶ ἐκπλήξει τὰς ἀναγνωστρίδας μου, ἀλλ' εἰμι
 βεβαία, ὅτι παρακολουθοῦσαι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ιδέας ταύτης, θὰ
 συμφωνήσωσι τέλος μετ' ἐμοῦ.

Ἴδου λοιπὸν τὸ ἀξίωμα μου: ὀλόκληρος ἡ ὑπαρξὶς τῆς γυναικὸς,
 συνίσταται εἰς μοναδικήν τινα τέχνην, ἣτις εἶνε ἡ μόνη αὐτῆς ἰσχὺς,
 τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν.

Εἴτε ἐξ αἰτίας τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ αὐτῆς ὀργανισμοῦ, εἴτε ἕνεκα
 τῶν κοινωνικῶν ὄρων ἐν οἷς ζῆ καὶ κινεῖται, ἡ γυνὴ, λέγω, δὲν ἔχει ἢ
 μίαν ἀρετὴν ν' ἀσκήσῃ, ἐν προτέρημα ν' ἀποκτήσῃ, ἵνα ἐκπληρώσῃ
 τὴν ἀποστολήν τῆς ἀρετῆ καὶ προτέρημα φέρουσι τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ
 καλοῦνται τὸ δῶρον τοῦ ἀρέσκειν. Ὅθεν προκύπτει, ὅτι ἡ ἀνατροφή
 τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς βᾶσιν καὶ κύριον ἀντικείμενον τὴν σπου-
 δὴν τῆς τέχνης τοῦ ἀρέσκειν.

Βλέπω ἀπὸ τοῦδε ἰσχωπτικὸν μειδιάμα ἀναφαινόμενον ἐπὶ τῶν χει-
 λέων τῶν ἀναγνωστριῶν μου, καὶ παρατηρῶ μάλιστα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς
 τινῶν ἐξ αὐτῶν διαλάμπουσαν τὴν ἀγανάκτησιν, ἐπομένως σπεύδω νὰ
 συμπληρώσω τὴν σκέψιν μου.

Ἄξιόν ν' ἀποδείξω, ὅτι οὐδὲν εἶνε σοφώτερον, χρηστότερον καὶ ἀλη-
 θέστερον τῆς κατ' ἐπιφάνειαν τοσοῦτον κούφου θεωρίας μου· διὰ τοῦτο
 ζητῶ μόνον νὰ εὐαρεστηθῶσι ν' ἀκολουθήσωσι τὸν συλλογισμόν μου.

Καὶ πρῶτον τί εἶνε ἡ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν;

Ἐγὼ ἐδῶ ὑπὸ τὴν χεῖρα μικρόν τι σύγγραμμα φέρον τὸν τίτλον
 τοῦτον. Εἶνε ὑπογεγραμμένον διὰ τοῦ ὀνόματος ἀνδρὸς νουνεχεστάτου,
 ὅστις ἔσχε ποτὲ μεγάλην φήμην, καὶ οὐτινος αἱ συγγραφαὶ ἀπολαύουσιν
 ἀναμνησθητέου ὑπολήψεως ἐν τῷ ἐπικινδύνῳ τούτῳ εἶδει, ἐν ᾧ ἡ
 ἐσωτερικὴ σκληρότης μετριάζεται διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ὠραιότητος.

Πιστὸς εἰς τὰς ὑλιστικὰς του θεωρίας, τίθησιν ὡς ἀρχὴν, ὅτι διὰ τὸ

ἡμέτερον φύλον, ἢ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν εἶνε ἢ τέχνη τοῦ ἐνδύεσθαι, τ. ἔ. τοῦ ἐπιδεικνύειν τὰ προτερήματα καὶ ἀποκρύπτειν τὰ ἐλαττώματα, ἄτινα ἢ φύσις διένειμεν εἰς ἐκάστην γυναῖκα.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ὁ συγγραφεὺς ἔγραψεν ἄρθρα τινὰ περὶ συρμοῦ, ὅποια εἰς ἀνὴρ δύναται νὰ γράψῃ.

Θὰ ἴκτειρον πολὺ τὴν δυστυχή γυναῖκα, ὅσον θελκτικὴ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἄλλως, ἢ τις θὰ ἐσκέπτετο ν' ἀκολουθήσῃ τὰς συμβουλὰς ταύτας κατ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐσθῆτας καὶ τὰ περιστήθια· καὶ ἂν ἢ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν συνίσταται πραγματικῶς εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι κομψῶς, ὁ πνευματώδης συγγραφεὺς περὶ οὗ ὀμιλῶ, δὲν θὰ ἦτο βεβαίως ὁ καθηγητὴς, ὃν θὰ συνίστων. Ἀλλὰ παραδεχόμενός τις ὅτι θ' ἀνεκαλύπτετο ποτε τὸ μυστήριον τοῦ μεταφορφοῦν γυναῖκα ἄσχημον καὶ κακῆς σωματικῆς κατασκευῆς εἰς χαρίεσσαν νηρηίδα διὰ μέσου κοσμημάτων τινῶν ἢ τινος στηθοδέσμου δὲν θὰ ἐδίδασκε τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν.

Υψηλότερον πρέπει νὰ ζητήσῃ τις τὸ μυστήριον.

Οὐδὲν εὐρίσκω καλλίτερον, ὅπως γίνω καταληπτῆ, ἢ νὰ διηγηθῶ μικρὰν τινα ἀπλουστάτην καὶ ἀληθεστάτην ἱστορίαν, ἢ τις νομίζω ὅτι περιλαμβάνει τὸν ὀρισμὸν ὃν προσπαθῶ νὰ δώσω.

Ἡ ἡρώϊς μου ἦτο εἰκοσι δύο ἐτῶν ὅτε ἐχάρευσε, καὶ δὲν ἔμνε πλέον αὐτῇ ἐκ τῆς εὐτυχίας της, ἢ ἔν τέκνον, μικρὸν τι ἄρρεν δέκα ὀκτώ μηνῶν. Ἀνατραφεῖσα ἐν τῇ μεγαλειτέρῃ εὐπορίᾳ, οὐδόλως ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τὴν διπλῆν συμφορὰν τὴν ἐπελθοῦσαν αὐτῇ ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ τε φυσικοῦ στηρίγματος, ὅπερ εἶχεν ἐκλέξει, καὶ τῆς περιουσίας ἣν οἱ συγγενεῖς της εἶχον μεταβιβάσει αὐτῇ. Ἀλλ' αὕτη ἠδύνατο νὰ κερδίξῃ πρὸς ἑαυτὴν ὅλας τὰς καρδίας καὶ νὰ αἰχμαλωτίξῃ τὴν στοργὴν ὅλων ἐκείνων, οἵτινες τὴν ἐπλησίαζον, ἀποκαλύπτουσα αὐτοῖς πάντα τὰ θελκτικὰ προτερήματα τῆς ἐξαιρέτου καρδίας της.

Ἀγαθὴ ἄνευ ἀδυναμίας, δικαία ἄνευ σκληρότητος, περιποιητικὴ ἄνευ δουλοπρεπειᾶς, πνευματώδης ἄνευ μαθητηρίας, εὐπροσῆγυρος καὶ ἐνάρετος, κομψὴ καὶ μετριοφρων, ἠδύνατο νὰ ἀρέσκη φυσικῶς, ἄνευ κόπων. Τί συνέβη εἶτα; Ἡ δυστυχία της διήγειρεν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ ἕκαστος ἔσπευσε νὰ φανῇ αὐτῇ ὡφέλιμος.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ἐξεδηλώθη ἐνίοτε διὰ τρόπου ὀλίγον... ζωηροῦ, ἐννοεῖται, ὑπὸ τινῶν προσώπων τὰ ὅποια ἰκέτευσεν ἵνα ἐπιτύχῃ σύνταξιν ὀφειλομένην εἰς θυγατέρα στρατηγού, θανάοντος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· τότε ἐξεδηλώθη ἐν ὅλῃ της τῇ λαμπρότητι, ἢ λαμπρὰ ἄξια

τῆς γυναικὸς, ἢ τις γνωρίζει ν' ἀρέσκη καὶ ἢ τις ἀπεφάσιεν ἐν τούτοις οὐδέποτε νὰ εὐρεθῇ εἰς διάστασιν μετὰ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀρετῆς της.

Τί συνέβη ὅταν οἱ προθυμότεροι οὗτοι προστάται ἠδυνήθησαν νὰ πεισθῶσιν ὅτι εὐρίσκοντο ἀπέναντι μιᾶς τῶν ἀγνωστῶν ἐκείνων, τῶν ἐν ταῦτῳ φυσικῶν καὶ λελογισμένων, πρὸ τῶν ὁποίων τὰ πάθη καὶ ὁ ἀνθρώπινος ἐγωϊσμός ὀφείλουσι νὰ ὑποκλίνωσι; Ἐγένοντο ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ κακεντρεχεῖς ἢ ἀδιάφοροι; Ὁχι. Τὸ θέλητρον ὅπερ ἐξήσκει ἢ νεαρὰ γυνὴ ἦτο τοσοῦτον ὄξυ, τοσοῦτον ἀκαταμάχητον, ὥστε ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν πλέον ἀφοσιωμένων φίλων της, ἐκείνους μάλιστα, ὧν ἠδυνήθη δι' ἐνὸς βλέμματος, διὰ μιᾶς λέξεως νὰ μηδενίσῃ τὰς ἐνόχους ἐλπίδας· καὶ αἱ εὐγενεῖς αὐταὶ καὶ ἀγναὶ φιλικαὶ ὑπῆρξαν τοσαῦτα βέβαια στηρίγματα, ἐφ' ὧν ἐστήριξε τὸν βίον της.

Τέλος ὅτε ὁ θάνατος τὴν κατέλαθεν, ἀφ' οὗ ἐξεπλήρωσε τὸ ἔργον της, τ. ἔ. ἀφ' οὗ ἀπεκατέστησε τὸν υἱὸν της ἄξιον ἑαυτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐντιμον στάδιον, δὲν ἀφῆκεν ἢ καρδίας τεθλιμμένης καὶ προσφιλῶς ἀρρωσιωμένης τῇ μνήμῃ της. Ἡ εἰκὼν της ἀναπολουμένη συχνάκις ὑπὸ τῶν φίλων της ἐν ταῖς φιλικαῖς συναναστροφαῖς, ἐφαίνετο εἰσέτι περιεχυμένη ἐκ τῆς ἀμμιμήτου ἐκείνης χάριτος, τοῦ τοσοῦτον ἠδέος ἐκείνου θελητροῦ, ὧν ἕνεκα εἶδε τὸν βίον της ἀρξάμενον ὑπὸ τοιούτους θλιβεροῦς οἰωνοὺς νὰ παρέλθῃ ἡρεμῶς, σχεδὸν εὐτυχῆς, ἐν μέσῳ τῶν φίλων ὑφ' ὧν ἐπλάσθη, ἀσκοῦσα οὕτω τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν. Ἴδου, νομίζω, ἢ σκέψις μου ἀρκετὰ σαφῶς ἐρμηνευθεῖσα δι' ἐνὸς παραδείγματος· ἢ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν δὲν εἶνε λοιπὸν μόνον ἢ τέχνη τοῦ ἐλκύνειν τὰς καρδίας, ἀλλὰ προσέτι ἢ τοῦ παγιοῦν αὐτάς· οὕτω δὲν πρέπει νὰ συγχύσῃ τις τὴν φιλάρεσκον γυναῖκα, μετὰ τῆς γυναικὸς ἢ τις θέλει ν, ἀρέσκη.

Ἡ πρώτη εἶνε ματαϊόφρων, δολία, ἀνόητος καὶ φιλαυτος· δύναται νὰ προκαλέσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν προσοχὴν, ἀλλ' ἢ ψυχρότης τῆς καρδίας της ἀπομακρύνει ταχέως ἐκείνους, οὓς αἱ μικραὶ της πανουργίαι ἠδυνήθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ ἐξαπατήσωσι. Ἡ ζηλοτυπία τὴν κατατρώγει, δὲν δύναται νὰ ὑποφέρει τὰς νεωτέρας ἑαυτῆς γυναῖκας, αἱ ἐπιτυχίαι των τὴν κάμνουν νὰ πάσχῃ δεινῶς. Ἡ φιλάρεσκος εἶνε ἰδιότροπος, ἐνίοτε ὄξεια καὶ δηκτικὴ, καὶ ἀριθμεῖ σχεδὸν τοσοῦτους ἐχθρούς, ὅσους ἠδυνήθη νὰ πλάσῃ λατρευτὰς διὰ μίαν ἡμέραν ἢ ὥραν.

Ἡ δευτέρα, ἢ γυνὴ ἢ γνωρίζουσα τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν, εἶνε πλήρης φιλανθρωπίας, ἐπιεικείας, ἀγαθότητος· δύναται νὰ μὴ ἐλκύνῃ

ἀμέσως τὸ βλέμμα· ἀλλ' ἐὰν ὁμιλῇ ἢ μειδιᾷ, τότε θέλγει. Ἐν τῷ οἴκῳ τῆς δὲν ἐπιδεικνύει τὸ ἑαυτῆς πνεῦμα, ἵν' ἀφήσῃ νὰ διαλάμψωσιν ἡ εὐφροσύνη καὶ τὰ προτερήματα τῶν ἄλλων· ἐκτὸς τοῦ οἴκου τῆς γνωρίζει ἀκριβῶς νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς διαθέσεις καὶ νὰ κολακεύσῃ τὰς ἰδέας ἐκείνων, οἵτινες τὴν δέχονται ἐν τῷ οἴκῳ των, χωρὶς νὰ βιάσῃ ἑαυτὴν πρὸς τοῦτο· διότι εὐρίσκει τὴν μεγαλειτέραν τῆς εὐχαρίστησιν ἐν τῇ ἡδονῇ τῶν ἄλλων. Εἶνε ἀγαθὴ, ἐπιεικὴς, φαιδρὰ· οὐδεὶς σκέπτεται νὰ προσεγγίσῃ αὐτῇ τὴν ἐλαχίστην ἀνησυχίαν, διότι καὶ αὕτη ἀσχολεῖται ἀπαύστως εἰς τὸ ν' ἀπομακρύνῃ πᾶσαν μέριμναν ἢ ἀνίαν ἀπὸ ἐκείνων, οἵτινες τὴν περιστοιχίζουσι, καὶ πάντα ταῦτα πράττει, ἐπὶ σκοπῷ βεβαίως λίαν ἐπαινετῷ, τοῦ νὰ ᾔη εὐχάριστος.

Λοιπὸν ἡ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν, οὕτως ἐνοουμένη δὲν ὀφείλει νὰ ᾔη, ὡς ἐτόλμησα νὰ τὸ γράψω ἀνωτέρω, ἡ οὐσιώδης βάσις τῆς ἀνατροφῆς τῆς γυναικός;

Ἐν τῇ γυναικί δὲν ὑπάρχει δρᾶσις, ἀλλ' ἐπιρροή. Δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν σκέψιν τῆς, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς, τὴν γνώμην τῆς, ἢ διὰ πειστικότητος, ἐπειδὴ ἡ φύσις καὶ ὁ νόμος, ἡρνήθησαν αὐτῇ, ἢ μὲν τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐπιβάλλεσθαι, ὁ δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἄρχειν. Ἴδου οὕτω τὸ λογιδριον, ὅπερ πᾶσαι αἱ μητέρες ὄφειλον νὰ κάμωσιν εἰς τὴν θυγατέρα των καθ' ἣν ἡμέραν ἤθελον κρίνει αὐτὴν ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ, ὥστε νὰ δύνηται νὰ σκέπτηται καὶ νὰ κρίνῃ.

«Τέκνον μου, ἡ ἀληθὴς ἰσχὺς τῆς γυναικός εἶνε ἡ χάρις, ἡ ἀγάπη, τὸ θέλητρον. Οὐδόλως θὰ σὲ ὠφελήσῃ ἂν ἦσαι ὠραία, πνευματώδης, πολυμαθὴς, καλλιτέχνις, καὶ νὰ ἔγῃς ἄπειρα προτερήματα, ἐὰν δὲν συνδυάσῃς πρὸς τὰς ἀρετὰς ταύτας, καὶ τι τὸ γλυκὺ καὶ πειστικόν, ὅπερ πᾶσα γυνὴ ὀφείλει νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀποκτήσῃ ἐκ φόβου μὴ εἶνε ἄνευ ἰσχύος ἐν τε τῇ οἰκογενείᾳ τῆς καὶ ἐν τῷ κόσμῳ.

«Ἀλλὰ μὴ νομίσης ὅτι τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Θὰ σὲ βοηθήσω εἰς τὸ ἔργον εἰς ὃ ὀφείλεις νὰ υποβληθῇς, ἀρκεῖ σὺ νὰ μοὶ παράσχῃς πᾶσαν τὴν συνδρομὴν τῆς καρδίας σου καὶ τῆς εὐφροσύνης σου· διότι ἵνα ἐπιτύχω τὸν σκοπὸν ὃν προτίθεμαι διὰ σέ, πρέπει πρὸ πάντων νὰ κατέχῃς τρεῖς ἀρετὰς, αἷ δὲν εἶνε πάντοτε εὐκόλον ν' ἀσκήσις τὴν κλοκαγάθειαν, τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν αὐταπάρνησιν.

«Ἐκαστον νέον βῆμα, ὅπερ θὰ κάμῃς ἐν τῷ βίῳ σου, πρέπει νὰ ᾔη σεσημειωμένον διὰ τινος νίκης κατὰ τῆς φιλαυτίας, ἢ τις καταπνίγει πάντα τὰ εὐγενῆ αἰσθητά. Ἄλλ' ἐὰν ἐπιτύχῃς οὕτω νὰ χα-

λιναγωγῆσῃς οὕτω πάντα τὰ ἐγωϊστικά σου ἐνστικτα, θὰ λάβῃς τὴν γλυκυτέραν καὶ ὠφελιμωτέραν τῶν ἀμοιβῶν, θὰ εὕρῃς τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν.

«Θὰ συζευχθῇς ἡμέραν τινα· ἀνκλογίσθητι ὅτι πρέπει ν' ἀρέσῃς εἰς τὸν σύζυγόν σου· ἐκεῖ ἔγκειται τὸ μυστικόν, δι' οὗ θὰ ἐλκύσῃς εἰς τὸν οἶκον τὸν ἄνδρα τὸν διατεθειμένον πάντοτε ἕνεκα τῆς φύσεώς του, τῶν ἐμφύτων ὁρμῶν του, τῆς ἀγωγῆς του, νὰ διάγῃ ἐκτὸς αὐτοῦ.

«Ἄπασαι αἱ νεάνιδες συζευγνύμεναι νομίζουσιν, ὡς τὰς μικρὰς ἀλαζόνας! ὅτι ἀρκεῖ ὠραία ὄψις, ἵνα προσελκύσῃ πρὸς ἑαυτὰς τὴν καρδίαν ἐνὸς συζύγου· φεῦ! οὐδὲν ὀλιγοχροσιώτερον τῆς ἐντυπώσεως τῆς παρὰχθείσης ὑπὸ τῆς καλλονῆς, καὶ βαρύνεται τις ταχέως θεωρῶν τὰς ὠραιότερας γυναῖκας. Ἡ διατήρησις τῆς καλλονῆς εἶνε βεβαίως καθήκον· ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων χρειάζεται ἵν' ἀρέσῃ γυνὴ τις εἰς τὸν σύζυγόν τῆς, εἶνε τὸ νὰ μὴ δύνηται οὗτος νὰ εὕρῃ ἄλλο μέρος καλλιτέρον τῆς ἐν τῷ οἴκῳ του γαλήνης, ἀναπαύσεως, γλυκύτητος καὶ φαιδρότητος, ἢ τις ἀναπαύει αὐτὸν ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἀσχολιῶν του καὶ τῆς ἐργασίας. Θὰ ᾔη βεβαίως, κόρη μου, ὅτι θὰ εὕρῃ παρὰ σοὶ ὡς παρὰ τῷ καλλιτέρῳ του φίλῳ, ἐνίοτε καλὴν συμβουλὴν, πάντοτε δὲ τὰς συμπαθεστάτας παρηγορίας ψυχῆς, ἢ τις δὲν φοβεῖται ἀφθόνως νὰ τὰς παρέχῃ.

«Ἀναμνήσθητι προσέτι ὅτι πρέπει ν' ἀρέσῃς εἰς τὰ τέκνα σου. Προσπάθησον νὰ κατέχῃς πᾶσαν τὴν καρδίαν των καὶ θὰ ᾔῃσαι πλέον ἢ ὁ ὀδηγός των, θὰ ᾔῃσαι ἢ ἐμπιστευμένη των καὶ ἢ προτιμητέα σύντροφός των. Εἴθε νὰ μὴ βλέπωσιν ἄλλο τι τοσοῦτον καλὸν καὶ προσφιλές ὅσον τὴν μητέρα των. Ἔσο δι' αὐτὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ σοὶ ἐγγυῶμαι ὅτι οἱ μὲν υἱοὶ σου θὰ γίνωσιν ἐντιμοὶ καὶ ἀξιόλογοι ἄνδρες, αἱ δὲ θυγατέρες σου γυναῖκες σώφρονες καὶ θελακτικαί.

«Μὴ ἀμελήσῃς ν' ἀρέσῃς τοῖς φίλοις σου, καὶ ἡ οἰκία σου ἔσται ὁ ἐκλεκτός τόπος διὰ τὰς πνευματώδεις καὶ εὐγενεῖς ψυχάς· θὰ κατασταθῇς τὸ κέντρον καὶ ὁ ἄξων πολυτίμου φιλίας, ἢ τις θὰ δυνηθῇ μάλιστ' αὐτὰ νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ πολλῶν ἀνιῶν.

«Τέλος πρέπει ἔτι ν' ἀρέσῃς τοῖς πᾶσι, ν' ἀρέσῃς τῷ κόσμῳ ὁλοκλήρῳ, διὰ νὰ κατορθώσῃς νὰ προσφυλαχθῇς ἀπὸ τῶν χαμερπῶν ζηλοτυπιῶν του, τῶν ἐκδικήσεων, τῶν μικροπρεπῶν του προσβολῶν. Ἄνκλογίσθητι πᾶν ἀγαθόν, ὅπερ δύνασαι νὰ παρασκευάσῃς οὕτω, καὶ πόσον εἶνε εὐχάριστον νὰ δημιουργήσῃς ἑαυτῇ συμπαθείας ἱκανῶς ζωηρὰς, ὅπως διαθέτῃς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν μὲν, τὴν δύναμιν τῶν δὲ, πρὸς ὠφέλειαν τῶν δυστυχούντων.»

Ίδου, αγαπηταί μου αναγνώστρια, αἱ συμβουλαὶ ὅς θὰ ἐδίδον εἰς τὴν θυγατέρα μου καὶ εἰς πᾶσαν νεάνιδα, ἥτις θὰ μὲ ἤρώτα πῶς ὀφείλει νὰ διαζῆται τὸν βίον της. Ἐπέτυχον εἰς τὸ νὰ μεταδώσω εἰς ὑμᾶς τὴν σκέψιν ὑφ' ἧς ἐμφοροῦμαι; Φοβοῦμαι μὴ κατεχρησάμην τοῦ τοῦ λέγειν δικαιώματός μου. Ίδου ὅτι φοβοῦμαι μὴ ἐγενόμην ὑμῖν ὀχληρὰ! καὶ τοῦτο μοὶ ἀποδεικνύει ἀπαξ ἔτι πῶσον ἡ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν εἶνε δύσκολον νὰ ἐφαρμοσθῆ.

[1885]

ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ Μ. ΛΑΜΝΗ

(Ἐκ τῶν τῆς Mme de Saverny).

Ἡ ΦΙΛΗ ΜΟΥ

Τ

Ὡς ζητῶ παντοῦ... Καὶ ὅμως εἶναι πάντοτε ἐμπρὸς μου
Κ' εἰς τὰ χεῖλη μου πλανᾶται ἀενάως τ' ὄνομά της!
Τὴν ζητῶ ἐντὸς ἀνθοῦντος καὶ ἐντὸς ὥραίου κόσμου
Καὶ ἐν τούτοις δὲν εὐρίσκω ἐν ἀπὸ τὰ θέλητρά της.
Εἶνε ρόδα κ' εἶνε ρόδα. εἶνε κάλλη κ' εἶνε κάλλη,
'Ἄλλ' ἢ φίλη μου ἐπλόσθη μία μόνον, ὅχι ἄλλη.

Ἐδῶ μία, εἰς τὰ πλοῦτη κ' εἰς τὴν τύχην της καυχᾶται
Κ' εἶνε ἄχαρις καὶ κρύα καὶ προσποιήσις καὶ τύφος.
'Εκεῖ ἄλλη, τὴν κυττάζουν ἐμμανῶς οἱ διαβάται,
Πλὴν καρδία δὲν ὑπάρχει ὑπὸ τὸ σφριγῶν της ὕφ.
Καὶ παρέκει μία ἄλλη ἐκτοξεύει Κίρκης βλέμμα,
'Ἄλλ' ἢ ὄψις της δὲν ἔχει οὔτε χάριν, οὔτε αἶμα.

Τὴν ζητῶ παντοῦ. Πηγαίνω εἰς κοιλάδας καὶ εἰς ὄρη,
'Ὅπου θάλλουν ἀγνά κρῖνα, πλὴν αὐτὰ ζωὴν δὲν ἔχουν,
Ὅυτε κόλλος, ἔσον ἔχει τῶν ὀνείρων μου ἡ κόρη,
'Ἐτρέξα τοὺς κήπους ἔλους κ' εἶδα ἄνθη νὰ τοὺς βρέχουν,
Εἶδα ρόδα καὶ ναρκίσσους, τριαντάφυλλα καὶ κρῖνα,
'Ἄλλ' οὐδὲν τοῦ βλέμματός της ἔχει μίαν κ' ἄκτινα.

Μ' ἐσαγήνευσε παρέκει μουσικὴ πτηνῶν εὐλάλων·
Χιλιόστομος ἐπλήρου τὸν αἰθέρα μελωδία·
Πᾶν πτηνὸν πρὸς φίλον ἄνθος ἐνετρύφα γλυκοψάλλον
Καὶ ἐστέναζε βαθέως ἡ ἀλγοῦσα μου καρδία.
'Ἄλλ' οὐδὲν πτηνὸν ἐν τούτοις ἐκελάδει, ὡς ἐκείνη·
'Ἡ φωνὴ της μελωδίαν γλυκυτέραν ὄλων χύνει.

Καὶ ἀνύψωσα τὸ βλέμμα εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος,
'Ὅπου λάμπουν τόσα ἄστρα τ' οὐρανοῦ χαριτωμένα.
'Ὡ, τὴν λάμπην των δὲν τρέφουν συμπαθεῖς παλμοὶ καὶ ἔρω·
Δὲν ὠμοίαζεν ἐκείνης ἄστρον τ' οὐρανοῦ κἀνένα·
'Ὡς αὐτὴν, ὠραῖον ἄστρον δὲν ἐγέννησεν ἡ σφαῖρα·
'Ἡ ἀγάπη μου εἶν' ὄλων τῶν ἀστέρων λαμπρότερα.

Εἶν' ἡ ὄψις της χαρίτων ἀνθοδέσμη οὐρανίων·
Μειδιᾶ καὶ ἀναθάλλει, ὡς παράδεισος, ἡ φύσις·
Τὴν λατρεύω! Τ' ὄνομά της μὲ μαγεύει, ὡς χιλίων
'Αηδόνων μελωδία, ὅπως χιλιαὶ ἀνθήσεις.
Πλὴν, τί λέγω; Ὅλων τούτων βασιλεύει ὑπερτέρα·
'Ἡ ἀγάπη μου εἶν' ἔτι τοῦ φωτός μου γλυκυτέρα!

1885

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΟΝΕΙΡΑ

Τώρα πού νύκτα σιωπηλὴ τριγύρω μου γυρνᾶ,
κατάμαυρη ἀράπησα διαμαντοστολισμένη,
τώρα πού κάθε μιὰ ψυχὴ σὰν φάντασμα περνᾶ
κ' ἡ φαντασία φτερωτὴ ἐδῶ κ' ἐκεῖ διαβαίνει,
τώρα πού ὄνειρο γλυκὺ 'ς τὰ σκοτεινὰ πετᾶ
καὶ 'ς τὰ κλειστὰ ματάκια σου γιὰ ἄλλο σταματᾶ,
σὰν πεταλούδα πού γοργὴ τὰ λούλουδα χαϊδεύει,
τώρα πού βγαίνουν τὰ στοιχεῖα κι' ὁ κόσμος ἀγριεῖει
ἐλα, θερμὴ ἀγάπη μου, κρυφὰ 'ς τὴν ἀγκαλιά μου,
ὁ ὕπνος μὲ φοβήθηκε κ' ἔφυγ' ἀπὸ κοντὰ μου·
εἶμαι μονάχος κ' ἔρημος—οἱ τόσοι λογισμοὶ μου,
κάθε παλμός, κάθε πνοή, δλόκληρη ἡ ψυχὴ μου
μὲ τῆς ἀγάπης τὰ φτερά τριγύρω σου πετοῦνε
καὶ 'ς τὸ πλευρό σου μιᾶς στιγμῆς ἀνάπαυσι ζητοῦνε.

Π.: .:

16*